آذربایجان فولکلوروندان

فولکلور وارلیغیمیز

حئکایه لر ، لطیفه لر ، آتالار سؤزو ، دئییم لر ، یئرلی سؤزلر ،

اویونلار ، ناغیل لار ، دب لر و . . .

علی ظفرخواه

آذربایجان فولکلوروندان

فولکلور وارلیغیمیز

حئکایه لر، لطیفه لر، آتالار سؤزو، دئییم لر، یئرلی سؤزلر،

اویونلار، ناغیل لار، دب لر و . . .

علی ظفرخواه

سر شناسه	: ظفرخواه، علی، ۱۳۲۱- ، گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	: فولکلور وارلیغیمیز حکایه لر، آتالار سوزو، دئییم لر، یئرلی سوزلر، اویونلار، ناغیل لار، دب لر و ... /[گردآورنده] علی ظفرخواه
مشخصات نشر	: تبریز: علی ظفرخواه، ۱۳۸۸ .
مشخصات ظاهری	: ۳۳۸ ص .
شابک	: ۱-۳۲۶۳-۰۴-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: ترکی .
یادداشت	: بالای عنوان: آذربایجان فولکلوروندان .
موضوع	: فرهنگ عامه-- ایران-- آذربایجان
موضوع	: افسانه ها و قصه های آذربایجانی
موضوع	: آذربایجان -- آداب و رسوم و زندگی اجتماعی
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۸ ۷۴ ظ ۴ ۲۹۱/T GR
رده بندی دیویی	: ۳۹۸/۰۹۵۵۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۷۰۳۵۵۶

- **نام کتاب :** فولکلور وارلیغیمیز
- **گردآورنده :** علی ظفرخواه
- **نوبت چاپ :** چاپ اول « بهار ۸۸ »
- **ناشر :** مؤلف
- **تیراژ :** ۵۰۰ جلد
- **حروف چینی و چاپ :** چاپ هادی تبریز ۵۲۴۲۱۸۶-۰۴۱۱
- **قطع :** وزیری
- **قیمت :** ۴۰۰۰۰ ریال
- **شابک :** ۱-۳۲۶۳-۰۴-۹۶۴-۹۷۸
978-964-04-3263-1

ایچ لیک

اؤن سؤز ۵
فولکلوریک حئکایه لر........ ۷
لطیفه لر ۲۲
اوشاق ماهنی لاری و ۲۹
عقرب دوعاسی ۳۰
سینامالار ۳۱
دب لر ۳۲
آرالیق درمان لاری ۳۶
جادی لار ۳۸
بایاتی لار ۳۹
حربه بیچمه لر ۴۰
آلقیش لار........ ۴۳
قارقیش لار و یامان لار ۴۳
آتالار سؤزو ۴۶
دئییم لر و بدیعی ایفاده لر ۵۱
یئرلی سؤزلر........ ۶۷
چئشیدلی قول لارا عایید ۸۴
دورنالار کؤچو........ ۸۵
اویون لار ۸۶
ائل حیاتیندان........ ۱۰۱
فهله نین گونو ۲۵ قیران ۱۰۷
لئش ۱۰۹
توت ۱۰۹

اکَر- توکَر ۱۱۲
یونجا بیچیمی ۱۱۲
آغیل ۱۱۴
آغارانتی لار ۱۱۶
پتکچی لیک ۱۱۹
آغاشچی لار ۱۳۱
خوروز- تویوق ۱۳۵
قوشچولوق لار ۱۳۷
خوروزبازلار ۱۳۹
قوشبازلار ۱۴۱
یاهو ۱۴۶
داشقانین اجزاسی ۱۵۰
دامپئر ۱۵۴
کنکان لار ۱۵۵
گنج لر و چتین ایش سورونو ۱۵۸
خیابان سکی سینده‌کی نئچه پئشه و یالانچی پئشه لر ۱۶۰
راهال کندینده قدیم ائولنمه دب لری ۱۷۲
بئدداوار کندینده قدیم توی دب لری ۱۸۶
چالقیچی لار قروپلاری ۱۹۰
بئدداوارین قدیم یاس دب لری ۱۹۳
ناغیل لار ۱۹۷
خوی- ون بعضی کندلری نین یئر آدلاری ۲۳۷
لیملی کندی حاققیندا نئچه سؤز ۲۷۶
نئچه ادبی حئکایه لر و ۲۸۱
علاوه یئنی آتالار سؤزو و دئییم لر مجموعه سی ۳۱۴

بسم الله الرحمن الرحیم

اؤن سؤز

بیزیم ایچین لاپ اؤنملی و حیاتی اهمیت داشییان مؤوضو، اوشاقلاریمیزین مکتب لرده فارسجانین یانینجا آنا دیلیمیزجه درس اوخوماق گرک لیگی دیر.

بو بیزیم آذربایجانلی لارین اؤن سؤزوموز دور. بو حق، آنا یاسامیزین ۱۵ جی اصلینده بیزه وئریلمیشدیر. نییه گرک حققیمیزدن یارارلانمایاق؟

جماعتین ، اؤزل لیک له فارسجا سوادی اولانلارین دانیشیغی نا قولاق آساندا ، دیلیمیزین بو گونکو گرگین دورومو اورگیمیزی سیخیر. یارالاریمیزی گؤینه دیر. آنا دیلیمیز پییه سیز قالمیشدیر. گؤر نه قده ر فارسجا سؤزلر و ترکیب لر آنا دیلیمیزه سوخولموشلار؟

البته منفور پهلوی رژیمی دؤنمینده ، یاساقلانمیش و تحقیره اوغرامیش تورکجه میز فاجیعه یاشاییردی. اولو تانری یا شوکورلر اولسون او قارا دؤنمی آرخادا قویدوق و نیسبی آزادلیغا چاتماقلا یازیلی ادبیاتیمیز اینکشاف یول لاریندا آددیملاییر و بول-بول کیتابلار و قزئت لر چاپ اولونور.

آمما بونلارین ائتکی داییره سی محدود دور و بیر سیرا دیلیمیزی اؤز یانلاریندا اؤیره نن ، ادبیاتیمیزلا ماراقلانان قایغی لی اینسانلاریمیزین سینیرین آشمیر. تورکجه سوادی اولمایان اکثریتیمیز بو کیتابلارلا ایلگی لنمیر.

ایندی ، میلتیمیزین آنا دیلینده سوادلانماغی ، زاوال لی تورکجه میزی قورویا بیله جگیمیز سورونو بیزه مطرح دیر.

تورکجه سوادی اولان آگاه اینسانیمیز ، دیلیمیزی قورویا بیلر ، اونون اینکیشافینا چالیشار و بونلارین ایچیندن ادبیاتیمیزی چیچک لندیره جک شاعیرلر ، یازارلار و . . . لر یئتیشر.

بیر میلّتین اوشاقلاری نین – طبیعی و قانونی حق لری اولاراق – آنا دیلینده درس اوخوماقدان محروم اولماغی عدالتین ضیددینه دیر. تانری یا خوش گئتمز. باشقا دیل دن آسیلی اولارساق ، دیلیمیزدن اولاریق .

شهریور ۱۳۸۷- علی ظفرخواه

فولکلوریک حئکایه لر

آرخایین لیق

اوزاق یئرلردن گلن بیر دسته آتلی ، بیر کندین اؤروشونده بیر بوستانین یانیندان کئچیردیلر. آتلاری ساخلاییر بوستانچینی چاغیردیلار. نه قده ر سسله دیلر ، جواب وئرن اولمادی. بیلدیلر بوستانچی بوستاندا دئییل. نئچه نفر آتلی لاردان ایسته دیلر بوستانا گیریب قووون درسینلر. آتلی لارین بؤیوگو اونلاری هایلاییب قایتاردی. دئدی : بوستانچی آرخایین اولوب بورانی باشینا اؤتوردوگونه ، بللی دیر بو کندده اوغورلوق دب دئییل. بونلارین بو نجیب دبینی پوزماییین.

اوغلان- قیز داغی

پورموسی کندی نین اؤروشونده اوغلان- قیز آدیندا بیر داغ وار. بو داغین حاققیندا دئیرلر: بیر باجی- قارداش بورادا مال اوتاریردیلار. مال لار ایتیر، نه قده ر گزیرلر ، تاپانمیرلار.
ائوه دؤنمگه اوزلری اولمور. اوغلان آللاها یالواریر منی داش ائیله. آللاه اوغلانی داش ائیله ییر . قیز ، یئنه هر یئری اله نیر دؤله نیر ، مال لاری تاپانمیر. قیزین دا ائوه دؤنمگه اوزی اولمور ، دئییر : آللاه منی ده داش ائیله. آللاه اونودا داش ائیله ییر. بونلارین داش اولدوقلاری داغا ، جماعت اوغلان- قیز داغی دئیرلر. بورادا ایکی اوز- اوزه داش وار. بویلاری تقریباً ۸۵ سانتیمتر و تقریباً بیر مئتیر یاریم جا بیر- بیرلریندن آرالی دیرلار.

چاناخ- چووال ایسته مز

بیر سئیید بیر کندلییه دوعا ائیله ییر. کندلی ایسه ، خرمن واختی سئییده بیر چاناق بوغدا وئره جگینه سؤز وئریر.

گونلر ، آیلار کئچیر ، خرمن واختی سئیید بیر چاناخ و بیر چووال گؤتورور ، خرمن اوستونه گئدیر و دئییر : منه بیر چاناخ بوغدا وئره جک ایدین ، اونو وئر ! کندلی دئییر: بیر سؤز سن دئییب سن ، بیر سؤز من. بونا چاناخ- چووال ایسته مز.

اینشاللاهین یئرینه ماشاللاه اولایدی

بیر آدام خیاباندا یولداشینا راس گلیر کئفین سوروشور. دئییر : نئجه سن ؟ جواب وئریر: کئفیم یوخدور. دئییر : اینشاللاه اولار. جواب وئریر : هارادان اولاجاق ، اینشاللاهین یئرینه ماشاللاه اولایدی. (یعنی یاخشی اولاجاغی نین یئرینه ، کئفیم ایندی یاخشی اولایدی ، دئیردیلر : ماشاللاه کئفین یاخشیدیر).

شئیطان

بیر گئجه، بیر کیشی یاتیر یوخودا گؤرور شئیطان بیر- بیری نین دالینا باغلانان بئش، یوکلو دوه نین افساریندان یاپیشیب گئدیر. سوروشدو: هارایا گئدیر سن؟ شئیطان جواب وئردی: قاباقدا کی شهه ره. کیشی سوروشدو: دوه لرین یوکو نمنه دی؟ شئیطان جواب وئردی: بیری ظولوم، بیری اوغورلوق، بیری یالان، بیری مکیردیر (بئشینجی دوه نین یوکونون نه اولدوغو، حئکایه دئیه نین یادیندان چیخمیشدیر). کیشی دئدی بونلاری آلان اولارمی؟ شئیطان دئدی: نئجه اولماز، یالوارارلار آلارلار. ظولومو دؤولت آداملارینا ساتا جاغام، اوغورلوغو بازار آدامینا، یالانی .... لارا، مکیری آروادلارا و .....

توخوم دوشر

بیر کندلی صؤحبت ائدیردی؛ منیم رحمتلی قوجا عمیم دئیردی: تخميناً يئتميش ايل بوندان اؤنجه (۱۳۱۵ ش ایلی جواریندا) گنج واختیمدا بئش- اون نفر ییغیشدیق، تیفلیس ده ایشله مک قصدی ایله یولاچیخدیق. آراز قیراغیندا، یئرلی بلدچی بیر آدام تاپدیق. قیش ایدی. او ایل هاوانین برک سویوق اولدوغونا آراز چایی دونموشدور. بلدچیمیز بیزی قارین اوستونده دوشموش تولکو ایزی ایله آرازین او

تایینا کئچیر تدی. دئدی: تولکی بورانین یئرلی، هر یئونونه بلد اولان حئیوانی دیر. یاخشی بیلر چایین بوزونون هانسی یئری قالیندیر، کئچنده سینمایا جاقدیر.
یولوموزا دوام ائتدیردیک، نهایت بیر روس اوردوسو قرارگاهینا یئتیشدیک. اوغلانلی- قیزلی، گنج سالداتلار ایدیلار. اورادا بیزی سورغویا چکدیلر. بیر- بیر بیزی دانیشدیریر، کئچمگه ایذین وئریردیلر.
سیرا یئتیشدی بیر... کندی اهلینه. بو آدام قره شین، دوداقلاری قالین و بویو چوخ آلچاق ایدی، ائله بیر یئر- بوغماسی ایدی. سالدات الینی اونون چیگینی نه قویوب دئدی: سن قاییتمالی سان. گئدرسن اورادا توخومون دوشر. نه قده ر یالواردیق قویون اودا گلسین، دئدیلر: هئچ عبث یئره اؤزونوزو یورمایین اولان ایش دئییل. سیز گئدین، بودا ایرانا گئدن کروانلارین بیرینه قوشولار گئدر.
عمی سی دیلیندن روایت ائدن کندلی دئییردی: بو قییافت او چوخ آلچاق بوی آدامین سویلاریندادیر. ایندی ده (۱۳۸۵ ش) اوعاییله نین تؤره مه سی قره شین، دوداقلاری قالین و لاپ چوخ آلچاق بویدولار.

شاهچی

بیرینه دئدیلر: هله ده شاهچی لیغیندان ال چکمه ییب سن؟ دئدی: دوزون آختارسان بویونوما دوشوب. اوّل لر دوغرودان شاها طرفدار ایدیم. ایندی کؤنولوم ایسته مه دن شاهچییام و اونو تبلیغ ائدیرم.

خیانت

بعضاً تخیّول سجیه سی داشییان فولکلوریک حئکایه لره راس گلریک. داهی اینسانلار یمیز، اخلاقی بیر نوکته نی قاباریب ائلین دیققتی نی و نظرینی چکمک، شوعورونو دریندن ائتکی لندیریب، بو نوقطه نی، منیمسه مگه دوغرو یؤنلتمک اوچون چوخلو حئکایه لرده، تخیّول عونصوروندن (عنصر) یارارلانمیشلار.

بیر چوبان، بیر کندلی نین دوه لرینی اوتاراردی. بو چوبان دوه لرین بیرینی نه تهه ر اینجیتمیشدیرسه، دوه چوبانا قارشی کین بسله ییردی.

بیر گون یئنه چوبان دوه‌ نی اینجیدنده، دوه آجیقلانیب چوبانین اوستونه یومولدو. چوبان قورخوب قاچدی. کین لی دوه او قده‌ر چوبانی قووالادی، قووالادی، چوبان یورولوب جان هؤولو اؤزون بیر قویایا آتدی. قویونون دیبینده بیر ایلان قیوریلمیشدیر. چوبانی بوحالدا گؤردوکده، ایلان بیر آز اویانا چکیلیب چوبانا یئر وئردی. کین لی دوه ال چکن دئییلدی. قویو دایاز اولدوغونا، دوه بویونون اوزالتدی دیشلری ایله چوبانین باشین قوپارتسین. ایلان بئله گؤرنده قووزانیب دوه‌ نی دوداغیندان سانجدی. دوه باشین چکیب ییخیلدی اؤلدو. چوبان بیر سوره صبر ائدر، سس کوی ائشیتمه دیکده، قورخا- قورخا قویودان چیخار، گؤرر بلی دوه ییخیلیب اؤلوب.

چوبان کنده قاچیب دوه‌ نین نئجه ایلان سانجیب اؤلدوگونو دوه ییه‌ سینه دئدی. دوه ییه‌ سی ایله نئچه نفر کندلی لردن گلیر، دوه‌ نین ایلان سانجدیغی اوزره اؤلمگی نین دوغرو اولدوغونو گؤردولر.

چوبان قویونو گؤسترير، کندلی لر ایلانی اؤلدورمک اوچون قویونون باشینا گلدیلر. ایلان چوبانین خیانتین گؤردوکده، آغیزی نین سویونو یا زهه‌ رینی چوبانین اوزونه آتدی. چوبانین اوزونون زهه‌ ر یا سو دَین طرفی قپ- قره قره‌ لدی.

روایت ائدن، حئکایه‌ نی جانلاندیریب قولاق آسانلاری اینانديرماق اوچون دئییردی: بو چوبان اللی ایل بوندان قاباغا کیمی فیلان کندده یاشاییردی، اؤلنه کیمی اوزونون قره سی گئتمه دی.

دیلنچی لیک

بیر کیشی‌ نین باغیندا ایلان وارایدی. آنجاق کیشی‌ نین اؤزو و عاییله‌ سی باغدا گزردیلر، ایلانلار بونلاری سانجماز دیلار. بیر گون کیشی ایلانلارین بیرینی اؤلدورور، ایلانین جوفتو کیشی نی قووالایاییر. کیشی هایانا قاچیر، ایلان ال چکمیر. کیشی قاچیر شرع حاکیمی نین ائوینه تپیلیر. ایلان قاپی نین گولادانی نین یولوندان ایچری گیریر.

کیشی شرع حاکیمینه دئییر. بو ایلان مندن ال چکمیر، هایانا قاچیرام، منی قووالاییر. شرع حاکیمی ایلاندان سوروشور: نییه بو کیشی دن ال چکمیر سن؟ آللاهین امری

ایله ایلان دیله گلیب دئییر: بو کیشی نین اؤزو، آروادی و اوشاقلاری باغدا گزردیلر، بیزیم ایشیمیز اولمازدی. آمما بو کیشی منیم آروادیمی سوچو (گوناه) اولمادان اؤلدوروب، ایکی دنه ده یئتیم بالا قالیب دیر. ایندی منیم حققیم وار بونو سانجام یا یوخ؟ حاکیم بیر آز دوروخدو، سونرا دئدی: حققین وار. ایلان کیشی‌نین بدنینه دولاشدی و دئدی: بیر شرط ایله من بو کیشی نی سانجماقدان واز کئچرم. گئتسین اوچ نفردن دیلنسین. کیشی قبول ائیله دی و ایلان کیشی نی بوراخدی.
کیشی گئتدی، هر کیمه ایسته دی آغیز آچسین دیلنسین ، نه اوزو کسدی، نه‌ده غئیرتینه سیخیشدیرا بیلدی. دئدی: قوی گئدیم ایلان منی سانجسین دیلنمکدن یاخشی دیر. بلیرلی گون، کیشی و ایلان شرع حاکیمی‌نین یانینا گئتدیلر. کیشی دئدی: ایلان منی سانجسین، دیلنمگه حاضیر دئییلم. ایلان دئدی: ایندی کی بو دیلنمگه حاضیر اولمادی، روحو پاک دیر. من بونو سانجمایاجاغام.

اوغرونون تعجّوبو

بیر گون ساده بیر آدام، هر کوزه یه قولپ قویموش بیر شارلاتان لوطودان شوروشدو: بیری اوغورلوق ائیله یرسه، اونا نه جزاسی وئررلر. لوطو گولومسه ییب دئدی: اوغرونو دوستاغا سالارلار. شاللاق وورارلار، باشینی قیخدیرار بویونونا ایپ سالار شهه ری دولاندیرارلار. ساده آدام اؤز– اؤزونه دئدی: بونلار بیر شئی دئییل، قوی اوغورلوق ائیله ییم وارلانیم، منی جزالاندیرسان. گئتدی اوغورلوق ائیله دی بیله سین توتدولار. حاکیم اوغرویا دئدی: سنی دوستاغا سالدیراجاغام. اوغرو گولدو. حاکیم دئدی: سنه شاللاق ووردوراجاغام. اوغرو گولدو. حاکیم دئدی: باشینی قیخدیراجاغام، بویونونا ایپ سالدیریب شهه ری دولاندیراجاغام. اوغرو یئنه گولدو. حاکیم غضب‌لنیب دئدی: وئره جگم سنی دا... یندان آسالار. اوغرو فیکیره دالدی.
حاکیم سوروشدو: نییه اؤنجه گولوردون، ایندی فیکیره دالدین؟ اوغرو دئدی: اؤنجه دئدیکلرینی ائشیتمیشدیم بیلیردیم، اؤزومو او جزالارا حاضیرلامیشدیم. آنجاق سوندا دئدیگین جزانی ائشیتمه میشیدیم. اوغرو اوزون دا... ینا توتوب دئدی: بیر عؤموردو مندن آسلانیب سان. ایذین وئر نئچه دقیقه لیک من سندن آسلانیم.

جوجه نک[1]

بیر آدام خیاط دوکانی نین قاباغیندان کئچیردی. گؤردو خیاط پارچانی قئیچی ایله. بیچیر، ایگنه ایله تیکیر، دیواردان آسالاییر. دئدی بو نمنه دی من ده پالتار تیکرم. گلدی دوکان آچدی. قئیچی گؤتوردو پارچانی بیچدی، ایگنه ایله تیکدی، اولدو جوجه نک (جورجه نک).

پهلوان

بیر گون خوی- ون حاکیمی بازاردان بیر شئی آلیر، حامبالا وئریب ائوینه گؤندریر. گنج حامبال شئیی آپاریر حاکیمین قاپی سین دؤیور. حاکیمین قیزی قاپینی آچیر. حامبال او شئیی ائوه قویور قاییدیر. آنجاق مجنون سایاغی حاکیمین قیزینا وورولور. سانکی قیزدیرمیشدیر، الی ایشه یاپیشمیردی. گلیر ائوه، ایکی- اوچ گون ایشه گئتمیر. آناسی دئییر اوغول بیردن بیره سنه نه اولدو آخی؟ دردین چورون نه دیر؟ نییه بئله سوزالیرسان؟

اوغلان دیلی توتار- توتماز حاکیمین قیزنیا وورولدوغونو سؤیله ییر. آناسی الین اؤزونه چالیب دئییر: بای، باشیما خئییر! اوغول عاغیلین اولسون، اوتور یئریند‌ه، حاکیمین قیزی هارا، بیز هارا! اونون اؤلوسون ده سنین چیگینینه وئرمزلر. حاکیمین قاپی سیندا اون نفر سنین کیمی نؤکری واردیر. کیمه دئیه سن، بوسؤزلر وورغون گنجین بئیینی نه باتمازدیر. آنا اوغلونون حالینی گرگین گؤردوکده، حاکیمین قاپی سینا گئدیر، یالوار- یاخار ایله بیله سین حاکیمین یانینا آپاریرلار. آنا، اوغلونون اونون قیزینا عاشیق اولدوغونو حالی نین نئجه یامان اولدوغونو سؤیله ییر. دئییر: اوغلوم سنین قیزینی آلمازسا، یا اؤله جک یا دلی اولاجاق.

حاکیم فیکیره گئدیر، نهایت باشین قووزاییب دئییر: من بو شهه رین حاکیمی یم. قیزیمی بیر حامبالا وئررسم منه نه دئیرلر؟ آنجاق اوغلون شهه رین پهلوانینی ییخا بیلرسه، هئچ اولمازسا دئیرم شوجاعتی و پهلوانلیغی واردیر، جماعتین سؤزو کسیلر.

۱- جوجه نک- باخ: همین کیتاب، یئرلی سؤزلر، صحیفه ۷۲ ده

آنا گلیر حاکیمین سؤزونو اوغلونا دئییر.

آنا اورگی دیر دؤزنمیر. پهلوانین ائوینه گئدیر، حال- قضیه‌نی سؤیله‌ییر. گؤزونون یاشین تؤکور، پهلوانین آیاقلارینا دوشوب دئییر: اوغولوم الدن گئدیر. گؤیده تانری، یئرده اومودوم سنه قالیب‌دیر. پهلواندان گولش مئیدانیندا اوغلونون قاباغیندا ییخیلاجاغینی ایسته‌ییر. پهلوان دئییر: آنا نه قاییریرسان، منی نییه گوناها باتیریرسان؟ آرخایین اول، سن دئین کیمی اولاجاقدیر. بلیرلی گون مئیدانی سولاییر سوپورور، جماعت ییغیشیر، بؤیوک توی چالینیر، اوغلان ایله پهلوان گولشیرلر. پهلوان بیله رک دن اؤزونو بوش توتور، اوغلان پهلوانی ییخیب کورگین یئره گتیریر. حاکیم سؤز وئرمیشدیر، قیزینی اوغلانا وئریر. حئکایه نین سونو.

رحمت لیک حاجی میرعلی مرثیه خوان، او پهلوانی همین پیرولی اولدوغونو سؤیله‌یردی کی قبیری خوی دا قالیر و اونون قبیری اولان مزارلیغا پیرولی قبریستانلیغی دئیرلر.

پیر ولی نین قبیری اوستونده ایکی پالچیق دام تیکیلمیشدیر. یاخین ایل لرده پیر ولی نین قبیری نین اوستونه قره مرمر داش قویموش و اوزرینده، «پوریای ولی فرزند حسین » یازمیشلار.

تاریخ لرده یازیلمیش پوریای ولی نین جوانمرد لیک حئکایه سی ظاهیری فرقلره رغماً خوی دا کی پهلوانین جوانمرد لیک حئکایه سی ایله اوست- اوسته دوشور.

شهه ریمیزین قزئت لرینده هردن بیر سیرا یازیلارا راس گلریک کی پیر ولی نین قبیرینی همان «پوریای ولی» قبیری بیلیرلر و ائله جه ده بونونلا ایلگیلی باشقا یؤنلو یازیلاردا واردیر.[1]

حضرت موسی

بیر گون حضرت موسی موناجاتا گئدنده گؤردو بیر چوبان سورونو دره‌نین ترکینه بوراخیب اوتاریر. گؤیده‌کی بولوتلاری چوبانا گؤستریب دئدی: بولوتلاری

۱- «اورین خوی» قزئتی‌نین ۳۱۷ جی سایی سیندا درج اولونموش بیر فارسجا یازیيا گؤره « پهلوان محمود پوریای ولی» اورتا آسیادا خوارزم اؤلکه سی نین خیوه شهه رینده یاشایارمیش و اونون آدینا اورادا بیر مزار واردیر. بو پهلوان عئین حالدا عاریف و شاعیرایمیش. بیله سینی «محمود پهلوان» یا «محمود آتا» آدلاری ایله یاد ائدرمیشلر. بو مطلب ائعتبارلی فاکت لار اساسیندا قئیده آلینمیش دیر.

تدقیقاتچی علی صدرایی خویی، بلیرلی فاکت‌لارا دایانیب یازیر: خوی داکی مزار (پیر ولی قبریستانلیغیندا)، «پوریای ولی»نین مزاری‌دیر. «خیوه» ده‌کی سؤزو گئدن مزار ایسه ، بونون اوغلونون مزاری‌دیر.

گؤرمورسن می؟ یاغمور یاغار سئل گلر داوارلاری نین هامیسینی سوروسو ایله آپارار. چوبان دئدی: یا موسی بو بولوتلار قیسیردیرلار. بونلاردان یاغمور یاغماز. حضرت موسی گئدیب آللاه- ا... موناجات ائیله ینده دئدی: تانریم اؤزونه آگاه دی. نئجه اولار بیر چوبان، مندن کی سنین پئیغمبرین ام چوخ بیلسین و منه سؤز اؤیرتسین. چوبانین یانیندا خار اولدوم، اورگیم سیخیلدی. منی اونون یانیندا خینگ ائیله مه. تانری، بولوتلارا امر ائیله دی یاغمور یاغدی. سئل آتلانیب داوارلارین هامیسینی گؤتوروب آپاردی. حضرت موسی قاییداندا چوبانا دئدی: منیم سؤزومه باخمادین. به دئییردین یاغمور یاغماز. چوبان دئدی: من دوز دئییردیم، منم لیک قویمادی.

هانسی سولئیمان

حضرت سولئیمان حاماما گئدیر و ایچری گیرنده اوزوگون حامامچییا تاپیشیردی. یویونوب چیخاندان سونرا، حامامچی دان اوزوگون ایسته دی. حامامچی سوروشدو: آدین نه دیر؟ جواب وئردی: سولئیمان. حامامچی سوروشدو: هانسی سولئیمان؟ ایندییه دک نم – نئچه سولئیمان لار منه اوزوک تاپشیریبلار. حضرت سولئیمان گؤردو بو کیشی نین داورانیشی دا سؤزلری ده بئله چوخ درین دیر. سوروشدو: سن اؤزونو تانیتدایرا بیلرمی سن؟ هامامچی دئدی: من دونیایام. چوخلاری گلیب منه مال تاپشیریب گئدیبلر.

چینزیر ایگی

«باغ دره» لی بیر کندلی دئییردی: ائویمین یانینداکی آغیل دا، کئچینی یئلینی ندن (امجگیندن) ایلان سانجدی. قالدی، کئچی نین یئلینی تؤکولدو. بیر گون یاشلی بیر آداما گیبشدیم (مصلحت لشدیم) دئدیم بیزیم ائوده ایلان وار. دئدی: کئچی قزیلی و نئچه رئزین چاریق ییغ اودلا! اونون ایگی ایلانی قاچیردار.
گلدیم ایکی کئچی نین قزیلینی، دده بابادان ییغیشیب قالمیش ایکی تای کؤهنه چاریقی یئرده قالادیم. نویدی (نفتی) تؤکدوم اودلادیم. آغا بیر چینزیر ایگی قووزاندی گل گؤره سن. او اولدو بو اولدو، داها ائوده ایلان گؤرمه دیم.

کندین چئوره سینده نمنه دلیک وارایدی، هامیسی نین آغیزی تور باغلادی. سیچان دا قالمادی کندده.

همین بوکندلی دئییردی: گونه باخانیما تیر- تیر داراشمیشدیر. نئچه تای اون کپگی ایله «بیزوو بورنو» داواسینی قاتدیم زمی یه سپدیم. تیرتیرلارین هامیسی قیریلدی تؤکولدو، بیری ده قالمادی.

توتاجاق ها!

بیری بیرینه دئیر: ایتی آچارسام توتاجاق ها! او آدام دینمز. ایتی آچار، ایت گئدر کوللوک ده غذا آختارماغا.

زیرنا

بیر قروپ چالقیچی گلیردیلر. گؤردولر اوزاقدان بیر دسته آدام گلیر. هامیلیقجا چالا- چالا اونلارین قاباغینا گئتدیلر. دئمه پادشاهین اوغلونون تویوایمیش و اونلار شاه و سارای آداملاری ایمیشلار. شاهین خوشوگلیر، امر ائدیر هره سی نین چالقی آلتینی پول ایله دولدورسونلار. بللی دیر قاوال نه قده ر پول توتاجاق. دونبکچی نین دونبگین دولدوردولار. تار چالانین تاری نین اوستونه نم نه قده ر پول قویدولار. زیرناچیيا گلنده ، ایکی- اوچ دنه پول زیرنانین گئن باشینا قویجاق دولدو. چالقیچی لار پول لاری قویونلارینداً برکیدیر، یولادوشور گلیر، گؤردولر یئنه اوزاقدان بیر دسته آدام گلیر.

آغیزلاری شیره یه باتمیشدیر. بو سفر اوّل کیندن ده بتر چالا- چالا اونلارین قاباغینا گئتدیلر. دئمه حاکیمین اوغلو اؤلموش و اونلار اونون یاسینا گئدیردیلر. حاکیم امر ائیله دی هره نین چالقچی آلتینی اؤزونه سوخسونلار. قاوال، تار، دونبک، هئچ بیری عمل وئرمه دی. آمما زیرنانین هامیسی تپیلدی.

زاوال لی زیرناچی دونقولدانیب دئدی: شووقریب توت هاتوت دا هئچ زاد توتمور. گیرنده هامیسی تپیلیر.

نامازی قضایا قالمایان آدام

کندین کؤهنه مچیدینی ییخمیش، یئرینده تزه مچید تیکمک ایسته ییردیلر. مچیدین خیملاری قازیلمیش و مولانین چاغیریشی ایله کند اهلی توپلانمیشدیلار. مولا اوزون جماعته توتوب دئدی: هر کیمین ایندییه دک صوبح نامازی قضایا قالامیشدیر، گلسین مچیدین خیمی نین ایلک داشین قویسون.

بو اونا باخدی او بونا، هئچ کیمدن سس چیخمادی. مولا سؤزونو بیر داها تیکرار ائیله دی. داشدان سس چیخدی، جماعتدن سس چیخمادی.

مولا سؤزونو اوچونجو دؤنه دئدیکده، بیر اورتا یاشلی کندلی بیر بینا داشینی گؤتورور، داشی الیندن آلماسینلار دئیه جماعتین دالیندان گلیر و داشی مچیدین خیمینا آتیر. بوکندلینی هامی تانییاردیلار، ناماز قیلان آدام دئییلدیر.

مولا او آدامین اوستونه هیرسله نیب دئدی: آللاه سنه لعنت ائیله سین، نییه بو ایشی گؤردون!؟

او آدام دئدی: میه سن اؤزون دئمه دین نامازی قضایا قالمایان آدام گلسین. منیم ده ایندییه دک نامازیم قضایا قالامیشیدیر. چون ترکینده ناماز قیلمارام.

بونودا بورادا قئیده آلماغیم یئرینه دوشردی: بو مچیدین قاییتدیرما خرجینی وئرن، بیر نفر کند اهلی ایدی. بو آدامین اوغلونو ماشین باسمیش، ماشینچی قازا باسیب قاچمیش و اوشاق اؤلموشدور. ماشینچی نی سونرا توتورلار و اوشاغین دده سی اونون دییه سی نین بیر قیرانین دا قویمامیشدیر قالسین، هامی سین شوفئردن آلمیشدیر. همین بو پول ایله مچیدی قاییتدیردی.

یوکلو قودوق

بیر کندلی نین ائششگی اؤلور، قودوغو قالیر. باشقا بیر ائششک آلماق ایسته ییر. فیکیرلشیر: جانیم بیر بئله پولو نییه ائششگه وئریم. قوی بو قودوغا بیر آز یوک چاتیم گؤروم آپارا بیلیر یا یوخ. قودوغا بیر آز یوک چاتیر، گؤرور بلی آپاریر. گلن سفر قودوغون یوکونو بیر پوت آرتیریر، قودوق یئنه آپاریر. دئ دئ هر دؤنه بیر پوت

آرتیریر، زاوال‌لی قودوق بیزین قورخوسوندان زیققینا- زیققینا بیر تهه‌ر یوکره چکیردی.
بیر گون کندلی یئنه قودوغون یوکون آرتیرمیش بیزله‌ییب سوروردو. یولون یاریسیندا قودوغون قیچلاری قاتلانیب انگی اوسته یئره گلدی. کندلی قودوغون قویروغوندان یاپیشیب قووزادی، هر نئیله دی، قودوق دورمادی.
کندلی اوزاقلاردا قوردلارین گزیشین گؤرور، گئجه‌یه قالاجاغیندان جانینا قورخو چؤکوردو. اوزون قودوغا توتوب دئدی:
آماندی بوز قودوق دور گئدک کنده
سهلَمین بیر تایی من ده، بیر تایی سن ده
دا یوکون آرتیرمارام بیرده گلنده
گؤرمورسن قوردلاری گزیشیر گئن ده.
قودوق جواب وئردی:
بیزله یه- بیزله یه آلدین توکومی
آلتی پوت، یئددی پوت آرتیردین یوکومی
بو سفر قازانج عوضینه یئیه جکسن کوکومی

شئیطان «حشه یید» لینی آلدا دانماییب

شئیطان ائشیتمیشدیر «حشه یید» لیلر زیرنگ آدامدیلار. بونلارین زیرک‌لیگینی یوخلاماق اوچون گلیر بیر حشه ییدلی ایله یولداش اولور. بیر گون حشه ییدلی سحر تئزدن چؤلده جوت سوروردو. شئیطان گلیر حشه ییدلی ایله گؤروشندن سونرا دئییر: گل مرجله‌شک گؤرک هانسیمیز گونشین چیخماغینی تئزگؤره بیلریک. مرجله شیرلر. شئیطان گؤزلرین جوتله بیر گون دوغان یئره. حشه ییدلی اوزون چئویریر، گؤزلرین تیکیر خوی- ون گون باتان طرفینده کی چوخ اوجا اورین داغی‌نین زیروه سینه. حشه ییدلی بیلیردی گونش چیخاندا، اؤنجه ان اوجا داغین زیروه سینه دوشر. حشه ییدلی شئیطاندان قاباق گونشین ایشیغی‌نی اورین داغی‌نین باشیندا گؤرور و شئیطانا گؤستریر. شئیطان گؤرور یوخ، دئییلن لر دوزدور.

شئیطان‌لا حشه ییدلی شریک‌لیگه بوغدا اکیرلر. بوغدالار یئتیشندن سونرا، حشه ییدلی بیر بوغدانین بوغازیندان یاپیشیر، شئیطانا گؤستریر و دئییر: بوغدانین باششاق طرفینی گؤتوروسن یا آشاغی طرفینی؟ شئیطان گؤرور بوغدانین باششاق طرفی بیر بارماق بویدا قیلچیق‌لی بیر شئی‌دیر. آمما آشاغی طرفی اوزون و یاپراقلی‌دیر. تئز

دئییر: آشاغی طرفینی. حشه ییدلی ده ائله بو جوابی گؤزله ییردی. بوغدانین باشاقلارین. بیچیر آپاریر دؤیور و بوغدالاری چووال لارا دولدورور.
شئیطان ایسه کولش لری بیچیر آپاریر دؤیور. سامان دان باشقا نه چیخاجاق ایدی؟ هئچ زاد.
بو سفر حشه ییدلی ایله شئیطان کئشیر اکیرلر. کئشیرلر عمله گلندن سونرا گؤزل یاپراقلاری کردی لرده اوجالمیشدیر. حشه ییدلی شئیطانا دئییر: کئشیرین باش طرفین گؤتوررورسن یا توپراقدا قالان آلت طرفین؟ شئیطان بوغدا بؤلوشمه سینی خاطیرلادی کی نئجه بوغدانین آلت طرفین گؤتورموشدور، باشینا بؤرک کئچیب الی هئچ زاد توتمامیشدیر. اورگینده دئدی: آتانین اوغلو اولاسان بو سفر منی آلدادانمازسان. حشه ییدلی نین جوابیندا دئدی: باش طرفین. شئیطان سئوینه — سئوینه گؤم– گؤی گؤزل کئشیر باشی لارینی بیچیر آپاریر. کئشیر باشی لار قورویور هئچ زاد اولور. یئنه شئیطانین الی بوشا چیخیر، دئییر گئدیم گؤروم حشه ییدلی نه قاییریر. گئدیر گؤرور حشه ییدلی زمینی بئل له ییر، نئجه گؤزل ساری کئشیرلر چیخاردیر.
سؤیله ین: علی ایرجی

قیرغین

قیز قالاسی کندی اهلیندن اولان قوجا یاشلی صادیق حاجی محمدی دئییردی: ائرمنی لر، نوایی کؤروپوسونون آلتیندا گیزلنمیشدیلر. اوچ یوز عوثمانلی عسگری کؤرپودن کئچنده، ائرمنی لر عسگرلرین هامی سین قیریر، یالنیز بیر عسگر قورتولوب قاچمیش و قیز قالاسی کندینه گلمیشدیر. ایکی گون سونرا قره تپه یؤنوندن توپ سسی قووزاندیقدا، او عسگر سئوینیر، آتیلیب دوشوب دئییردی: پاشا گلدی. دئمک تورک اوردوسی توپونون سسینی تانیمیشدیر.

ائلات عسگری

اوردونون دوشمنه قارشی ساواش دا یئنیلدیگی شاهی برک فیکره سالمیشدیر. بیر گون شاه وزیر ایله مملکتی گزیردیلر. برک آجمیشدیلار. بیر چوبانین یانینا گئتدیلر.

چوبان سود ساغدی بیشیردی، ایچینه چؤرک دوغراییب قوناقلارین قاباغینا قویدو. شاه ایله وزیر یئییب دویدولار.
نه اولدوسا، چوبان ایتینه آجیقلانیر، بیر تولاز آتیب دئدی: سنین .... شاهین دده سی نین گورونا. شاه دئدی: سن ایتی‌نه آجیقلانیرسان، به شاهین دده‌سی نئیله‌سین.
یاشلی چوبان دئدی: نئجه نئیله‌سین، مملکتی بادا وئرن شاه دیر. شهه‌ر اوشاغینی عسگر آپاریر، اوردو یئنیلیر. شهه‌ر اوشاغی قورخاق اولار، یاخشی دؤیوشنمز. ائلات اوشاغی ایسه، قورخماز و دیره‌نیش‌لی اولار، نهایت شوجاعت ایله دؤیوشر. شاه ائلات اوشاغیندان عسگر توتارسا، دؤیوشلرده غلبه قازانار.
یاشلی چوبانین بو سؤزو شاهین بئیینی‌نه باتدی. گلدی ائله جه‌ده ائیله‌دی و آردی جیل ظفرلر قازاندی.

یوزدن اون اسگیک

اون بئش یاشیندا بیر گنج کندلی، یالنیز اللی‌یه دک سای تانییاردی، بیرده یوزو. بیر گون بو گنج، ایکی باش داوار گتیریر شهه‌رده ساتسین. بیر کیشی قاباغا گلیر، کؤک- آریقلی‌غینی یوخلاماق اوچون داوارین بئلین قارماقلاییر. سوروشور: بیرینی نئچه دئییرسن؟ گنج جواب وئریر: بیرینی یوز تومنه ساتیرام. کیشی دئییر: بیرینی دوقسان تومنه وئررمی سن؟ گنج دئییر: من دوقسان- موقسان تانیمیرام، بیرینی یوز تومنه وئریرم. گنجین بیر کندلیسی اورادا‌ایدی و بو گنجی یاخشی تانییردی. دئدی: دوقسان تومن یعنی یوزدن اون اسگیک. گنج باشا دوشور؛ اویان، بویان بیرینی یوزدن بئش اسگیکه ساتیر.
بو گنج یئنه یاخشی ایدی، قدیم زامان ائله‌لری وارایدی یالنیز بئشه کیمی تانییار دیلار. اون بئشی اوچ بئش دئیه تانییاردیلار.

ایتین دوز سؤزو

ایته دئدیلر: نییه هوره‌ییرسن؟ دئدی: ایسته‌ییرم طرفی قورخودام. دئدیلر: به نییه قویروغونو بولاییرسان؟ دئدی: اونودا اؤز قورخومدان.

ائششک

چؤلده، یاشیل اوتلاری قالایار، اوتای- بوتای ائششگین بئلینه چاتارلار. ائششک سئوینر، دئیر: یاخشی اولدو ائوده دویون قارینا یئیه جگم کئف ائیله یم. ائوده او یاشیل اوتلاری گتیرر مالین قاباغینا تؤکرلر. مال یئیر، ائششک باخار. مالین قاباغیندان چیخان آرتیغی گتیرر ائششگین قاباغینا تؤکرلر.

لطیفه لر

مزاح

خط ماشینی دایاناجاق‌دا ساخلاییر. بیر قوجا کیشی آغیر- آغیر یئریندن قووزانیر ماشینین دیب طرفینده اوتوران قادینلارین توپلوسونا اوزون دؤندیریر، اوجادان آروادینی آدی ایله چاغیریر. سونرا مولاییم گولوش ایله- کیشی لر ائشیده بیله جک سس ایله- دئییر: آپاریرام بوشویام. کیشی‌لرین ایچیندن بیر قوجا کیشی دئییر: ها! باشین اوچون. ائوده گوجون چاتمیر قورخورسان دینمیرسن، بورادا سسین چیخیر قوزالاخلانیرسان.

بخته ور موعلليم

بیر قیز یولداشینا دئییردی: دونن منه ائلچی گلمیشدیر، موعلليمه ایسته ییردیلر گئتمه دیم. یولداشی دئدی: به نییه گئتمه دین؟ قیزین دیلی شیرین ایدی، دئدی: دییت dıyt (دیرت)، آجانا (او زامان ایندیکی اینتیظامی مأمورلارینا، آجان دئیردیلر) گئتمه دیم، موعلليمه گئده جگم!

جوجه باشی

کئچن رئژیم زامانی، نئچه گون قزئت لرده تارتیشما (مباحثه) گئدیردی، ژاندارملارین چیگین لرینده کی ایپ کیمی هؤرولموش ساللانان واکسیل لرین باشینا، هانسی علامت (بورونج دن قاییریلمیش بیر شئی) باغلاسینلار کی اونلارین شأن و مؤوقع لرینه اویغون اولسون.

ظنّ ائدیرم «توفیق» قزئته سی ایدی، یازدی: «جوجه باشی» علامتی باغلا سینلار. او زامان ژاندارملارین عالم- آشکار ریشوه خورلوغو و کندلرده جوجه یئمکلری هامیبا بللی ایدی.

کیلیدین ماجراسی

بیر شاگیرد یول ایله گئدیردی. موعلّیمی‌نی قاباقدا گؤردو. موعلّیم ایشاره بارماغینی بیر کیلیده باغلانمیش ایپین حلقه‌سینه کئچیردیب دایره‌وی حرکت‌له کیلیدی تو‌ولایا- تو‌ولایا گئدیردی.

لاپدان کیلید موعلّیمین الیندن چیخیب قاباغینا دوشدو. موعلّیم باشماغی‌نین بورونوایله نئچه کره کیلیدی ایته‌له‌دی، یئنه بارماغینی تو‌ولایا- تو‌ولایا یولونا دوام ائتدی. شاگیرد کیلیدی گؤتورور، موعلّیمین آردینجا یولا دوشور. موعلّیمین ذئهنی‌نین آزجا پوزغون اولدوغونو بیلیردی. موعلّیم ائولرینه چاتیر، ایسته‌ بیر قاپینی آچسین. گؤرور بای، کیلید بارماغیندا دئییل. تشویش‌له اویانا بویانا باخیر، جیب لرین گزیر. شاگیرد ایره‌لی گئدیر، کیلیدی موعلّیمه ساری اوزالدیر دئییر: بویورن، کیلیدینیز یئره دوشموشدور، من تاپمیشام.

آشاغیداکی شئعیری بیر اوستا یولداشینا دئییر. دام اوستونده دورانا ایشاره سی واردیر.

ای اوستا مؤحسون	قوی عمه‌ن اؤلسون
گلمه نوایه	بیر باخ هوایه
آغزین آچیبدی	رنگی قاچیبدی
اوستونده یونجا	آلتیندا قونچا
من باخدیم دویدوم	سن باخ دویونجا

آی قیریشمال!

بیر آدام، ظرافاتجا بیرینه دئییر: گل مرجله شک. سن منی اودارسان اون مین تومن وئریم. من سنی اودارسام، آی قیریشمال!

ظرافات

بیر کاغیذ پولون اوزرینده یازیلمیشدیر: او یانا باخما! طبیعی، آدام ماراقلانیر. دؤندریر او بیریسی اوزونه باخیر. یازیلمیش دیر: ائششک سنه دئمه دیم اویانا باخما.

بو لطیفه، باشقا بیر سؤزو آدامین یادینا سالیر:
بیر آدام یولداشینا زنگ چالماق اوچون عوموومی بالاجا تئلفون کابینینه گیریر. موقابیل ده یازیلمیش دیر: ساغا باخ! دؤنور ساغ طرفه باخیر. اورادا یازیلمیش دیر: سولا باخ! دؤنور سول طرفه باخیر. اورادا یازیلمیش دیر: دالییا باخ! دؤنور دالییا باخیر. اورادا یازیلمیش دیر: دلی اولوبسان؟ به نییه اویان- بویانا باخیرسان.

آشاغیداکی اوچ لطیفه نی ابراهیم ایرجی علی بابا اوغلو سؤیله میشدیر:

اوچ گونو

بیر کیشی نین فاطما، گولگز و فخروقه fəxruqə (شاید فرخ لقا) آدایندا اوچ آروادی واری ایدی. بونلاری راضی سالماق اوچون هره سینه بیر هدیه آلدی. فاطمه ایله ایچری دامدا گؤروشدو، بیله سینه قیزیل بویون باغی وئردی. گولگز ایله ائوین بیر گیزلین یئرینده گؤروشدو، بیله سینه قیزیل قولباق وئردی. فخروقه ایله ده باشقا بیر گیزلین یئرده گؤروشدو، بیله سینه بیر جوت قیزیل سیرغا وئردی. هره سینه برک- برک تاپشیردی او بیریسی لره دئمه سینلر. آمما آروادلار بیر شئیی آلارلار اونا- بونا گؤستریب پوز وئرمک اوچون، گیزلین ده تاخماق اوچون یوخ کی.
سحرچاغی گولگز قولباقلارینی گؤسترمک اوچون ائیوانا چیخدی، قولون اوزالدیب گونولرینه دئدی: بیرینیز اویانی سوپورون، بیرینیز بویانی!
سیرغاسی اولان، سیرغا سینی گؤسترمک اوچون الینی قولاغی نین دالینا قویوب، باشینی ایره لی گتیریب دئدی: أئشیتمه دیم نه دئدین؟
بویون باغی سی اولان دؤشون قاباغا وئریب سیلکه له ییب دئدی: اؤله سینیزده، قالا سینیزدا، نه اویانی سوپوره جگم، نه بویانی.

شاپپاشاپ

بیر چایین بو تاییندا شیپ آدایندا بیر کند، او بیریسی تاییندا ایسه تیپ آدیندا باشقا بیر کند وارایدی. بیر کندلی نین بو کندلرین هره سینده بیر آروادی واری ایدی.

بیر گون شیپ داکی آرودانیا دئییر: گئدیرم تیپ داکی آروداین یانینا، گئجه‌نی گلمه یه‌جگم. گئدیر یئتیشیر، شامدان سونرا گرکلی اولدوغو بیر ایش یادینا دوشور، تیپ داکی آرودانیا دئییر: گئجه‌نی بورادا قالاجاق ایدیم، شیپ دا گرکلی بیرایش یادیما دوشدو، گرگ گئجه ایله قاییدام.

کیشی یولا دوشور، چایدان کئچنده سئل گلیر کیشی‌نی سوپورله‌ییب باسیر آلتینا. کیشی باتیر، چیخر ال- آیاق چالیر، آروادلاری ذئهنیندن کئچیر، اؤز- اؤزونه دئییر: ایندی شیپ داکی دئییر: تیپ دادی. تیپ داکی دئییر: شیپ دادی. بیلمیرلر یازیق ارلری شاپپاشاپ دادی.

قنبر عمی‌نین یئنی یئتمه چاغلاری

قنبر عمی یئتمیش یاشیندا گولر اوزلو، میرتجیل بیر قوجاایدی. کؤنولو ایسته‌یردی مزه‌لی احوالات و گولمه‌لی سؤزلر دئمک‌له جماعتی گولدورسون. یئنی یئتمه چاغلاریندان بئله صؤحبت ائدردی: اون بئش- اون آلتی یاشیندا آنجاق اولاردیم. ائویمیز کنده اولاردی. بؤیوک قارداشیم قوروبان (گوروهبان) ایدی، ائوی شهه‌رده ایدی. اؤنجه ایرانین اوزاق شهه‌رلرینده اولاردی، تزه‌لر یاخینا وئرمیشدیلر.

بیر گون آناما دئدیم دسمالیما چؤرک باغلادی، قارداشیمین آدرئسین یازدیردیم جیبیمه قویدوم، دابانلاریمی چکدیم شهه‌ره یوللاندیم. یولون اوستونده بیر کندین یانیندان کئچیردیم، بیر چرچی منی چاغیردی، دئدی گل بو تایی قووزا ائششگین یوکونو چاتاق. ایره‌لی گئتدیم. چرچی یوکون بیر تایین من بیر تایین قووزادیق، ائششگین بئلینه قویاندا تای منیم الیمدن قورتولوب دوشدو، دیغیرلانا- دیغیرلانا آشاغیداکی چایا گئتدی. تای دا نمنه وارایدی‌سا، هامیسی قیریلدی، ازیلدی، خاراب اولدو. دئ بایاق چرچی آغاجی گؤتوروب منیم اوستومه جومدو. کؤپک اوغلو منی بدبخت ائیله دین دئیه، قاپالاغیمی گؤتوردو. من کنده ساری قاچدیم. بو کوچه یوخ او کوچه، قاچدیم قاپیسی آچیق بیر ائوه تپیلیدم. ائوین آروادینا دئدیم: بیر ظالم کیشی منی قوولاییر، اون دقیقه‌لیک قوی بورادا گیزله‌نیم، چیخیب گئده‌جگم. آرودا دئدی: گیر او سامانلیغا. من سامانلیغا گیردیم، چرچی تؤوشویه- تؤوشویه، یامان

دئیه– دئیه حیطه گیردی. آرواد دئدی: کیشی نه اولوب بئله اؤزوندن چیخیب سان!؟ چرچی دئدی: نه اولاجاق، بیر سفئه گده یوکو سالدی چایا مالیمین یاریسینی زای ائیله دی. اونو قوواﻻییردیم، بیلمیرم هارایا سوخولدو. توتارسام دوغرایاجانمام بیله سین.

آرواد دئدی: کیشی نه اولار، جانین ساغ اولسون، اوشاقدی بیله– بیله سالماییب کی الیندن زویوب دوشوب. بیزیم ائولادیمیز یوخدور، کاش ائله تاپیلاردی اونو اؤزوموزه اوغول ائیله یردیک. کیشی دئدی: بئله دانیشماقدا ائله بیر اونو گؤرموش سن. آرواد دئدی: سنین قورخوندان اودور سامانلیقدا گیزلنمیشدیر. کیشی دئدی: سن دئییرسن، نه دئییرم اولسون دا. آرواد منی چاغیردی. گئتدیم اونلارین یانینا، قرار اولدو من اونلارین اوغلو اولام. کیشی نین ائششکیندن باشقا ایکی باﻻلی اینگی واری ایدی. گئجه یاتاندا دئدی: بیزوْوﻻرین بیری مریض دیر. سن بونلارین یانیندا قال، هاچان گؤردون حالی خاراباﻻشدی، منی چاغیر گلیم کسیم. دئدیم: من اؤزوم خوروز– تویوق باشی چوخ کسمیشم، بیزوو باشی دا کسه بیلرم. قییمارام سنی یوخودان آییلدام. بیزووﻻرین یانیندا قالدیم. منی یوخو توتسون، بیر واخت آییلدیم گؤردوم بیزووﻻرین بیری یئرده اوزانمیش دیر. دوردوم باشین کسدیم، راحات یاتدیم. سحر تئزدن اویاندیم گؤردوم مریض بیزوو اوزانمیش اؤلموش، من ساه بیزوون باشین کسمیشم. یاواشجا ائودن چیخدیم، ناخیرچی الیندن قودوق قوتوﻻن کیمی تؤ دابانا قاچدیم.

یولون اوستونده باشقا بیر کنددن کئچملی ایدیم. بیر تایانین دیبینده اوتوردوم. بتر آجمیشدیم. گؤردوم قارشیداکی ائوده بیر آرواد دؤندرمه نی قووزادی آلتینا سوفره، قاتیق و سود قویدو قاییتدی. دئیرلر آج قیلینجا چاپار. دوردوم یاواشجا گئتدیم دؤندرمه نی قووزادیم آلتینا گیردیم. یئدیم دویدم. ﻻپدان دؤندرمه نین دئشیک لری نین آراسیندان گؤردوم آروادین اری ایچری گیردی، آرواد ایله مازاخﻻشماغا باشﻻدیﻻر. آرواد دئدی: قیز واختیم منی هاردا سئودین؟ کیشی دئدی: سنی بوﻻغا گئدنده سئودیم. کیشی سوروشدو: سن منی هارادا سئودین؟ آرواد دئدی: عاشورا گونو باش یاراندا. کیشی هوسلندی، کدو چاپان قمه نی گتیریب آروادا دئدی:

باخ ایندی گؤر ارین بو دؤندرمه نی بو قمه ایله نئجه ایکی بؤله جک. بونو ائشیتجه گین منیم ایلیشیگیم وورولدو. دؤندرمه نین دئشیک لریندن بونلاری قشنگ گؤروردوم. ائله کی کیشی قمه نی قووزادی، من دؤندرمه نی قووزاییب قاچدیم. ار- آرواد جین دئیه ایکیسی ده ییخیلیب اؤزلریندن گئتدیلر.

باشینیزی آغریتماییم، اورادان گلدیم شهه ره چاتدیم. آدرئسی اونا- بونا گؤستریب قارداشیم ائوینی تاپدیم. یئریمه توختایاندان سونرا شهه ره گزمگه چیخدیم. بیر خیابان سکی سینده (پیاده رو) قوجاغیندا اوشاق، بیر آرواد دایانمیشدیر. منیم گؤزلریمین ایچینه باخدی. دئدی: سن یاخشی گنجه اوخشاییرسان، قوجاغیمدا اوشاق وار، حامام یئریمی ائوه آپارماقدا، منه یاردیم ائدرمی سن؟ من شؤوق ایله دئدیم: بونه سؤزدور، نییه یاردیم ائتمیرم، حامام یئری هانی، وئر گؤتوروم. دئدی: سن بو اوشاقی ساخلا، من حامام یئرینی گتیریم. اوشاغی وئردی منه، اؤزو حاماما گیردی.

بئش دقیقه، اون دقیقه، یاریم ساعات گؤزله دیم آرواد چیخمادی. حاماما گیریب آروادی سوروشدوم. حاماچی دئدی: حامامین ایکی قاپیسی وار، حتماً او بیریسی قاپیدان چیخیب گئدیب. سونرا گولوب دئدی: گؤزلریمیز آیدین اولسون. نه یاتدین نه اوزاندین حاضیر اوغلان قازاندین. یازیق! او آرواد اوشاغی سنه بندله ییب قاچیب. آغا ائله بیر باشیما بیر قازان قاینار سو تؤکدولر. ایکی الیم اولدو بیر باشیم. بو نه ایش ایدی گؤردوم. اوشاق قوجاغیمدا اؤزومه یامان دئییردیم. گده سن گئت کندده مال اوتارماغی نین دالینجا، شهه ره نه پو .... یئییردین گلدین. هارا یئتیشه جک کور – پئشمان سویوم سوزوله- سوزوله قارداشیم گیله دؤندوم و ماجرانی دئدیم. قارداشیم دئدی: اورگینی سیخما ایشلر دوزه لر. اونون دا چاره سی واردیر. منی یانینا سالدی ائودن چیخدیق. نئچه خیابان اویانلیق، اوزاقدان بیر مچیدی گؤستردی. دئدی: گئدرسن، مچیدین خلوت واختیندا ایچری گیریب اوشاغی مینبرین اوستونه قویارسان. گئتدیم، قارداشیم دئین کیمی اوشاغی مینبرین اوستونه قویودوم، چیخاندا بیر آدام های سالدی: گلین مچیده اوشاق قویانی تاپمیشام. تؤکولدولر منیم دالیمجا.

آستا قاچان نامرددی، نئجه قاچیرام! هئچ نه ییم اولمازسااایدی، قاچان واختیم ایدی. کوچه لره سوخولوب قاچدیم الدن چیخدیم.

آشاغیداکی لطیفه نی آدینی اونوتدوغوم بیر امکداشیمدان (همکار) ائشیتمیشدیم.

ظرافات

نئچه نفر یولداش اوتاقدا اوتورموش، دئییب-گولوب دانیشیردیلار. باشقا بیر یولداشین حیط ده گلدیگینی پئنجره دن گؤردولر. بیری دئدی: ایندی او گلیر، قاپیدان گیرجه گین هامیمیز آنقیراجاغیق. قوی بیر آز گولک.

تزه گلن یولداش قاپیدان گیرنده ، هامیسی باشلادیلار آنقیرماغا. بیله سینه ائله دیدی کی ، هیرسیندن چاشیب دئدی : قانجیق ائششک گؤروبسونوز آنقیریرسینیز؟ هامی شاققیلدا ییب اوجادان گولدولر. اونلارین بیری بونون قوهوموایدی. دئدی : کئچ اوتور، قالان- قولان آبیریمیزی دا آپاردین.

اوشاق ماهنی لاری

بادیمجان، آز منه قیرجان.

علی، ولی، پیرولی، دالیسی گلی.

قوربانَلی، تانقینان (تانک ایله) گلی.

کئچلم یوز باشییام قیزیل حامامین داشییام

هر کیم منه کئچل دئسه آناسی نین اویناشییام

ممَدلی شاخ- شاخ، بیر توربا دا......

هاوالان های هاوالان، هاوالان قسنه qəsnə بوران. قسنه بوران ییخیلدی، اویونار (اویونلار) دا قوتولدی.

یا ابَتا بیره لر، آز قالدیلار قیش- قولومی ییه لر

یازیخ دی، قبیری قازیخ دی.

یئمیشم داش کلمی دونبه یی ساز ائیله میشم.

حسن احمدی ووروب، من نه گوناه ائیله میشم.

حسن بی ین نه یی وار. گؤیه چیخان آتی وار. گؤی مینجیخ لی ایتی وار. ائوینده بیر لوطی وار. اللی باتمان گؤتی وار.

کوچه اوشاقلاری نین اؤزل دیلی- گبه‌لیبین «گبه ز مه به یه به» گئبئده بک: گلین گزمیه گئدک. بوبورابا باباخیبین : بورا باخین.

حسن منی توتانماز- بیر کوچه اوشاغی مثلاً حسن آدیندا یولداشینی اؤزونو قووالاماغا تحریک ائتمک اوزره نئچه کره بیله‌سینه دئیر: حسن منی توتانماز. حسن یولداشی نین هوسینی دویار و گوجونو گؤسترمک اوچون اونو قووالایار.

یوک ماشینی- اوشاقلار سانکی یوک ماشینی سورورلر، اونون سسینی بئله یامسیلایارلار: غیم، غیم، غیم ğım,ğım,ğımm

ماشین ین سسینی بئله یامسیلایارلار: هه ه ه ه ن ن ن h əəə n n n

تشویق – بؤیوک‌لر بیر اوشاغی ایشه گؤندرنده، اونون بویون اوخشایار، اوغلان اولارسا دئیرلر: آغادی دا. قیز اولارسا دئیرلر: خانیم دی دا.

بیر آند ایچمه

یایی ائیرانسیز (آیرانسیز) قالیم
قیشی یورقانسیز قالیم
آخیرت ده ایمانسیز قالیم
(مثلاً) من سنین مالینی اوغورلامیشام.

عقرب دوعاسی

عغرب، عغرب آهوسان
عغربلرین شاهی سان
عغرب اولدی بیر کیشی
باغلادی قوردی قوشی
حضرت موسی نین پیچاغی
فاطما ننه نین ساچاغی
من یوخودان دورونجا
ساری اینه یی ساغینجا
گون عالمه یاییلینجا
عغرب آغزین باغلادیم
آتدیم دامین دالینا

دوعانی اوخویان سونرا چئوره یه پیله یر و دئیر: یانوووب ya n u u u b

«آباتئی» لی، آلتمیش یاشلی علی لک دئییردی: من بو عقرب دوعاسینی اوشاقلیق زامانی قوهوملاریمیزین بیر یاشلی قادینلاریندان اؤیرندیم. اونو اوخوماقلا ایندییه دک منی عقرب سانجامیشدیر. علی لک، یوکسک و درین ایناملا بو عقرب دوعاسیندان آغیز دولوسو دانیشیردی.

سینامالار

دئیرلر: آرواد یئریکله ین زامان، ائوده دووشان اولارسا، اوشاق دونیایا گلنده میریق اولار.

نئچه قارین قیز دوغوب اوغلو اولمایان آروادی، دوغماق واختی چاتاندا، آپاراردیلار چوخ اوغلان دوغان آروادین چالاسرنده دوغاردی کی اوغلو اولسون.

«گلین بوغان» کورک سوموگونون باشیندا اولار و قصابدان ات آلاندا، قره‌نین اوستونده گلر. زوی- زوی اولدوغونا گئدر بوغازدا قالار. دئیردیلر: اونو یئمه یین و داما آتاردیلار.

بیر اوشاغین دیشی لاخلاییب چیخاندا، اونو آتاردی داما، دئیردی یئرینه یاخشی دیش چیخسین.

راهال کندینده، بیر آدام بیری‌نین پایین یئینده، دیلینه پای چیخماسین دئیه، مثلاً اگر احمدین پایین یئییردی، دئیردی سنین آدین احمد.

ائوه گؤز دیمه‌سین دئیه کوچه قاپی‌سینا آت نالی چالاردیلار. ایندی ده بعضی ماشینلارین قاباغینا وورورلار. گؤزو یامان آدامین جیبی‌نین آستارین کسردیلر.

دب لر

کیچیک چیلله ده بایراما بیر آی قالان تکه چی گلردی. تاختا تکه نی اوخودوغو بایاتیلارین هاواسی یلا اوینادادردی.

عئین سوره ده سایاچی گلردی. اؤزونو ایتلردن قوروماق اوچون الینده بیر آغاجی اولاردی. بئله اوخویاردی:

سایاچی ممّد گلدی	خئیر برکت گلدی
نجیبه رحمت	نانجیبه لهنت (لعنت) گلدی

ائله بوزامان کؤسه گلردی. هر الینده بیر یئکه مال کورگی سوموی اولاردی. سوموکلری بیر- بیرینه چالار و اوخویاردی:

قیشدان چیخدیخ یازه گیردیک.
آچیلدی دروازه گیردیک
پول وئرین کؤینک آلاخ
آتایوخ، آنایوخ، جیسم یوخ.
اؤلدور، اؤلدور، اؤلدور وئر.
گتی (گتیر) خانیم کؤسه نین پایینی
آی خانیم ائوین آوادان.

یوخاریداکی دبلری سؤیله ین: گؤهروان کندی، محمدرضا عیوضی

گئجه لر بیر کوچه نین اهلی قونشو- قونشو ائدردیلر. بیر گون بو ائوده، بیر گون او ائوده قونشولار تام عاییله لری ایله ییغیشاردیلار. دئییب- گولوب دانیشار، ناغیل- تاپماچا دئیر و اوخویان اوخویاردی. قوورغا، ایگده، کئشیر، تورپ، بیشمیش پالید کیمی یئمه لی لر کورسونون اوستونه تؤکوب یئیر، گئجه یاریسینا کیمی اوتوراردیلار.

چوبانین داواری یارلیغاندان یا داشدان اوچاردی یا دیه نک دیدیگینه چوبان داوارین باشین کسمه لی اولاردی. بو ات داوار ییه سینه چاتار و دری- باغیر ساقینی چوبان

وئرر ایتینه چنگل آلاردی. چنگلی ایتین بویونونا آساردیلار. ایت قوردایله دؤش-دؤشه ووراندا، چنگلین دیشلری قوردون دؤشونه باتاردی. چوبان، ایتینی اؤزونه قارداش کیمی بیلر و چوخ سئوردی. چوبان یاتاندا، ایت داوارا کئشیک چکردی. داوار اوزاغا گئدردیرسه، ایت اونون یانینجا گئدر و قوروباردی.

بئدداوار کندینه عایید یوخاریداکی سؤزلری، قربان بهلولی و نوروز ابراهیمی سؤیله میشلر.

ییغمالاماق

اوغلان ائوی‌نین آدامی قیزی گتیرمگه گئدر. اوغلانین مثلاً باجیسی، قیز ائویندن گیزلینجه بیر شئی مثلاً بوشقاب یا قاشیق اوغورلاییب گتیرر و بو اوغورلوق شئی اوغلانین ائوینده قالار.بو دب، قدیم تورکلرین ییغمالاماق (یغما) عنعنه سینی خاطیرلادیر.

ات آسماق

منیم اوشاقلیق زامانلار، آروادلار دئیردیلر: ات آسمیشام. آنلاشیلان، قدیملر چؤلمگی اوجاق اوستونه قویماق عوضینه آسارمیشلار و بو دئییم گلیب بوزامانا چاتمیشدیر. سونرالار آروادلار دئیردیلر: ات قویموشام.

ایندی بعضی چؤلده ایشله ین آداملار، چای قویاندا میس چایدانا سو دولدورور، آسیر و آلتین یاندیریرلار.

آسماقلاری بئله دیرکی چایدانین قولپونو بیر دمیر یا بیر یوغون قییم آغاجا کئچیر دیر و دمیرین ایکی باشینی، اویان و بویاندا قویولموش ایکی دیک داشین اوستونه یا یئره تاخیلمیش ایکی هاچایا قویورلار.

ال مندن، سبب ابَل فض دن

بعضی مئیدان آچیب زنجیر قیران پهلوانلار، عملیّات کئچیریب پول ییغاندان سونرا، سانکی کیسه لری دولمامیشدیر، بیر دسته کاغیذ اوزرینده چاپ اولونموش دوعالاری چیخاردار و شفا وئریجی خاصیت‌لریندن آغیز دولوسو دانیشاندان سونرا جماعته

ساتار، سونرا نئچه قاپالی بالاجا شیشه چیخاردار و دئیر: بونون ایچینده کی داوا، قارین سانجیسی، قیچ- قول آغریسی نی توخدادار. سؤز باشی دئیر: ال مندن، .....

سو قویوسو

منیم اوشاقلیق زامانی یئری ایکی- اوچ مئتیر قازاندا، سو چیخاردی. ائولرین چوخوندا سو قویوسو وارایدی. ایپ و سطیل ایله قویودان سو چکردیلر.

قویو معمولاً حیط دیواری نین دیبینده اولار و اوستونده تقریباً آدام بویوندان آلچاق، قاباغی آچیق بالاجا دام اولاردی.

بیر آغاجدان قاییریلمیش چرخین اوخونون (محور) ایکی باشی بو دامین ایکی قارشی دیوارینا کئچر بند آلار و برکییردی. آدام دامین قاباغیندا دورار، سطیلی قویویا سالالایار و چرخی دولاندیردیقجا، چرخ ایپی اؤزونه ییغار و سو دولوقلو سطیلی قویودان چکردی.

سونرالار تولومبا چیخدی. تولومبانین دسته‌سینی نئچه کره آشاغی باسماقلا، قویودان سو چیخاردی.

باخ قاباغا آیاق وور

دوچرخه مینمگی اؤیره‌نن آدام اؤزونو چرخین اوستونده ساخلایانماز. بیر یانا اییلیب ناشیجاسینا یانی- یانی سوردوکجه گؤزلرین قاباق تکره تیکر. اونو اؤیره‌دن آدام، بیر الی فرمان دا، بیر الی چرخین یهری نین آلتیندا اولاراق چرخین یانینجا گئدر، دایاق اولار قویماز چرخ آشسین و چرخ اؤیره نه — نه دئیر: تکره باخما! باخ قاباغا آیاق وور!

بولدویون قارنیندا (بیلدیگین قارنیندا)

بیر سیرا اینامالار اوزره ، جین‌لر بیسم‌یللاه..... سؤزوندن قورخار و اونو دئین آداما یاخین دوشمزلر. اگر آدامین گؤزونه گؤرسه‌نیب‌لرسه، یوخ اولارلار. ایندی ده بیر آدام، قورخولو قاراندیریق یئره گیرنده بیسم یللاه ..... دئیر.

قدیم ناغیل لاردا بیر آدام، حامام یا دییرمان کیمی یئرلرده جین ییغینجاغینا راس گلردیرسه، جین لرین بؤیوگو دئیردی: بیلدیگین قارنیندا. یعنی بیسم یللاه .... سؤزونو دئمه!

علی چاپان اوجاغی

بیر نفر دئییردی: قره ضیبادین چئوره سینده سالتا salta آدیندا بیر کند وار. بوکنده یئتیشمه میش داغین دؤشونده دام بویدا یئکه بیر داش وار. ائله بیر پنیری ایکی بؤلوبسن، داش شاققالانمیش، یاریسی اویانا یاریسی بویانا آیریلمیشدیر. آراسیندان دؤرد- بئش یاشلی بیر اوشاق کئچه بیلر.
داشین بیر بؤلومونون اوستونده، سانکی آت دیرناغی یئری وار. جماعتین اینانجینا گؤره حضرت علی قیلینجی ایله بو داشی چاپمیش ایکی بؤلموش و آتی نین دیرناغی نین یئری داشین اوستونده قالمیشدیر. جماعت بو اوجاغا زییارته گئدرلر. اورانین قدیمکی اهلیندن اولان ایندیکی خوی لو بوکیمسه دئییردی: نئچه ایل اؤنجه ییغیشدیق، ایکی قاپدی- قاچدی اوتومبیل کیرا توتدوق، هم گزمک هم زییارت، آپاردیق اورادا قوربان کسدیک.

آرالیق درمانلاری

قیزیلجا- قیزیلجا چیخاردانا شیرین (ایستی لیک) یئدیردردیلر، جانی سپسین، مرضی ائشیگه تؤکسون. قیرمیزی گئیینردیردیلر. قیزیلجا چیخاردان اوشاغا گرک بویونوندا قوسلو (غسل) اولان آدام باخمایاردی.

چؤر- چؤپ- بیر اوشاغین امزیگینده لپه، توخوم، چؤپ کیمی شئی‌لر قالاردی. بیبارین توزونو اونون قاباغیندا قاریشدیراردیلار. بیبارین توزو بورونونا گئدر، بئش- آلتی دؤنه دال با دال آسقیرار، هر نه چؤر- چؤپ وار، امزیگیندن‌گلر تؤکولردی. بیلن آدام اونو تئلک ایله چیخاراردی.

گؤزه چؤپ دوشمه- بیری‌نین گؤزونه چؤپ یا قوم کیمی شئی‌لر دوشنده، بیر آدام، دیلی‌نین اوجو ایله چیخاراردی.

بوغاز گلمه- بوغازی گلن آدامی بیر بیلن آدامین یانینا آپاراردیلار بوغازین باساردی. بارماغین سوخار یا آغاج قاشیغی‌نین ساپی ایله باساردی، بوغازیندا چیرکلی وزی سی(غودّه)

اولاردیرسا، دئشیلر و قانلی چیرک گلردی.

سویوق دیمه- سویوق دین آدامین بوغازینا تیریئک سورتوب سیغال لایاردیلار.

قیمیج باتما- بیری‌نین قیمیجی باتمیشدیر. ساققیز سالدیلار، کوپه سالدیلار، ساغالمادی. چیلله داغی ایله قویروغو دؤیوب قاتدیلار و قویدولار.

باش آغریسی- باشی آغرییان آدام زنجفیلی دؤیر، سئهین (ساخسی قاپ) گؤتونده آزجا سوایله قاتیب- قاریشدیرار و آلینی‌نا چکردی.

بؤیرک داشی- گیجیشکن اوتو ایله یارییزی قاتیب دؤیر، دمله‌ییب ایچردیلر. دئیر دیلر: بؤیرک داشینی سالار.

(گیجشیکن یاپراغی آدامین الینه دینده، الله آجیشدیرار کی آدام دئیر کسیم آتیم).

بؤیرک داشینی سالدیرماق اوچون ایت بورنونون میوه سینی دؤیر و دمله‌ییب ایچردیلر.

بواسیر- دئیردیلر: خوجاباشی (اوت آدی) قوشون بواسیرین یاخشیلادار.

یارا- اسکی (کؤهنه) یون پارچانی یاندیرار، کولونه یاغ یا کره قاتار، یارایا قویاردیلار. بو مرحمه یاغلی- قر ه دئیردیلر.

کئچل- گؤی داشی دؤیر، الک دن کئچیردر، کئچل باشا سپردیلر.

سوچکمه- بدنین بیر یئری سو چکنده، شیشر گوم- گؤی اولار. اَمَن کؤمَجی ایله یارپیزی دؤیوب قاتار، بوغدا اونو ایله خمیر توتار و یارایا باغلایاردیلار. بو خمیر چیرکی چکردی (یارا دئشیلردی). چیبانا دا بو مرحمی قویاردیلار.

سوچکمه اوچون باشقا بیر مرحم ده وارایدی. بیر آدم یا بیر حئیوانین بدنی نین بیر یئری سو چکیب چیرکله ییب شیشردیرسه، آرپا خمیری قویاردیلار. آرپا اونوایله قره نفتی قاتار خمیر ائیله یر و یارانین اوستونه قویوب باغلایاردیلار. ایگیرمی دؤرد ساعاتدان سونرا یارا دئشیلر چیرکی چیخاردی.

مثلاً بیر آتی ناللایاندا، دیرناغی نین ماياسینا میخ دیمیش، سونرا سو چکیب شیشمیشدیر. بو آت چولاق آت کیمی آخساییردی. بو آتین یاراسینا آرپا خمیری قویماقلا موعالیجه ائیله دیلر.

گؤبک دوشمه- بیر آدام گوجوندن آرتیق آغیر بیر شئیی قووزایاندا گؤبگی دوشر و سانجیلانار دی. یا یئریدگی یئرده قاباغینداکی چوخورو گؤرمز، لاپدان آیاغی بوشا گئدیب چوخورون ترکینه دَیدیکده بدنینه باسقی یاپیلیب گؤبگی دوشردی. بو گؤبگی دوشوب سانجیلانان آدامی، بیر بیلن آدامین یانینا آپاراردیلار گؤبگین سالاردی.

گؤبگی دوشن آرخاسی اوسته یئره اوزاناردی. بیلن آدام بیر خلبیری قاسناغی اوسته دیکینه اونون گؤبگینه قویار و بیر چارقاد یا هر طورلو پارچانی اونون بئلی نین آلتیندان گتیرر، ایکی اوجونو خلبیرین قاسناغی نین اوستونده دویونله یردی. تقریباً اوتوز سانتیمتر- بویدا بارماق یوغونلوغا بوراجاق بیر آغاجی خلبیرین اوستونده پارچانین آلتینا کئچیردر، سو شیرینی باغلایان کیمی بو آغاجی بوراردی. بوراجاغی بوردوقجا پارچا چکیلیب ییغیشار و خلبیره زور گلیب گؤبگی باساردی. بیلن آدام، گؤبگی یئرینه سالماق اوچون بوراجاغی نه قده بوراجاغینی بیلردی.

سئیداوا کندینده بایرام آدیندا بیر آدم وار، گؤبگی باشقا طرزده یئرینه سالماق ایدّیعاسی ائدیر: گؤبگی دوشن آدامی آرخاسی اوسته اوزادیر، قارینین آچیر، ایپ ایله

اونون گؤبگی و دؤشونون (امجگی) آلتی‌نین آراسین اؤلچور، هانسی طرفین فاصیله‌سی آز اولارسا، دئییرکی گؤبگین داماری او طرفه ایپلمیشدیر. بایرام، گؤبگی دوشنین او طرفی نین قولتوغو آلتینداکی بلیرلی بیر داماری توتور، اوستالیقلا چکیر. دئییر: گؤبگ یئرینه دوشدو.

اولکر وورماخ

سحر شافاق آتیب اولکر اولدوزو چیخاندا، اولدوزون ایشیغی داوارین اوستونه دوشرسه، داوار قیزدیرار. بو حالدا دریسی سانکی اود دوشموش، یانار چینزیرله‌یر. اولکر ووران داوارا درمان یوخدور، اؤلر.
بو سبب‌دن تجروبه‌لی قابیل چوبانلار، داغین دؤشونده ائله یئری آرخاج ائدر، داواری یاتیردارلار کی چئوره‌سی آچیق اولسون، قورد گلنده گؤرسونلر، هم‌ده اولکر ایشیغی اورایا دوشمه سین.

جادی (جادو) لار

جادی ائیله‌ین آدام معمولاً فالچی اولاردی. قویروغو یا قورد اتینی قویاردی تندیرده قالیب قوردلاناردی. اونون سویوایله جادی یازاردی.
بیر آرواد ایسته‌یردی گونوسون بوشاتدیرسین. گئدر اونو جادی ائلتدیرردی. خییال ائدردی: گونوسو اری‌نین گؤزونده قورد کیمی گؤرونه‌جک، گرگ یا اؤله یا بوشانا. البته فالچی بو یالانلارلا سفئه آروادلاری توولایاردی.
بیر آرواد ایسته‌یردی عداوتی اولان بیر آروادین اوشاغین بدبخت ائتمک‌له او آرواددان آجیغین آچسین یا باشقا بیر آدامدان آجیغین آچسین. گئدر اونو جادی ائلتدیرردی. فالچی، ایت، دوغوز، قورد یا ..... کیمی بیر حئیوانین شکیلینی چکر، آروادین دوشمنی نین آدینی اونون یانیندا یازار، بوکوب آروادا وئرردی. آرواد بیر باهانا ایله گئدر او جادی‌نی اوشاغین اوستونه وورادی. مثلاً جادی‌نی الینده توتار، الین

اوشاغین کوره گینه گوپسه یر و دئیردی: ماشاللاه یئکه لیب سن. آرواد ائله بیلردی کی او اوشاق. جماعتین گؤزونده، او حئیوان شکیلینده گؤروشه جک.

بیر آرواد گئدر جادی ائلتدیریر، دوشمنی نی جین ایله ساواشدیراردی. شارلاتان فالچی لار بو بوش ایدیعالار ایله ساده جماعت اؤزل لیک له آروادلاری آلدادار پول لارین ال لریندن چیخارداردیلار.

نئچه بایاتی و شئعیر

عزیزیم یوز داوار
اللی داوار یوز داوار
اؤیبه لی توپوخ گؤردوم
توپورمه لی اوزده وار

عزیزیم او گوئنی لر
او قوزئی لر گوئنی لر
دوست دوستونی گؤرنده
بایرامین او گون ائیلر

یوخاریداکی ایکی بایاتینی مشهدی حوسئن رستملو سؤیله میشدیر.

گلین یامان گلین
ائوه پالان گلین
گئجه مالالایغ ائلر[1]
گونوز عرضه یازان گلین[2]

عزیزیم ناچار آغلاما گون گلر گئچر آغلاما
مین یئردن باغلیبان تاری بیر یئردن آچار آغلاما

۱- گئجه او قده ر دانیشار اری نین بئیین ین قازار.

۲- گونوز قاپی قونشویا، اونا- بونا قایین قودا سیندان شیکایت لنر منی یولا وئرمیرلر.

حربه بیچمه لر یا حربه – زوربالار

آبیرین (آبیرینی) **تؤکرم!**

آدامین (آدامینی) **تانی!** : باخ: من سن دیین آدامنار دان دییلم.

آسارام سنی!

آغزین (آغیزین) **جیررام** (جیرارام)!

آغین (آغینی) **کسرم!** : بیر آدامین شالواری نین آغی کسیلرسه، گؤ..... و گؤرسنر.

آنان (آنانینی) **آغلار قویارام!**

آهان باخ، بو سن، بو من؛ گؤر سنه نئینرم (نئیله یرم)!

انگین (انگینی) **ازه رم!**

انگین (انگینی) **دئشرم!**

ائحتیرامین (ائحترامینی) **ساخلا!** : بیری بیر آداما قارشی پیس داورانار. او آدام بو سؤزو دئمک له اونا آندیرار کی بو عملیندن ال چکمزسه، حؤرمت پوزولاجاق، من ده اونا پیس داوراناجاغام.

ائله بیر شاپپا وورُرام (وورارام) **اوزون دؤنر دالان** (دالینا)!

ائوین (ائوینی) **ییخارام!**

او داشلاری ییغارام بئلن (بئلینه)!

اوسسون (اولسون) **دا!** طرف جواب وئرر: بوگون ده اولسون، صاباح دا اولسون.

اونا الین دیسین دا! : اونا الین دیرسه، بیله نی دؤیرم.

اونون گؤزون ده پوفلوینمزسن (پیله ینمز سن)!

اؤلدوررم!öldürrəm (اؤلدوره رم)

ایکی جه اوسسون (اولسون)**!** : بو سؤزو آروادلار دئیرلر.

باسارام آرخا قارنین (قارنینی) **آیا خلییارام** (آیاقلایارام) **!**

باسارام گؤزون چیخار!

باشان (باشینا) **ائله بیر اویون گتیریم کی!**

باشین (باشینی) **کسرم!**

بئزین (بئزینی) **جیررام** (جیرارام) **!**

بوغارام ها !

بوینان (بوینونا) **قیرمیزی ایپ باغلییاللار** (باغلایارلار) **دولاندیراللار** (دولاندیرارلار): سنین آبیرین آپارارلار. اوغورلوق و خیانتیندن ال چک .

بوینون (بوینونو) **بورخارام قویارام دیزیمین آلتینا!**

پیس گؤررسن! : پیس داورانیشیندان ال چکمزسن، بیله‌نی پیس دؤیرم یا من‌ده سنه قارشی پیس داورانارام.

توتسام (توتارسام) **سنی ازه جه یم!**

تومانین (تومانی نین) **باغی قیریلینجا قووالییاجایام** (قووالایاجاغام)**!**

خوْتون (خوتونو) **چیخاردارام!**

دا بولمورم نه اولاجاخ ! : اؤلومونو گؤزونه آل بیرده ناموس یامانی دئیرسن، دا بیلمیرم ....

دیبین[1] (دیبی نی) **تؤکرم ها!** بو سؤزو بیر آرواد، ساواشان طرفی اولدوغو بیر قیزا دئیر.

سنه، دئییرم! : قو لاغین آچ ائشیت. باخ: اوسسون دا!

سنی ازمک منه بورج اولسون!

سنین بوردان (بورادان) **قاچاغین** (قاچاغینی) **سالما سام کیشی دییرم** (دئییلم)**!**

سنینکی قالسین!

سوتومی سنه حلال ائله مرم: بیر آنا ائولادینا دئیر: او پیس ایشین دؤوره سینه دولانارسان، سوتومی...

قادامی آلاسان: گؤر نئیله یه جگم بیله نی!

قارنین (قارنینی) **سؤکرم!**

قبیرین بوردا (بورادا) **قازارام!**

قولاغین (قولاغینی) **چکیب ائششک قولاغی کیمی اوزادارام** (اوزالدارام)**!**

۱- دیب، بورادا باکیره لیک پرده سی دئمک دیر

قولاغین (قولاغینی) **چکیب کؤکوننن** (کؤکوندن) **چیخاردارام!**
قولاغین (قولاغینی) **کسرم!**
قولاغی نین دیبیننن (دیبیندن) **ائله بیر سیلله وورام** (وورارام) **آلله ین دانار.**
قوی دده ن گلسین سنه دییرم (دئیرم)**!**
قویلارام بیله ن! (قویلایارام بیله نی).
قیچین (قیچینی) **سیندیررام** (سیندیرارام)**!**
کؤتک ییپرسن!: سنی دؤیرم.
گئدیب آغان (دده نه) **دییه جه یم** (دئیه جگم)**!:** مثلاً اوغلون سیغارا چکیر.
گؤ....ن وار چیخ مئیدانا!: جورآتین وار چیخ قاباغا ساواشاق!
گؤزون آچ اوزومه باخ، من سن دیین (دئین) **آدامناردان** (آداملاردان) **دییرم** (دئییلم)**!**
من نن (مندن) **گؤرمه! :** مثلاً بیرده منه اذیّت ائیله یرسن، مندن گؤرمه گوناه اؤزونده دیر، بیله نی دؤیه جگم!
من سن دیین نردن (دئینلردن) **دییرم** (دئییلم) **ها!**
منیم ایینه می (ایگنه می) **یپین** (یئین) **تبه نه سیـ....ار.**
ووُررام (وورارام) **ایت سسی وئررسن!**
ووُررام (وورارام) **دیشلرین قارنان** (قارنینا) **گئدر!**
ووُررام (وورارام) **سیــ...ین یاخاننان** (یاخاندان) **چیخار!**
ووُررام (وورارام) **ها!**
یاپیشارام قولاغیننان (قولاغیندان) **داغ- داشی دولاندیررام** (دولاندیرارام)**!**
یاپیشارام قولاخلارینان (قولاقلاریندان) **قووزارام** (قووزایارام) **گؤیه، چیرپارام یئره!**

آلقیشلار

آللاه اوره یین ürəyin (اورگی نین) **مطلبین وئرسین.**

باختان (باختینا) **دوشوم:** قادانی آلیم.

باشان (باشینا) **دولانیم:** قادا- بالان منه گلسین. باشان دؤنوم.

بالا داغی چکمییه سن (چکمه یه سن).

پؤرته لنمییه سن pörtələnmiyəsən (پؤرته لنمه یه سن): محبت و مزاح اوزره بیرینه دئیرلر.

یئری بوشدی، بوش اولماسین : قدیم زامان بیر عاییله نین بیر عوضوو موسافیرته گئدردیرسه، یاخین قوهوم- قونشولار و تانیشلار «یئر بوشلوغونا» گئدر، او عاییله یه تسکین لیک وئریب دئیریلر: یئری...

قارقیشلار و یامان لار

آزینتی ! : هرجایی!

آللاه باشینا گتیرسین: بیری نین بدبخت لیگیندن سئوینن آدامین حاققیندا دئیرلر.

ائششح- اوششح (ائششک- اوششک) **بوردا** (بورادا) **آدام اولوب.**

ائششی (ائششک) **اولما، آدام اول:** بیر ادامین یولداشی بیله‌سینه اؤجه‌شیب راحاتسیز ائدر. بو آدام دؤنر یولداشینا بوسؤزو دئیر.

اؤل با، نه یه قالیب سان!

اؤیی ین öyəyin (اؤگئی ین) **کؤکی کسیلسین.**

باشی گؤر نه یئکه دی: ائششگین باشی یئکه اولدوغونا، طرفی ائششگه اوخشادیر.

بؤیومویه سن! Böyümüyəsən (بؤیومه یه سن): یئکلمه یه سن، اوشاق ایکن اؤله سن. سیسقا قالاسان. بو یامانی اوشاغا دئیرلر.

تورپاخ (توپراق) **سننن** (سندن) **اوجا دورسون.** اؤله سن، سنی قویلایالار.

تۇ سنین ذاتان (ذاتینا) **لهنت** (لعنت).

تولکی! : ای حیله کار قورخاق آدام!

جانین (جانینی) **آلیر:** بیر اوشاغین یولداشی بیله سین دؤیر، گئدر یولداشی نین آناسینا اونون اوستونه شیکایت ائدر. آناسی هیرس و آجیق اوزره دئیر: جانین آلیر، سن اونو اینجیتمه، اودا سنه دیمه سین. یا بیر آدام، اونون سرت داورانیشینا ائعتیراض ائدن بیر کیمسه یه دئیر: جانین آلیرام.

جهنّمه گئده سن تپه ن اوسته: مثلاً عاییله ده بیر اوشاغا ایش دئیرلر. اوشاق دئیر: من نئینیییم neyniyim (نئیله ییم. نه ائیله ییم) جهنمه. جوابیندا بوسؤزو دئیرلر.

دده ن اؤلسون یئتیم قالاسان. بو یامانی بالاجا قیز اوشاقلاری یولداشلارینا قارشی دئیرلر.

دده ن (دده نی) **ایت چیخاتسین** (چیخارتسین) **یئسین.**

دیّوثون اوغلی (اوغلو).

ذات- سوتن (سوتونه) **لهنت** (لعنت).

سسین سال آتدان (آلتیندان) **گلسین:** اؤله سن، قبیرده اوستونه سال داشلاری قویوب قویلایالار.

سنه عاغیل لی دییه نین دده سینه لهنت (لعنت).

سنی بورا (بورایا) **آزدیرانین.....**

قادام اوره ین (اورگینه) **گلسین.**

قارنی (قارینی) **دویماسین.**

قودوخ!

قودوخلانما!

کؤپَی شاغی köpəyşaği (کؤپک اوشاغی): بو یامان نئچه نفره شامیل اولان آنلامی داشی ییر. کؤپی شاغی یولی توتوبلار.

کیشی دَیی سن (دئییل سن).

گئده سن گلمییه سن (گلمه یه سن).

گیرمه گؤرک: سن منیم ایشیمه قاریشما.

منه قوربان اولاسان: باشینا بیر اویون گتیریم ها.

هاردا (هارادا) **گؤروم، اوزن** (اوزونه) **توپوروم.**

یاپیشسین اوره ین (اورگینه) **قوپباسین** (قوپماسین): بیری، بیرینی یامانلایار مثلاً دئیر: قیران، حصبه ! طرف جوابیندا دئیر: یاپیشسین....

یاتاسان دورمویاسان (یاتاسان دورمایاسان).

یئپ- یئکه ائششک سن باخ!: اؤزونو اوشاقا قوشوبسان.اوشاق کیمی داورانیرسان.

یوخاچیخاسان: آدام بیر شئیی نین هارایا قویدوغونو اونودوب، چوخ آختارار تاپانماز، آجیغیندان بو سؤزو دئیر.

یووُویا (یووایا) **گیریرسن!** : قوشبازلارین ایچینده بو سؤز یامان کیمی ایشله نیر. قوشلارین یووالار توپلوسو بیر خلوت بالاجا دام اولار، قوشبازین اؤزوندن باشقا هئچ کیم اورایا دولانماز. مومکوندور بیر قوشبازی شئیطان توولایا، بیرینی آپاریب اورادا پیس ایشه باخا. بیرینه دئینده یوویا گیریرسن، یعنی گؤ... وئریرسن.

آتالار سؤزو و دئییم لر

کئچمیش کیتابلاریمدان آزجا فرقلی اولاراق بوکیتابدا آتالار سؤزو و دئییم‌لرین سیرالانماسیندا سسلی حرفلره داها آغیرلیق وئریلمیشدیر.

سؤز باشیندا گلن، یازیدا «ا» ایله باشلانان «i,ü,u,ö,o,e,ə,a» سسلی حرفلرین هره سینه اؤزگور بیر دسته آیریلمیشدیر. سؤز آراسینداکی e ،ə،a وi سسلی لر، همین بو ترتیب له سیرادا شیرکت ائتمیشلر. سؤز آراسیندا گلن « وْ o، ؤ ö، وُ u، و ü » دئمک یووارلاق سسلی لرین هامیسی « و » دوروموندا سیرایا داخیل اولموشلار. i و ı سسلی لرین ایکیسی ده « یـ » دوروموندا و سیرانین سونوندا یئرلشمیشلر.

همه شه اولدوغو کیمی بو کیتابین دا هر یئرینده چالیشمیشام باشقا یئرده چاپ اولونموش مطلب یا سؤزلری قلمه آلمایام.

آتالار سؤزو

آ

آدام اؤزونن (اؤزوندن) **بؤیویه** (بؤیوگه) **دولاشماز.**

آدامدا اولمادی حیا، یا سیــ...یا دوورا (دیوارا) **دایا.**

آدامین ائشه یی ده بئیار(ائششگی ده بئعار) **اولماسین:** بئعار ائششک دایانار چایین اورتاسیندا، نه قاباغا گئدر، نه دالی قاییدار، یوکونو آشیرار.

آدامین اوزونه گوله- گوله ائوین ییخاللار (ییخارلار) .

آدامین بیر زامان گل- هایی اولسا، بیر زامان دا گئت- هایی وار: وار- دؤولتی آرتیب پارلایان بیر آدامین ایشی ایلیب فلاکته دوشنده، اونون حاققیندا بو سؤزو دئیرلر.

آدامین کور (بیر گؤزو کور) **و چولاخ** (چولاق) **نجیب آروادی اولا، اوغول دان قیزدان یاخچی دی** (یاخشی دیر): حیات یولداشی اوغولدان قیزدان دا آداما یاخین دیر. ائحتیاج دویولان گرگین مؤوقئع لرده آدامین دردینه شریک اولار.

آدامین هئچ نه یی اولماسا، بیر یوموشاق دیلی اولسون: اتی آجی و بد اخلاق آدامی تنقید ائده رک دئیرلر.

آللاه بنده سین یاخجی (یاخشی) **تانییار:** آللاه اونون خبیث لیگین بیلیر، بیله سین ناقیص ائیله ییب جماعته زیبانی توخونماسین.

آللاه جیغالا (دیغالا) **بال وئرمز، وئرسه ده خئیرین گؤرمز.**

آللاه دان نه گلسه اوْ اولاجاخ (اولاجاق): باخیجی یا باخدیرماق، دوعا یازدیرماق و.... ایله دئییل.

آللاه- ین کیچیک صبیری داغلارجادی.

ال مننن (مندن) **سبب ابَل فض دن:** بو سؤزون آچیقلاماسینی، صحیفه ۳۲ ده اوخویا بیلر سینیز.

الیم نن (الیم اینن، الیم ایله) **قویدوغومی** (قویدوغومو) **قیچیم نان** (قیچیم اینان، قیچیم ایله) **آختاریرام.**

اوزده دوس (دوست)**، دالدا دوشمن.**

اؤزون (اؤزونو) **وئر قارلی داغا:** خئییرلی و مؤحتشم آداملارلا علاقه قور.

اؤکوز اولوب جوته گئتمه یه جک ایدین، اینک اولایدین گئدردین ناخیرا: ایشدن بویون قاچیردان تنبل آداما دئیرلر.

اؤلمور، اؤلومجول اولور.

ایت ییه سین اؤتورمز: ایت وفالی حئیوان دیر.

ایکی گؤزل لیک بیر یئره ییغیشماز.

اینشاللاه یئرینه ماشاللاه اولایدی. بو سؤزه عایید صحیفه ۸ ده بیر حئکایه قئید اولونموشدور.

ایبید (ایگید) **خاطا ائله مز** (ائیله مز) .

باجاخسیز آتدانما، باجاغین پاتدار (باجاقسیز آتلانما باجاغین پارتلایار).

باشینا بؤح (بؤرک) **قویوب یانی من کیشی یم:** کیشی دئییل سن. بیر آدامی تحقیر ائتمک اوچون بو سؤزو بیله سینه دئیرلر. یا دئیرلر: سن کیشی اولسان، کیشی لر هایاندا قالار.

بد نظردن (یامان گؤزو اولان آدام دان) **آللاه ین خبری یوخدی.**

بشر بیر- بیرینه جالخاخدی (جالخاقدیر): اینسانلارین ائحتیاجلاری بیر- بیرینه باغلیدیر. ال، الدن کئچینیر.

بولبولون خانلیغی گول سولونجادیر.

به سن دئمیشدین سنه من تار آللام (آلارام) **هانی به یالانچی:** بو سووزو بیر آدام مطل چیلیک و داریخدیغی اوزره یولداشینا دئیر. جواب وئرر : قوی بیر آی باشی اولسون، سنه چادیرا دا آلاجاغام.

بیر آدام دوز گونی (دوشنبه) **پول تاپدی، دئدی دوزگونی یاخجی** (یاخشی) **گوندی:** آدام هر نه یی بیله سینه فایدا وئره جگی اوزره دَیرلندیرر.

بیر قویار، مین گؤتورر.

بیزه ده بوگونلر وار: مثلاً بیر قوجانین ضعیف لیگینی و اؤزونو آپارا بیلمه دیگینی گؤرنده بو سؤزو دئیرلر.

تره زی سنی من تانیماز: تره زی بیر شئیی چکنده هئچ کیمه خاطیر ساخلاماز. آغیرلیغی اولدوغو کیمی گؤسترر.

تک لیک آللاه- ین اؤزونه گلیب. مثلاً بیر آدام، بیرایشی تک جانینا یئریتمکده چتین لیک چکر، بوسؤزو دئمک له اؤزونه یاردیمجی آرزیلایار.

توت هاتوت دا هئش زاد توتمور، گیرنده هامیسی گیریر. حئکایه‌لر بؤلوموندہ بو سؤزون منشأی اولان بیر حئکایه درج اولونموشدور.

تویون آدین قورخودان توی قویوبلار: تویون زحمتی، خرجی قوهوملارین اوموب کوسمه سی، دئمک توی ییبه سینه آغریسی آجیسی وار. خوشا گلن اولسون دئیه آدین توی قویوبلار.

چاناخ- چووال ایسته مز: بو سؤزله ایلگیلی صحیفه ۷ ده بیر حئکایه درج اولونموشدور.

چاییر یئددی ایل قارقانین (قارغانین) **اوُواسیندا قالا، یئره دوشسه گؤوه رر** (گؤیه رر): بیر آدام یا بیر شئیین ذاتیندا قابلیت اولارسا، چتین لیکلری باشیندان سووؤب، اویغون و ال وئریشلی شراییط ده باش قالدیریب باشا ریقلی اولاجاق .

حؤکماوارچی ائششه یی کیمی هم گئدنده دولی، هم گلنده دولی. او قدره ایشله دیرلر، دینجلمگه ده قویمورلار .

داش آلتیننان (آلتیندان) **سو چیخار:** آداملارین و اولای لارین ظاهیریندن قضاوت ائیله مه. بیر داشی گؤررسن دئیرسن داشدی دا دوشوبدور. ایلیب آلتینا باخاندا، گؤررسن آلتیندان سو چیخب آخیر.

داغ باشیندا خرمن سووورسان (ساویرسان) **یئلین دی . چایلاخدا ائو سالدیرسان، سئلین دی. قوجالیخدا جوان آرواد آلسان ائلین دی.**

دعوانی ساتین آلمیشیق: شر- خطا آدام ایله قوهوم اولموشوق. ائو آلمیشیق گؤرورک قونشوموز شر- خطا آدامدیر.

دوزلوکدن یاخجی (یاخشی) **بیر زاد یوخدی.**

دونیانین آخیری بئله دی: هر کیم دونیایا گلیب بیر گون اؤله جک دیر. بیر آدامین اؤلوم خبری گلر، بونو ائشیدن، فیلوسوفجاسینا بو سؤزو دئیر.

دونیانینکی اندر- دؤندردی: گؤرورسن دونن عزیز اولان آدامی، دونیا بوگون ذلیل ائیله ییب دیر.

دوییه (دوه یه) **قانقال چوخدی.**

زامان خارابدی: بو زامانین آداملاری پیس دیرلر.

زققه نی (ساققانی) **ساخلا، گئدیم آشیخ** (آشیق) **گتیریم.**

سؤیسن (سؤیرسن) **سؤیه جکلر.**

شریک یاخجی (یاخشی) **اولسایدی آللاه – ین دا شریکی اولاردی.**

عمی گلیب دده اولماز، خالا گلیب ننه اولماز.

فله یین (فلکین) **ده چرخی وار، دلله یین** (دللگین) **ده چرخی وار فنده یین** (فندگین) **ده. آمما هئش** (هئچ) **بیری فله یین چرخی کیمی دولانماقدا دیی** (دئییل).

قارداش قارداشین اؤلومونه راضی اولماز.

قالیب آللاه- ا : دئمیرم به آللاه بو موشکولو آچسین، بیزیم الیمیزدن بیر ایش گلمیر.

قئین آنا (قایین آنا) **گرک اون نفرین ایچینده کوره‌کن ین چایینی شیرین سالا** (سالسین).

قورخاغ (قورخاق) **ایت گئدر دامین دالیندا هورر** (هوره یر) **قوی دئسینلر** (دئسین لر) **قوت** (قورد) **باساردی.**

قوری- قوری باخماخدان (باخماقدان) **نه چیخار.**

قونشی مینّتیننن (مینّتیندن) **سینیخ** (سینیق) **تاوا:** مینّت چکیب قونشودان تاوا آلماقدان، آدام اؤز سینیق تاواسین ایشله‌درسه، یاخشدیر.

کسسک داشین گونونه آغلییر (آغلاییر) .

کئچلی گون چیخینجا آللاتدین (آلداتدین) **آللاتدین. یوخسا آللانماز** (آلدانماز)

کؤرپونی گئچیر، دئییر سنی تانیمیرام: بیر آدام بیرینه یاخشی‌لیق ائدر، یاردیمچی اولوب الیندن توتار. ائله کی اونون ایشی کئچدی، بو آدامین یاخشی لیغینی اونودار، اونا ایشی دوشنده نامردجه سینه یاردیم ائتمز.

گؤزل، گؤزل دی.

گؤیدن یاغماسا یئردن بیتمز.

معریفتی قویوللار (قویورلار) **دالا:** پول- پارا دؤورانی دیر .

مین ایلین قحـ.... سینه دیل اؤرگه دیر (اؤیره دیر).

مینیرسن ده دئییللر(دئییرلر)، **یئنیرسن ده دئییللر**(دئییرلر): موللانصرالدین- ین بالاجا اوغلوایله یولدا گئدیب ائششگه مینمک حئکایه سینه اشاره دیر.

ناخیرچی یا قودوخ (قودوق) **سیـ... قالار.**

واردان یییرلر (یئیرلر): مثلاً بیری‌نین باغیندان اوغورلوق ائدرلر. باغین یییه سی آجیشار. اوندا بیله سینه تسکین لیک وئرر دئیرلر: واردان یئیرلر.

هر زاد پولونان (پول ایله) **دیی** (دئییل): ایشین ایچینده صداقت‌ده وار. مثلاً بیر موشتری بیر شئیی آلدیقدا، دوکانچییا چوخ زحمت وئردیگی‌نین خجالتیندن چیخماق ایچین دئیر: اولسون قیمتین باها سالارسان. دوکانچی دئیر: هر زاد . . .

یاخجی‌دا (یاخشی دا) **دئییلر، پیس‌ده.** یاخشی آدامی‌دا دئیرلر، پیس آدامی‌دا. یاخشی لیغی‌دا دئیرلر، پیس لیگی ده.

دئییم لر و بدیعی ایفاده لر

آ

آتدی اوسدونه (اوستونه): تحقیر ائدیجی ائعتیراض حرکتی. مثلاً بیری بیر آدامی ایشله در، حققی نین یاریسینجا اونا پول وئرر. او آدام دؤنر او پولو اونون اوستونه آتار. بوندان بیر درجه یوخاری دئیرلر: باشینا چیرپدی. بو حرکت ده هیرس عامیلی ده داخیل دیر.

آتدیر گئت! : جهنم اول گئت!

آتیردا، هایاننان (هایاندان) توتدی (توتدو): جینسی نین قیمتین چوخ باها (نئچه قات آرتیق) دئییر. ایندی قالیبدیر موشتری نین نه قده ر خام اولماغینا. نئچه یه آلارسا، یئنه باشینا بؤرک کئچه جک.

آتین باشین اؤتوردی: آتلی، آتین یوگن ین (جیلووون) بوشالتدی، آتی اؤز ایختییارینا قویدو. آتین باشین اؤتورنده، آتین بئلینده قوش کیمی گؤرونوردو.

آدام، آداما اوخشویار (اوخشایار): مثلاً بیر آدام بیرینه دئیر: سن بیزیم محمّده چوخ اوخشاییرسان. جواب وئرر: نه اولار، آدام، آداما اوخشایار.

آداما نه دییه للر diyallar (دئیرلر): عاییب دیر. آداما عئیب توتارلار. بوسؤزو دئمک له، بیر آدام بیرینه اؤیود وئرر و اونو پیس ایش، پیس داورانیش یا پیس دانیشیغیندان ساقیندیرار.

آدام اول! بیر آدامی پیس داورانیشیندان چکیندیرمک اوچون دئیرلر. یا بیر آدام یولداشینا اؤجه شر، یولداشی بیله سینه بوسؤزو دئیر.

آدام تاپانمادین؟ آدام تاپانمادین گئتدین اونونلا شریک اولدون؟(او آدام دئییل کی).

آدام قوتولموشدی؟ باخ: آدام تاپانمادین؟

آدام نه دئسین! : دئییر وؤر اؤلوم، بورادان ترپنمه یه جگم. آدام نه دئسین!

آدام یيین (یئین) **دَییرم** (دئییلم) **کی:** نییه مندن قورخوب قاچیرسان.

آرواد اولسایدی گونده بیرینه دیل وئرردی: بیر آدام بیرینه سؤز وئرر، گئدر باشقاسینا ایشله یر یا یولداشلیق ائدر. بو سؤزو اونون حاققیندا دئیرلر.

آغزیمدا (آغیزیمدا) **سؤز دئییرم:** نییه سؤزومه اینانمیرسان.

آغزیندا سؤز ساخلامیر: جماعتین سیرّی نی گئدیر اؤزگه لره دئییر.

آللاهی وئریب: شانسی دوروب.

آنان دا دئییردی: بیر آدام بیرینه قارشی طلب کارلیق ماهییّتی داشییان بیر سؤز دئیر. طرف ظرافاتجا جوابیندا دئیر: آنان دا....

آیاغی ایشله میر: یبوستی وار. موستراح دا.... دفع ائدنمیر.

آیاغی پۆزولوب: ایسهالا گئدیر.

آیاغیم اؤزومون دیی (دئییل): گزمکدن (یا ایشله مکدن) او قده‌ر یورولموشام کی آیاقلاریمی ترپدنمیرم. آیاقلاریم ایختیاریمدان چیخیب لار.

آی ایش گؤردون!: عجب قشنگ، دیَرلی یا جسارتلی ایش گؤردون.

الیف

اتگیمی گودلده‌رم: موغان‌دا بیر گنج موللا بو سؤزو دئیردی. یعنی موللالیغین قئیدو بندی ال- قولومو توتوب و قاباغیمی کسیب دیر، سیزین زور دئمگینیزه جواب وئرنمیرم. چوخ دئیرسه‌نیز. سیزین کیمی اتگی قیسا پالتار گئیه‌رم (موللالیق پالتارینی چیخاردارام) اوندا سیزه جواب وئره رم.

اتیمیزی تؤکمه!: ناراضی اولماغین ایفاده سی. بیری، بیر آدام ایله دانیشدیقدا، سؤز گلیشی، اونون آجیغی گلدیگی بیر کیمسه نی تعریفله‌یر. او آدام اوزون تورشادیب دئیر: یاخشی سن آللاه اتیمیزی تؤکمه.

اریدی قیل کیمی اولدی: چوخ آریقلادی.

ارییینه (اریگینه) **بیردی، چَوده یینه** (چردگینه) **ایکی:** ائله نفسک‌دیرکی اریگه خاطیر بیرکره اؤزون تسلیم ائدر، چردگه خاطیر ایکی کره. بو سؤزو نفسک اولان قیز اوشاغینا دئیرلر.

ال- آیاغیننان (آیاغیندان) **تؤکولور:** بیر آدام اؤزونو اؤیر (تعریفله یر) و دئیر: ائله ائیله‌رم، بئله ائیله‌رم. اونو تانییان بیر آدام کی اونون نه قده‌ر قورخاق و ذلیل اولدوغونو بیلیر، بیله سینه بو سؤزو دئیر.

ال مننن (مندن) **اتک سننن** (سندن). بیرینه تمنا ائدیب یالوارماق.

الیم اورییمده (اورگیمده) **قالدی:** آللاه نئیله یه جگم.

الین آتدان گتی (الینی آلتدان گتیر): بیری بیر آداما ال اوزادیب زور ایله پول ایسته یر یا اوزونه سالیب موفته پول ایسته یر. اوندا آو آدام دئیر: الین....

الین (الینی) **قوی اوره یین** (اورگی نین) **اوستونه منی باغیشلا:** بیر آدام بو سؤزو و طنز حالتینده دئیر. منظورو عوذر ایسته مک دئییل دیر.

ائششک باغلاماغا یئر یوخدی (یوخدو) .

ائله اولدی (اولدو) **بئله اولدی:** روسلار خوی دا اولاندا، اوچ ایل قیش دا قاریاغدی، دئدیلر: ائله اولدی، بئله اولدی. سونرا بیر ایل قار یاغمادی، دئدیلر: بو ایل اکین اولمایاجاق.

ائله اویموز قالمیشدی (قالمیشدیر): مثلاً ائله او موشگول یا بدبخت لیگیمیز قالمیشدیر کی موشگول لر یا بدبخت لیکلریمیز کامیل لشسین.

ائله بیر آلماز اینک بالاسینا باخیر: عذاب و چتین لیک له دوغان اینک، بالاسینی یانینا قویماز و اونونلا آجیقلی اولار.

ائله بیر بونا دئمیسن (دئمیرسن): سؤز ائشیتمیر، سایمیر.

ائله بیر «پورموسو»[1] **یه گلین گئدیر:** بیر آدام ایشینده ائهمال و یاواش ترپنرسه بیله سینه بو سؤزو دئیرلر.

ائله بیر تویوغون یومورتاسی وار. گلیر بوش قئیییدیر (قاییدیر): تویوغون یومورتاسی اولاندا، گلر دوغماغا یئر آختارار. بیر آدام بیر منظور اوچون گلیب آختاریش احوالیندا اولاندا، بیله سینه بوسؤزو دئیرلر.

ائله بیر چرشنبه بازاری دی: جماعتین چوخ اولدوغو قالابالیق یئره دئیرلر. قدیم زامان شهه رین جمعیتی آزایدی. آمما ایلین آخیر چرشنبه سی (چرشنبه آخشامی اولان سه شنبه گونو) جماعت چرشنبه لیک آلماق اوچون خیابانلارا و چارسی لارا تؤکرلردیلر. کندلردن ده تؤکولوب شهه ره گلردیلر. بوگون شهه رین مرکزینده جماعت قئینه شردی.

ائله بیر دونن دی: اوزاق کئچمیشلره عایید بوخاطیره، او قده ر ذئهنیمده جانلی و تزه دیر، سانکی دونن باش وئرمیشدیر.

۱- « پور موسی» خوی- ون یاخین لیغینداکی بیر کند آدی دیر.

ائله بیر قازالاخ بالاسی توتمویوب (توتماییب دیر): ائله بیر اوشاقلیق دؤورانی سورمویوب (او دؤوره نین ایشاری منطیق اؤلچوسونه گلمز).

ائله بیر موستراحا چیراخ چکیب لر: بیر آدامین آغیزیندا بورونج دیش چوخ اولار، بیر تربییه سیز آدام اونا بو سؤزو دئیر.

ائله بیر مئیخانییا (مئیخانایا) **گئدیر:** هلله نه- هلله نه یئریین آداما دئیرلر.

ائله بیر نَمنه دی! : موتکبّیر آدامین حاققیندا دئیرلر.

ائله تک سن دوزسن: بیر آدام هامینی ایری بیلر، هره‌یه بیر پورچوم قوشار. او آداما بو سؤزو دئیرلر.

ائله یئکه پو... یئییب کی، ایت یئسه (یئیرسه) **گؤزلری آغارا- آغارا قالار.**

ائو- اوشاخ (اوشاق) **باسیب:** بیر آروادین اوشاغی چوخ اولدوقدا، ائو ایشی‌ده چوخ اولار اونون حاققیندا بو سؤزو دئیرلر.

اودا بیر گون ایدی: فا. یادش بخیر.

اوردا (اورادا) **تؤکوبلر؟:** بیر آدام بیر یئره گئتمگه جان آتیب چوخ تله‌سر، اوندا بو سؤزو دئیرلر. یا دئیرلر: اورادا تؤکوبلر سن گئدیب ییغاسان؟

اوسن، اودا.... : مثلاً بیری، بیر آدامدان پول آلیب بیله سینه ایشله یر، بیر حاجاتین دا (مثلاً بالتاسینی) اونا امانت گئتیرر. آمما نانجیب‌لیک ائدیب گتیردیکی حاجاتی اونون باشیناچالار (پئش چکر). بئله گؤردوکده ایش صاحابی آجیق ایله دئیر: اوسن، اودا بالتان، گؤتور آپار نئیله ییرسن ائیله، منه لازیم دئییل.

اوغلانسان، .... : بو سؤزجوگون آردینجا بیر اؤنملی یا چتین ایش گؤرمگی شرط قوشارلار. اوغلانسان او شرّ آدامی بوردان قوْو گئتسین.

اوغلان- موغلانسان: بیر اوغلاندان شوجاعت، قورخمازلیق، باشاری، دوزلوک کیمی یاخشی خیصلت لر گؤرنده بو سؤزو دئیرلر.

اوندا دییرم (دئیرم): ائوی‌نین کیراسین وئرمیرسن. دئییرلر، بوشاتمیرسان. گلیب چول- پالازینی ائشیگه تؤکنده، اوندا دئیرم.

اونون آغیزینا قورود وئرمزلر: اونو سایان یوخدور. سؤزو کئچن آدام دئییل.

اونون آغیزی ینانağızıynan (آغیزی ایله) **اوتوروب دورور:** اؤزونون ایختییاری یوخدور. او نه دئییرسه، اونا باخیر.

اونی بیر آدام ائلییم (ائیله ییم کی) کی، یومورتانی قویوم گؤتونون اوستونه تر پشمه سین: مولاییم یورغا آت کیمی اولسون.

اؤز چؤریین (چؤرگین) یبین (یئین) یوخدی: هاممی زورلاییر، اؤزگه‌لرین چؤرگین الیندن آلیر یئییر.

اؤز دیلی ینن diliynən (دیلی ایله) **دئمک:** آچیق ائعتیراف ائتمک. اؤز دیلی ایله دئمزسه ایدی، ایناناماز دیم.

اؤزون (اؤزونو) **ائششک ائلییب سن** (ائیله ییب سن) **یامنی:** بیر آدام اؤزونو آنلامازلیغا وورار یا آنلامازجاسینا داورانار. او آدامین طرفی‌نین آجیغینا گلر و بیله سینه بو سؤزو دئیر.

اؤزون (اؤزونو)..... **ائلییب** (ائیله ییب): بیر آدام بیرینی جینلندیرمک یا اونو تحقیر ائتمک اوچون بیله‌سینه بیر حئیوان اداسی گتیرر. طرف اونون تحقیرینه قارشی قوییوب دئیر: مثلاً اؤزون کئچی ائلییب.

اؤزون مئیداندا تک گؤروب: گؤرور حریف یوخدور بوی دئییر.

اؤزون (اؤزونو) **یورما:** هئچ عبث یئره اؤزونو یورما، بوندان سنه رادیو چیخماز. گئت آیری سین آل.

اؤلوم دیی (دئییل) **کی!** : چتین ایش دیی کی! اؤلوم دیی کی، ایکی آددیم یول گله جکسن (ایسته‌میرسن ایکی آددیم یولو گله سن؟)

اؤلومونه ووردولار: او قده‌ر ووردولار، آز قالدی اؤلسون. باخ: جنازه سین....

اوزاقدان سسین گلسین: بیز بیلک کی هله وارسان، یاشاییرسان. بیر یاشلی آدام، یاشدا اؤزوندن کیچیک قوهومو یا تانیشینا دئیر: بیزه نییه گلمیرسن، من اؤلنده گله جکسن؟ جوابیندا بو سؤزو دئیر.

اوزون دی صلوات چؤوورک (چئویرک): بیر آدام دانیشار سؤزو چوخ اوزادار. دینله ینلر یورولوب راحاتسیز اولار، اونلارین بیری بو سؤزو دئیر، بلکه دانیشان اؤزونه گلسین و سؤزو قیسالتسین.

اوزن (اوزونه) **باخمارام!** : سندن کوسرم. صاباح بیزیم تویوموزا گلمزسن، اوزونه باخمارام.

اوزون گؤرک: بیر آدام، چوخدان گؤرمدیگی یولداشی، تانیشی یا قوهومونو گؤرنده دئیر.

اوزونه باخان یوخدی: قالیب بازاردا آلانی یوخدور.

ایتی قودوردور سالیر منیم جانیما: اونو تحریک ائیله ییر، اودا گلیر منیمله ساواشیر.

ایدّیعاسینی یئر- گؤی توتمور: چوخ ایدّیعالی (ادّعا) آدامدیر.

ایستیخاره یول وئرمیر.

ایش دوز گلمیینده (گلمه ینده) **گلمز.**

ایش دی: ۱- قحـ.... یا گؤ.... وئرن دیر. ۲- باخ: سؤزلوک.

ایشه دوشوب: ۱- پیس ایشه دوشوب. ۲- باخ: سؤزلوک.

ایشه سالیب لار: ۱- پیس ایشه سالیبلار. ۲- باخ: سؤزلوک.

ایشیم دوز گلمیر.

ایشیم دیی (دئییل): بیر آدامدان بیر ایش ایسته‌یرلر. او آدامین کؤنولو اولماز یا او ایش الیندن گلمز، دئیر: ایشیم دیی.

ایکیسی ده بیر پو....دی: ایکیسی ده دیرسز و اسکیگ دیر.

ب

بازاری یوخدی: بازاردا اونو آلان یوخدور. ساتیلمیر.

باشیما اویون آشدی (آچدی): منی گیریفتارلیغا سالدی.

باشینا گئتسن یوخ دئمز: الی آچیق و سخاوتلی آدامدیر.

باشین پولا قویلارام (قویلایارام): ائله بیلیرسن منیم پولوم یوخدور؟

باغین دیبینده توتاجایام: قاچماق ایله دئییل، الیمدن قورتولاجاغین یوخدور. آخیردا الیمه کئچه جکسن.

به سنه نه اولدی (اولدو) **؟:** سفئه له ییبمی سن؟

بلکه رییس (یا مثلاً قودرت و مقام صاحیبی) **اولاسان، اوندا نئینرسن** (نئیله یرسن): ایندی الیندن بیر ایش گلمیر بئله زور دئییر و نانجیب لیک ائدیرسن، بلکه....

بئله اولورها! : مثلاً بیر آدامین حققینه تجاووز اولور، ساواشماق چیخیر. بونو گؤرن بیر کیمسه، کئچمیشلرده‌کی اؤز ساواشماغینا حق قازاندیرماق اوچون، بیله سینی قینایانلارا دئییر: بئله اولور ها ساواشماق چیخر .

بئله کی باخیرام: وضعیت بئله گؤستریر. بئله کی باخیرام سندن منه قازان گتیرن چیخمایاجاق.

بئیار فهله کیمی: گؤ...ون ایشه وئرمه‌ین تنبل آدامین حاققیندا دئیرلر.

بوشا گئتدی: دیمه‌دی، توتمادی. گولله بوشا گئتدی.

بوغازیم تیکلیب: هیرس- غوصّه دن هئچ زاد یئینمیرم. بوغازیمدان گئتمیر.

بوجان سنن (سندن) **چیخاجاخ:** بیر آداما بیر ایشی گؤرمک (مثلاً خرج یا زحمتی اوزره) چتین گلر. اونا دئیرلر: گئج یا تئز بوجان سندن چیخاجاق. بو باشدا گؤر، اؤزونو راحاتلاشدیر.

بودا آنییانیمیز annıyanımız (آنلایانیمیز):

بیر مؤعتبر و سایلی آدامدان بیر گؤزله نیلمز ایش باش وئرنده بو سؤزو دئیرلر.

بوردان اورا: چوخ اولماغی ایفاده ائدیر. بوردان اورا آدام دوزولموشدور.

بوسن، بودا....: مثلاً بوسن، بودا منیم جیبلریم. آختار پول تاپارسان سنین.

بوسن، بو من. ایکیمیزده قارشی قارشییا دایانمیشیق. او سؤزو من هاواخ دئمیشم؟ نییه منیم دیلیمه یالان باغلاییب سان؟

بولمور کی پیس نمنه دی: چوخ پیسلیک ائیله ین آدامین حاققیندا دئیرلر.

بونه دئییر اؤزونه: بیر آدام هر سبب اوزره بیرینه یامان- یوْووز دئیر یا دونقولدانار. طرف، اونا قارشی بو سؤزو دئیر.

بیر اوتوروما: بیر اوتوروما ایکی قاب پیلووو یئدی دوردو آیاغا.

بیر او قالمیشدی: یا اوْیوموز قالمیشدی. چتین‌لیک‌لریمیز، موصیبت‌لریمیز چوخ آزایدی، بیری ده اورادان چیخدی.

بیر ائولی کیمی ییک (کیمی ایک): اونلارلا ائله بیر، بیر ائوین آدامی ییق. بیر-بیریمیزه صمیمی و محبت لی ایک و بیر- بیریمیزه ارکیمیز یئتر.

بیر باش دئدی: بیر باش دئدی دوکانی ساتیرام. سونرا دئدی کیرا وئره جگم.

بیر پو..... دَیی (دئییل): دیرسیز و اسکیک آدامدیر یا بیر شئی دیر.
بیر چئینیم ساققیز وئرمیرلر: او قدیم ایدی، ایندی یوز تومنه بیر چئینیم....
بیر دنه ساغ اول [1] دئسن اونون بسی دی.
بیر سؤز دیی (دئییل): چتین ایش دئییل.
بیر قویار مین گؤتورر.
بیری بیریننن (بیریندن): هامیسی. بیری بیریندن گؤزل دیر. بیری بیریندن دلی دیر.
بیرین دیینده (دئینده) **اونون دئییر:** سؤز آلتیندا قالان آدام دئییل.
بیزیم‌ده دنیمیز وار اویودک: بیزیم ده دئمگه سؤزوموز وار. بیر آدام او بیریسی‌لره آمان وئرمه دن دیئ- ها–دیئ دانیشار. اوندا اونا بو سؤزو دئیرلر.

پ

پاتدادی (پاتلادی): تیریئک (تریاک) آتمیشدیر، ایندی قورساغیندا (معده سینده) آچیلدی، کئفه گلدی. بو سؤزو او آداما دئیرلرکی مثلاً لاپدان شاققیلدادیب گولسون.
پالانسیز ائششک دی: ظاهیری آداما اوخشاسادا، باطین‌ده ائششک‌دیر. قانماز آدامین حاققیندا دئیرلر.
پو.. اولسون: مثلاً آدی بؤیوک، اؤزو زیبان وئریجی و راحاتسیز ائدیجی بیر شئی دیر.
پولا گئتمیر: ساتیلیمر. آلان یوخدور.
پیـ ...اخ (پیـ ...اق) **دادی وئریر:** یئینده خوشا گلمه ین دادسیز بیر شئی.

ت

تاپیلمیش کیمی اولدی: مثلاً بیر آدام بیر ائو آلار. نئچه ایلدن سونرا ائو نئچه قات باهالاشار. اوندا دئیر: بو ائو منه تاپیلمیش کیمی اولدو، ایندییه قالارسایدیم حیط آلانمازدیم.
تکه کیمی هر گلنه آتدانیر (آتلانیر): هامی ایله ساواشیر.
تیریئیه (تریاک– ا) **دوشدی:** تیریئک چکمگه موبتلا اولدو.

۱– صحیفه ٦٠ دا ایضاح ائدیلمیش دیر.

تیرئیه (تریاک- ا) **سالدیلار.** بیله سینی تیرئیک چکمگه موبتلا ائیله دیلر.

ج چ ح خ

جانین گؤتدی (گؤتوردو) **قاشدی** (قاچدی): عذاب- اذیّت چکدیگی یئردن قاچماغی ایله جانینی اؤلوم یا تهلکه دن قورتاردی.

جنازه سین یئره سردیلر: بیله سینی چوخ دؤیدولر. باخ: اؤلومونه ووردولار.

جیل کیمین دی (کیمی دیر): قارتیمیش حئیوان یا قوش اتینی یئینده، هاچئینه یرسن دیش کسمز، آغیزدا تئل- تئل اولار. اوندا بو سؤزو دئیرلر.

چاغیرسان حوسئن، اون یئردن دییه جکلر حوسئن. هر یئردن سس قایتاران بیر دره یه دئیرلر.

چایداننان (چایداندان) **گلن قیزیل دی، سماواردان گلن گوموش:** قفه چی لیگین قازانجی چوخدور.

چوخ سؤزدن سورا (سونرا): بالاخره.

حاققین نئچه دن دی: حاققین نه دیر، مثلاً بیزیم ایشیمیزه قاریشیرسان.

خوش گؤردوک! ؟ خوش گلیب سن، نه یاخشی بئله! ؟

د ز

داشـ ....ینا سایمیر: اصلاً اعتنا و توجه ائیله میر.

دالیندا صفْه (صفحه) **قویوللار** (قویورلار): غئیبتین ائدیرلر.

دامبا دیمبیلی زیر- ها- زیر. Damba dımbılı zır-ha-zır اوشاقلار دیلینده توی- بالابان سسی.

داوار دئدی سن منی خارابالیغا آپار، من سنی آوادانلیغا آپاریم: داوار بئجررسن، قازانجین گؤره جکسن.

داوار کوْما گئدن کیمی باسیریغ (باسیریق) **اولور:** جماعت هامی لیقجا بیر یئره گیرنده باسیریق سالار. اوندا بو سؤزو دئیرلر.

دده ن نن dədənnən (دده ن دن) **بؤیوک دی اونا دولاشیرسان.**

دربشیرسن (ترپنیرسن) **خشدی** (خرج دیر): خرج چوخدور.

دسته مازیننان (دسته مازیندان) **شهلی دی** (شک لی دیر).

دئمه یینه (دئمگینه) **باخما:** بیر آدام طلب کارینا قارشی بورجون دانار. اوچونچو بیر آدام، طلب کارا دئیر: دئمگینه باخما صاباح گتیریب وئره جک.

دئییرم اؤلورم، دئییر دور اوینا.

دؤرد گئچر (کئچر) **بئش دیین** (دئین) **گون:** بئشینجی گون.

دوشوب- چیخان: چتین‌لیگه دوشوب چیخان. تجروبه‌لی آدام. دوشوب- چیخان اولسا بیلیر نئیله یه‌جک.

دونن یئدیییم (یئدیگیم) **یادیمدا دیی** (دئییل)، **مننن** (مندن) **بیر ایل بونونان** (بوندان) **قاباغین سؤزون سؤوؤشور** (سوروشور) .

دؤوارا (دیوارا) **سؤز دیٔ، قانجیغ** (قانجیق) **ایته سؤز دیٔ:** بونا سؤز دئینده قانمیر.

دیل آچیب: اوّلکی‌لر دیی هرنه دئسن دینمه یه. ایندی بیرین دئینده اونون دئییر.

دیلنچی‌ دی دا. دیلنچی‌لیک خاصیتی اولان و هئچ زادینی هئچ کیمه قییمایان آداما دئیرلر.

دیلیمه گلیب دییه‌جه‌یم (دئیه جگم): بیر سؤزون دئمگینه محضوریت اولار. یا اونو دئمکدن چکینرلر. بیر آدام بو گیریش جومله‌نی دئمکله او محضوریتی آرادان قالدیرار و اؤزونه شوجاعت وئریب آردینجا بلیرلی سؤزو دئیر.

زنجیرینن (زنجیر ایله) **باغلاسان قالماز:** ایشه گئدن آدامدیر. نئیله‌یرسن، ائوده مطل اوتورماز.

زهه‌ر اولسون! مثلاً زهه‌ر اولسون اونون وئردیگی پولو، مینّتینه دیمز.

زور دیی (دئییل) **کی:** زور دئییل کی باشارمیردا نئیله سین.

س ش

ساغ الی، ساغ گؤزودی: مثلاً هاشیم، احمدین ساغ الی ساغ گؤزودی. یعنی هاشیم احمدین یانیندا چوخ عزیزدیر و بیله سینی چوخ ایسته یر.

ساغ اول: یامان دئین آداما، دوشمنچی‌لیک ائدن اذیّت وئرن، پیسلیک ائدن یا... یا پیس ایشدن چیخان آداما قارشی قویمادان دئیرسن: ساغ اول. آدام قانارسا، یوز مین یاماندان پیس دیر. یئرینه قالیب، دردلی کدرلی، افسوس و دانلاق دولوقلو لحن ایله یا آجیقلی و هده لی لحن ایله دئیرلر.

بیری بیرینه ظرافاتجا پیس نییّتی اولمادان توخونان بیر سوْز دئیر، طرف جوابیندا مزاح و مولاییم لحن ایله دئیر: چوخ ساغ اول. ۲- معمولی آلقیشلاماق معناسی.
ساققیز کیمی یاپیشیر قوپبور (قوپمور): سماجت لی آدام.
سققل حئسابی دی: هر کیمین یاشی چوخدو، بسایغی اوزره سیرا اونون دور. نئچه نفر قاپی‌دان بیر یئره گیرنده او دئیر: بویور. بو دئیر: بویور. نهایت اونلارین بیری بو سوْز دئیر.
سن اونی (اونو) **قوتارینجا من دوغدوم:** بیر آدام بیر ایشی چوخ یوبادار. او ایشین نتیجه سینی گؤزله‌ین کیمسه بو سوْزو دئیر.
سننن (سندن) **منه نه چیخاجاق:** سندن منه نه فایدا اولاجاق.
سن وورمادین، من ییخمادیم، به نئجه اولدی!؟ : بیر آدام خطالی ایش گؤرمه ییب. بیری خسارته اوغراماییب، به ایش نییه کؤنده‌لن دوشوب! ؟
سنین تایین (تایینی) **سئل آپاردی:** دونیادا سنین تایین یوخدور. بیر دنه ایدی، اونودا سئل آپاردی. بیر آدام اؤزونو چوخ اؤیر (تعریفله‌یر)، بو سؤزو اونا دئیرلر.
سنین نه ایشین: - عمی‌سی بونو گؤرنده چوخ اؤجه‌شر اینجیدیر. — سنین نه ایشین، عمی سینی هامیدان چوخ ایسته میر، دئ.
سؤز- سووُن (سویون) وار، **دئ:** منیم یاردیمیما گرکین وارسا دئ.
سؤزوم بونا گلیر: بونون باره‌سینده ایستردیم دانیشام.
سؤزون وار دیٔ: منیمله ساواشماق ایسته ییرسن، دیٔ.
- منیم قارداشیما یامان دئین سن ایدن؟- هن، سؤزون وار، دیٔ.
سؤزی یوخدی: ۱- عاییب سیزدیر. بوقارپیزین سؤزو یوخدو. ۲- معمولی معناسی.
سوُلی- سوُلی قئیلان چکر: چیلیک- دسته اوینویاندا چیلیک سویا دوشرسه ایدی، الینده دسته اولوب اوینایان اویونچو چیلیگی سودان چیخاردیب اویونا دوام ائتدیکده دئیردی: سولی- سولی...
سیـ ... آلتیندا قالار، سؤز آلتیندا قالماز: بیله‌سینه هر نه دئیرسن جوابینی دئیه‌جک دیر.
سیـ ...یم- زوری دئییر: وقاحت ایله آشکارا زور دئییر.

سیـ ....ینه سرییب: اوینادیر.
شاه دا گلسه: هئچ کیمین سؤزونو قبول ائتمه ین آدامین حاققیندا دانیشاندا، بودئییم له باشلایارلار: شاه دا گلسه دئیر: بو یئر منیم دی.
شانسا باخ نه!: بیر آدامین شانسی گتیرمه ینده بو سؤزو دئیر.. فا. بخشکی شانس.

ق

قاباغی آچین! : یولون قاباغینی آچین! مثلاً خط ماشینی نین آراسینادا آدام میندیررلر و قاپی نین قاباغی توتولار. دایاناجاقدا، دالداکی آداملار یئنمک ایسته ینده دئیرلر: قاباغی آچین.
قارینین ییخدی بیزه: شاما یا ناهارا گلن چاغیریلمامیش قوناغین حاققیندا دئیرلر.
قلئی سیز (قالایسیز) **قابا اوخشیور** (اوخشاییر): مثلاً دول کیشی.
قوجاخ (قوجاق) **دولدوران:** آزجا کؤک، یاراشیقلی هوس اویادان قیز یا قادین.
قویروخ اله وئرمیر: بیله سین تاپماق اولمور. بیله سینه سؤز قبول ائلتدیرمک اولمور.
قیچیم آلتیما گلمیر: دینجلمه دن چالیشیرام. سحردن آخشاما قیچیم....
قیچین چکیر: یئرینده، قیچی نین ایختییاری اؤزونده دئییل، یئر ایله سورویور.
قیراغین چکدی: ۱– اوْ... دو ۲– اؤلدو.
قیرانا چکدی: ساتدی.

ک

کاسیب قازانی کیمی قئینییر (قایناییر): نئچه نفر ییغیشار صؤحبت ائدرلر. اونلارین بیری، او بیریسی لر هرنه دئیرلر، هی هی هی هی یئرلی یئرسیز گولر. اوندا، او آداما بو سؤزو دئیرلر.
کتدی لیبینه (کندلی لیگینه) **سالیر:** آنلامازجاسینا چیخیش ائدیر یا داورانیر.
کسسک دیی سن (دئییل سن) **کی ایسلاناسان:** یاغیش یاغاندا، مثلاً بیر آدام گرکلی بیر ایشینه گئتمه گه ده ائودن چیخماغا آغیرلانار. اوندا بو سؤزو دئیرلر.
کسسه یی(کسسه گی) **گؤتورورسن،آلتی قورودی:** یاغیشین نمی یئره کئچمه ییب دیر. آز یاغیب دیر.

کل کیمین دی (کیمی دیر)**:** هئیکل لی و چوخ گوجلو آدامدیر. بیله‌سینده کل گوجو واردیر.

کئف ائله (ائیله) **کاسیب:** باهالیق اولاندا بو سؤزو دئیرلر. وارلی آداما نه وار، هر زاد آلا بیلر. آمما یوخسولون بیر شئی آلماغا گوجو چاتماز و مشقّت له کئچینر.

کئفیم چکیر: – نییه بئله ائیله ییرسن؟ – کئفیم چکیر. هایانا کئفیم چکدی گئدرم.

کیشی لیییم (کیشی لیگیم) **بودو با:** مثلاً بیر آدامدان بیر شئی آلماغی ایسته‌یرلر. او آدام الین آتار جیبیندن پول لاری‌نین هامی‌سین چیخاردار و دئیر: کیشی لیگیم بو دور باخ. یعنی پولوم چاتماز، بونودا خرجله سم قالارام.

گ ل

گه (گل) **بئله!:** گل بویانا. اونا دیمه، گل بویانا.

گده قویما! : توتون قویمایین قاچسین.

گئت بیرده گؤزومه گؤروسنمه!

گئده ننن- گئده نه (گئدندن- گئدنه)**:** هر دؤنه گئدنده. گئده‌ننن- گئده‌نه اونون اوشاقلارینا الینده بیر شئی آپارار.

گؤ.... ونون ایچینه کیمی یاندی: پاخیل لیقدان یا هیرسیندن.

گؤتی (گؤتور) **باغین دیبینه!:**

گؤر دا ایشین هاراسیدی: عجیب- غریب بیرایشی ایفاده ائتمک اوچون گیریش سؤزودور. گؤر دا ایشین هاراسیدی، کوردلر دئییرلر آذربایجان بیزیمدیر.

گؤرولی- گوپباز سالیب ایچری یئییللر (یئییرلر).

گؤره جک گونلریم وارایمیش: بو سؤزو، چتین و قره گونلر چکن آدام دئیر.

گؤزن (گؤزونه) **آتیلیم دوشوم:** بیر آدام گؤز قاباغیندا اولان بیر شئیی گؤرمه‌ییب اونو آختارار. باشقا بیر آدام او شئیی بیله سینه گؤستریب دئیر: گؤزن.... اودور باخ.

گولمکدن یان- یانا یاتدیلار.

لاپ جانین دا چیخار: مثلاً بیرینی بیر ایشه گوندرمک ایسته‌یرلر، دئیر: من گئدنمرم. دئیرلر: گئدرسن لاپ جانین دا چیخار.

للیی ləliy **اولدوم:** للیک اولدوم. چوخ یالواردیم.

لئش ین سردیلر یئره: ووردولار ییخیلدی. جمدگی یئرده قالدی.

م

مالی سحر بوغاز ائلتدیریرسن، آخشاما دوغور: یایین اوزونلو گونلری‌نین حاققیندا دئیرلر.
ماییبا(مایایا) **زیبان گتیرر:** بیر آدامدان چوخ پول خرجله‌مگی ایسته‌یرلر، بو سؤز دئیر.
مچیده گئتمه سم‌ده قاپی‌سینان (قاپی سیندان) گئشمیشم (کئچمیشم): آز- چوخ مؤوضو اوزره معلوماتیم واردیر، ائله‌ده خبرسیز دئییلم.
مطَل آدامین ایشی‌دی: حؤوصله‌یه ائحتیاجی اولان، چوخ واخت آپاردان ایش.
ممه لری باشیننان (باشیندان) **آشیب:** یئکلمیش گنج قیزین حاققیندا دئیرلر.
من دَییرم (دئییلم): مندن واز کئچ. بیر آدام بیرینه اهانت ائدر یا ساواشماق ایسته یر. موقابیل طرف هر سبب اوزره اونا جواب وئرمک ایسته‌مز. اؤزون قیراغا چکیب دئیر: آللاه آتانا رحمت ائیله سین، من دئییلم.
من دیین (دئین) **اولسا.** باخ: مننن ائشیتسز.
من سنین ائششه یینم (ائششگینم): بو سؤزو بیر آدام ظرافاتجا یولداشینا دئیر. یعنی سون حدّه کیمی سنین ایراده‌نه تسلیمم.
من کی ددییه dadiya (دده یه) **اوغول اولمویاجایام** (اولمویاجاغام): بو سؤزو، بیر آدام پول خرجله‌ینده مزاح اوزره دئیر. پولونون قدرین بیلمه‌ین چوخ خرجله‌ین آداما ایشاره ائدر.
مننن (مندن) **ائشیتسز** (ائشیتسه نیز): بیر آدام نئچه نفرین رأی- ینه قارشی اؤز فیکیرلرینی ایره‌لی سوروب مصلحت وئرنده، بو سؤزایله باشلایار.
موشتولوغون بورجوم اولسون: خوش خبر گتیرن آداما، پول یا هر نه گلدی موشتولوق وئررلر.
موفته حامبال‌لیق‌دی: بو ایشین یا بو زحمتین کیت قازانجی یا خئیری یوخدور.

ن و هـ

نه آخیردا وار، نه ناخیردا: آخماق آدامدی.
نه اؤزی آداما اوخشیور (اوخشاییر) **نه ده ایشلری آدام ایشینه.**

نه دئسن اوننان (اوندان) چیخار: چوخ خبیث آدامدیر.

نه گلیب! : مثلاً بیریندن سوروشارلار: کندینیزده توت آغاجی وار؟ جواب وئرر: توتا نه گلیب، هر یئر توت آغاجی دیر.

نه یی دی nəyidi : ۱- نه عئیبی وار. حیطین نه یی دی نییه ساتیرسان. ۲- باخ: ائل بیلیگی ثروتیمیز صحیفه ۱۶۲.

نئجه میه! : میه نه اولوب!

ووردولار اؤلوسی قالدی یئرده: بیله سین چوخ دؤیدولر.

ها بوردا، ها اوردا: مثلاً تویوغو، ها بوردا، ها اوردا قووالادی، دیوارین دیبینده باسمارلادی.

ها بیزیمکی ها! : بیر یاریش دا (موسابیقه)، بیر آدام بو سؤزو دئمک له، اؤز آدامینی یا اؤز طرفینی تشویق ائدر.

هایان گلدی آتیر: بیر شئیی مورتّب اؤز یئرینه قویماقدان، ائوین هایانی گلدی آتیر.

هر نه یه دیَر: چوخ قیمتلی و دیرلی دیر. سوْوقت نه دی سنین ائله بو اوزونلو یولو منی گؤرمگه گلمگین هر نه یه دیَر.

هره نی بیر دیلینن (دیل ایله) ساخلییب (ساخلاییب): مئهربان آدامدیر، هئچ کسی اؤزوندن اینجیتمیر.

هر یئره الیمي آتسام منه پولدی: هامی نین یانیندا ائعتباریم واردیر.

هئچ کیم سنه بیر سؤز دیینمز (دئینمز): سنه بیر سؤز دئیه نین انگین دئشرم.

هئئئئئی! heeeeey! : جماعتین ایچینده، جینسی باخیمیندان، ائرکک اولسون، دیشی اولسون بیر پیس کیمسه نی گؤرنده، بیر سیرا آداملار مسخره لی لحن ایله بو کلمه نی بئله دئیرلر. یعنی طرف ایش دیر. ائله جه ده بیر جینسی مطلبی گؤسترن یا آنلادان بیر قونویا (مؤوضوع) قارشی دا بعضی آداملار بونو دئمک له عکس عمل گؤستررلر.

ی

یاخجی (یاخشی) **گلدین:** یاخشی گلدین ایشیمیزده بیزه یاردیمجی اولاجاغینا بیر آدام گرکیمیزایدی.

یاخین دوشمک اولمور: قیمتی چوخ باهادی، مثلاً بیر زامان قارتوپ باهالانار، دئیرلر: قارتوپا یاخین دوشمک اولمور.

یئردن باخاندا قارغا کیمی گؤروشور: چوخ اوجایا چیخیب دیر.

یئرن (یئرینه) **بیر یئتیش:** یئرینه یئتیشمه میش دئییر: تئز اول.

یئره دوشسَیدی (دوشسه ایدی) **تیکه‌سی تاپیلمازدی:** چوخ اوجا یئره چیخان آدامین حاققیندا دئیرلر.

یئره- گؤیه یامان دئییر: اورگی آجیشان غضب لی آدام.

یئری- گؤیی اؤزونه بوشلی (بورجلو) **بولور** (بیلیر): اوماجاغی و توقوعی (توقّع) چوخ اولان آدام.

ییه‌نه مینّت: یئین گلسین یئسین. مینّت چکیریک. غذا یا هر طورلو یئمه‌لی بیر شئی چوخ اولار، اونون ییه سی بو سؤزو دئیر.

یوز ده دییه سن (یوز کره ده دئیرسن): میثال: یوز ده دییه‌سن گوناه سنده دی.

یومسام دا الیمده دی، آشسام دا (آچسام دا): مولاییم و سؤزه باخان آدامدی.

یئرلی سؤزلر

اوخویاجاغینیز یئرلی سؤزلری، آدینی قئیده آلاجاغیم اوچ سؤزلوک‌له توتوشدوروب اونلاردا درج اولونمایانلاری یازمیشام.۱- آذربایجانجا- فارسجا سؤزلوک بهزاد بهزادی ۲- فرهنگ نوین ترکی، اسماعیل هادی ۳- ارک آذربایجان تورکجه‌سی سؤزلوگو اسماعیل جعفرزاده. بو یئرلی سؤزلر، خوی شهه‌ری و چئوره کندلری‌نین دانیشیق دیلیندن آلینمیشلار.

آ

آتدانماخ atdanmax (آتلانماق): ۱- آت و ائششک کیمی دؤرد قیچلی حئیوانلارین ائرکگی‌نین دیشی‌یه آتلانیب اونونلا جوتلشمه‌سی ۲- باخ: سؤزلوک.

آت سالماخ: آت چاپیتماق. آتلاری سالدیلار (موسابیقه).

آچیلماخ açılmax : ۱- ایفلیج یا شیل آدامین ساغالماسی. بعضی ایفلیج‌لر گئدر بیر اوجاغا یا مقبره‌یه دخیل دوشر. اگر بو ایفلیج ساغالارسا، دئیرلر: آچیلدی. ۲- سیچماق. ایچینه آچیلیم یعنی ایچینه سیچیم. ۳- باخ: سؤزلوک.

آغیز یاسدیلاتماخ (یاستیلاتماق): ادا ایله دانیشماق. آغیزین یاستیلادیر.

آزینتی azınti : هرجایی

آغیزلیخ ağızlıx :۱- موشلوک. بیر سیرا آداملار سیغارانی آغیزلیغا تاخار چکرلر. ۲- باخ: سؤزلوک.

آلماز اینک almaz inək : عذاب و چتین‌لیک‌له دوغان اینک، بالاسینی یانینا قویماز و اممک ایسته‌ینده تپیک آتار. بئلنچی اینگه آلماز اینک دئیرلر.

آوینیخ avınıx : پوک اولماق خاصیت‌لی. مثلاً آوینیخ داش.

آیاغینی توتماخ: بیر سؤز یا بیر مؤوضونون بیرینه ایلیشمه‌گی یا مربوط اولماغی. مثلاً بیر آدام بیر توخونمالی سؤز یا حئکایه دئیر، هم‌صؤحبتی‌نین اینجیک اولدوغونو گؤردوکده، دئیر: بو سؤز منیم آیاغیمی توتور، سنین یوخ.

الیف

ات آسماخ: ات قویماق. صحیفه۳۰۳ ایضاح اولونموشدور.

اریک – الچه ərik- alça : بو آغاجین میوه سینده هم اریک همده الچه اؤزل لیکلریندن واردیر. جالاق ائدیلمیش دئییل، یئردن چیخاندان اریک– الچه دیر. بونونلا اؤتن کیتابیمدا گئدن سهوی ایصلاح ائتمک ایسته دیم.

اکر – تؤکر əkər- tökər : صحیفه ۱۱۳ ایضاح ائدیلمیش دیر.

ال– آیاخ ایشلری: جوزوی (جزئی) و دیرسیز گونده لیک ایشلر.

ال ده قویماخ: بیر شئیی هممه شه اونا ال چاتماق اوچون آسان و ال چاتان یئرده قویماق. فا. دم دست گذاشتن. مثلاً من گونده یارارلاندیغیم نئچه سؤزلوک و نئچه باشقا کیتابی الده قویموشام. رادیونو ال ده قوی آپاراجاغام قایتیدیرام.

ال ظرافاتی: ال ایله ظرافات ائیله مک: ال ایله وورماق یا لمس ائتمک، یولداشی اینجیتدیگی و کدرلندیردیگینه گؤره بیر آدام دئیر: ال ظرافاتی یوخوموزدی.

آلنیب دؤلنمک alənib dölənmək : گزیب آختارماق. هر یئری النده دؤلندی تاپانمادی (بلیرلی بیر شئیی)، گلدی مندن آلدی.

الینده əlində: یئره قویولوب سونرایا قالمادان. بونو الینده اوطوله وئر آپاریم.

آیینی برکیتمک əyini bərkitmək : قالین پالتار گئیمک‌له سویوغون جانا ایشله مه سینی قارشیلاماق .مثلاً قیش‌دا یالین– قات گئیینن آداما دئیرلر: آینین (آینی نی) برکیت!

ائله ده elədə: فا. پس. مثلاً بیر آتا اوغلونا دئیر: گئت عمی نی چاغیر. اوغلان دئیر: ایندی اونلاردان گلیرم عمیم ائوده دئییل. آتادئیر: ائله ده هئچ.

ائوییغماخ ev yığmax : دوزگون ایقتیصادی سیاسیت اویقولاماق ایله ائو– اوجاق و ائو وسایلی (فرش، قاب– قاجاق و...) آلیب ییغماق. و بو، ائو خانیمی نین باشاریسی و لیاقتیندن آسیلی دیر.

ائهدینه دیی ehdina dəyi : ائتگی‌لنمز. سایماز. اوزونه یوز دنه یامان دئسینلر، ائهدینه دئییل. اون آدام یانیندا سیغارا ایچسینلر، ائهدینه دئییل.

اوتورماخ oturmax : ۱– ایله‌شیب صؤحبت ائیله‌مک. گئجه عمیم گیله اوتورماغا گئتمیشدیک. ۲– یاس مجلیسی قورماق. مچیدده اوتوروبلار (مثلاً دده سی اؤلدوگونه گؤره) آروادلارا، ائولرینده اوتوروبلار. ۳– باخ: سؤزلوک.

اوغول- اوشاخ: ۱- بیر سیرا آز یاشلی لار (اوشاق، یئنی یئتمه و آزیاشلی گنج لر) توپلوسونا دئیرلر: اوغول- اوشاق دی. بیر اؤنملی و چتین ایشین حاققیندا دئیرلر: اوغول- اوشاق ایشی دئییل. ۲- باخ: سؤزلوک.

اؤیومه توتماخ öyüma tutmax : اؤیومک (استفراغ) حالتینه اوغراماق.

اوره یی گئتمک ürəyi getmək : ۱- آجماق. اورگیم گئدیر (آجمیشام). ۲- باخ: سؤزلوک.

اوزونه یامان دئمک: دالدادا دئییل، بیرینه اوز- اوزره دوروب یامان دئمک. اوزونه یامان دئییرلر، دوروب باخیر.

اولکر وورماخ ülkər vurmax: صحیفه ۳۸ ایضاح ائدیلمیش دیر.

اویوتمک üyütmək : ۱- دانیشماق. آمان وئرمیر دانیشاسان، دئ- ها- دئ (دال با دالی) اویودور. ۲- باخ: سؤزلوک.

ایت یئمیین it yemiyən (ایت یئمه ین): قولای، خاراب، هئچ کیم بیَنمه ین. آروادی اؤلموش بیر قوجا کیشی یه دئدیلر: نییه ائولنمیرسن؟ دئدی: ایت یئمه ین بیر دول آروداین کبینی گؤر نئچه میلون دور.

ایره لی گون irəli gün : دونن

ایسراغا گون israğa gün : دونن یوخ، او بیری گون. فا. پریروز.

ایش گؤرنiş görən : اوجرت آلیب ائولرده ایشله ین آرواد. بو آروادلار پالتار یویار، یون چیریار و...

ایشی اولماماخ: اذییّتی کئچمه مک. اوننان (اونونلا) ایشین اولماسین (اونا اذییّت ائیله مه). اونون هئچ کیم ایله ایشی یوخدور (هئچ کیمه اذییّتی کئچمز). منیم اونونلا ایشیم یوخدی (منیم اونونلا ایلگی قورماغا کؤنولوم یوخدور).

ایکی باشلی قوهوم: بیر عاییله، باشقا بیر عاییله نین اوغولونا قیز وئرر، او عاییله نین ده قیزینی اؤز اوغلونا آلار. اوندا دئیرلر: ایکی باشلی قوهوم اولوبلار.

اینقه ــه inqəə : تزه آنادان اولان اوشاغین آغلاماق سسی.

ب

باتاسان!: میثال: باتاسان، بیر نفر اوشاق ایله ده باشارانمیر.

باتميش!: ميثال: باتميش هاياندا قالدی، بير ساعات دی گؤندرميشم ايشه.

باش- گؤت اولماخ: چئويريلمک. ترسه اولماق. ايفتيضاحلی طرز ايله مغلوب اولماق.

باشينا پيس ايش گتيرمک: بيرينه تجاووز ائتمک .

باشينا سو وئرمک: سماوار قاينايار، قاينايار سويون چکر، قاپاغين قووزايار باشينا سو وئررلر. يوخسا سويو قورتولاندا سماوار يانار سيرادان چيخار.

باشين قوٚوماماخ: اؤنملی سايماماق، من اونونلا آل- وئرده اون مين تومنين باشين قوومورام، آمما او بئش تومنليک ديرسيز شئيينه قييمير.

باغلاماخ: ۱- منحصر ائتمک. ائوی (عاييله نی) پنير – چؤرگه باغلادی (خسيس ليگيندن آرواد- اوشاغينا، ناهارا و شامادا پنير- چؤرک يئديرديردی)۲- باخ: سؤزلوک.

باليخ قاپانbalix qapan : اورمو گؤلونون قوشلاريندان بيری نين آدی. چايين دنيزه قوووشان يئرينده اولار و سودا گلن باليقلاری توتار يئير.

بامئژليک bamejlik : پول کيفی. بو سؤزجوک داها ايشلنمير. بو کيفی توماجدان قاييرارديلار، قاتلاناردی و قولتوق جيبه قوياردیلار.

بَره له barala : آچيليب گئنلميش حالتده. گؤزلری بره له قالدی.

بئلی بوش: يئرينه ايشه ين بؤيوک اوشاغا دئيرلر: بئلی بوشدور.

بئلی بوشالماخ: بير آدام، مادّی يا معنوی داياغينی يا حيمايه‌سينی ايتيرنده بئلی بوشالير. مثلاً کندلی اينگين ساتاندا بئلی بوشالير.

بوينونا دوشمک: آدامين کؤنولو اولمادان عادت اوزره بليرلی بير عقيده‌ده اولماق يا بليرلی بير ايشه ايقدام ائتمک.

بوينونا ييخماخ boynuna yıxmax : بير شرّ ايشی ناحق‌دن بيری‌نين اوستونه آتيب اونو گوناهکار تانيتديرماق. کيم اوغورلاميشديرسا، يازيق محمّدين بويونونا ييخديلار.

بوی وئرمک: ۱- اويون‌دا يا مرجلشمه‌ده آوانس وئرمک. باخ: صحيفه ۹۹ و ۱۴۴

۲- سويون بير يئری کی آدام آياق اوسته دوراندا، آدامين آغيزينا سو گئتمه سين. سو باشدان آشاندا يا آدامين آياغی ترکه ديمه‌ينده دئيرلر: بوی وئرمير. گؤلون اورتاسی بوی وئرمير.

بئی قویماخ bey qoymax : بیر آدامین پول گرکینده اولاردی. بیر یئره الی چاتماز، آپارار ائوی‌نین مثلاً قازانینی بیری‌نین یانیندا بئی قویار و تومنه بیر قیران (آی دا) بهره ایله اوندان بورج آلاردی. ائله اولاردی بیر آی سونرا بورجونو اؤده‌یه بیلمز، قازانی بئیه گئدردی (طلب –ـه قارشی، طرف قازانی ییه لنردی)

بیر گون هن، بیر گون یوخ: ایکی گونده بیر. گون آشیری.

بیژ توخوم bij toxum : بیر تای کدو توخومونون ایچینده تک- بیر اوزون و نازیک توخوملار اولار کی دولو و چیتدامالی دیرلار. آنجاق توخومو، هامیسی بیر چئشید اولماقدان (یکدست) سالدیقلارینا گؤره بونلارا بیژ توخوم دئیرلر. بو قاریشیق توخوم مئیداندا اوجوز ساتیلار.

بیلؤو bilöv **یا بیلَو** bilav : صحیفه۱۱۴ ایضاح ائدیلمیش دیر.

پ و ت

پئش چکمک peş çakmak : فا. مایه ی فخر قرار دادن. پول لارینی منه پئش چکیر. عمی سینی منه پئش چکیر.

پولا گئتمک pula getmak : موشتریسی بول اولوب یاخشی ساتیلان بیر شئی. قشنگ پولا گئدیر.

پولا گئدن: ظرافاتجا گؤت ایفاده سی دیر. پولا گئده نی نی قوی یئره اوتور.

پیتداخ pıtdax (پیرتلاق): ۱- پیرتداق مکه‌نین دنه‌لرینی قوووارلار، آغ ایچی پیرتلاییب ائشیگه چیخار. پامبیق کیمی آغ و یونگول اولار. ۲- پیرتلامیش حالدا اولان.

پیس- پیس ده: قباحت ایله. بورجون وئرمیر هئچ، پیس- پیس ده ایسته ینده یامان دئییر.

تاپ tap : جوت دؤلنه بیلن و راحات سوروله جک دوز یئر.

تانقیلماخ tanqılmax: تاخیلماق. بیچاغی آتدیم قاپییا تانقیلدی.

تئل باغی: بو ایپی قزیل دن اییردیلر و اونونلا چووال آغیزی تیکردیلر.

توتماخ tutmax : ۱- اوشاق توتماق (ماماليق). اوشاق توتور. ۲- جالاق توتماق. جالاق وورموشدم، توتدو. ۳- اؤلچمک. احمدین بویون توتدو ۴- تیکیب

حاضیرلاماق. یورغان- دؤشک توتماخ. یاستیق توتماخ. ۵- حاضیرلاماق. جئهیز توتماق (قیزین آناسی بیله سینه جئهیز توتار) ۶- دؤل توتماق. آناسی اونو کیمدن توتوب ۵- باخ: سؤزلوک.

توتوخ وئرمه مک tutux verməmək : فا. دم به تله ندادن. توتوق وئرمیر.

توخماخ toxmax : ۱- حاللاج لارین ایش آلتی. ۲- ات توتماخی. ۳- باخ: سؤزلوک.

توپال topal: ۱- بوغدایا اوخشایان اوت آدی. گول یا باششاق عوضینه، باشیندا قمیش گولو کیمی یوموشاق تئل‌لر گتیرر. داغدا، بویو بیر قاریشدان آرتیق اوجالماز، آمما سولو یئرده اوجالار و سو توپالی دئیرلر. آیری یئرده بو اوتا «قیزیل دیبی» دئیرلر. ۲- باخ: سؤزلوک.

توخومنان (توخومدان) **دوشمک:** قوشون، قوجالیب جوتلشمه گوجونو ایتیرمگی.

تیریئک چی (تریاک چی) **چایی tiryekçi çayi** : چوخ رنگلی چای.

ج چ

جالاخ تای calaxtay : آبیر- حیاسیز و کیفیر (کثیف) یامانلار دئین آرواد. بلکه بو سؤزجوک، فارسجا «شلخته» ایله ایلگیلی اولسون. شلخته‌نین فارسجا معناسی، تنبل و سلقه- سهمانسیز آرواد دئمک دیر.

جرجح cərcəh (جرجک): فا. خرچنگ.

جوجه نک cücənək : (جورجه نک): ۱- یاراماز. اوصول و قایدا اوزره اولمایان یاراشیق سیز پالتار. مثلاً بیرینی تحقیر ائتمک اوچون دئیرلر: جوجه نک بؤرکونه آنان قوربان. ۲- چوبانلارین چیگین لرینه سالدیقلاری کئچه‌دن یاپیلمیش کپه نک. ۳- باخ؟ سؤزلوک.

جوماغان cumağan : ۱- اورموگؤلونون قوشلاریندان بیری‌نین آدی. همه شه سودا اولار و آز اوچار. آرتیمیا یئیر. ۲- چوخ جومان.

جیر- جیبیر cır- cıbır : آرخین ترکینه یاتان چیرپی‌لار و چؤر- چؤپلر.

جیغال cığal (دغل): حوققاباز، دجل.

جیغال لیخ (دغل لیک) دجل لیک: اویونون گئدیشینده، بیر اویونچو اؤز خیلافینی قبول ائتمز و زییانینا اولان نتیجه لره بویون ایمز. بئله لیکه بعضاً اویونون پوزولماغینا سبب اولار. دئیرلر: جیغال لیق ائیله ییر.

جیَن cəyən : قمیشه اوخشایار، شهه رده بو اوتون آدینا پان– پان دئیرلر. بعضی کندلرده دئییلدیگینه گؤره جیل اوتلاری سیراسیندادير، و آدینا جیل دئیرلر. باخ: دیرلی ائل میراثی صحیفه ۱۶۰.

چاتداماخ çatdamax (چاتلاماق): ۱– اتی حلال اولمایان، آت، ائششک و... کیمی حئیوانلارین اؤلمگی. مثلاً آتی چاپیدیب ترلی– ترلی سوواراندا چاتلایار. آتی سیزه وئرنمرم. آپارارسیز چاتلادارسیز. ۲– باخ: سوْزلوک.

چاخمیر داشی çaxmır daşi : داواملی داش. نه چورویر نه اووُلار. نئچه یوز ایل سودا قالارسا، یئنه چورومز. بینالارین خیم داشی اوچون شهه ره گتیررلر.

چاش آدام: دوز یولدا اولمایان آدام. فا. آدم وارونه کار.

چالبیر çalbır : نه گنج، نه قوجا. جوان مست اولار، قوجا سوست. آمان چالبیر الیندن.

چالیجی قوش çalıci quş : اوْوچو قوش. چالیجی قوش دیمدیگیندن بلله نر.

چاییر çayır : ۱– چمن اوتونا اوخشایار، آنجاق قول سوروب یئره اوزانار و بو قول لارین بعضی یئرلرینده توپراغا جیل آتیب اؤزون یئره ایلیشدیرر. دئیرلر: چاییر یئدی ایل قارغانین یوواسیندا قالارسا، یئره دوشرسه گؤیرر. ۲– باخ: سوْزلوک.

چپیک لمک çəpikləmək : ۱– قوش یا تویوق– خوروزون قاناد چالماسی. یاهو قوش داما ائنده، دامین اوستونده چپیک له یر، ۲– باخ: سوْزلوک.

چکمک çəkmək : ۱– یاستیغا یا یورغان– دؤشگه اوز– آستار چکمک. ۲– یاتان یا اوزانان آدامین «اوستون چکمک». مثلاً اوشاق یاتدیغی حالدا آوه ده یر، یورغان زوبوب اوستوندن دوشر. دده سی آناسینا دئیر: اوشاغین اوستون چک. یعنی یورغانی چک اوستونه. باخ: سوْزلوک.

چوْل ییغماخ çul yığmax : بادام اویونلاری، زولاق آتماق، دئییم لریندن. فولکلور خزانه سی صحیفه ۱۲۱.

چیلدیریم çıldırrım (سیلدیریم): داغین بیر یئرینی قار- یاغیش یویار یاریق- یاریق ائدر و هئچ حئیوان بورایا چیخا بیلمز جاپ اولار. داغین بو بؤلومونه چیلدیریم دئیرلر.
چینزیک çinzik : جوره cürə .

ح خ

حامام آیاغی hamam ayaği : گندوْ. حامامین کثیف سولاری ییغیشار، بیر یئردن چیخاردی. فا. فاضلاب حمام.

حامامیلیغ اولماخ hamamlığ olmax : حاماما گئتمه لی اولماق. اؤزل‌لیکله گنجلری گئجه یوخودا شئیطان آلدادار، بویونلارینا قوسول (غسل) گلر، حاملیق اولارلار.

حامایل hamayıl (حمایل): بؤیوک سهنگ. بیر یاریم یا ایکی سهنگ‌جه سو توتاردی. سویو چایدان دولدورار، سهنگی قیز- گلین‌لر چیگین‌لرینه قویار، آمما حامابیلین قولپونا سام- باغی سالار، گوجلو آداملارین دالینا قووزایاردیلار. او آدام چیگینینده سام – باغی‌دان یاپیشار و بئله‌جه دالیندا کنده گتیرردی.

حربه بیچمک hərbə biçmək : هده- قورخو گلمک.

خاتین قورباغاسی: یاشیل بویالی قورباغا.

خام دویه xam düyə : اوّل قارین دوغان دوگه.

خفه نک چیxəfənəkçi : اؤسگورک چی. خفه نک توتموش چوخ اؤسکورن آدام.

خود وئرمک xod vermək : نفت لامپاسی پیلته‌سین قووزاماقلا ایشیغین چوخالتماق. ظن ائدیرم بو سؤزجوک فا. خورد کلمه سیندن دیر.

خوف باسماخ xof basmax : آدامین جانینا قورخو کؤچمک. مثلاً قورخولو بیر یئره گیرنده، آدامی خوف باسار.

د

داغ سریمساغی: بو ساریمساق، یاریم قیه کندی‌نین داغلاری و قوتور داغلاریندا بیتر.

دالینا ال چکمک: تشویق ائتمک. مثلاً آتا اوغلونو تشویق ائتمک اوچون الینی اونون دالینا چکر و دئیر: باراکاللاه اوغلوم، مجازی حالتده‌ده ایشله‌نر. دالینا ال چکیرلر، گؤندریرلر اوغورلوغا.

دئشینمک deşinmək : تویوغون کوللوک‌ده یا توپراقلیقدا، کولو یا توپراغی دئشیب گؤیه سوْوورماسی.

دئیینمه توتماخ deyinmə tutmax : اوفاقجا سؤزون اوستونده، چوخ دئیینن آدام. دئیینمه توتوب.

دوروب باخماخ durub baxmax : ۱- عکس عمل گؤسترمه‌مک. وئجینه اولماماق. حیطین داشا باسیبلار دوروب باخیر. ۲- غئیرتسیزلیک. باجی‌سینا اؤجشیرلر دوروب باخیر.

دوشگلونلمگ düşgünləmək : آریقلاییب ضعیف اولماق.

دوشمک düşmək : ۱- مسیرده قرار توتماق. ائولری یولا دوشدو. یعنی یول چکنده ائولرینی ییخدیلار و یول اورادان کئچدی. ائومیز یولا دوشور. یعنی ائویمیزی ییخیب یول چکه جکلر. ۲- شئه دوشمک. قیروْو دوشمک. ۳- باخ: سؤزلوک.

دولانماخ dolanmax : ۱- یولداش اولماق. مثلاً دده اوغلونا دئیر: یوز یول دئمیشم اونونلا دولانما. یا بیری نین باره سینده دئیرلر. گؤر کیم ایله دولانیر. ۲- باخ: سؤزلوک.

دیرک داشلار dirək daşlar : چایین اورتاسینداکی ایری داشلار. چای آخار، بو داشلارین باشی سودان ائشیکده قالار.

دیز چیخاتماخ diz çıxatmax : آدامین قیچلارین قاتلاییب اوتورماغی اوزره، دیزلی شالواردا یئر سالار و شالواری‌نین دیزلری کؤپشه‌یر. اوندا دئیرلر: شالواری دیز چیخاردیب.

دیک یئریمک dik yerimək : قوجالار و ضعیف آدملار کیمی بوکولو دئییل، دوز (قائم) قامت ایله یئریمک. میثال: یاشی یوزدن یوخاری‌دیر، گنج‌لرکیمی دیک یئرییر.

ديلنچی ليک dilənçilik : ۱– خسيس‌ليک. اون ميليون پولو وار، ديلنچی ليگيندن ال چکمير. ۲– باخ: سؤزلوک.

ر ز

رَح- رَح rəh- rəh: (رنگ– رنگ): چئشيدلی رنگلرده. بازاری رح – رح پارچالارلا بزه ميشديرلر. فا. رنگارنگ.

رح (رنگ) گلمک rəh gəlmək : حوققابازليق لا چاليشيب بيرينی آلداتماق. منه رح گلير.

زارانقا- زورونق zaranqa- zurunq : ۱– اوجادان زينقيروْو سسی. ۲– باخ: سؤزلوک.

زفدين آلانماماخ zəfdin alanmamax : موقاويمت ائده بيلمه‌مک. ظرافات ائيله مه، من ظرافات ائدرسم، سن زفدين آلانمازسان.

زققه zəqqə (ساققا): آشيق اويونوندا، بير ايری و جانلی آشيغی سئچر و اونونلا باشقا آشيقلاری ووورار و جيزيقدان چيخاردارديلار بو آشيغا زققه دئيرديلر. لنگر لی اولسون دئيه، هردن زققه نين ايچين اويار و قورقوشوم دولدوراردیلار.

زورا دوشمک: ۱– چتين ليک چکمک. ۲– زورا دوشدو، قيچی سيندی.

زور گلمک: ۱– باسقی ياپماق. دردلر بيله‌مه زور گلير . ۲– بيری نين بيريندن زورو چوخ اولماق. گولشديلر، بو اونا زورگلدی.

زورونا سالماخ: زور ائيله‌مک. زور دئمک. زورونا سالدی هاميدان قاباق کئچدی ايچری.

زومرود قوشی zümrüd quşi : ناغيل قوشی. مليک محمد ناغيليندا، مليک محمدی يئرين آلتينداکی قارانليق دونيا دان ايشيق دونيا يا چيخاردان قوش.

زوْوقونلی zovqunli : قييافه‌سی ائتگی‌لنديرجی و تأثير ائديجی آدام. قيليغی قورخو تؤره‌دن آدام.

زيپپيلتی zıppılti : چئشيدلی عاميل‌لر اوزره تؤره‌نن فيشار. بو زيپپيلتی يا کيم دؤزر (ائوين بو قده‌ر ايشی، دانلاغی، فيشاری، گل– گئدی و .... نه کيم دؤزر، من دؤزوم).

زیخلاما zıxlama (زیپلاما): تیپلمیش حالتده، تام توتامینجا انگینه کیمی دولو. ماشینی زیخلاما دولدورماییناجا حرکت ائیله میر.

زیبان قویماخ ziyan qoymax : ضرر ائیله مک: زیبانلی چیخماق.

س ش

سالماخ salmax : توخوندورماق: ۱– کرکی و قمه کیمی آغیزی ایتی آلت‌لری ایشلتدیکده آغیزینی داشا توخوندوروب، آغیزی‌نین نئچه یئردن قوپماسی یا ازیلمه سینه سبب اولماق. کرکی‌نین آغیزین نئچه یئردن داشا سالیب دیر. ۲– کابابی اودا اوستونه قویماق. مثلاً موشتری گلنده، چیلوو– کاباب‌چی آشپازا دیئر: ایکی شیش کاباب سال. ۳– باخ سؤزلوک.

سب یا سپ (سرپ): ۱– گؤررسن داغین بیر طرفی، یوز مئتیر بویدا داش دیواردیر. هردن ده داشلار قیریلیر تؤکولور. بورایا نه آدام چیخا بیلر، نه قویون– قوزو. بورایا سب دئیرلر.

سحردن səhərdən : چوخ واخت‌دان بری. مثلاً بیری گئجیکمیش بیر آداما دئیر: به هاراداسان، سحردن ٓسنی گؤزله‌ییریک. حال بوکی اون دقیقه‌دن آرتیق بلیرلی واخت‌دان کئچمه‌ییب‌دیر.

سفئه səfeh : ۱– دیر سیز، هئچ زادا یارامایان. سفئه بالتادی. سفئه آدامدی. سفئه شهه ردی. ۲– باخ: سؤزلوک.

سن بَیندیین sən bəyəndiyin : عالی. سن بیندیین بیر فرش آلدیم.

سئرچه قیرقی سی: سئرچه اوولایان قیرقی.

سکی səki : یئستیکان کندینده، داغین باشی یا دؤشو یا اتگینده‌کی یاستی (مسطح)، هامار یئره سکی دئیرلر. بعضی کندلرده ایسه، باشی یاستی داغا سکی دئیرلر.

سوت (سورت) **دوشمک** süt duşmək صحیفه ۱۰۰ ده ایضاح ائلدیلمیشدیر. ائله جه ده سوت ییغماق و سوت جیزماق.

سؤز اولماق: ۱– لفظی موشاجیره. دونن حسن ایله سؤزوموز اولدو. ۲– باخ: سؤزلوک.

سؤز چيخماخ: ايختيلاف چيخماق. ائله ائيله يين سؤزو چيخماسين. ائله كئچينين سؤز ..... ۲- باخ: سؤزلوک.

سؤزی کسیلمک: باهانا سی کسیلمک. بو ایشی گؤرمگیم له (یا دلیل گتیرمگیم له) ایسته دیم اونون سؤزو کسیلسین.

سؤیوش قویماق: بیر یا نئچه آدامی بیر پیس ایشدن ساقیندیرماق اوچون سؤیوش قویارلار. میثال: بوندان بئله منیم دیواری مین دیبینه زیبیل تؤکنین ائوی ییخیلسین. بالاسی اؤلسون. جماعت دئیر: اورایا زیبیل تؤکنه سؤیوش قویوبلار. سؤیوش وئرمک ایله سؤیوش قویماغین فرقی وار.

سَهلم sәhlәm : ایکی، باش- باشا چاتیلمیش تای. ایکی تایین باشینی یاریمچیق ائدر، بو تایلارین باشینی خورجون یا خشه کیمی بیر- بیرینه چاتارلار. بونا سهلم دئیرلر. سهلمی خورجون کیمی ائششگین بئلینه آشیرارلار.

سهلمین چاتماخ sәhlәmin çatmax : سهلمی ائششگه یوکله‌مک. احمد سهلمین چاتدی.

شار تکر şar takәr : فابریکادا قاییریلمیش بیر چئشید دمیرتکر. اوخ کئچن توپ حلقه‌سی ثابیت قالار، ائشیکده‌کی لئنت بیچیمینده حلقه، آرادا‌کی شارلارین اوستونده فیرلانار.

شانسی دورماخ: هر یؤندن ایشی قاباغا گئتمک. یا مثلاً بیر قره بخت آدامین حاققیندا طنز ایله دئیرلر: شانسی دوروب، بیر یاندان یئرلرین ساتیرلار، بیر یاندان حیطی یولا دوشوب.

شر- خطا şәr- xәta : جماعته اذیتّی کئچن شرّلی خطالی پیس آدام. میثال: شر- خطادی. شر- خطا آدام اؤلنده، دئیرلر: او اؤلدو، چوخلاری نین یاخاسی قورتولدو.

شئیطان آللاتماخ: ائرکک گنج‌لرین گئجه یوخودا جینسی آلت‌لریندن دؤل گلمه‌سی.

شؤت şot : منیم شوتوما بونلارین هامی‌سینا ناهار وئر! (بونلارین هامی سینا ناهار وئر پولون من وئره‌جگم). بو سؤزجوک موغان- دا ایشله نر.

شوتداماخ şotdamax : ۱- تله سیک یازماق. ۲- باخ: سؤزلوک.

ع ف ق

عارینا گلمک arına gəlmək : اوتانج دویغوسو کئچیرمک. عاران (عارینا) گلدی؟ جیریق شالوارلا گئدیر مجلیسه، عارینا گلمیر.

فت جیل fət cil (فندجیل): ۱- فند اهلی اولان کیمسه. ۲- فند ایشلتمکده قابیل اولان کیمسه.

فند fənd (فنّ): ۱- بیر شئیین ایشلتمه طرزی. سن اونون فندین بیلمزسن،وئرمنه ایشه سالیم (مثلاً) وئریم. ۲- بیر آدامین شرایطینه اویغون اولان. مکه بیشیرنلر مکه نین یوموشاق اولدوغونو تبلیغ ائتمک اوچون اوخویاردیلار: حاجی قوجا فندی شور مکه، دوواردان اندی شور مکه ۳- باخ: سؤزلوک.

قاپ- باجانی برکیتمک: ائوین، ائشیکدن نوفوذ ائده بیله جک یول لارینی باغلاییب برکیتمک، مثلاً ائو اهلی بیر یئره قوناق گئدنده یا یاتاندا، قاپی- باجانی برکیدرلر.

قاپی مالی qapi mali : آنادان اولاندان قوجالانا کیمی ائوده بؤیوین بیر مال.

قاپییا گلمک qapıya gəlmək: قاپینی آچماغا گلمک. بیر ائوین قاپی‌سین دؤیرلر، گلیب آچان اولماز و دئیرلر: قاپییا گلن یوخدور. یا ائوین بالاجا اوشاغی گلر قاپینی آچار، دئیرلر: بابان دی گلسین قاپییا.

قاتیخ- دوشاب: ۱- خوشا گلمه ین قاتیشیق بویا. مثلاً بعضی یاهولارین بویاسی، بوز رنگ ایله باشقا بیر رنگین قاتیشیغیندان اولوشار. مثلاً قره- بوز، ساری- بوز، قیرمیزی- بوز و ... قوشبازلار بئلنچی یاهونو سئومزلر. ۲- بیر چئشید غذا. دوشابی قارا قاتار و یئیرلر.

قارین باسماخ qarın basmax : چوخ یئمک‌لیک اوزره قارینین زور گتیرمه سی و بدنین سوست اولوب تنبل لشمه سی. قارین باسیب ترپشنمیر.

قارین سالماخ: چاغیریلمامیش اوزلو قوناغین حاققیندا دئیرلر. قارینین سالدی بیزه.

قپ qəp (قلب): تقلّوب لی. جعل اولونموش. مثلاً قپ پول. قپ مال ییبه سینه قاییدار.

قده له qədələ : کوپه شکیلینده، دؤرد قولپ‌لو، ساخسی قاب. تقریباً بیر سطلیل یاریم سو توتاردی. قووورما قووورار و قده‌له‌یه باساردیلار. ایل ایله قالاردی. گؤتوروب بیر یئره آپاراندا، ایکی آدام یاپیشاردیلار.

قره باسدی یا سالماخ: بیر نئچه آدامین باشین قاتیب اونلارا حوققا قویماق. قره باسدی یا سالدی، یوز تومنلیگ شئیی مین تومنه سوخدو بیله سینه.

قره قاز qərə qaz : اورمو گؤلونون قوشلاریندان بیری‌نین آدی. چوخ فراست لی دیر و آرتیمیا یئیر.

قره‌لتی وئرمک qərəlti vermək : نئچه نفرین ایچینده ایش گؤرمه‌ییب فایدا یئتیرمه‌دن یالنیز اوزاقدان باخانین گؤزونده، آدام سایی‌سی‌نین چوخ اولدوغونو گؤسترمک.

قئیچی گزدیرمک: باشی یا ساققالی یونگول‌لتمه‌دن، قایچی ایله دیک دوران توکلری وورماقلا، اوزدن کئچمه ایصلاح ائدیب صافالتماق.

قوتماج qutmac : قویون سودوندن بیشیریلن بیر چئشید غذا. سوددن همه‌شه قوتماج بیشیرمک اولماز. بوغدالار بیچیلن زامان قویونو ساغار بیشیرر، قابی سویا قویارلار، سود برکییر و قوتماج اولار. هر کیم چوبانا قوناق گئدردیرسه، چوبان بیله سینه قوتماج بیشیرردی. یازدا، سوددن قوتماج اولماز.

قوللتدیqullətdi (قوللت لی): آغیر و لنگرلی. مثلاً زققه یه (ساققایا) قورقوشوم دولدورارسان، قوللت لی اولار.

قوْولوخ qovlux : ۱- حئیوانین سودوک کیسه سی. ۲- باخ سؤزلوک.

قوْووُرلاخلی qovurlaxli : قووورولموش توخوم، بوغدا، چده نه یا....

قیزیل دیبی qızıl dibi : باخ: توپال.

قیلدان قیسیر qıldan qısır : دوغماز.

قییماماخ qıymamax : ۱- من سنه قییمیرام آخی (ایسته میرم، راضی اولمورام آخی سنی ایجیدم یا راحاتسیز ائدم) ۲- باخ: سؤزلوک.

ک گ

کودوری küdüri : اوتو آز اولان یئر.

کوسمکküsmək : دال دؤندرمک[۱]. ۲- باخ: سؤزلوک.

کؤندو دوشمک köndü düşmək : ال وئریشلی، اولاناقلی و موساعید حالت. هایاندا کؤندون دوشسه، ماشینی ساخلا من ائنیم.

کؤندونه گئشمک köndünə geşmək(کؤندونه کئچمک): اولسون دا، کؤندومه کئچرسن، قولاغی نین دیبینه بیر سیلله قویوم ها!

کؤینک قاتینا köynək qatına: ایین ده یالنیز بیر کؤینک اولماق. او قوجالیغی ایله بو سویوقدا، کؤینک قاتینا گزیر.

کیرگیمک kirgimək (چیپریمک): فا. زده شدن. آدام بیر یئمه لینی یا بیر غذانی تیکرار یئیر، اوندان کیرگییر. یعنی داها اوندان آجیغی گلر.

گلیب چیخماخ: گلیب چاتماق. حسن هایاندا قالدی، گلیب چیخمادی؟ بیر آدام یوبانار وعده سینه گئج گلر، اونو گؤرجه گین دئیرلر: گل چیخ گؤرک هایاندا قالیبسان.

گئچینملی geçinməli : رحیم و مولاییم آدام. آداملا کئچینمه گه قابیل اولان. موداراچی. گئچینمه لی آدامدی.

گئشمک geşmək (کئچمک): تخفیف وئرمک. مثلاً موشتری دوکانچی دان بیر جینسین قیمتین سوروشار. دوکانچی دئیر: اون مین تومن. موشتری دوزه لر یولا. دوکانچی دئیر: مین تومنین سنه گئچرم، دوققوز مین تومن.

گؤزودی gözüdi : هامیسیندان گؤزل، هامیسیندان یاخشی، لاپ اعلادی. مثلاً بیر بزار دئیر: بو پارچا، منیم دوکانیمین پارچالاری نین گؤزودو.

۱- قدیم زامان قوربان گونو قوربان اتینی دوغرایار، پایلارا بؤلر، توپا- توپا دوزردیلر. ایندی پوشک آتاجاق ایدیلار. بیرینه دئیردیلر: سن کوس! او آدام دالینی دؤنده رر بیر آز او یانا گئدردی. قورباندا پایی اولانلارین هره‌سی بیر شئی قویاردی. مثلاً بیری اوزوک، بیری تسبئح و... کوسن آدامی چاغیراردیلار، او شئی لرین هره سین بیر پایین اوستونه آتاردی. بئله لیک له هره اؤز پایین تانیاردی. هردن پوشک لری وئرردیلر بیر بالاجا اوغلان اوشاغی آتاردی.

گوله ین gülәyan : ١- اورمو گؤلونون قوشلاریندان بیری‌نین آدی. تویوق یئکه لیگه اولار و ات یئین‌دیر. سودا اوزره آنجاق چوخ واختلار ائشیکده اولار. ٢- باخ: سؤزلوک.

گونده- گونده: هر گون، نه وئریبسن آلانمیرسان، گونده- گونده قاپیمیزی کسیرسن.

ل م ن

لَوینی آزماخ lәvini azmax : داورانیش و اخلاقی دؤنوب پیس اولماق. مثلاً بیر آتا اوغلونا دانلاییجی و آجیقلی لحن ایله دئیر: سنین لوین‌ین آزیب سؤز ائشیتمیرسن.

لیجیخلاماخ lıcıxlamax : فا. فاسد و متلاشی شدن. پئنجر یا هر جور اوت، بیچیلندن سونرا چوخ قالدیقدا- اؤزل لیکله ایستی هاوادا- لیجیقلایار.

ماشینا maşina : نفت چیراغی یا لامپانین مئتال جینسیندن اولان باشی. دئیرلر: چیراغین ماشینا سی. ماشینانین آلتی چیراغین بوغازیندا بورولوب برکییر، اوستونه شیشه قویولار.

ماغال mağal : مال یاتان یئر، گؤل یا قورو یئر اولسون.

مایا- باش چیخماخ: نه قازانماخ نه زییان قویماق.

مایا سینا ساتماخ: بیر شئیی آلیندیغی قیمته ساتماق.

مافیظ mafiz (محافظ): مدرسه‌نی سیلیپ- سوپورن ایشچی. مافیظین ائوی مدرسه ده اولاردی.

میدیلی mıdıli : بدن‌جه (جثّه) کیچیک آدام. فا. ریز نقش.

میل واری milvari (میرواری، فا. مروارید): ١- بیر چئشید گؤز خسته لیگی. فا. آب مروارید. گؤزونه میلواری گلیب. ٢- باخ: سؤزلوک.

نئینر! neynәr (نه ائیله یر): اولسون، عئیبی یوخدور. نئینر سینیب، سینیب، جانین ساغ اولسون، گئدرسن آیری سین آلارسان.

ه ی

هاستا hasta : اون، دوشاب و یاغ ایله بیشیریلن بیر چئشید غذا.

هلید hәlid : ایکی تایلی خشه یه اوخشایاردی و جیَن‌دن توخویاردیلار.

هئچ دن heçdən : ساده بیر اولای (حادثه) اوزره. هئچ دن اؤلموشدوم (هئچ دن آز قالمیشدی اؤلم).

هوژم hüjm (هوجوم): هوژم نن hüjmnən گلدی.

هیرر hırr : ائششگی آنقیرماغا تحریک ائتمک اوچون معناسیز بیر سؤزجوک. ائرکک ائششگی قانجیق ائششگه آتلاندیرماق اوچون تحریک و تشویق ائتمک.

یاخجی لیغیننان چیخماخ yaxcılığınnan çıxmax (یاخشی لیغیندان چیخماق): بیر آدامین یاخشی لیغینی، یاخشی لیق ایله قارشیلاماق.

یالوارچی اولماخ: یالوارماق.

یانچی yançi : چوبانین یانیندا اولان یاردیمجی سی. خودک. فا. وردست.

یئر yer : ۱- فا. زمینه. پارچا یا فرش کیمی لرین اصل رنگی کی اونون اوستونه چئشیدلی بویالاردا نقش لر گلر. بعضی پارچالارین یئری گؤی اولار، بعضی سی ساری و.... ۲- باخ: سؤزلوک.

یئره وورماخ: ۱- عؤهده لندیگی بیر ایشی ترک ائتمک. بو گون مدرسه نی یئره وور‌دوم (گئتمه دیم). ۲- باخ: سؤزلوک.

یئرین یاتیتماخ yerin yatıtmax (یئرین یاتیرتماق): اؤنجه دن یئرین بلله مک. باشماغین یئرین یاتیرمیشام (فیلان دوکاندا) صاباح گئده جگم آلام.

یئمه لی yeməli : ۱- اوشاق اوچون باققال دوکانیندا اولان یئمه لی شئی لر. بونو (بو اوشاغی) آپار دوکانا یئمه لی آل. گل گئدک سنه یئمه لی آلیم. ۲- باخ: سؤزلوک.

یورقان دؤشه یه دوشمک: مریض له ییب اوزون سوره یاتیب یئرده قالماق.

یون چیرپان آغاجی: بیر مئتیردن اوزون و بارماقدان یوغون قورو آغاجدیرکی ائو قادینلاری اونونلا یورغان- دؤشک و یاسدیق یونو چیرپارلار. اونونلا یونون بیتیشن تئل لری بیر- بیریندن آچیلار.

ییخمالی yıxmali : ییخدیریلیب یئنی دن تیکیلمه لی بینا. فا. تخریبی، کلنگی.

ییر- ییغیش ائله مک yır- yığış eləmək : ۱- بیر یئرین وساییطی نی ییغیشدیریب باغلاماق. ۲- حاضیرلانماق.

چئشیدلی قول لارا عایید

ایکی ترسه ترجومه:

یک کوه رود به جلو من میش! بیر داغ چای منیم قاباغیما قویون

سرم را چهل: باشیمی قیرخ.

مینه سن ماشینا. چیخاسان داغ باشینا. ایشلر گلر باشینا قالارسان قاشینا قاشینا هر یانا گئتسن گینه گلرسن منیم کئچل باشیما (آخیردا ایشین منه دوشر)

اؤجشمه لر

بیر آدام یولداشینا اؤجه شیب دئیر: کندلی اوزاغا گئتمه ایترسن ها!

بیر آدام اونونلا ظرافاتی اولدوغو یولداشینا دئیر: سنی چوخ ایسته‌ییرم، ایکی ائششگیم جه.

بیر آدام ظرافاتجا یولداشینا دئیر: پول لارینی قوی جیبینه، ایتررسن آنان دؤیر.

بیر آدام ظرافاتجا یولداشینا دئیر: سن کی آدام دئییل سن، اکبر نئجه آدام دیر؟ جواب وئرر: اودا سنین تایین ائششک دیر.

دورنالار کؤچو

بوگون یایین سون آیی‌نین اون دؤردو (۸۷/۶/۱۴) ناهاردان آزجا سونرا، دورنالار قاطار- قاطار قوزئی‌دن گلیر، قیریلدایا- قیریلدایا خوی- ون گؤیوندن اؤتوب گؤنئی — ـه دوغرو گئتدیلر. دؤرد بؤلومده بئش- آلتی دقیقه فاصیله ایله گلن، گؤیون دؤشونه بویون‌باغی‌لار آسلایان بو قاطارلارین بیریسی، سیرانی پوزور، دورنالار بیر یئره توپلاشیب گؤیده فیرلانیر، هانسی مؤوضو اوزره سانکی مشورت ائدیردیلر. سانکی اوزلاشیر، یئنه دوزولوب یول‌لارینا دوام ائتدیلر. اوْوْدوها (اودورها) اوزانیب گؤزدن ایتدیلر.

خاطیریمه گلن قدیم لر دورنالارین کؤچو ایکی یا اوچ گون بیر- بیری نین آردینجا اولاردی. دئیه بیلمیرم قاباقکی‌لارا گؤره دورنالارین سایی آزالمیشدیر.

هاوالار دوشوب‌سه آنجاق سن دئین سویومامیش‌دیر. گئجه‌لر حیط‌ده اوتوران عاییله‌لر هله اوتاغا کئچمه‌میش. هله پئنجره‌لر اؤرتولمه میش‌لر. آمما سحره یاخین هاوا سرین اولور.

دورنالار کؤچوندن دؤرد گون سونرا یاغمور یاغدی هاوا سویودو. دئمک بو قوش جیغازلار هاوانین دورمونو دوزگون دیرلندیرمیش‌لر. سانکی تقویم لری وارایمیش. بیرده قالدی دورنالار باهار موژده‌سی‌یله قاییداجاق، ائله بو شکیلده شهه‌ریمیزین اوستوندن اؤته جک یایلاقلارینا دؤنه جک لر.

اویونلار

خوی- ون کندلرینده اوینانان اویونلارین چوخو، شهه‌رده کیلرین تاییایدی. من بو اویونلاری «فولکلور خزانه سی» و اوچ اویونودا «ائل بیلیگی ثروتیمز» کیتابلاریمدا قاپساملی شکیلده قئیده آلمیشام. بونلارین هامیسینی من اؤزوم یاشامیشام. آمما کندلرین آز سایی‌دا اویونلاری، شهه رده اوینانماز دیرلار. من بونلارین بیر سیراسینی اؤیره نیب بورادا یازمیشام. بعضی اویونلارین یالنیز آدلاریندا فرقلری وارایدی. مثلاً شهه‌رده پیشیبدی دئییلن اویونا، کندده «تاپ یولداشین» دئیردیرلر.

اویونلاری گرک باشاردیقجا تام اینجه لیک لرینی و گؤزل لیک لرینی عکس ائتدیرمک له اولدوقلاری کیمی کامیل شکیلده قئیده آلاق.

شفاهی ادبیّاتین دوغما دیل ده اؤزل عطیری، دادی و روح لطیف لیگی واردیر.

تورکجه اویونلاری فارسجایا چئویرن یازارآرتیق دیقّت‌لی اولمالیدیر. گرک سهولره یول وئریلمه‌سین. قایناق یازی کامیل اولدوقدا، بعضی اویونلار چئویریلنده، چوخ خولاصه و ناقیص شکیله دوشمه سینلر.

ایکی اویون «شیرین کندی» ندن

چالاغان چایداغی

اویونچولار ایکی بؤلونرلر. مثلاً یئددی نفر اویان، یئدی نفر بویان. هر دسته نین بیر موللاسی اولار. بیر دسته نین آلتی اویونچوسو قول لارینی بیر- بیرلری نین چیگینی نه قویار، داییره شکیلده دایانارلار. بو دسته‌نین موللاسی بیر الی اویونچولارین چیگینینده اولماقلا، جلد ترپَنر آییق- سابیق بونلارین چئوره سینده دولانار، چالاغان کیمی چالماقلا سانکی چایداغینی دوشمن دن قورویار.

او بیریسی دسته‌نین یئددی اویونچوسو بو موللا ایله گؤز- گؤز ائدر آتیلیب بونلارین دالینا مینمگه چالیشارلار.

چایداق دسته‌نین مولاسی یاخین دوشن اویونچونو آیاغی ایله وورماقا چالیشار و قویماز یولداشلاری‌نین دالینا مینسین‌لر. گؤررسن اویونچولارین بیری یا نئچه سی زیرک لیک ائدر، وورولمادان آتیلیب هره سی بیرینی مینرلر. مینن اویونچو یورولونجا اونون دالیندا قالار. اگر آیاغی یئره دیرسه، مالاّ اونو قیچی ایله وورا بیلر. ائله کی یورولدو، موناسیب فورصت ده یئنر قاچار. مومکوندور مولا زیرنگ اولوب اونو آیاغی ایله وورسون.

چایداق دسته نین مولاسی، بیر الی اویونچولارین چیگنینده اولماق شرطی ایله هر حالدا مینن اویونچولارین بیرینی آیاغی ایله وورا بیلرسه، ایکی دسته یئرلرینی دَییشرلر. یعنی او دسته گلر چایداق قورار، بو دسته مینمگه چالیشارلار.

اگر مولانین الی اویونچولارین چیگنینده اولمازسا، مینن اویونچولارین هانسینی وورارسا، کوْو دئییل.

بعضاً بیری زیرک لیک ائدر و مولانین اؤزونو مینر. بو دورومدا مولا آغیرلانیب جلد ترپنمز. گؤررسن اویونچولارین آلتی‌سینی‌دا مینديلر.

بعضی یئرلرده بو اویونا مالالا میندی دئیرلر.

بو اویونو خوی دادا اوینایاردیلار و منیم یاریمچیلیق یادیمدا قالمیشدیر.

کل اویونو

بیر اویونچو اوزون بیر سئجیم (قزیل دن توخونموش یوغون ایپ) ین بیر باشینی حلقه ائدر بوینونا سالار، دؤشو و قارنیندان گتیرر، پاچاسیندان چیخاردادی. ایکینجی اویونچودا سئجیمین او بیریسی باشینی ائلنچی بوینونا سالیب پاچاسیندان چیخاردادی. ایکیسی ده بیر باسمالیق دا اوزو قویلو دوشر، موخالیف جهت ده دؤرد ال- آیاقلاری ایله سورونر و چالیشاردیلار او بیریسینی چکیب، اؤزلری ایره‌لی گئتسینلر. مثلاً بیری اوچ آددیم جا او بیریسینی سورویوب قاباغا گئده بیلرسه ایدی، اوداجاق ایدی.

یوخاریداکی ایکی اویونو، موسی وکیلی‌نین دیلیندن یازدیم.

بیر اویون گؤهروان کندیندن

نئچه آغاج[1] ؟

اویونچولار ایکی دسته یه بؤلونردیلر. هر دسته تقریباً اوزاق فاصیله ده بیری مئیدانین او باشی و باشقا بیریسی بو باشیندا دایاناردیلار. هر دسته نین موللا آدیندا باللی- باشلی بیر اویونچوسو گلر فاصیله نین اورتاسیندا دایانار و قرارلاشاردیلار. دئیردیلر مثلاً بورادان تبریزه اون بئش آغاج.

موللارین بیری اؤز دسته سینه اوزون توتار سسله نردی: بورادان تبریزه نئچه آغاج؟ او دسته دن بیری دئیردی: مثلاً اون آغاج. بونلار تاپانمادیلار. او بیریسی دسته نین موللاسی اؤز دسته سینه اوزون توتار سوروشاردی: بورادان تبریزه نئچه آغاج؟ مثلاً دئیرسه ایدیلر: اون بئش آغاج. موللالارین قرارینا دوز گلدیکده، موللا دئیردی: قاخ (قالخ) باشینا. بو دسته نین اویونچولاری قاچار گئدر او بیریسی دسته نین اویونچولارینی بیری بیرینی توتار مینر، اؤز دوردوقلاری یئره کیمی اونلارین دالیندا گلردیلر.

اگر بو دسته موللالارین قویدوغو قراری تاپانمازسا ایدیلار، موللالار یئنی دن سوروشاجاق و اویون دوام ائده جک ایدی.

سؤیله ین: محمد رضا عیوضی.

بو اویونو خوی- ون شهه رینده ده اوینایاردیلار و منیم یادیمدان چیخمیشدیر.

اوچ اویون آباتئی کندیندن

توْپال- توپال

نئچه نفر اویونچو بیر سیرادا یئره اوتورار و ال لرین یئره قویارلار. اویونون اوستاسی بو سؤزلری اوخویار:

توپال- توپال ترسه توپال

۱- بیر آغاج یول، آلتی کیلو مئتردیر.

ایندی یاپار قیماخ قاپار

گؤی قوشومون باغری قره، چیخ قیراغا !

اویونون اوستاسی بو سؤزلرین ریتمی‌نجه الینی بیر، یئرده کی ال‌لرین بیرینه وورار، بیرده آلینی‌نا آپارار. چیخ قیراغا سؤزو هانسی الین اوستونه دوشرسه، او ال سیرادان چیخار. آخیرا قالان ال هر کیمین دیرسه، اونو اوتوردوغو یئرده اوزو قویلو ائدر، اویونون اوستاسی بارماغی ایله اونون کوره‌گینده نئچه خط چکر و دئیر: بورادا بوستان اکرم: بوردان بئله قارپیز، بوردان بئله قووون، بوردان بئله خییار اکرم و .. کورگی‌نین بیر یئرینه ایشاره ائدر و دئیر: بورادا بیر کسسک وار. اورایا بیر برک یوموروق وورار دئیر: بوردان سو چیخدی، گئتدی دولدی بالا خندَیه.

سونرا دئیر: دره ده بیر آت اؤلوبدی. سئرچه دییر منیم دی. قارقا دییر: منیم دی. قجله دییر منیم دی. اوزاقدان بیر کور قوش گلر دییر: هامیسی منیم، هامیسی منیم. بوحالدا، اوستا اونون کورگینی برک اوْوکله یر.

ایشیم بودی

بیر اویونچو چؤمبه‌لر، ال لرینی بودلاری‌نین آلتیندا ساخلایار. بیر اویونچو بونون ساغ طرفی، بیر اویونچودا سول طرفینده چؤمبه‌لرلر. آراداکی اویونچو موناسیب فورصت ده الی‌نین دالیسی ایله یانینداکی‌لاری وورماغا چالیشار. یانداکی‌لاردا مواظیب اولارلار او الین گتیرنده قیچلارینی یانا چکمک‌له اونون الینی یایندیر سینلار. او اویونچو مثلاً ساغ یانینداکینی الی‌نین دالیسی ایله وورار دئیر: ایشله‌رم، ایشله‌مرم ایشیم بودی. اونون آردینجا یئنه بیرینی وورار و دئیر: ایشدیییم یارما آشی، یاری سودی. اویون بئلنچی دوام ائدر.

آچیل آچیل

نئچه اویونچو ال‌لرینی یوموب اوست- اوسته قویارلار. اویونون اوستاسی بارماغین لاپ اوسته‌ده کی الین ایچینه سوخار و دئیر: آچیل- آچیل او الین ییه سی دئیر: آچیلمارام. اونلارین آراسیندا گئدن سورغو و جواب بئله دیرلر:

- آچیل! – آچیل!
- آچیلمارام.
- کیلید هانی؟
- دوشدی سویا.
- سو هانی؟
- بیزوْو ایشدی.
- بیزوو هانی؟
- قاشدی داغا.
- داغ هانی؟
- یاندی کول اولدی.
- کول هانی؟
- سوْوورُلاندی گؤیه.

اویونون اوستاسی و اویونچولار سانکی بیغ- ساققال‌لارین یولار و دئیرلر: وای سققلیم، وای بیغ لاریم.

بو اویون، «فولکلور خزانه سی» کیتابیمدا یازدیغیم اویون دئمک دیر. یالنیز سورغو- جوابین اوچو اوندان فرقلی دیرلر.

یوخاریداکی اوچ اویونو، علی لک سؤیله میشدیر.

ایکی اویون قئینر کندیدن

بؤک قاپدی

اویونچولار ایکی بؤلونرلر. مثلاً بئش نفر اویان، بئش نفر بویان. یاشما- قوری گلمک له تعیین ائدرلر هانسی طرف یاتاجاق. یاتان طرف دایره شکیلینده چؤمبلمک کیمی حالتینده ال‌لرین یئره قویارلار. او بیریسی دسته گلر بونلاری قومارلایار، سعی ائدرلر بؤرک لرین قاپسینلار. یاتان دسته ال‌لری یئرده اوتوردوقلاری حالتده یانی- یانی آییق- سابیق حرکت ده اولارلار (مثلاً هامیسی سول طرفلرینه یؤنه‌لیک) سانکی

دایره اؤز چئوره‌سینه فیرلانیر. بونلار همین بو حالتده قیچ آتالار بؤرک قاپانلاری وورسونلار. اگر بیرینی وورا بیلرسه لر، بو دسته دورار، او بیریسی دسته یاتار.
اگر بیری‌نین بؤرکون قاپدیلار، او بئش نفر قومارلاشار، یاتان دسته نین گؤزوندن گیزلین، بؤرکو اویونچولارین بیرینه وئرر و او گیزلینجه بؤرکو، پالتاری‌نین آلتیندا، قوینوندا گیزله‌در. بو دسته نین هامیسی، اؤنجه دن بلیرلنمیش بیر نیشانه یه دوغرو قاچارلار. یاتان دسته، هره سی او بئش نفرین بیرینی قووالایار بؤرکو اوندان آلسین. البته بللی دئییل بؤرک هانسینداد‌یر. اگر او نیشانه یه چاتینجا بیری، بؤرکو آلا بیلرسه، او دسته گلر یاتار. یوخسا بؤرکو گیزله‌دن اویونچو، بلیرلی نیشانه، مثلاً آغاجا چاتار و بؤرکو اورادان آسلایار. بو حالتده او دسته اویونو قازانار، بو بیریسی دسته یئنه یاتاجاق.

داش ییغما

اویونچولار ایکی بؤلونرلر. اللی داشی بیردنه– بیردنه آددیم باشی موستقیم بیر خط اوزره دوزرلر. یعنی بیر داش قویار، بیر آددیم آتار و باشماغین بورونوندا بیر داش یئره قویارلار. ایکینجی آددیم آتار، ائلنچی باشقا بیر داش قویارلار، ایلا سونونجو داشا کیمی. داشلارین آراسی بیر آددیم اولار. هانسی دسته‌نین اویونچوسو قاچاجاق، هانسی‌نینکی داش ییغاجاق، تعیین ائدرلر. هر دسته‌دن بیر اویونچو گلر. بو ایکی اویونچو ال– اله وورار، مثلاًA دسته‌سی‌نین اویونچوسو اوزاق فاصیله‌ده بلیرلنمیش بیر نیشانه‌یه دوغرو قاچار. عئین زاماندا B دسته‌سی‌نین اویونچوسو، سون اللی مینجی داشی گؤتورر گتیریب باشداکی بیرینجی داشین یانینا قویار، تئز قاییدار قیرخ دوققوزونجو داشی گتیرر و اونلارین یانینا قویار. بئلنچی دوام ائدر. او قاچانی‌دا اویونچولار گؤرورلر. اگر اونون، الینی نیشانه‌یه ووروبِ داشلارین یانینا قاییدینجا بو اویونچو داشلارین هامیسینی باشداکی داشین باشینا توپلایا بیلرسه بونون دسته سی B اودوب. گلن دؤنه بو دسته‌دن بیری قاچاجاق، A دسته سیندن بیری داش ییغاجاق. یوخسا اگر قاچان اویونچو قاییتدیقدا، بیر داشی‌دا قالارسا، اودوزوبلار. گلن دؤنه یئنه B دسته سی داش ییغماق دورموندا اولاجاق دیر.

یوخاریداکی ایکی اویونو، قوجاباشلی قئینرلی «مصیّب ابراهیمی» نین دیلیندن یازدیم مصیب دئییردی: او زامان یئییب ایچمگیمیز یوخ ایدی، و قمیمیزده یوخ ایدی.

آتدیرما

آتدیرما اویونونون خوی واریانتینی «ف.خ.» کیتابیمدا یازمیشام. «قیز قالاسی» کندینده بو اویونون سؤزلری شهه رده کیندن فرقلی دیر. بونلاری «عبدالعلی حاج محمدی» نین دیلیندن یازیرام:

اوّلی دی دَیمزلر- ایکیمجی هئش دیمزلر- اوشده بیر آز داداللار- دؤردومجونی آتاللار- بئشیمجی ده یاتاللار- آلتیمجی های آلتیمجی- یئددیمجی دی بیزیمکی.

آلتی اویون بئدداور کندیندن

سوتتی (سوتلی) سوموک

بو اویونو، گئجه اوینایاردیلار. بیر اویونچو، بیر مال کورگی سوموگونو آتاردی. اویونچولارین هامیسی یومولاردیلار اونو گتیرمگه، او سوموگون اوستونده ووروشاردیلار. تپیک‌لشردیلر، ییخیلاردیلار چالیشاردیلار بیر- بیری‌نین الیندن آلسینلار. هانسی اویونچو سوموگو باشا (هارادان آتیلمیشدیر) گتیره بیلرسه ایدی اوداجاق ایدی.

تپیک- تپیک

اویونچولار ایکی بؤلونر، مثلاً دؤرد نفر اویان، دؤرد نفر بویان اولاردی، تپیک‌لشردیلر.

بو اویونا خوی دا تپیک دؤیوشی دئیردیلر

چوبانلار ناهار چاغی داواری یاتیردار و اوینایاردیلار. آشاغیداکی اویونلار، اونلاردان بیر نومونه دیرلر.

آغاج- آغاجا وورماق

گنج لر مال اوتاران واختلار بو اویونو اوینایاردیلار. ایکی اویونچو دیه‌نک‌لری ایله بیر- بیرینی هایان گلدی وواردیلار. هانسی اویونچو او بیریسینی ووروب ییخا بیلرسه‌ایدی، اودموشدور. ائله اولاردی بیری‌نین باشینا آغاج دَیر یاریلاردی. یونجانی چئینه‌یر، سولی- سولی اوستونه باسار، بؤرکو قویاردی باشینا، هئچ آتا- آناسینادا بیلدیرمزدی.

بؤرک تپپه (تپمه)

بیری‌نین بؤرکون یئره قویار، اویونچولار دیه‌نک‌لری ایله بؤرکو تپه- تپه آپاراردیلار. بؤرکون ییه‌سی چالیشاردی بؤرکونو قاپسین. هانسی اویونچونون قاباغیندان قاپارساایدی، اونو مینر و بؤرکون اؤنجه قویولدوغو یئره کیمی گتیرردی.

دله- دول

اویونچو، تقریباً بیر یاریم مئتیر بویدا دیه‌نگینی، ایکی ال‌لی یاپیشار، قووزاییب باشی‌نین دالینا آپارار، هوجوملا گتیریب یئره ووراردی. دیه نک ماغالالاق آشا- آشا گئدر، بیر یئرده دایاناردی. او دیه‌نگه دیمزدیلر. ایکینجی اویونچو عئین اوّلکی اویونچونون یئرینده دورار و او چئشید دیه‌نگی باشی‌نین دالینا قووزایار وورار دیه‌نک آشا- آشا گئدر، نهایت دایاناردی. نئچه اویونچو اولور اولسون، هر کیمین دیه‌نگی اوزاغا گئدرسه ایدی اودموشدور.

سوپنگ آتما süpəng atma

نئچه چوبان سوپنگ آتاردیلار. هانسی‌نین سوپنگ داشی‌سی او بیریسی‌لردن اوزاغا گئدرسه ایدی، اودموشدور. اودوزان چوبانلار داوارلاری‌نین یونوندن یولار، چرچی

گلنده وئرر خورما، کیشمیش آلار هامیسی یئیردیلر. اوزامان چرچی‌لر چوبانلارین دا یانینا گئدردیلر.

یوخاریداکی آلتی اویونو، قربان بهلولی و نوروز ابراهیمی سؤیله دیلر.

ایکی اویون پورموسی کندیندن

اوشدی (uşdi) – اوشدی ماغاللاغی

آلتی اویونچو ایکی بؤلونرلر. بونلارین اوچو یاتاجاق، اوچوده بیر- بیر بونلارین اوستونده ماغاللاق آشاجاق.

یاتان اوچ نفری تعیین ائدرلر. بونلارین ایکیسی آییلیب گؤ...- گؤ...ـه دایانار، ال‌لرینی پاچالاریندان سوخار، بارماقلارینی بیر- بیرینه کئچیردر قیفیل لایارلار. اوچونچو یولداشلاری ایسه، اییلر، باشینی بونلارین دؤرد قیچی‌نین آراسینا سوخار (بیری نین قیچلاری باشی نین ساغ طرفینده، او بیریسی نین قیچلاری دا باشی نین سول طرفینده قالار)، قول‌لارین حلقه ائدر، بونلارین دؤرد قیچلارین برک قوجاقلایار. دئمک بونلار ویند- مؤهره کیمی بیر- بیرلرینه مؤحکم کئچر و آیریلماز دورومدا اولارلار.

او بیریسی دسته‌نین بیر اویونچوسو، بونلاردان آرا آچار، قاچار گلر ال‌لرینی اوچونو یاتان اویونچونون بئلینه قویار، باشین‌دا قوپوب ماغاللاق آشار. بونون آردینجا اوبیریسی یولداشلاری دا بیر- بیر بئلنچی ماغاللاق آشار لار. اوچ اویونچونون بیری دوشمه‌یینجه سیراسی‌یلا بیر- بیر قاچیب ماغاللاق آشاجاقلار. ائله کی بیری ماغاللاق آشانماییب دوشدو، بو اویونچو یولداشلاری ایله یاتاجاق، یاتانلار ایسه دوروب آتلاناجاق.

بو اویونو خوی دا- دا گنج لر اوینایاردیلار، مینم کیت یادیمدان چیخمیشدیر. یاتان اوچونجو اویونچونون اؤزل بیر آدی وارایدی.

یئددی آغاج

بیر بالاجا جیزیق ایله باشی بلله‌یردیلر. ایکی مئتیر بو جیزیق‌دان اویانلیق بیر دیه‌نک اوزالداردیلار. بیرینجی اویونچو جیزیغین دالیندا دورار، دیه‌نگینی ایکی الی ایله باشی‌نین دالینا آپارار هوجوم‌لا گتیرر آتاردی. بو دیه نک یئرده‌کی دیه‌نگه دَیر زوییر و ایره‌لی گئدردی. یئرده‌کی دیه‌نگی گؤتورر بونون یئرینه قویاردیلار. ایکینجی اویونچو، ائلنچی دیه نگینی آتار، او بیریسی دیه نگه دَیر زوییر گئدر و یئرده کی دیه نگی اونون یئرینه قویاردیلار. اویونچولار بو ترتیب‌له اویونا دوام ائدردیلر.

هانسی اویونچونون دیه‌نگی یئرده کی دیه‌نگه دیمزدیرسه، اونون گؤزلرین و قیچلارین باغلایار و دیه نگینی الینه وئرردیلر. اویونچولار خوتلارینی توولایار بونو وورار، بو آتلانا- آتلانا اویان- بویانا گئدر، دیه نگینی توولایار، چالیشاردی اونلارین بیرینی وورسون. هانسینی وورارسا ایدی، بونون گؤزلرین و قیچلارین آچار، اویون یئنی‌دن باشلاناردی.

یوخاریداکی ایکی اویونو، لطیف حاج حسینلو نون دیلیندن یازدیم. لطیف بیر ناغیل دا سؤیله میشدیر، اونو ناغیل لار بؤلوموندە قئیده آلمیشام.

بیر اویون «قره ضیبادین» ین «یئی لی یار» کندیندن.

توُلا دؤیدی

بو اویونو، قدیم زامان توی گونلری بؤیوک توی چالدیغی حال‌دا اوینایار دیلار.
اویونچولار ایکی بؤلونر، هر دسته ۱۰ یا ۱۵ یا ۲۰ نفر اولاردی. هر دسته‌نین اویونچولاری بیر- بیری نین دالینجا سیرا دوزولر و هره سی قاباغینداکی نین دالدان اتگیندن یاپیشار، ایکی دسته مووازی دایاناردیلار. هر دسته نین باشینداکی اویونچویا «تولا» دئیردیلر. تولا و اونون دالینداکی اویونچونون الینده آغاج اولاردی.
سئچیم اوزره بیرینجی دسته‌نین تولاسی آغیزینا بیر شئی مثلاً تسبئح آلاردی. ایکینجی دسته‌نین اویونچوسودا گرک اونا قارشی آغیزینا تسبئح آلاردی. یوخسا

بیرینجی دسته‌نین تولاسی و دالینداکی اویونچو آغاجلاری ایله و قالان اویونچولار ال لری ایله ایکینجی دسته نین اویونچولارینی شیپ‌لایاجاق‌ایدیلار.
بو سفر ایکینجی دسته‌نین سیراسی ایدی. دسته نین تولاسی آغیزینا مثلاً دسمال آلاردی. بیرینجی دسته‌نین تولاسی اونا قارشی‌لیق وئریب آغیزینا دسمال آلاردیسا، آمان‌دا ایدیلار، بو تولانین دسمالی اولمایاندا، چئوره‌دن بیری گتیریب وئرردی. اگر تولا آغیزینا دسمال آلمازدیسا، ایکینجی دسته‌نین اویونچولاری، بونلاری شیپ‌لایاردیلار.
سؤیله ین: حاجی اسرافیل قاسمی

اوچ اویون ولدیان کندیندن

سوتتی سولوک

اویونون مولّاسی، نلبکی دن کیچیک یاستی بیر داشی اویونچولارا گؤستِرر و داشین اوستونو قاشییار موشخّص ائدر. مولّا داشی اوزاغا آتار. اویونچولار قاچار داشی آختارارلار. هانسی اویونچو داشی تاپارسا، هئچ کیمه بیلدیرمز. گلر اویونچولارین بیرینه یاخینلاشدیقدا، یاپیشار اونو توتار. داشی گؤسترر، ایندی حققی وار اونون دالینا مینیب مولّانین یانینا کیمی گلسین.
مولّا یئنه داشی آتار و اویون دوام ائدر.

یئددی داش

اویونچولار ایکی بؤلونرلر. یئددی داشی اوست- اوسته ییغارلار. بیرینجی دسته داشلارین یانیندا قالار، ایکینجی دسته‌نین بیر اویونچوسو، اوزاقدان- داشلاری ییخماق قصدی ایله – بیر توپو آتار. داشلارا دیمزسه، اویونچو اؤلر، او دسته‌نین ایکینجی اویونچوسو توپو آتار. اویونچولارین هانکی‌سی، سیرا (نؤوبه) گلدیکده داشلاری توپ ایله ووروب ییخا بیلرسه، بیرینجی دسته نین اویونچولاری داشلاری اوست- اوسته قویوب قورماغا چالیشارلار. بونلار داشلاری قورونجا قارشی دسته‌نین

اویونچولاری بونلاری ال‌لری ایله تاپدابیب وورارلار. ائله کی ایکینجی دسته‌نین اویونچولاری‌نین هامیسی، هره‌سی توپ آتیب اویونلارین سوودولار، دسته‌لر یئرلرین دَیشیرلر.

بؤرک تپمه

بیر اویونچونون بؤرکو یا باشماغینی قالان اویونچولار تپرلر (تپیک‌له یرلر). بو اویونچو اونلارین هانسینی ووورا بیلرسه، بو سفر اونون بؤرکونو تپه‌جکلر و او، بونلاری وورماغا چالیشاجاق.

ایکی اویون «یئره» دن

شیش با تیر

ایکی اویونچو، بئش- آلتی دنه آغاجین بیر اوجونو یونتایار شیش اوجو کیمی بیز ائدردیلر. اویونچولارین هره سی بیر آغاجی وار گوجلو ایله عمود حالدا بیر باسمالیغا گوپسه‌یردی. هانسی‌نین آغاجی چوخ باتارسایدی، اودموشدور. بیری‌نین بیر آغاجی باتمازسایدی. اونو اودوزار و موقابیل طرفه وئرمه لی ایدی.

بیر چئشید چیلیک- دسته

بو اویونا بیر دسته، بیر چیلیک و ایکی کرپیج گرکدیر. کرپیج‌لری ائله قویارلار، آرالاری چیلیک بویوندان آز اولسون. چیلیگی، کؤپرو سالان کیمی هر باشین بیر کرپیجین اوستونه قویارلار.

اویونچو دسته‌نین باشینی چیلیگین آلتینا قویار، وار گوجو ایله چیلیگی دسته‌نین باشی ایله اوزاغا آتار. قارشی طرف چیلیگی دوشدوگو یئردن کرپیجلره ساری آتار. اویونچو چالیشار الینده‌کی دسته ایله گؤیده گلن چیلیگی ووروب اوزاغا گؤندرسین. اگر دسته چیلیگه دیمه ییب، چیلیک یئره دوشرسه، ایکی حالت واردیر. اگر چیلیگین کرپیج‌لرین هر هانسی بیریندن آراسی دسته‌نین بویوندان آز اولارسا، بو اویونچو اؤلر.

اگر چیلیگین آراسی یاخینداکی کرپیجدن دسته بویدندان چوخ اولارسا. اویونچو اویونا دوام ائدر.

اوچ اویون «تؤکه لک» کندیندن

جیزیقدان چیغما

قوطرو تقریباً بیر مئتیرجه اولان بیر جیزیق جیزاردیرلار. بیر اویونچو جیزیغین ایچینه گیرر و دؤر بئش قالان اویونچو اونو قاییش ایله وورادیرلار. جیزیغین ایچینده‌کی چالیشاردی اونلارین بیرینی آیاغی ایله وورسون یا قاییشینی توتوب زورلاییب الیندن آلسین. بئله اولاردیرسا، جیزیقداکی چیخاجاق و وورولان یا قاییشی آلینان اویونچو جیزیغا گیره جک و اویون دوام ائده جک ایدی.

لپه – دویی

ایکی اویونچو آیاق اوسته دال- دالا وئرر و قول‌لارینی بیر- بیرینه کئچیرردیرلر. بیری آییلر او بیریسینی‌ده کورگینده ایپب گتیرر و دئیردی: لپه. او بیریسی دئیردی: دویی. دوزه‌لیب اوّل کی حالا گلدیکدن سونرا، بو دؤنه او بیریسی اییله‌جک لپه دئیه جک و کورگینده‌کی اویونچو دویی دئیه‌جک ایدی. بو اویون بئله‌جه دوام ائدردی. بو اویون «یئرده نه وار یئر اولدو زو» نا اوخشاییر.

کوله قویلاما

هر اویونچو کولدن ایکی قوببه دوزلدر، ایچینه داشدان شیشه دن قویاردی. اوشاقلار بیر سوره بئلنچی اوینایار، گئدنده قوببه‌لری پوزاردیرلار.

یوخاریداکی اوچ اویونو، کندین دؤرد نفر حؤرمتلی اهلیندن سؤیله دیلر.

توپ عربی و «بوی وئرمک» دئییمی

دیوارین دیبینده، بیر یاریم داییره جیزیق چکرلر. مئیدانین او باشیندادا دیوار دیبینده بئلنچی جیزیق جیزارلار.

اویونچولار ایکی بؤلونرلر. جیزیغا گیرن دسته بلیرله نر و جیزیغا گیرر. ایکینجی دسته نین بیر اویونچوسو الینه بیر بالاجا رئزین توپ آلار و جیزیقدان آرالی ائشیکده دایانار. ایکینجی دسته‌نین قالان اویونچولاری مئیدانا سپیلرلر. جیزیقداکی لارین بیری، اؤزونو قاچماغا حاضیرلایار. الینده توپ اولان ائشیکده‌کی اویونچویا دئیر: بوی وئر ! او اویونچو الینده‌کی توپو گؤیه آتار. توپ عووجا (عوج) یئتیشنده اگر بیرینجی اویونچو، توپون یئره قاییداجاق سوره سینی (مودّتینی) قاچیب الدن چیخماغینا اویغون گؤرمزسه، دئیر: اوجا آت! بوی وئر! بو سفر توپو اوّل کیندن اوجا آتار. ایکی- اوچ کره بئلنچی تیکرار اولار. اگر بوی- ون اوجالیغی اونون دئدیگینجه اولدو، وار گوجو ایله قاچار. توپ ائندیکده، ائشیکده‌کی اویونچو توپو توتار و قاچانین دالینجا آتار. دیمزسه، ایکینجی دسته نین مئیدانداکی اویونچولاری توپو توتار و اونو وورماغا چالیشارلار. هر حالدا او اویونچو قارشیداکی جیزیغا چاتینجا توپ بیله‌سینه دیرسه، اؤلر و سیرادان چیخار. یوخسا چاتیب گیرر و جیزیغین ایچینده دورار.

باش جیزیقداکی بیرینجی دسته‌نین اویونچولاری بئلنچی بیر- بیر قاچاجاق و قارشیداکی جیزیغا گیرمگه جان آتاجاقلار.

بو اویونلا ایلگیلی اوخودوغوم بیر قرئت ده، بو سؤزلر قئیده آلینمیشدیر: اویونچولارین بیرینه توپ دَیدیکده، اویون قارشی (موقابیل) دسته‌نین الینه کئچر. اویون اوندا بیتر کی بیر دسته‌نین اویونچولاری هئچ بیری وورولمادان قارشی دسته‌نین قرارگاهینی بوتون آلسینلار.

بورادان اویاناسی ذئهنیمده دئییل. آنجاق دئمک اولارکی ایکینجی آشامادا (مرحله ده)، دسته لر یئرلرینی دیشیرلر. یعنی ایکینجی دسته نین اویونچولاری ایچری گیرر، بیرینجی دسته ائشیکده اولار.

* بوی وئر! : توپو اوجایا آت و یئردن اوجالاجاق بویونو چوخ ائیله! قوشبازلاردا مرجلشن ده، اؤزونو ضعیف بیلن طرف دئیر: بوی وئر!

سوت (سورت sürt) دوشمک

قدیم زامان اوشاقلار آشیق اوینایاندا[1]، آشیغی اولمایان بیر اوشاغا یاردیم ائتسینلر دئیه، جیزیق آتاندا یا «بالا جیزیق» اویونوندا، سورت دوشن آشیغی اونا وئرردیلر. یعنی آشیق جیزیغا سورتولو حالتده دوشرسه ایدی، او اوشاغا وئرردیلر. آشیغی اولمایان اوشاق، بیر تهه‌ر بونلارا قوللوق ائتسین دئیه، آشیق اویناماغا باشلایاندا، سورت جیزاردی. یعنی بونلارین اویناماغی اوچون داییره شکیلینده جیزیق جیزاردی. «سورت جیزماق» یوخاریدا قئید اولونموش آنلامین عومیيّت تاپما سیدیر. ائله کی او اوشاق، اوچ- دؤرد آشیق سورت ییغدی، اویونا قاتیلاردی.

آشیق اویونوندا «سورت ییغماق»، بادام اویونلاریندان اولان «زولاق آتماق» اویونوندا چول ییغماق کیمی دیر.

چول ییغماق

قدیم زامان، بیر اوشاق باداملارین اودوزار لئته چیخاردی. پولودا اولمازدی بادام آلسین. «زوْلاغ آتماخ[2]» (کندلرده بو اویونا، جوُلوغ آتماخ یا جوْلا آتماخ دئیرلر) اویونوندا، اوتوروب چول ییغاردی. یعنی اویون اوشاقلاری اونا یاردیم ائدر، هر هانسی هر دؤنه اوداردیرسا، بیر بادام اونا وئرردی. چول ییغان اول بادام آلاندا، اونو قاباغینا قویار چئوره سین جیزار دئیردی: مالّلا باشان یئتیم ییغ! بئش- آلتی بادام ییغدیقدا، دوروب اویونا قاتیلاردی.

۱- آشیق اویو نلارینی «فولکلور خزانه سی» کیتابیمدا قئیده آلمیشام.

۲- زولاق آتماق اویونونو، «فولکلور خزانه سی» کیتابیمدا قئیده آلمیشام.

ائل حیاتیندان

دئیرلر: قیش دا قار یاغمازسا، یایین هاواسی برک ایستی اولار.

بیر آدام ظرافات ائدر یولداشینا دئیر: بیزه ناهارا گلمه، شامدان سونرا گل.

پیس اخلاقلیق ائیله ین آداما ظرافاتجا دئیرلر: اخلاقینی دوزلتمزسن، سنه قیز وئرمزلر. اونون یولداشی بیله سینه اؤجه شر دئیر: اخلاقینی یاخشی ائیله سنی ائولندیریم.

بیر آدامین بیر ائششگی و اون باش مالی اولارسا، دئینده دئیر: اون باش مالیم وار. ائششگی حئسابا سالماز.

یوخاری وئشله کندینده، بوغدا اکمگی بیر موقدّس وظیفه کیمی ساناراار. گونه باخان و کدو اکدیکلری حال دا بوغدادا اکرلر. دئیرلر: بوغدا اکمزسک، برکتیمیز قاچار.

بیر آدام بیریندن خوشو گلمه دیگی داورانیشی گؤرنده بیله سینه دئیر: آرامیز دیه جک ها! جواب وئرر: لاپ دیسین، دینده نه اولار! یا جواب وئرر: بوگون ده دیسین، صاباح دا.

بیری، بیر آداما دولاشار، او آدام دئیر: آللاه ایشی نی راس گتیرسین، من ساواشان آدام دئییلم، چیخ گئت! یا دئیر: منیم ساواشماغا حالیم یوخدور چیخ گئت!

آبیرلی و شخصیت لی آداملار، آبیرسیز، آغیزی کثیف و ساتاشان آداملارین بیرینه راس گلنده، یولون ایَر سایمازجا کئچر، اونون یامانلارینادا جواب وئرمز.

دالان دا، بیر جیریقچی و آبیر- حیاسیز آرواد بیر آبیر- حیالی آروادا دولاشماق ایسته ینده، بو نجیب آرواد اوشاقلارین سالار ائوه، قاپینی چکر باغلایار دینمز، جیریقچی آرواد دالان دا کثیف یامانلار دئیه- دئیه قالار.

بیر آدام بیریندن سؤز سوروشار. طرفین جواب وئرمگه حؤوصله سی اولماز، باشینی بیر طرفه آیدیکده، آلت دوداغین اوست دوداغینا باسار، قاشلارین یوخاری قووزایار. یعنی من نه ایم (من نه بیلیم). اولّکی آدام دئیر: سندن سؤز سوروشدوم، من نه بیلیم دئمه!

سئییدلر کندی اهلی‌نین کندی بوشالدیب، شهه‌ره و «شووه نه» یه کؤچمکلری نین ان اؤنملی باشلیجا سببی، کندده ایچمه لی سولاری نین اولمادیغی ایدی.

بیر آدام، بیر یئرده نئچه نفری مونتظیر قویار یوبانار. گئج گلدیکده، دانلاقلی لحن ایله یا ظرافات اوزره بیله سینه دئیرلر: بیزده گلیردیک دا، نییه گلیردین.

بیر ایفلیج آدامین شفاسی اوچون آپارار، بیر اوجاق یا بیر مقبره نین ضریحینه باغلایار دیلار. دئمک دخیل دوشردی. بیر سوره قالاندان سونرا او ایفلیج آچیلارسایدی، یعنی ساغالیب شفا تاپارسایدی، اوراداکی زیبارتچی‌لر اونون پالتارینی دیدیک-دیدیک ائدیب هره سی بیر تیکه آپارار‌دی.

بیرینجی آدام ایکینجی آداما اوزاقدان دوروب یامان دئیر یا اؤجه‌شر. ایکینجی آدامین اونا الی چاتماز، آجیقلی و هده لی لحن ایله دئیر: گل بورایا سنه دئییم.

بیری بیر آداما ظرافات اوزره یا دوغرودان توخونماق اوچون، اوچونجو بیر آداما ایشاره ائدیب دئیر: بو منه دئیر: سن ائششک سن. بو موذی‌جه‌سینه سؤزدن سؤز آیریلیر. طرف ساده اولارسا، آلدانیب سؤزون ظاهیر آنلامینا اویار و گولر.

ایکی نفر کوچه اوشاغی یا مکتب شاگیردی‌نین میرتی دورار. بیر ساده اوشاغی تاپار، اونونلا بیر – بیرلرینه سؤز گؤندررلر. بو ساده اوشاق نئچه دؤنه اونلارین آراسیندا گلر، گئدر؛ سؤزلرین آپارار گتیرر، آخیردا بیری دئیر: گئت دئگینن گئدیب- گلن پو.... یئییر. او دا ساده لیکدن گئدر بو سؤزو طرفه یئتیرر. ایکی طرف‌ده بو ساده اوشاغا گولرلر.

گؤررسن اوشاق دجل لیک ائدر آنانی زارا گتیرر. بو حالدا آنا کوچه یه چیخماق یا بیر یئره گئتمک ایسته یر. اوشاق سوروشار: هارایا گئدیر سن؟ آنا آجیقلی- آجیقلی دئیر: گئدیرم سنه قبیر قازام.

نئچه نفر اوتورموش یا آیاق اوسته دیرلر. اونلارین بیری نین میرتی دورار، الینی یانینداکی آدامین باشی نین دالیندان اوزادار، اونون او طرفده کی قولاغینا بارماغین ووروب الین چکر. سانکی هئچ نه دن خبری یوخموش کیمی اؤزونو عادی آپارار.

اگر او، بالاجا اوشاق اولارسا، قولاغی دگیلن طرفین آدامینا باخار دئیر به اوْ وؤرموشدور. اونو عادی و خبرسیز حالتده گؤردوکده شوبهه لی قالارایکن مومکوندور ایلکینده دینمه یه. بو عمل نئچه دؤنه تیکرار اولدوقدا، مومکوندور اوشاق اوتانیب دینمه سین یا الی ایله او خبر سیز آداما بیر ضربه وورسون یا بیله سینه دئسین: سن سن. اوّلکی آدام دا کی اوشاغین شاشقین حالیندان اؤزونه کئف ائیله یر.
اگر قولاغی دگیلن یئکه آدام اولارسا؛ بیر بو طرفه؛ بیر او طرفه باخار، مطلبی سئچر، ایشلر باشی ووران آداما باخیب گولومسه یر یادا اونا ظرافاتجا بیر سؤز دئیر.

بیر ائو آروادینی، قوهوم یا بیر تانیش ائوینه مثلاً تویا چاغیرارلار. آرواد ییغیشیب حاضیرلاشینجا واخ کئچر و مراسیمه گئج یئتیشر. حتی مومکوندور بیر- ایکی گون سونرا گئتسین. قوناقچی قادین بیر باشی گیلئی، بیر باشی قیناماق لحن ایله دئیر: ایندی گلرلر! جواب وئرر: آنجاق دا، نئجه ائیله ییم، اوشاقلار (اوشاقلارین تؤرتدیگی ایشلر) قویورلار ائودن چیخام!

بعضی آداملار نه مولّلاایدیلار، نه مولّلا پالتاری گئیردیلر. یالنیز، اوروج - نامازلاریندان کئچمه ییب مؤمون اولدوقلارینا گؤره جماعت بونلارا «مالّلا» لقبی وئر میشدیرلر. مثلاً مالّلا تاغی، مالّلا جفَر.
بیریندن بیر تهلکه ساویشدیقدا، دئیرلر: تصدّوق وئر. مثلاً بیری نین اوشاغی دامدان دوشر بیله سینه هئچ زاد اولماز سا دئیرلر: تصدّوق وئر.

قوجالاریمیز دئیرلر: ائرمنی قیبله سی موسلمان قیبله سی نین ترسینه دیر.

بیر آدام چای ایچر، دوروب گئدنده قفه‌ده اوتورموش اولان، حؤرمت بسله‌دیگی نئچه نفر تانیشلاری‌نین چای پولوسون قفه‌چی‌یه وئرمک ایسته‌یر. تانیشلار دئیرلر: سن گئت چای پولون یئتیشیب دیر. او آدام دئیر: اولماز گرک سیزین کین‌ده من وئرم. تانیشلار دئیر: بابا بیلیریک سنین پولون چوخدور، پولارین قوی جیبینه گئت. او آدام دئیر: بونلاردا سیزین پولونوز دور خرجله‌ییرم.

اوشاقلار کوچه ده سس- کوی سالارلار. قاپیلارین بیری آچیلار، بیر آرواد کوچه یه چیخار و دئیر: به سیزین ائوی‌نیز یوخدور، قیریلمیش‌لار گئجه- گونوز بیلمیرلر، کوچه دن ییغیشمیرلار.

بیر آدام یا بیر عاییله، اوزون سوره (مودّت) کئچدیکدن سونرا بیر تانیش، بیر قوهوم ائوینه گؤروشه یا اوتورماغا گئدر. ائو ییه سی گیلئی‌لی لحن ایله دئیر: بالام ائله گلین گئدین تانیباق بیله نیزی. گؤر نه واخدان دی گلمه ییب سینیز.

قوناق سئون آدامین حاققیندا دئیرلر: ائولرینه قوناق گئدنده باشینا دولانیرلار.

بیر آدام گئدر دوکانچی‌دان بیر شئی آلار. دوکانچی ترزی‌ده چکدیکدن سونرا موشتری سوروشار: پولو نئچه اولار؟ دوکانچی حئسابلاییب مثلاً دئیر: دؤرد مین یوز تومن. یوز تومنین سنین بیغینا کئچدیم، دؤرد مین تومن وئر. بیغینا کئچدیم دئییمی نی ظرافات اوزره یا توخونماق اوچون دئیر.

بیر ساتیجی سؤزو: اوجوز وئردیم قالمییا (قالمایا) ساتیرام گئدم.

بیر آدام دوکانچی‌دان بیر شئیین قیمتین سوروشار. دوکانچی مثلاً دئیر: آلتی یوز ایگیرمی بئش تومن. موشتری دئیر: ۲۵ تومن ده ایناديرماسی دیر؟

احمد آدیندا بیر آدام، بیر کیمسه‌دن مثلاً الینده اویناتدیغی چرکه‌نی ایسته یر. او وئرمز و دئیر: بونو هئچ کیمه وئرمزلر. احمد دئیر: وئرنده نه اولار؟ او دئیر: نه اولارین بیر اوغلو اولار، آدین قویارلار احمد.

بیرآدام بیریسی ایله دانیشار، او گولر. دانیشان آدامین آجیغینا گلیب دئیر: به نییه هیرلدایرسان. من بونا سوز دئییرم، بو هیرلدایر.

بیر آدام، ائولادینی یا ارکی یئتدیگی بیر آدامی زیبانلی بیر ایشدن ساقیندیرماق اوچون، او ایشین زیبان وئره بیله‌جگی- نتیجه‌لرینی ایضاح ائدر و دئیر: من هر اوزون دئدیم اوندان اویانا اؤزون بیلرسن.

تیریئک (تریاک) ترگیدن بیر آدام دئییردی: ترگیتمه سوره‌سینده، حوققا گؤرنده آغیزیم آچیلاردی.

بیر آتا، تنبل‌لیک ائدیب درسه باخمایان اوغلونا اؤیود وئریب دئییردی: ائوده هئچ کیم سندن ایش ایسته‌میر. دئییرم درس اوخو اؤزونه بیر آدام اول، گئدیب حامبال اولما. من بوگون وارام، صاباح یوخام. هممه شه قاباقدا اولمایاجاغام. سن ائو آچیب عاییله قوراجاقسان. نه یینن؟ (نه اینن، نه ایله)؟

اوشاق ائوده چوخ دجل‌لیک ائدر، آتا- آناسی نه قده ر آجیقلانارلار، سایماز. آخیردا بیر یئری توخونار یا بیر شئی توللایار دیَر بیر شئی سینار، یا مثلاً سماوار آشار، یا اوشاغین اؤزونه بیر شئی اولار. بو حال‌دا آتاسی یا آناسی دانلاقلی و آجیقلی لحن ایله دئیر: دینجلدین!؟

بیر آنا، قوجاق اوشاغینی دانیشدیرماق یا باشین قاتماق ایسته‌یر. اوشاغین تانیدیغی مثلاً فاطما آدیندا بیر کیمسه نی نظرده توتاراق سسله نر: فاطما؛ فاطما هارا گئتدی، فاطمانی چاغیر. فاطما گه (گل).

بیر آدام بیرینه یامان دئیر. یامان ائشیدن مثلاً دؤنوب اونا بیر شاپپا وورار یا بیر تهه ر بیله‌سین اینجیدر. اوچونجو بیر آدام بونو دانلایار نییه اونو ووردون یا اینجیتدین؟ جوابیندا دئیر: من دئییلم سن سن، سنه یامان دئسه لر خوشونا گلر؟

آروادی اؤلموش بیر قوجا کیشی‌دن سوروشدولار: به نییه ائولنمیرسن؟ دئدی: ایت یئمه ین بیر دول آروادین کبینی گؤر نئچه میلیون دور. هانسی پول ایله ائولنیم.

بیر قوجا کیشی گنج بیر آرواد آلدی، بیر – ایکی ایل سونرا بیر گنج کیشی دئدی: نه اؤزو مینیر، نه ده قویور خالق مینه. هم صؤحبتی دئدی: به نییه دئییب لر: «داغ باشیندا خرمن سوْوورسان یئلین دی، قوجالیقدا گنج آرواد آلسان ائلین دی»؟

بیر آدام، دوستوندان مثلاً سوروشار: نئچه ایل قالیر امک لیگه آیریلاسان؟ جواب وئرر: بیر ایل. او آدام دئیر: بیر ایل ده بیر ایل دیر .

بیر آدام یولداشیندان سوروشار: ساعات نئچه دیر؟ جواب وئرر: دؤردوکئچیر بیر روب (ربع). او آدام دئیر: ساعات بئش ده بیریسی ایله قراریم وار گرک گئدم. یولداشی دئیر: هله هانی، ساعات بئشه بیر ایل وار.

«قره ضییادین» ین بیر «پئی لی یار» کندلیسی دئییردی: قدیم زامان چوخ قوجالان یاشلی لارین یانلاری ازیلمه سین دئیه، آلتینا داری دؤشکجه سی سالاردیرلار. بو دؤشکجه بئله ایدی کی یون یئرینه، دؤشکجه یه داری دولدورار دیرلار.

۱۳۸۶ جی ایل قیشین اول گونوندن، ایرانین هر یئرینده اولدوغو کیمی خوی دا– داد بوتون قفه لرده قلیانلاری ییغیشدیردیلار. چئشیدلی آدلار آلتیندا قفه لر، هوتئل لر، موسافیرخانالار، هر طورلو یئمک خانالار و عومومی یئرلرین هامیسیندا، سیغارا و قلیان کیمی هر طورلو دوخانییات مصرفی یاساقلاندی. بو ایشی یئریدن ایداره نین آدی، «پلیس نظارت بر اماکن عمومی و امنیت اخلاقی» ایدی. جماعت بونون آدینا یالنیز «اماکن» دئیرلر.

آنجاق مملکت سوییه سینده بیر سوره اوزون تارتیشمالاردان سونرا، یئنی دن آزاد اولدو. البته اؤنجه دن اولدوغو کیمی عومومی یئرلرده سیغارا چکمک یاساق دیر. هر آچی دان باخارسان، بو گؤزل قانونون ایجرایا قویولماسی نین گرک لیگینه سؤز یوخدور.

قدیم زامان عمومی یوخسول‌لوق اوزره هر کیمین پالتوْ آلماغا گوجو چاتمازدیر. کندده بیری‌نین پالتووو اولاندا، بیر کندلی قیش‌دا شهه‌ره گلنده اونون پالتووون آلار گئیر، قاییداندا چیخاردیب وئرردی.

توپلومون یوخسول قاتیندان اولان بیر کیمسه دئییردی: اوروشلوق دی، نوخوشلوق دی، کولباش کاسیبین‌دیر. یئییب ایچمک‌دی، کئف‌دی، یاخشی خانیمدی، دؤولتلی‌نین‌دیر.

بیر آدام آخشاما یاویق یولداشیندان آیریلماق ایسته‌ینده، مزاح‌لا دئیر: منه خودافیض، گئج گئده‌رم آرواد ائوه قویماز.

فهله نین گونو ۲۵ قیران
یئتمیش نئچه یاشلی بیر قوجا کیشی دئییردی: موصدّیق لیک زامانی من کیچیک یاشلاریمدا، حاج حوسئن چیلووپزخانا سیندا اۆنجه هفته سی بئش قیرانا ایشله‌یردیم، سونرالار هفته‌ده ایکی تومن آلاردیم. رحمتلیک ایندی ایسته‌مه‌سین، منی چوخ ایسته‌یردی. گونده بیله‌مه ایکی قیران ناهارلیق وئرردی. بونون اوچ پناباتینا (۱/۵ قیران) کوکه آلاردیم، اون شاهی سینادا(بیر قیرانین یاریسی) پنیر. بو منیم ناهاریم ایدی. او زامان بیر پوْس چیلووکابابین قیمتی ۱۲ قیران ایدی. چیلووون یانینا ایکی شیش کاباب قویاردیلار. بیری قیرما کاباب، بیری ده دؤیمه کاباب. بیر دنه‌ده قابیغی‌نین ایچینده چیی یومورتا ساریسی قویاردیلار (چیی یومورتا ساریسینی چیلووون اوستونه قویار، قاریشدیراردیلار دو گولرین هامیسینا یاییلاردی).

قوجاکیشی صؤحبتی‌نین دوامیندا دئییردی: گنجلیگیمین اول‌لرینده کرپیچ کوره سینده ایشله‌یردیم. او زامان بنا فهله‌سی‌نین گونو ۲۵ قیران ایدی. کرپیج کوره لری‌نین ایشی آغیر اولدوغونا گؤره گونده ۳۵ قیران وئرردیلر. ال‌لریمی کورگیمین آلتیندا آچیق قویاردیم، چیی کرپیج لری کورگیمده بویونوما کیمی قالایاردیلار. آپاراردیم کوره‌یه ، قاییداندا ایستی بیشمیش کرپیج لری عئین طرزده کورگیمه

قالایاردیلار، گتیرردیم ائشیگه. حؤکماوار فهله سی کیمی، هم گئدنده دولی، هم گلنده دولی.

آجی یوخسول لوق

یوخاری مطلب ده سؤزو گئدن قوجا کیشی دئییردی: من اصلینده « چورس » لویام.

اوشاقلیق چاغلاریمدا بئز تومان گئیر و تومان باغی ایله باغلایاردیق. خام دان کؤینک تیکیب آیینیمیزه تاخاردیلار، سئوینردیک.

دؤولتلی اوشاقلاری شالوار گئیر، ال لرین شالوار جیبلرینه قویاردیرلا، من حسرت چکردیم دئیردیم گؤره سن من ده ائلنچی شالوار گئیه جگم ؟

کوچه ده و چؤل ده آیاق یالین گزردیک، داری چؤرگی و آرپا چؤرگی یئیردیک. یالنیز یای فصلی بوغدا چؤرگی یئیه بیلردیک. او زامان یانی بالالی قویونون بیری بئش تومن ایدی. سؤز بورادادیر کی یئش تومنی تاپماق اولموردو.

دده م مال کلله سینی آلار گتیرر بیشیریب اتین یئیردیک. بیشیرمه دن اؤنجه کلله نین دریسینی سویار، چاریق ائدردیک. رئزین چاریق سونرالار چیخدی.

کندیمیزین اربابی نین قارداشی اسلان خان اؤلنده، ناهارا کیمین گؤیه گولله آتدیلار، یعنی آللهی وورماق ایسته ییردیرلر. سن، بئله بؤیوک کیشینی نئجه اؤلدوردون.

کندیمیزین اربابی نئجه یئرده تپه لرین باشیندا کولوق قاییتدیرمیش و اربابین آداملاری دوربین ایله باخار و هر یئر گؤزلایدیلر.

بیر گون بیز بیر باغ بوغدانی چووالا قویوب دولایی یول لارایله گیزلینجه دره دن ائوه گتیرمک ایسته ییردیک. لاپدان اربابین بیر آتلی مأمورو قاباغیمیزا چیخدی. گلدی کیبریت چکدی بوغدا باغینی، چووالی دا بیرلیکده یاندیردی.

ارباب کندین ایچی ایله گئدنده، کوچه ده دنله ین خوروز- تویوقدان خوشو گلر، سوروشاردی بونلار کیمین دیرلر؟ دئیردیلر فیلان کسین. دئیین بونلاری گؤندرسین بیزه. امر ائدردی. گؤندرمه سین گؤروم نئجه گؤندرمیر! دده سین یاندیرادیلار. مَیه اؤز خوشونا ایدی.

لئش

قدیم‌لر قوتور چایینا سئل گلنده بندلری یویار آپارار و بئدداوار آرخی، پارچ آرخی، بَی آرخی و شهه‌ر آرخلارینا سو چیخمازدیر. بو حالدا کندلی‌لر «لئش» (لاشه) قاییرار، چایداکی ایری دیرک داشلارین دالینا آتاردیلار. سو قالخار و آرخلارا دولاردی.

«لئش» ین قاییرما طرزی بئله ایدی: نئچه یوغون مفتیلی مووازی اولاراق یئره اوزالدار و اوستونه چیرپی دوزردیلر. فرش کیمی سریلمیش اولان چیرپی‌لارین اوستونه گتیرر ایریلی- خیردالی داشلار تؤکردیلر. بو فرش کیمی اولان شئیی، چؤرگی دورمک توتان کیمی ایکی قارشی یانلارینی قاتلایار گتیرر اوست ده بیر- بیرینه چاتار، و مفتیل‌لرین هره‌سی‌نین ایکی باشلارینی بیر- بیرینه باغلایار برکیدردیلر. بو اوستوانه شکیلینده اولان شئیه، لئش دئیردیلر. ائله اولاردی لئشین آغیرلیغی ایکی تون جا اولاردیر.

ایگیرمی یه کیمی آدام، لئشی دیغیرلایا- دیغیرلایا گتیرر و قوتور چایینا سالاردیلار. اوچ- دؤرد نفر جانلی و زیرنگ آدام لئشین اوستونه مینردی. بو آداملارین قولتوقلاریندان کئچیردر، دؤشلرینه ایپ باغلایار و ایپین اوجونو ائشیکده ساخلایاردیلار. اونلارین بیریسی تهلکه یه اوغرادیقدا، ایپی چکر اونو چیخاردار دیلار. لئشه مینن آداملار اونو چایین اورتاسینداکی دیرک داشلارا یؤنلدر، اونلارا یئتیشنده آغیرلیق‌لارین سالاراق چایین ترکینه باسار، در حال سئل قوملاری لئشین دالینا دولدورار و اونون دیرک داشلارین دالیندا یئرین برکیدردیر. لئش سد کیمی سویون قاباغین آلار و قوتور چایی‌نین سویو قالخار و آرخلارا دولاردی.

توت

قدیمین حیط‌لری یئکه اولاردی. حیَط‌ده نئچه پئنجر کردیسی و گول کردیسی، بؤیوک حوْووض و آرخ اولاردی. سو، دیوار- بیر قونشو دیواری نین گیلیفیندن گلر، او بیریسی دیوارین گیلیفیندن او بیریسی قونشو حیطینه کئچردی. دؤولتلی‌لر، حیطین فرشینه کرپیچ، باشقالاری داش دؤشه‌یردیلر. حیط‌ده چئشیدلی میوه

آغاجلاری اکردیلر. مئو (اوزوم آغاجی) اوچون قیَمه دوزلدر و حیطین فرشینده توت آغاجی اکردیلر. باهارین سونلاریندان باشلایاراق توتلار یئتیشردی. توتون آلتینا پالتار توتار و بیر آدام چیخار توتو سیلکه لیردی مثلاً یورغان- دؤشک مرفَشی کیمی بیر پارچانین دؤرد بوجاغیندان یاپیشار و سیلکه‌له‌نیله‌جک بوداغین آلتینا توتاردیلار. توتلار بو پالتارین اوستونه تؤکولر و یئرین توپراغینا بولاشمازدیر.

بیر سیرا ائو قادینلاری توت دوشابی بیشیرر یا توتو قورودار و قیشا ساخلایاردیلار. بعضی‌لری توتو مجمعی‌لره دولدوروب قالایار و شهه‌رده ساتماغا آپاراردیلار. توتون آلتینا مجمعی‌ده توت یاپراغی دؤشه‌یر و اوستونه قیزیل گول تاخار، آپارار خییابان سکی‌سی‌نین قیراغیندا قویار و موشتری گؤزله‌یردیلر. توت سیلکه لمک ده بیلمیرم نه وار، اوشاقلیغیمدا گؤردوگوم «آرشین مال آلان» فیلیمی نین بیر صحنه سینده «ولی» نین توت سیلکه لمگی ذئهنیمده ائله حکّ اولونموشدور کی، هئچ واخت سیلینمه یه جک.

سازین کاساسی توت آغاجیندان اولار. توت پاپراغی ایپک قوردونون قیداسی اولاراق، باراماچیلیق‌دا ایشله‌نیلر. بیر آدام، حیطینده‌کی توت آغاجین کسدیرمک ایسته‌یرسه، بیر سئییده وئرر. سئیید گلر کسر آپارا و ایستیفاده ائدر. خوی‌دا اکیلن توت آغاجی چئشیدلریندن، رنگی ساری توت (ان چوخ اکیلن توت، شیپ- شیرین اولار). خار توت (رنگی قارایا یاخین، دادی تورشا چالان و سویو قان کیمی اولار) و قره توت (سن دئین، ائله شیرین اولماز) لارین آدینی چکه بیلرم.

جالاق ووُرولمامیش توتلارین میوه‌سی نارین اولار، یئییلرده، آنجاق او بیریسی توتلارا چیخماز.

بیر سیرا توت آغاجلاری مؤحتشم پالید آغاجی کیمی قول- بوداق آتیب گئنیش بیر فضانی توتار. توت آغاجی‌نین گؤوده‌سی‌نین بیر یئریندن نم وئررسه، دئیرلر: توت آغلاییر.

توتلار آغاریب تزه یئتیشمک ایسته‌ینده، قیرمیزی دؤش سیغیرچینلار و قره سیغیرچینلار دسته – دسته گلر، توتلارا قونار یئیرلر. بیر سوره سونرا گئدر، بالاچیخاردار، بوز- بالالاری یانلارینا سالار قاییدارلار. آنجاق بوز بالالار نه قیرمیزی

دؤش، نه قره سیغیرچینلارین هئچ بیرینه اوخشامازلار. ائسکی لر، ائولرین شیشه لری بیر بئله یاخین دا دئییل دیلر: اوشاقلار اوخ آتار، سیغیرچین وورار، باشین اوزر و ساتاردیلار. اؤزلری ده بیشیریب یئیردیلر.

توتا سیغیرچین قونماسین دئیه ائولرده کی توتون ان اوجا یئرینه «قره سه» (مترسک) قویار یا شاخ- شاخ باغلایاردیلار. «شاخ- شاخ»ین ایپی نین اوجو، توتون آلتیندا سالّلاناردی. توتا سیغیرچین قوناندا، ایپی چکر، اوست ده کی ایکی تاختا بیر- بیرینه دَییب شاققیلدایار، قوشلار قورخار، اوچوب گئدردیلر.

توت یونگول میوه دیر، قورساق دا (معده ده) تئز سینر (هضم اولار). دئیرلر: او قده ر توت یئیه سن کی سوروشارسالار، نه یئییب سن؟ الینی آپاراسان بوغازیندان چیخاردیب گؤسترە سن.

شهه رین توتلاری تئز یئتیشر. محلله توتلاری اون- اون بئش گون شهه رینکی لردن سونرا یئتیشر.

توتلار یئتیشن واخت، جماعتین آراسیندا تاریخ قراری اولموشدور. مثلاً بلیرلی بیر ایشین باره سینده دئیردیلر: قالدی: توتلار یئتیشنه.

توت اکمگی ائحسان بیلرلر. چؤلده یول قیراغی یا زمی قیراغیندا اکرلر. هر کیم ایسته یرسه، ییه سیندن ایذین (اذن) آلمادان گئدیب توتاچیخیب ییه بیلر. سیلکه له ییب آپارادا بیلر. قدیم، شهه رین کوچه لرینه ده اکردیلر.

گلین داشی

ولدییان کندی نین یانیندا بؤیوک بیر داش وار، گلین داشی دئیرلر. بو داشدا بیر قاپی شکیلی وار، اوزاقدان باخاندا دئیرسن دامین قاپیسی دیر. دئیرلر: بو داشین یانیندا بیر گلین دامی وارایمیش. بیر گون بو گلین گؤرور اوزاقدان دوشمن (کورد یا ائرمنی) گلیر. آللاها یالواریر؛ تانریم منی داش ائیله، قوی سیرریم بونلارین الینه دوشمه سین. تانری گلین ین دوعاسینی موستجاب ائدیر و گلین داش اولور.

اکَر تؤکَر

اربابلیق زامانی، بعضی کندلرین اکینچی‌لری اربابا اوچدن بیر بهره وئرر و یئرلری نین مالیکی ایدیلر، ساتادا بیلردیلر. بو کندلرده ارباب بیر رشبره (اکینچی یه) گئت دئیرسه ایدی،رشبر دئیردی: ساییمی (حق- سای- مولک اوزره اولان حققیمی) وئر گئدیم.

عوضینده بعضی کندلرین اکینچی‌لری اربابا اوچدن بیر بهره وئرر آمما یئرلری‌نین مالیکی دئییل‌دیلر. ساتا بیلمزدیلر. حتی تیکیب اوتوردوقلاری ائوده اؤزلری‌نینکی دئییل‌دیر. مثلاً قیز قالاسی کندی. بیر رشبر (اکینجی) بو کنددن گئدنده، ارباب دئیردی: یالنیز دامی‌نین دیرکلرینی سؤکوب آپارا بیلرسن.

بیر آدام رشبر صوفتی ایله بو کنده گلمک ایسته ینده، ارباب دئیردی: دام تیک! و بیله سینه بیر تالا یئر وئرردی. یاخشی اکه بیلمزدیرسه، ارباب یئری اونون الیندن آلار و دئیردی: گئت! مثلاً خنجرخان کندی.

بعضی کندلرده، بیر سیرا اکین یئرلری وارایدی، بونلارا «زر خیردا» دئیردیلر. اربابین حققی یوخ ایدی بورایا گلسین. بو یئرین، قورشونلو آلتی دانگ بوتون قباله‌سی وارایدی. بلکه بو آد، زرخرید اولسون و ییه‌سی دؤولتدن آلمیش ایدی.

یونجا بیچیمی

یونجانی کلَنتی kalənti ایله بیچرلر، زمی‌نین بویونجا اوزوناسی سیرا- سیرا لای دوشر. مثلاً سحر چاغی بیچنده، بیر ائونه آرا وئرر، ناهاردان سونرا بیچیلمیش یونجانی اؤلوشگه دیکده خوروم xorum سالارلار. خوروم سالان آدام شنه ایله بیر باغلیق یونجانی اوست- اوسته ییغار، شنه ایله دیدر، اوستونه چیخار چئوره‌سین وورار، تقریباً دایره شکیلینه سالار. صاباحیسی گلر خورومو بوکر، باغ باغلایار. باغ باغلایان، خورومو بیر قیراغیندان دؤشونه کیمی قووزایار، بیر باشدان ائشه- ائشه گلر آخیرا چیخار. سونرا اورتاسینی گؤیده دیزی‌نین اوستونه قویار، ایکی طرفینی‌ده باشدان ائشر گتیرر، آرادا اوست- اوسته قویار باغ اولار. بو باغی یئره ائله قویار کی

ائشیلن طرفلر آلتدا قالسینلار. ایکی- اوچ گون سونرا باغ قورویار، گلر تراکتورون «تریلی» سینه یوکله یر، آپارار ائوده تایا وورارلار. قوروموش یونجا باغلارینی، قدیملر آرابا، سونرالار داشقا ایله آپاراردیلار. تایانی، ائوین دامی نین اوستونده یا یئرده وورارلار.

یَه جیک کیمی کندلرده، آرا وئرمه دن یونجانی اورادان بیچر، اورادان خوروم سالار، اورادان بوکرلر. دؤرد گوندن سونرا قورویار، گئدیب باغلاری چئویررلر. یونجا قوخماسین دئیه، اوچ گون ده قویارلار قالار لاپ قورویار.

هاوا سرین اولاندا، یونجانی بوگون بیچر، صاباح خوروم سالارلار.

بیر سیراسی، یونجانی ماشین ایله بیچدیررلر. آنجاق ماشین و ائله جه ده ال ایله سورولن دستگاه اوجا بیچر گئدر و یونجانین «رئی rey»- ی آز اولار.

ماشین ایله بیچن صندل ده اوتورار و یونجا بیچنی ماشین کیمی سورر. دستگاه لا بیچن ایسه، اؤزو آیاق اوسته گئدر و دسگاهی ال آراباسی کیمی سورر. البته بودا موتور گوجونه ایشله یر.

بو ایل ۱۳۸۶، یونجا بیچن ماشینلار، یونجانین کَویزینی اون مین تومنه (چاناغی مین تومن) بیچردیلر.

یونجانی ایل ده دؤرد کره بیچرلر. بئش کره بیچن ده اولور. پاییزدان بیر آی یا قیرخ گون گئدن هاوالار سویودوغونا گؤره، داها یونجا اوجالماز، آجارلیغا وئرر، داوارا اوتاتد یرارلار. البته پولسوز اولماز، قویونچولاردان پول آلارلار. بو ایل یونجانین باغی ۵۰۰ تومن، اوتون باغی ایسه، ۲۵۰ ایلا ۳۰۰ تومن ایدی. کلنتی ایله بیچن، گونده ایگیرمی مین اوجرت آلیردی. خوی- ون بعضی یئرلرینده کلنتی یه مالاغان دئیرلر.

یونجا بیچین چیسی، بیر چای- چؤرگه (صوبحانه) چیخار، بیرده ناهارا. بو ایکی وعده نین هره سینده، کلنتی سینی ایتیلدر. اؤنجه چکیش ایله سیندانین اوستونده کلنتی نین آغیزین دؤیر، سونرا فابریک کلنتی داشی (یا مالاغان داشی) چکر ایتیلدر. بیرده ایشدن چیخاندان سونرا ایتیلدر کی صاباح سحر بیچمگه حاضیر اولسون.

«اوراخجا» نی دمیرچی‌لر چکردیلر. بیچین‌چیلر اونو بیچین واختی بیلؤو bilöv یا بیلَو bilәv ایله ایتیلدردیلر.
بیلؤو بیر ساری داش ایدی. بیچین‌چی اوراخجانی ساری یاغ ایله یاغلایار «بیلؤو» و چکر ایتیلدردی. ساری یاغی کل بوینوزونا دولدورار و آغیزینا دری سالار، سارییاغ باغلایار دیلار. «چکمه اوراق» ی ائله ایتیلدردیلرکی الین اوستونده‌کی توکه سالار سالایدین آپاراردی.

آغیل

قیز قالاسی و بئدداوار کندلری ائله‌جه‌ده بعضی باشقا کندلرده بیر اوتاراق اولان داغین یئرلرینی یازین آخیر آیی‌نین یاریسیندان باشلایاراق اوت قالینلاشاندا قوروق ائدردیلر. یای‌دا پاییز دا- دا اوتامازدیلار، قیشدا اوتاراردیلار. بو داغا آغیل دئیردیلر. بعضی‌لری‌ده یای‌دا داواری یایلاقا آپاراردیلار. قویروق دوغاندا یاغیش یاغاردیرسا، دئیردیلر: قیشین اوتی، آغیلین اوتی گلدی. آغیلین بیر بؤلومونو پاییزدا اوتاراردیلار. آغیلین قیشا قالان اوتلاریندان بعضی‌لری‌نین آدلاری بئله دیرلر: چم اوتی، توپال، مَیرم نوخودی، چیتدیخ (داوار اوتلاماز سا آدام بویدا اوجالار و باشی دویمه لنر)، قانقال، گؤی تیکان (کؤکو نم- نئچه مئتیر یئره گئدر)، یاوشان (داوار یازدا یاوشان یئیرسه اؤلر)، اوزرلیک، چاییل (چایر).
آغیل، ییه‌سی‌نین آدی‌یلا تانینار. مثلاً قافار آغیلی. بعضاً داغین بویاسینا گؤره مثلاً دئیرلر: گؤی آغیل. داغین بیر یئرینده، داوار داغیلماسین دئیه، گئجه داوار سالماق اوچون داییره شکیلینده- آدام بویدا- داش دیوار هؤررلر. بو دیوار ایچینده‌کی محصور یئرین یئکه- خیردالیغی، داوار سوروسونون چوخ یا آز اولماغینا قالیبدیر. بورانین ایچینده چوبان اوچون بیر دام تیکرلر. چوبان ائو اوزو گؤرمه‌دن آیلارلا بو آغیل‌دا قالار و داوار اوتاراردی.

بو دیوارلی محصور یئری، داغین چئوره‌یه باخارلی (مشرف) بیر یئرینده قاییرارلار. یئل توتماسین دئیه، داغین باشیندا قاییرمازلار. دوز یئرده ده داشدان دیوار هؤرر یا یئره عمودی آغاجلار باتیرار یا چیرپی قالایار یا هر نه وسایط ایله داییره شکیلینده بیر چپَر چکر و داوار سالماق اوچون آغیل قاییرارلار. اوستو اؤرتولو آغیلا کوْم دئیرلر. «ولدیان» دا، اوستو صاف آلچاق داغا آغیل دئیرلر کی البته بورادا داوار اوتارارلار. هله لیک گئجه داوار یاتیردان یئره آرخاج دئیرلر.

بیر بئدداوار کندلیسی دئییردی: من چوبان ایدیم. بیر قارلی قیش گئجه‌سی ایدی. آیدینلیق اولدوغونا، آغیل‌دان هر یئر گؤرونوردو. گؤردوم اوزاقدان بیر ایشیق گلیر. هاوایا بیر گولله آتدیم. ایشیق دایانمادی. بو دؤنه ایشیغا دوغرو بیر گولله سیخدیم. ایشیغا دیدی یئنه دایانمادی. یاویغا گئتدیم گؤردوم گنه توپلوسودور. گنه‌لر بئچه آریلاری کیمی اوست – اوسته ییغیشمیش، توپ کیمی دیغیرلانا– دیغیرلانا گلیردیلر. گنه لری اودلاییب یاندیردیم.

آغارانتی لار

قاتیق چالماق

سودو بیشیرر، قازان یا باشقا قابلارا تؤکرلر، قالار سویویار. بیشن سودون او قده‌ر ایستی‌سی قالمالی‌دیر کی، بارماغی سوخاندا، دیشله‌ین تهه‌ر اولسون. ایندی بونا مایا ووراجاقلار. مثلاً بیر قازان سود ایچین بیر قاشیق قاتیغی تؤکر، بیر قابدا قاشیق ایله چالار آچارلار. بو قاتیغی قاشیق ایله گؤتورر، سودون یوخاریدا قئید اولونان حالتینده قازانین قیراغیندان سوخار و سوده چالارلار (قاشیغی نئچه کره حرکت وئرر و قاتیغی سوده چالارلار). اگر سود بلیرلی درجه‌دن ائنیب چوخ سویوموش‌سا، اودون اوستونده بلیرلی سیجاق حدّینه چاتینجا قیز دیرارلار.
قابین قاپاغین قویار و باسدیرارلار (اوستونه پالتار سالارلار). اوچ ساعاتدان سونرا اوستون آچار و قاپاغین گؤتورر قویارالار سویویار.
قاتیق تورش اولاندا مایاسین دییشرلر. پاستوریزه قاتیقلاردان مایا اولماز. بونلارین سودو بیشمه میشدیر.

پنیر توتماق

قوزونو ایگیرمی گونلوگونه دک کسنده، قورساغین (معده سین) آسار قورودار و ساخلایاردیلار. بو قوروموش قورساق پنیر مایاسی حؤکمونده دیر. پنیر توتاندا، بو قورساقدان یالاندان توزجا (ریز) قوپاردار، بیر قاشیق سودون ایچینده قاتیب اریدر، مثلاً قازانا دولدورولموش سوده چالاردیلار. سوده گرک قویوندان ساغیلدیغی ایستی واختیندا مایا ووراسان. یوخسا قالیب قویونون جانیندان داشیدیغی ایستی سی گئدیب سود سویویارسا، مایا توتوب پنیر اولماز.
اگر سود قالیب سویویوبسا، قویارلار اودون اوستونده بلیرلی حدّه کیمی قیزدیرارلار.

سوده مایا ووراندان سونرا قازانین قاپاغین قویار، اوستونه پالتار سالار و قازانی باسدیرارلار. ایکی- اوچ ساعات قالار، پنیر توتار. تؤکرلر توربایا و آسارلار سویو سؤزر. سود یاغلی اولاندا، یوزده اللی ۵۰٪ پنیر وئرر. یوخسا هردن ائله اولارکی سودون اوچدن بیرینجه پنیر حاصیل اولار.
باشقا بیر کندلی دئییردی: داوار قورساغینی بیر هفته یا اون گون سودا ساخلایارلار. ۲۰ لئتیر سوده اوچ غذا قاشیغی قورساغین سویوندان قاتارلار. بیر ساعاتدان سونرا پنیر توتار. یا ایندیکی بازارداکی مایالاردان، ۲۰ لئتیر سوده بیر چای قاشیغی‌جا مایا وورارلار پنیر توتار، مایا چوخ وورارسان، پنیر دلیک- دلیک اولار.

نئهره چالخاماق

سودو نئچه دؤنه ساغار قاتیق چالارلار. ائله کی بئش- آلتی گونون قاتیغی ییغیشدی ایکی وئدره (سطیل) جه اولدو، قاتیغا ایلیخ سو قاتار، نئهره یه دولدورار و چالخایارلار. نئهره راحات چالخانسین دئیه، آلتینا دؤشکجه کیمی دیک بیر شئی قویارلار. تولوغو اولانلار، تؤکر تولوقدا چالخایارلار. نئهره چالخاندیقجا کره دوشر. قاتیق چوخ قالاندا آجییار. کره سی آجی اولار.

قایماق توتماق

سودو بیشیرر، اودون اوستونه قویارلار. اودون سیجاقلیغی ائله لام اولمالیدیر کی سود قایناماسین. آلتیندان ایستی وورار، خاما (قایماق) سودون اوزونه ییغیشار. قالیبدی سودون آز- چوخلوغونا، بیر یا ایکی بلکه اوچ ساعات سوره‌دن سونرا سودون اوزونون رنگی سارالان تهه‌ر اولاندا، اودون اوستوندن گؤتورر، قویارلار سویویار.
قیش اولاندا دووٍره سینه بوز تؤکرلر، یای‌دا ایسه قابی سرین سویا قویارلار. ائله کی قایماق برکیدی، بیچاق ایله قابین قیراغینا یاپیشان یئرلرینی کسر و گؤتوررلر.

خاما

سودو آخشام ساغارلار قویارلار گئجه قالار، سحره کیمی خاما سودون اوزونه ییغیشار، سحر سودون اوزون ییغارلار.

سوزمه

نئهره یا تولوق چالخاییب کره توتاندان سونرا، آیرانی توربایا دولدورار، آغیزین بوغار، اوستونه داش قویارلار سویو سوزر. توربادا قالانا، سوزمه یا جورتان یا چؤچه‌لیک دئیرلر. آیراندان سوزمه توتاندا، تقریباً یاریسی سویا گئدر.

شور

آیرانی قویارلار بیر سوره (بو سوره نی بیر نفر ۵ دقیقه باشقا بیر آدام چوخ آرتیق دئییردی) قایناپار و شورون اوزه وئرر. بو حالدا دئیرلر: آیرانی کؤشوتدوک köşütdük . ایستی یا سویوق واختی تؤکرلر توربایا آغیزین بوغار و داشین آلتینا قویارلار سویو سوزر، شور اولار.

لور

لور، پنیرین سویوندان اولار. پنیر توتاندا توربادان سوزولن سویو یاریم ساعات یا بیر ساعات قایناپارلار. بونو توربادان سوزر و لور توتارلار.

قورود

شورو یومورلاییب قورودارلار، بونا قورود دئیرلر.

پتَکچی لیک pətəkçilik

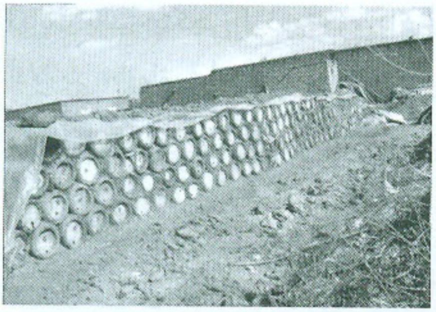

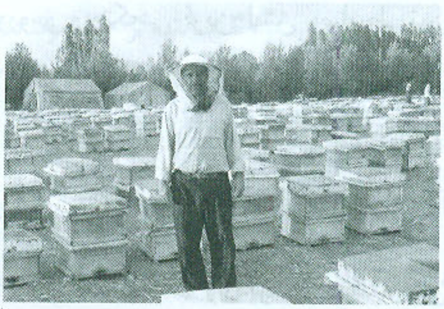

پتکچی‌لیک باره‌ده بیر مطلب یازماق ایسته‌ییردیم. بیر پتکچی ایله ایکی- اوچ ساعات اوتوروب دانیشدیم. اونون بال آریسی‌یلا ایلگی‌لی وئردیگی معلومات منی قانئع ائده بیلمه‌دن هر شئی من اوچون ایبهام پرده سی آرخاسیندا قالدی.

بو قونو (موضوع) ایله ماراقلانیر، فارسجا یازیلمیش «زنبور عسل و پرورش آن. مؤلف دوکتور نعمت اله شهرستانی» بال آریسی و اونو بئجرمک کیتابینی الده ائتدیم. ۴۵۵ صحیفه لیک بو کیتابدا، بال آریسی‌نین ائینه‌مه‌سی (رشد)، حیاتی، بدنی‌نین یا پی سی (ساختمان)، بال توپلاماسی،....، آفت لر و درمانلار، دئمک بو حشره ایله ایلگی لی- چئشیدلی ساحه لرده- ساده دیل ایله ماراقلی، دیَرلی و گؤزل معلومات وئریلمیشدیر. البته بو قونودا باشقا مؤلیف‌لرین ده کیتابلاری واردیر.

پتکچی‌لر بو کیتابلاری اوخویوب یئنی اوصولو تطبیق ائتمکله ایشلرینده باشاریلی اولار و قازانجلاری نئچه قات آرتا بیلر. یئنی بیلیم‌سل (علمی) پتکچی‌لیک، دونیانین چئشیدلی اؤلکه‌لری‌نین بیلگین‌لری و آراشدیریجی‌لاری‌نین کشفییاتی سونوجوندا (نتیجه سینده) اورتایا چیخمیشدیر.

هله‌ده بال آریسی و اونونلا ایلگی لی قونولار، لابراتووارلاردا آراشدیرما مرکزلرینده بیلگین‌لرین دیققت مرکزینده دورور. یوخاریدا آدی گئدن کیتابدا باسیلمیش

سؤزلری، حتی بونلارین پتکچی‌دن ائشیتدیگیم بؤلومونوده قمه آلا بیلمزدیم. من ائله سؤزلر آختاریب یازماق ایسته‌ییرم کی ایندییه دک هئچ یئرده قئیده آلینمامیشلار.
نهایت یالنیز پتکچی لیگین خوی‌داکی دورومو و پتکچی لرین ایش وسایيطی‌نین آدلارینی یازماق قرارینا گلدیم.

پتک patək

بال آریسی نی بئجرمک اوچون «خوی» دا ایکی قیسم پتک واردیر: ۱- سبَد (یئرلی پتک) ۲- صاندیق .

سبَد

سبد اوستوانه شکیلینده و آغاجلارین تر شویلریندن توخونار. بونو سبدچیلر توخویار ساتارلار. سبدین گؤت طرفی آچیق اولار و بوراسینا بلیم بعضاً اوت تپر یا بیر تلیسین ایچینه اوت ییغار تیخارلار. سبدین باشی ایسه توخونوب- توتولموش و هامار اولار و چئوره سی نین داییروی قاباریق دوران هاشییه سینه عمّامه دئیرلر.
سبدین بویو تقریباً ۹۰ سانتیمتر، باش طرفه گئتدیکجه گؤوده سی اینجه لر و باش طرفی‌نین داییره‌سی‌نین قوطرو تقریباً ۲۱ سانتیمتر (یا عمّامه قاریشیق ۲۵ سانتیمتر) اولار، سبددن سبده، بو اؤلچولرین نئچه سانتیمتر فرقلری اولا بیلر.
پتگین آغیزی دئیه، باش طرفینده آریلارین گیریب چیخاجاغی اوچون دلیک قویارلار. مال پوخو ایله چیریشی قاتار، سبدین ایچی و ائشیگینی سووایارلار. و قویارلار قالار قورویار. سبدین گؤزل لیگی ایچین- عمامه سی ائشیکده قالماقلا- باشینی گجه توتارلار. گجی ایسلادار، تؤکرلر توتار برکییر.
سبدده شانین مومونو آری اؤزو ایشله‌یر. سبدده رامکا اولماز، آریلار اؤز موهندیسی قاعیده‌لری اوزره شانلاری داییره شکیلینده سبدین آغیز صحیفه‌سی ایله مووازی ایشله یر و شانلار داییره شکیلینده بیر طرفدن سبدین گؤوده سینه یاپیشارلار.

سبدین عمامه‌سینه ساری (آغیز طرفینه ساری) بیر قاریش دؤرد بارماق (۳۰ سانتیمتر) قالان یئرینده، داییره نین قوطرو دورومونداً اولاراق ایچریده بیر آغاج چالارلار. بو آغاج، ایکی قارشی طرفدن سبدین جانینا کئچیب بلله نر.

سبدین همین بو۳۰ سانتیمتر بؤلومونده، باشقا ایکی آغاج دا، × حالتینده چالیب برکیدرلر. بو آغاجلارین بیر اوجو سؤزو گئدن قوطر آغاجین بیر باشینا، اوبیریسی اوجو ایسه سبدین ایچینده، باش داییره‌سینه دایانار. بو اوچ آغاجا «اوُرزو urzu آغاجی» دئیرلر: پتگین بو بؤلومونده آریلار هر نه قده‌ر شان ایشله یرلرسه، اؤز روزولاری دیر. پتکچی‌لر بورانین بالینا دیمز، قویارلار قالار، آریلار قیشدا اؤزلری یئیرلر.

بو اوچ اورزو آغاجلاری، شانلاری ساکین ساخلایار و پتک باشقا بیر یئره داشینانداً، شانلاری قویمازلار تؤکولسونلر.

یازدا آری نین «روزو» سو قورتولانداً، بیله سینه شکر وئررلر.

صاندیق

بو پتک، تقریباً ۴۰×۸۰ و اوجالیغی تقریباً ۸۵ سانتیمتر، اوستو آچیق و ایچی بوش تاختا قوتو اولار. صاندیغین قاپاغی اولار و پتگه یاغیش کئچمه‌سین دئیه، قاپاغی نین اوستونه تنیکه چکرلر. بونا، «قوتو»دا دئیرلر.

صاندیغین آغیزی دئییلن تقریباً ایشاره بارماق بویدا بیر جیریق اولار. جیریغین ائنی ایسه آریلارین راحات گیریش- چیخیشینی ساغلایان تقریباً ۷ میلیمتر اولار. بو جیریق آرادا و صاندیغین ترکینه دایانار.

بو پتگین رامکاسی متحرک دیر. پتکچی، رامکانی صاندیغا قوییوب چیخاردا بیلر. هر بیر قاتلی (بیر مرتبه لی) صاندیقدا، اون دنه رامکا یئرلشه بیلر.

اؤنجه صاندیقلار ایری و ۱۲ رامکالی اولوردولار. اونلار سیرادان چیخدی. داشینماغی راحات اولان خیردا ۷ رامکالی صاندیقلاردا وارایدیلار. آنجاق ایندیکی صاندیقلار «ایستا ندارد» اولاراق ۱۰ رامکالی دیرلار.

من ایندی نجار دوکانلاریندا، لاپ خیردا صاندیقلاری دا گؤرورم قاییریبلار.
بیر صاندیغین آریلاری شان ایشله دیکجه، پتکچی اونا داها بیر یا ایکی صاندیق آرتیریب، اونو ایکی قاتلی یا اوچ قاتلی ائدر. بو، قالیبدیر پتگین جمعیتی نین گوجونه.

رامکا ramka یا رمکه ramkə

رامکا دئیننده، فوتو شکیل (عکیس) چرچیوه‌سی کیمی و موستطیل شکیلینده تاختادان قاییرارلار. آری اونون ایچینده شان ایشله‌یر. سانکی بال شانینی فوتو شکیل کیمی چرچیوه‌یه توتوبسان. بعضی رامکالارین ایچینی ایکی «مربع» ــه بؤلر، هر موربّعین بوجاقلارینا تاختا قویماقلا ایکی یان- یانا داییره شکیلینه سالارلار. بونلارا «قاسناخ» دا دئیرلر و شانلاری دایره شکیلینده چیخار. قاسناخ دئییلن رامکالار، تخمیناً ۱۳۷۶ جی ایل چیخدیلار. بونلاری سیمله‌مزلر (تئل چکمزلر) موستطیل رامکالارین شانلاری ساکین قالیب تؤکولمه سین دئیه، اونو سیمله‌یرلر.
رامکانین هر ائن (عرض) تاختا سیندا، بیر- بیریندن آرالی، ایکی بالاجا دلیک وار. بیر سیمین هر اوجونو، بو ایکی مووازی ائن تاختاسی‌نین بیر جوت قارشی (موقابیل) دلیکلریندن کئچیردر، چکیج و گول میخ ایله برکیدرلر. باشقا بیر سیم‌ده بونونلا مووازی او بیریسی قارشی جوت دلیکدن بئلنچی کئچیردرلر. نهایت بو ایکی مووازی سیم، رامکانی اوچ موساوی موستطیله بؤلر. بو سیم‌لنمیش رامکایا، رامکا بویوندا، موستطیل ورق موم سالارلار. بو ورق موم رامکانین دؤرد تاختاسی وسیم‌لره یاپیشمالی دیر.
رامکانین او بیریسی اوزونده، بالاجا موم تیکه‌لرینی سیمین اوستوندن موم ورقه یاپیشدیرارلار کی ورق، سیم لره لاپ مؤحکم یاپیشسین.
موم ورق الده ائتمک اوچون، پتکچی پتکچیلر ایتیحادییه سینه موم آپارار، اورادا بو مومو دورولدار (اریدر، مایئع ائدر) ماشینا وئرر ورق موم چیخاردارلار (قنادی لارین چای شیرینی سی دسگاهی کیمی).

رامکالاری مووازی دیوارلار طرزینده، عمودی حالتده صاندیغا قویارلار. رامکانین یوخاریداکی بوی (طول) تاختاسی ایکی باشیندان بارماق ائنینده آزجا چرچیوه‌دن ائشیگه چیخمیش اولار. صاندیغا قویاندا، همین بورالاریندان صاندیغین ایچینده رف دورومونداکی اولان تاختایا دایانار. بئله لیکله رامکا صاندیغین ایچینده آسیلی قالار.

آریلار، دیوار دئمک اولان هر رامکانین ورق مومونون ایکی اوزونوده موم ایله ایشله یر، دیکلدیب خانا- خانا ائدرلر. دئمک شان ایشله یرلر.

ایش وسایطی

۱-**باشلیخ**- چئوره سیندن تور سالّلانان بیر بؤرک دئمکدیر. باشلیق توربا کیمی باشا کئچر، پتکچی‌نین باشی، اوزو و بویون- قولاغینی آریلارین سانجماغیندان قورویار.

۲-**قوُل‌لوخ و الجک**- آریلار سانجماسین دئیه، بیر سیرا پتکچی‌لر، قول‌لوق و الجک تاخارلار. قول‌لوقلاری خام‌دان تیکر و یاسدیغا اوز چکن کیمی قول‌لارا تاخارلار. الجک‌ده پارچادان اولار.

۳-**توسسی** (توسدی) **گیر**- توسدوگیر، کومپوت قوتوسوندان بیر آز ایری و جینسی تنیکه‌دن اولار. آنجاق تپه‌ده ییغیلیب اَییلر و توسدونو قاباغا پیله‌یه‌جک بیر دلیگه ختم اولار.

توسدو گیرین ایچینه اوستووانه شکیلینده باشقا بیر تنیکه قوتو گیرر و اونونلا کیپ تماس‌دا اولار. ایکینجی قوتونون گؤتو صاف و یئر سوّییه سی ایله تقریباً ۴۵ درجه زوایه اولوشدورار و همین بوگؤتو سوماق پالان کیمی دئشیک- دئشیک اولار. بئله لیک‌له توسدوگیرین آلت بؤلومونده ایکی قوتونون آراسیندا موثلّث شکیلینده بیر بوش فضا قالار و ائشیک قوتونون بوراسیندا بیر دلیگی اولار.

دمیرچیلرین کؤروکلری کیمی، توسدوگیرین اوستووانه‌سی‌نین بویونجا ائشیکدن اونا بیر بالاجا کؤروک قوشارلار. کؤروگو باساندا، یئل اونون بالاجا بوروسوندان چیخار و آدی گئدن دلیکدن توسدو گیرین ایچینه کئچر، توسدونو باسار تپه‌ده‌کی (بورونونداکی) دلیکدن ائشیگه پیله یر.

توسدو گیره بعضی پتکچی‌لر یاپما. بعضی‌لری ایسه یونقاخ یاندیرار تؤکرلر، توسدوله یر.

پتگین قاپاغین گؤتورنده، توسدوگیر ایله توسدو وئررلر، آریلار آراملاشار و سانجمازلار.

۴- **بئچه توتان-** هئرم شکیلینده شوللایی بؤرک کیمی، بالاجا سبد دئمک‌دیر. اونودا سبد کیمی چیریش و مال پوخونو قاتار سووایارلار. مثلاً آغاجا دوشن بئچه نی (آریلار توپلوسونو) بو سبده توتار و گتیرر پتکه تؤکرلر.

علی دئییردی: بیز او شکیلده بئچه توتانین گرکلی اولدوغونو دؤیموروق (حیس ائتمیریک)، بیز بئچه‌نی بیر باشا صاندیغا توتاریق.

۵- **رامکا-** اؤنجه ایضاح ائدیلمیش دیر.

۶- **شیره قابی-** رامکا بویدا موستطیل شکیلینده، ایچی بوش کیتابی بیر قاب دیر. شیره قابی نین جینسی فیبردن اولار، ائنی- بویو تقریباً ۱۷×۴۴ و قالین لیغی تقریباً ۴ سانتیمتر اولار. ۸-۷ ایل‌دیر پیلاستیک‌دن اولان شیره قابی‌دا بازارا گلمیشدیر. شکر ایله سویو یاری- یاری قاتار، شیره قابینا دولدورار و رامکا کیمی صاندیقدا آسارلار. آمما شیره‌نی پییالادا وئرمک ایسته‌ینده، صاندیغین ترکینه قویارلار.

آری دوشوب ایچینده اؤلمه‌سین دئیه، شیره‌نین اوزونه بلَم تؤکرلر. بلم دئدیگین دوگی کولشی‌دیر و خویون «مره کن» کندیندن گتیررلر. آری بلم‌ین اوستونه قونار و شیره چکر.

یای- یازدا آری، هم چؤلدن شیره گتیرر، هم شیره قابیندان گؤتورر و شان ایشله‌یر. چؤلده شیره اولمازسا، آری یالنیز شکر ایله شان ایشله مز.

آری شیره‌قابی‌نین آلتیندان ایشله‌ینده، پتکچی بیلر کی آریلار رامکالاری ایشله ییب قورتاریبلار و علاوه شان ایشله مک ایسته‌ییرلر.

۷- **ایکی ایتی پیچاخ** (بیچاق)- آریلار شانین خانالارینی بال ایله دولدوراندان سونرا، بال‌لار سوزولوب تؤکولمه سین دئیه، شانین اوزونده نازیک موم پرده ایشله یرلر.

پتکچی، شان بالدان شهد الده ائتمک اوچون، بیر ایتی بیچاقی داغ سویا قویار و شانین اوزونو بو بیچاقلا نازیک کسر. بیچاق داغ اولاندا، شانین مومو اونا یاپیشماز. بئله لیک له خانالارین باشی آچیلار و بو شانی بال ماشینی نا قویار.

۸- **کارتک** kartək – پتگین اوستو و ایچی نین مومونو، اونونلا قاشییار تمیزله یرلر.

۹- **اهروم** əhrom – پیچ گوشتی کیمی دیر. پتکچی صاندیغین قاپاغین گؤتورر، اونونلا رامکانی پتک دن چیخاردار. چونکو آری موم ایشله ییب رامکانی پتگه یاپیشدیرار. سونرا الی ایله پاپیشار ائشیگه چکر.

۱۰- **سیم، چکیج و گول میخ**- آریلارین ایشله یه جگی شان، رامکادان قوپوب دوشمه سین دئیه، پتکچی چکیج و گول میخ ایله اونو سیمله یر. یعنی سیم اوزادار چالار.

۱۱- **سیم الک**- شهد بالی صافالتماق اوچون بو الک ده سوزرلر.

۱۲- **بال ماشینی** (اکستراکتور)- بال ماشینی، شهدی شاندان آییرماق اوچوندور، آری نین ایشله دیگی بال شائینی رامکادان کسمه دن اؤنجه، شانین اوزونو ایتی بیچاقلا کسر گؤتورر خانالارین باشی آچیلدیقدا، رامکالاری بال ماشینی نا قویار و ماشینی ایشلدرلر. مرکزدن قاچما (گریز از مرکز) گوجو ایله شهد شاندان آیریلار و شانین موم جینسیندن اولان پوکاسی قالار. پتکچی، رامکا قاریشیق بو شانی یئنی دن پتگه قویاجاق و آریلار اونون بوش خانالاریندا یئنه بال ذخیره ائده جک یا آنا آری توخوم سالاجاق دیر.

بال ماشینی اؤنجه لر ال ایله ایشله یردی، ایندی برق ایله ایشله ین ده بازارا گلیب دیر.

۱۳- **موم دسگاهی**- قاریشیق موملاری بوشقادا اریدر. تلیسه تؤکر و بوماشینین ایچینه قویارلار. ماشین سیخار، تیلف تلیس ده قالار، صاف موم ائشیگه سوزر. موم اریدن ماشین دا چیخمیشدیر.

۱۴- **چادیر**- معمولاً ایکی چادیر قورارلار. بیرینده اوتورار، بیرینده ده بال سوزر یا بال کسرلر. علی گیلین دؤرد چادیرلاری وارایدی. دؤرد قارداش هر ایکیسی بیر چادیردا قالیر، ایکی چادیردا دا بال سوزوردولر.

بؤلمه پتک

اوچ رامکانین توخومو و آری سینی باشقا صاندیغا قویارلار. بونا بؤلمه پتک دئیرلر. البته هر پتکده بیر آنا آری اولمالی دیر.

بئچه

بیر پتگین جمعیتی چوخالاندا، یئرلری داریشقانلیق اولوب، جمعیت بؤلونمک فیکرینه دوشر، پتگین آنا آریسی پتک‌دن چیخار و بیر سیرا آریلاردا اونون آردینجا اوچارلار. آنا آری یاخینداکی مثلاً بیر سؤیود آغاجینا قونار، باشقا آریلاردا اونون اوستونه قالانیب اوزوم سالخیمی کیمی آغاجدان سالللانارلار. بو آریلارین توپلوسونا بئچه دئیرلر. پتکچی بئچه توتان ایله بونلاری توتار و باشقا بوش بیر پتگه تؤکر. سیرا پتک لرین اؤنونده، هاوادا اوچان آریلار چوخالاندا، پتگچی بیلر بیر خبر وار.

آریلارین حیاتی باره ده قیساجا معلومات

هر پتک‌ده بیر آنا آری، بیر سیرا دیشی ایشچی آریلار و بیر سیرا باونگ آریلار (ائرکک) اولار. آنا آری، پتک‌ده‌کی آریلارین هامیسی‌نین آناسی‌دیر. یالنیز ایشچی آریلار چؤلدن شیره ییغیب گتیره بیلرلر.

آریلار گئجه نی پتک ده قالارلار. بعضی لری چؤلده قالاندا، بیر اوتون اوستونه قونار، سحر گونش ووروب جانی قیزدیقدا، اوچارلار.

آریلار یاغیش یاغاجاغینی گؤیون خاریلتی سی و هاوانین دوروموندان (وضعیت) بیلر، گلیب پتگه گیررلر.

شانین هر خاناسی، دقیق مئعماری و ریاضی اوصول اوزره مونتظم آلتی یانلی اولار. آریلار چؤلدن گتیردیکلری شیره نی بوخانالارا دولدورارلار.

بیلگین اوُزمانلار (متخصص لر) آریلارین ایستیراحت ائتدیکلرینی گؤرمه ییب و قئیده آلامیشلار. گئجه واختی ایشچی آریلار گونوز گتیردیکلری شیره‌نی سیراسی‌یلا (نوبت ایله) نئچه کره بال کیسه‌لرینه سوروب سویون آلدیقدان سونرا یئتگین بال

ائدیب خانالاردا ذخیره ائدرلر. البته هر دؤنه سوردوقجا آری‌نین بال کیسه سینده ترشّح اولونان اؤزل شفالی «دیاستاز» دا بالا قاریشار.

سئیید موصطفا دئییردی: باشقا پتگین آریسی بیر پتگین شیره‌سین آپارماغا گلنده، بو پتگین آریلاری ییغیشار، آغیزلاری ایله اونون قیچی یا قانادینی قوپاردارلار.

آرینی، بویالی «آری قاپان» قوشو، قورباغا، کیرپی و یاشیل کرتنکله یئیرلر.

باهارین اولیندن یایین آخیرینا کیمی، آرییا شکر وئررلر. آری هم چؤلدن شیره گتیرر، هم ده شکردن گؤتورر.

آری سانجاندا، قدیم لر قاتیق یا پالیچیق سورتردیلر.

ایندیلر آلکل‌دا سورتورلر. تهلکه‌لی واختلاردا آری سانجانی قوروماق اوچون بیله سینه کلسیوم آمپولو تزریق ائدیرلر. آری نین تیکانی، کره لیک‌ده عمله گلن توپوزون ایگنه- ایگنه تیکانلاری کیمی، باشی آیری اولار. آری سانجاندا، تیکانی ایلیشیب بدن‌ده قالار، اونونلا آری نین ایچ- آلاتی قوپوب چیخار و آری اؤلر.

بو تیکانی موستقیم حالتده، بدن‌دن چکیب چیخارتماق چتین دیر. گرک دیرناق ایله اوفوقی حالتده اوستونه چکیب چیخارداسان. آجیقلی آریلار بیر آدامین اوستونه هوجوم چکیب گلنده، او آدام اونلاری میلچک قووان کیمی ال- قولون ترپه‌دیب قووارسا، سانکی آریلاری اؤز اوستونه کیشگیدیر. موطلق یومولوب سانجاجاقلار. اگر ال- قولونو داها آرتیق هاوادا اوینادارسا، لاپ بتَر قودوروب سوخولاجاقلار. بو دورومدا گرک یئره اوتوروب حرکت سیز قالاسان.

بال استحصالی

بالین استحصال واختی، صاندیق اولاندا خوردادین یاریسیندان ایلا پاییزدان ۱۰ یا ۱۵ گون قالانا کیمی دیر. سبد بالینی ایسه، پاییزدان ۲۰ ایلا ۲۵ گئدن کسرلر.

آرییا شکر وئرنده، هر صاندیقدان اورتالاما ایلده ۳۰ کیلو، سبددن ایسه ۱۰ ایلا ۱۵ کیلو بال استحصال ائتمک اولار. جماعت ائله بیلرلر سبد بالی صاندیق بالیندان

کیفیت‌جه یاخشیدیر. بازاردا سبد بالی صاندیق بالیندان باهادیر. آمما بال اولماق باخیمیندان بونلارین هئچ فرقلری یوخدور.

سبده رامکا قویمازلار. شانین مومونو، آری اؤزو سبده یاپیشیق ایشله‌یر. آمما صاندیق بالی‌نین رامکاسی موتحرّیک اولاراق، پتکچی رامکایا ورق موم سالیب صاندیقدا آسلایار و آریلار ورق مومون اوستونده شان ایشله‌یرلر.

سبد بالی‌نین اورتاسی و قیراقلاری بیر اولار. صاندیق بالی‌نین شانی قالین اولار و بلله‌نر.

آنا آری نئچه کره بلیرلی بیر شانین خانالارینا توخوم سالار و بوتوخوملار ائینه ییب (بؤیویوب) آری اولدوقدا، شانین مومو قره‌لر. بو شاندا ایشله‌نن بال‌دا قره یا قیرمیزی گؤرونر. یوخسا شهدی ساری اولار.

بال شانلارینی رامکا قاریشیق بال کسن چادیرا گتیرر، شانلاری کسر رامکادان چیخاردار و ایچی گؤروشن گیرده نایلون قابلارا قویار بازارا وئررلر.

بعضاً موستطیل رامکالارین شانینی، موازی و عمودی خط‌لرله آلتی تیکه‌یه بؤلر، هر تیکه نین بوجاقلارین کسیب گؤتورمکله داییره شکیلینه سالیب، هره سینی بالاجا داییره قابا قویارلار. بال کسیله جک یا بال سوزولوجک چادیرین ایچینه آری گیرمه سین دئیه، آغیزینا تور آسارلار و مؤحکم کیپله‌یرلر. بال سوزنده یا بال کسنده، چادیرین ائشیگی و آغیزی نین یانیندا، توسدو گیرده توسدو قویارلار.

خوی‌دا بالچی بازار، حاجی بابا مچیدی اولان بازاردیر. قاپان دیبی و شهه‌رین چئشیدلی یئرلرینده ده دوکانلاردا بال قویار ساتارلار.

علی دئییردی: شهد بالی عومده اولاراق ۲۸ کیلو لوق حلبی‌لره تؤکوب بازارا وئره‌ریک. تک- تک گلیب آلانلارا، شیشه ده ساتاریق. شان بالی‌دا عومده و تک- تک ساتاریق.

بو ایل (۱۳۸۶) صاندیق بالی‌نین قیمتی، بازاردا کیلوسو اوچ مین ایلا دؤرد مین تومن، سبد بالی ایسه، کیلو سو ۴۵۰۰ تومن ایدی.

علی سؤزلری‌نین دوامیندا دئدی: «خوی» ون بالی، تورکییه و عراق اؤلکه لرینه ده صادیر اولار. تخمیناً ۱۳۷۴ جو ایل، بال‌دا تقلّوب اولدوغونا گؤره، ایفتیضاح‌لا تورکییه‌دن قایتاریلدی.

علی‌نین شوغلو پتکچی‌لیک‌دیر. دئییردی: بیز دؤرد قارداشیق. گئجه- گونوز ساعات سککیزدن آخشام یئددی یه قده‌ر ایشله‌یه‌ریک. شوغلوموز حلال شوغل دور. زحمتیزه گؤره الیمیزه سن دئین ائله بیر شئی گلمیر.

پاییزدان بیر آی یاریم گئدن یا ایکی آی یاریم گئدنه کیمی پتکچی‌نین ایشی وار. اوندان اویانا آریلارین روزولارین پتگین ایچینه قویار و داوا وئررلر. آریلارین قیشدا یئیه‌جکلری اوچون صاندیقدا، رامکادان کسیلمه‌میش شان بال قویارلار. قیشدا پتک‌لری سیرالاما اوچ- دؤرد جرگه اوست- اوسته دوزوب قالایالار. هاوا کئچمه سین دئیه، بونلارین آرالارینا بلیم باسار برکیدر، اوستلرینه بیر قات بلیم تؤکر و نایلون سالارلار. یئل آتماسین دئیه، نایلونون اوستونه داش قویارلار.

علی دئییردی: بعضی ایل لر، پتک لریمیزی، کازرون، میناب، شهریار و دزفول کیمی ایرانین ایسدی شهه رلرینه آپاراریق. بونو تعاونی میره دئیریک، تعاونی اکینچی‌لیک جهادی ایداره سینه(جهاد کشاورزی) یازار، جهاد ایسه، بیزه مجوّیز وئرر. تعاونی‌ده هر سهم یوزمین تومن‌دیر. پتکچی‌لر پتک‌لری‌نین سایی لارینا گؤره سهم آلارلار.

علی دئییردی: بیز پتکچی لیک باره ده یازیلمیش کیتابلار اوزره ایشله‌ینمریک. اؤز تجروبه لر یمیزله ایشله‌یرک کیتابلارادا باخاریق.

یوخاریداکی معلوماتی علی کاظمی و سید مصطفی موسوی چورسی نین دیلیندن یازدیم. علی ۲۵ ایل دیر پتکچی دیر. مصطفی ایسه امَکلی عدلیه ایشچی سی(کارمندی)، دده -بابا شوغلو پتکچی دیر.

«اورین خوی» قزئتی نین ۸۶/۱۰/۲۲ تاریخلی ۲۸۶ جی سایی سیندا، پتکچی لیک له ایلگی لی بیر مطلب درج اولونموشدور. منیم مطلبیم له بیر گه ایستیقامت ده اولدوغونا گؤره بورادا قئیده آلماغیم یئرینه دوشردی:

رئیس هیأت مدیره شرکت تعاونی زنبورداران خوی گفت: این شرکت بزرگترین شرکت تعاونی در ایران و خاورمیانه است و در آن ۲۰ هزار خانوار تحت پوشش هستند.
علی اسعدی چورسی با اشاره به اینکه هم اینک ۱۰٪ عسل کشور در شهرستان خوی تولید می شود افزود: در این شرکت تعاونی ۲۲۴۰ نفر عضویت داشته و تعداد کندوی مدرن در شهرستان خوی ۱۸۰ هزار و تعداد کندوی بومی ۳۲۰۰۰ کندو می باشد.
وی محصولات تولیدی شهرستان خوی را شامل عسل، موم، بره موم، گرده، ژله رویال و پرورش ملکه دانسته و تصریح کرد: سالانه بیش از ۸۰۰۰ تن عسل در این شهرستان و توسط زنبورداران تولید می شود اسعدی چورسی ارزش گرده افشانی زنبور عسل را ۸ برابر تولید عسل و درآمد آن دانسته و گفت: پوشش جغرافیایی کوچ کندوها شمال، جنوب و غرب کشور است. رئیس هیأت مدیره شرکت تعاونی زنبورداران خوی گفت: بصورت غیر مستقیم نیز در امر زنبور داری برای ۳۰ هزار نفر اشتغال زایی شده است.
وی افزود: بیش از ۵۰٪ عسل تولیدی در شهرستان خوی به برخی از کشورهای جهان از جمله ترکیه، عراق، روسیه، آمریکا، حوزه خلیج فارس، جمهوری آذربایجان، کشورهای حوزه دریای خزر، سوریه و عربستان صادر می شود.
وی در خاتمه نوسانات قیمت شکر و کمبود آن در بازار را از جمله مشکلات سر راه زنبورداران خوی عنوان کرد.

همان قزئتین ۳۲۸ نجی سایی سیندا فارسجا اوخویوروق : خوی- ون اکینچی لیک جهادی مودیری نین آچیقلاماسینا گؤره، خوی شهرستانی بو ایل (۱۳۸۷) آلتی مین تون بال استحصال ائتمک له مملکتیمیزین ۲۰٪ بال محصولونو اورتمیش (تولید)، استحصال و کیفیت باخیمیندان ایران سوییه سینده بیرینجی روتبه نی قازانمیشدیر .

آغاشچیلار

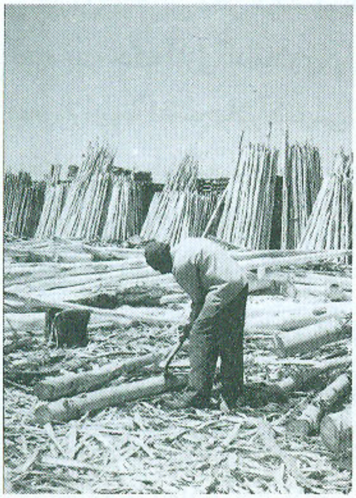
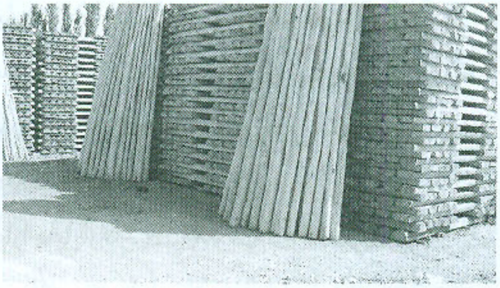

بیر آدامین یوز آغاجی وار. دئیر ساتیرام. آغاشچی ایله گئدر باخارلار. یاخشی، نئچه دئییرسن؟ ... تومن. اؤیان، بویان، آل- وئرلری توتمازسا قاییدیب گلرلر. بیر آیری آغاشچی آپارار، قیمت دئیر. موعامیله‌لری توتارسا، پولون آلار. آغاشچی اؤزو موتور آپارار یا بیر موتورچو توتار و آغاجلاری کسدیریب سالدیرار. موتورچونون گونو ایندی ۲۵ مین تومن‌دیر. آغاشچی ایکی- اوچ نفرده فهله آپارار. چیرپی ووران، کرکی ایله آغاجلارین قول- بوداغی اولان چیرپی‌لاری وورار.

آغاشچی آغاجلاری اؤلچر و نیشانلایار. مثلاً بویلاری ۵ مئتیر یا ۵/۵ مئتیردن دام آغاجی دیرک، ۳ مئتیر یا ۳/۵ مئتیردن نجارلارین ایشله یه جگی قاپی- پئنجره ایچین. موتورچو، اوزون آغاج گؤده‌سینی نیشان قویولدوغو یئریندن کسر، پارچالاییب بؤلر. چیرپیلاری یاندیرارلار یا آغاج ییبه سی اونلاری اکر، بؤیویوب قلمه اولارلار.

آغاج پارچالارینی اؤنجه داشقا ایله آغاشچی خانایا گتیرردیلر. ایندی کوْمپرس ماشینی ایله گتیریرلر. قالیبدی اوزاق- یاخین لیغینا، آیاغی (هر دؤنه آغاج یوکله ییب گتیرمگین کیراسی) ۱۵ مین ایلا ۵۰ مین تومنه کیمی‌دیر. ماشینا وورماسی‌نین‌دا آیری اوجرتی

وار. اوچ یا دؤرد نفر فهله یاپیشار، ال‌لری‌ایله آغاجلاری قوْوزایار ماشینا وورارلار. بونلارین اوجرتی، هر دؤنه یوکلمک ایچین ۱۲ ایلا ۱۵ مین تومن دیر. بو ایشی گؤره بیله‌جک اؤزل آداملاری واردیر. بونلاری قفه‌دن آپارارلار. ایمامزادا قاباغیندا بیر قفه وار، بونا آغاشچیلار قفه‌سی دئیرلر. آغاشچیلیق ایشی‌ایله ایلگیلی آداملار، مطل واختلاری بورایا ییغیشار یادا بونون اؤنونده‌کی، خیابانلارین آراسیندا یئرلشن بالاجا اوچ قولاق پارک دا اوتورارلار. بیر آدامین بونلارا ایشی دوشنده گلر دانیشار آپارار.

آغاشچی‌خانادا بو آغاجلارین هر پارچاسینی ۲۰۰ تومنه سویارلار. بیر نفر کرکی ایله آغاجین دویونلرین وورار صافالدار، بیری‌ده اوراقجا ایله قابیغین سویار. بو ایش آداملارینی‌دا قفه‌دن، آغاشچی‌خانادان یا ائشیکدن تاپماق اولار.

آغاجلاری سویاندان سونرا، قوْوزایار دیوارا دایایارلار. قابیقلارینی، آرا تمیزلنسین دئیه، سونرا یاندیراجاقلار. آغاجلاری یاش- یاش نئیسان ماشینی ایله، ۱- « قونقا » (qonqa) - یا ۲- لئنته (lent) گتیررلر. نئیسان بونلاری داشیماغی نین آیاغینا ۴ ایلا ۵ مین تومن کیرا آلار.

قونقادا، آغاجلاری اوزوناسی دوغرایار، تاختا و الوار ائدرلر. تاختالارین قالین لیغی ۹ یا ۱۰ سانتیمتر اولمالیدیر. آغاج وار ۳ یا ۴، آغاج وار ۵ ایلا ۸ دنه تاختا وئرر.

قونقا، بو مطلبین سوْنوندا ایضاح ائدیلمیشدیلر.

تاختالاری نئیسانا یوکله‌یر، عئین قاباقکی کیرا ایله (آیاغینا ۴ ایلا ۵ مین تومن) آغاشچی‌خانایا قایتارارلار. بیر وارید آدام بو تاختالاری، ۳ نفر فهله سی ایله توْنقال قورار. هر تونقال ۲۰۰، ۳۰۰یا ۵۰۰ دنه تاختادان قورولار. تونقال قوران، تاختانین بیرینه اوتوز تومن آلار. فهله لرده هره سی گونده اون مین تومن آغاشچی دان آلار، علاوه اولاراق بونلارا نشتوْلوق و ناهاردا وئررلر.

تاختالار تونقال‌دا قالار قورویار، ۵ یا ۶ آی یا بیر ایل سونرا اونلاری نجارلار یا گرکینده اولان کیمسه‌لر گلر آلار آپارارلار. لئنت‌لر تاختا کسنده، ایپی‌نه (آغاج پارچاسی نین بویونجا بیر کره دیز گئتمگینه) یوز تومن آلارلار. بیر فهله ده لئنت کسن تاختالاری آپارار دیوارا دایایار. بو فهله نین ده گونده اون مین تومن آلاجاق اوجرتی، آغاشچی‌نین بوینونادیر. گرکی اولانلار، دیرک ده آلارلار.

تبریز و تهران دان دا گلر، هر بیر نفر ایکی ایلا بئش تونقالا کیمی آلیب آپارارلار.
قلمه، کلمپیردن باها اولار. بعضی آغاشچیلار یالنیز قلمه و کلمپیر آلارلار، باشقا آغاجا باخمازلار.
دلال اولمازسا، آل- وئر چتین اولار. دلال دیرکی اؤزل دیلی و پئشه‌کار باشاریغی ایله بیر تهه‌ر ، طرفلری باریشدیرار موعامیله‌نی بیتیرر.
آغاج آلان گلر دلالی تاپار و دلال، کیم ده آغاج اولدوغونو اونا دئیر. دلالین حقینی ایکی طرف وئرملی دیرلر.
آغاشچی‌خانا دئدیگین، دؤرد دیوارلی گئنیش بیر یئردیر. معمولاً ماشین یولو قیراغیندا یئکه بیر زمی‌نین چئوره‌سینه دیوار چکر و آغاشچی خانا ائدرلر. بورادا، آغاشچی نین دفتری اولاجاق بیر دام‌دا باسدیرارلار.
بعضی آغاشچی‌لارین اؤزونون آغاشچی‌خانا سی وار. بعضی‌لری ایسه کیرا توتارلار.
قدیملر، آغاشچی خانا شهه‌رین ایچینده، بعضاً قدیم کروانسارالارین یئرینده اولاردی. شهه‌ر بؤیودوکجه چکیلدیلر قیراغا. ایندی آغاشچی‌خانالارین چوخو پئره یولونون اوستونده دیرلر.
آغاجلاری معمولا پاییز فصلی کسرلر. آمما هر واخت آغاج یییه سی نین پول گرکی اولدو، ساتار کسدیرر.
خوی- ون اؤز آغاجی جیریلماز. آمما کناردان گلن آغاجلار جیریلار. قره ضییادین، قوتور، «زورآوا» دان گلن آغاجا کنار آغاجی دئیرلر. پئره یولونون آغاشچی‌خانالاری نین بیرینده، بورانین یییه‌سی، اوچ الکتریک قووّه‌سی ایله ایشله‌ین دسگاه قویموشدور:
۱- قوٌنقا qonqa ۲- لئنت lent ۳- وال Val
قوٌنقا، دیرکلری کسر، تاختا یا الوار ائدر. لئنت، نجارلیق دئمک اینجه ایشلره باخار. وال ایسه، اؤرتو (روکش)، محجّر خراط‌لیغی ائدر.
سؤزو گئدن آغاشچی‌خانانین یییه سی هر طورلو آغاج آلار و یئری گلدیکجه اونلاردان یارارلانار. بورادا، قونقا کسن تاختالاری گتیریر یاش- یاش اوزالدیب اوست- اوسته قالاییردیلار. آغاج محصول‌لاری ائستحصال ائدن ائعمال خانالار

(کارگاه) ین شیشه لرینده بو آدلاری گؤرمک اولار: نجارلیق. آغاج صنت لری (صنایع چوبی). موْبیلیا چیلیق (مبل سازی). دئکوراسیون. دئکوراچیلیق. منبّت و معرق.
مثلاً موبیلیاچیلار هر طورلو آغاج آلار، آغاجلاری کسدیرر، آغاشچی خانالارین بیرینه آپاریب تونقال قوردورار، کیرا وئرر بیر ایل اورادا ساخلاتدیرار. یا گرکلری اولان آغاجلاری بیر باشا آغاشچیلاردان آلارلار.
بعضی ائعمال خانالارین هئچ آدی یوخدور. بونلارین بیرینده ایکی لئنت قویولموش، بیر آدام ایشله‌ییر، یالنیز قره آغاج آغاجیندان آت یهه‌ری تاختاسی یوْنور قاییریردی. بیر باشقاسیندا یالنیز یئشیک (میوه قوتوسو) قاییریردیلار.

قوْنقا

قوْنقا (تراموا) دئدیگین قاطارین دمیر یولو کیمی ایکی مووازی دمیر خطین اوستونده حرکت ائدن، الئکتریک قووه سی ایله ایشله ین ساده ماشین دیر. آغاج گؤوده سینی قونقانین بؤیورونه قوشار قارماقلاری ایلیشدیریب برکیدر و قونقانی دمیر یولون اوستونده قاباغا سوررلر. قاباقدا، دمیر یولون قیراغیندا یئرلشن ساکین بیر ماشی نین بوخجو لئنتی، عمودی حرکتی ایله، آغاج گؤوده سینی ایره‌لی سورولدوکجه باشدان دیبه اوزوناسینا کسر و بیر تاختاسینی سالار. بوخجو لئنتین اؤز یئرینده دورانی حرکتی واردیر. قونقانی اولکی یئرینه دالی قایتارار، آغاج گؤوده‌سی‌نین قالانینی بیر تاختا ائنی جه یانا ساری وئرر، یئنی دن قونقانی سورر، لئنت گؤوده‌نی اوزوناسی کسر، داها بیر تاختا اله گلر. بو ایش آغاج گؤوده‌سی‌نین سونونجو تاختاسینا دک داوام ائده جک.
یوخاریداکی معلومات، آغاشچی «حسن سیدآقازاده» نین سؤیله دیکلری اساسیندا حاضیر لانمیشدیر. ۱۳۸۶

خوروز- تویوق[1]

تویوق کوه küh (کورت) دوشنده، گتیرر اؤز دوغدوغو یا باشقا یومورتالاردان آلتینا قویارلا و تویوق کورت یاتار. آنجاق یومورتالار گرک نوطفه‌لی (خوروز گؤرن تویوغون یومورتاسی) اولسونلار. دئمک جوجه باسدیرارلار.

تویوق کورت دوشنده، جوجه چیخارتماغا قیزغین هوس و طلب گؤسترر و قیققیلدایار. قدیملر، بعضی عاییله‌لر جوجه باسدیرماق ایسته‌مه‌ینده، کورت دوشن تویوغو آرا-سیرا نئچه دؤنه حوْووضون سویونا باسار و چیخاردار‌دیلار کی سوْووسون هوسدن دوشسون.

کورت یاتان تویوغون دنین سویون یانینا قویارلار. ایگیرمی بیرگون کورت یاتاندان سونرا، یومورتانین ایچینده جوجه‌لر، جوه cüh وورار. یعنی جوجه دیمدیگی ایله یومورتانی وورار سیندیرار، یومورتا چاتلاییب آرادان ایکی بؤلونر و دیمدیگی جوکله‌یر چیخار. یومورتانین سینمیش یئرینده دئیرلر: جوه ووروب. بیر گون یا بیر ائونه جوجه نین گؤت طرفی، بؤلونموش قابیغین کونه طرفی ایچینده قالار. بو حالدا جوجه‌نین گؤبگی یومورتا ساری‌سینا باغلی‌دیر. ائله کی ساری قورتولدو، قابیق دوشر و جوجه یئرییر. تویوغون دنین سویون گؤتوررلر. جوجه ایچینده دوشوب بوغولماسین دئیه، بیر دایاز قاب مثلا بوشقابدا سو قویارلار. کپک، یارما،... و قاباقدان چیخان پیلوْو کیمی غذالاردان دن قویارلار.

ائله کی یئددی آی کئچدی و جوجه‌لر تورالدیلار، آنالاری قوْوار. جوجه یومورتادان چیخاندان ایکی- اوچ آی سونرا، دیشی یا ائرکک اولدوغو بلله‌نر. بو حالدا دیشی اولارسا فریک، ائرکک اولارسا بئچه دئیرلر. (بیر تویوقچو دئییردی: آلتی آییندا فریک دئیرلر)

بئچه یه بیر یاشیندا « یاریم قارت » ایکی یاشیندا اولاندا قارت qart دئیرلر. بئچه یاریم قارت اولاندا، آیاقلاری‌نین توپوغوندا ایچری طرفدن ماميز mamız چیخاردار.

۱- اؤنجه کی فولکلوریک کیتابلاریمدا، تویوق حاققیندا بیر سیرا باشقا قئیدلریم اولموشدور.

یاریم قارت بئچه مامیزیندان بلله نر. بارماغین بیر بوغومونجا مامیزی اولار. قارت اولاندا، مامیزین اوزونلوغو، بارماغین ایکی بوغومو بویونجا اولار.
بئچه یاریم قارت اولاندا، قویروغونون آراسیندا، ایکی اوزون تئلک چیخار، ساللانار اوجلاری یئره دایانار. بو تئلک‌لره شمشیر دئیرلر. بئچه، یاریم قاتلیغیندا تولک tüläk اولار. بالا توکون تؤکر، آنا توکو گتیرر.
تویوق بیر یاش یاریمدا « آناش » اولار.
بئچه، ۵ یا ۶ آییندا هوسله‌نر چپیک چالار (قاناد چالار). تویوق یئددی یا سککیز آییندا، بعضی‌لری ایسه بیر یاشیندا یومورتلایار.تویوق وار، بیر گون هن بیر گون یوخ، تویوق وار ایکی گوندن بیر یومورتلایار. بعضی تویوقلار ایکی ساریلی دوغارلار. بونلارین هامیسی قالیبدیر تویوغون جینسی و یاخشی یئییب ایچمگینه.
ائوین بلیرلی بیر یئرینده سامان تؤکرلر، تویوق گئدر یاتار یومورتلایار. راحات یومورتلاسین دئیه، آلتینا «فالا» قویارلار. یعنی آلتینا یومورتا قویارلار. بعضی تویوقلار یومورتا دوغاندان سونرا قاقیلدایار.
تویوغون اوخوماغینا سـییرمک sayirmak دئیرلـر. تویـوق سـییرنده، اونـون خییـال راحاتلیغی دویولور. تویوقلار کوللوک ده یـا توپراقلیـق‌دا ائشـینمگی چـوخ سـئورلر. تویوق جوجه لرین آلتینا ییغاندا، هانسی جوجه تویوغون بئلینه چیخار سا، دئیرلـر: او جوجه خوروز اولاجاقدیر . گؤررسن ائوین اوشاغی‌نین الینه چؤرک وئرر، آناسی حـیط ده دیوارین دیبینده اوتوردار، تویوق گلر دیمدیگی ایلـه یاپیشـار، اوشـاغی چیغیـردا- چیغیردا چؤرگی اونون اليندن آلار.
تویوق‌لاردا خوروز کیمی بیر- بیرلری‌ایله دؤیوشرلر.
قدیم زامان چوخ ائولرده خوروز- تویوق ساخلایاردیلار. تویـوقلارین بویلارینـا گـؤره بیر بالاجا دام قاییرار، اونا «این» دئیرلر. آخشاملار تویوقلاری اینه سالار و قاپی سـینا داش قویارلار.
یئرلی خوروز- تویوغون چئشـیدلریندن: قیرمیـزی، قـره، آغ، حنـایی، چیـل، گـؤی، ساری، لاری. بونلارین پیپیگی کیچیک اولار.

هولندی (هر بویادا)، ژاپونی (کوله، آلچاق بوی)، دودمه.

خوروز- تویوق، بیـزیم فولکلورومـوز دا گئنـیش اؤلچـوده اؤز عکسـینی تاپمیشـدیر. توکوندن یوموشاق بالیش دوزلدرلر.

قدیم ساعات اولمایان چاغلار، سحرین آچیلماغینی خوروز بانی ایله بیلردیلر.

یوخاریداکی مطلبی «کوردئشین» لی عزیز زینالی اقـدم یـن وئردیگـی معلومـات اساسـیندا یازمیشام. البته ۱۹ سطیره دک ده اؤز بیلـدیکلریم یـا تویوقچـولاردان سوروشـدوقلاریمی مطلبین سونونا آرتیرمیشام.

قوشچولوق‌لار (مرغداری)

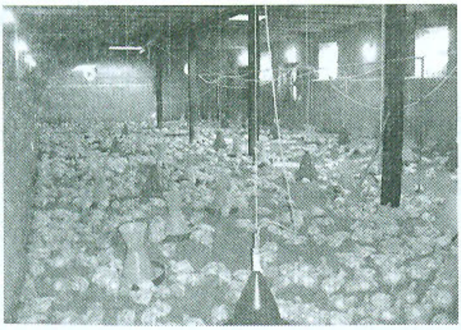

ایندی آوادانلیق‌لاردان اوزاق چئشیدلی یئرلرده، قوشچولوق‌لار قاییریر، اتلیک خوروز- تویوق، یومورتلایان تویوق و آناج تویوق بئجریرلر.

قوشچولوق‌لار دئدیگین یئکه یا خیردا اؤرتولو سالن‌لاردیرلار.

اتلیک تویوق بئجرنلر، اون ایکی ساعاتلیق جوجه‌نی «قره ضـییادین» دان آلیـر، اؤزل ماشینلارلا گتیریر سالونا بوراخیرلار. سالونون ترکینه یونغاج (رنده) آغیزیندان چیخان یونقاج سپیر و جوجه‌لر اونلارین اوستونده دورورلار.

دن قابی و سو قابی‌لاری بلیرلی فاصیله لرده دوزولموشلر. دامین اوسـتونده کـی سو منبع یندن نازیک ایچی گؤرسه‌نن شیلانق لارایلـه سـو سـوزور گلیـر سـو قـابی‌لارا تؤکولور.

بـو جوجـه‌لـرین سـوْیوندا (نـژاد)، دجـل لیـک ائتمـک، دؤیوشـمک و ائشـینمک خاصییت‌لری یوخدور. ذاتاً آرام و ساکیت دیرلـر. مـن بیـر یئکـه سـالون‌دا بـونلارین جوککولتو سون ده ائشیتمه دیم.

قوشچولوقلارین یئکه خیردالیغینا قالیب دیر. ایکی مین جوجه دن توتدو ایلا اوتوز مین جوجه بئجردن لرده اولور. چوخ سایی دا جوجه بئجرن لر، یئری نئچه قطعه یه بؤلور و هر قطعه ده اون مین جوجه بئجریرلر. هر اون جوجه یه بیر مئتیر موربع یئر نظرده آلیرلار.

جوجه لر یئکلدیکده، اونلارین یاشادیغی قطعه نی ده یئکلدیر لر. مثلا آرادان چکیلمیش تورو بیر آز اویانا آپاریرلار. یئرلری گئنیش له نیر.

جوجه لر ۵۲ گون بئجریلدیکدن سونرا بازارا وئرملی کامیل خوروز یا تویوق اولورلار. بو سوره ده (مودت ده) هر قوش بئش کیلو دن یئییر.

مکه، بوغدا، سویا، سوموک، صدف، چئشیدلی ویتامین لرین هره سیندن بلیرلی میقدار قاتیر، اویودوز و تویوق دنی ائدیرلر. معمولا بو خوروز- تویوقلارین بوْیاسی آغ اولور.

قوشچولوقلاردا، بو قوشلارین ساغلاملیغینا اؤزل دیققت یئتیریرلر. ائشیک دونیا ایله ایلگی لرینی بیر دیبلی کسیرلر.

من ایچری گیرنده، بیر جوت پیلاستیک باشماغی ضید عفونی ائدیب وئردیلر آیاغیما تاخدیم. نارین گؤزلو دمیر تور چکیلمیش ائشیک و ایچری قاپیلاردان سالونا گیریرسن قاپی نین تقریبا بیر مئتیرلیگینده کی یاریم مئتیر اوجالیغیندا محجّردن اویانا کئچمک یان آداملارا جاییز دئییل. سؤز دئمزلر، آنجاق آدامین آنلاغینا نه گلیب دیر. قوشلارین واختیندا واکسن لرین وورور و داوالارین یئدیردیرلر.

کامیل تویوق اولاندان سونرا بونلاری تویوق باشی کسیلن (کشتارگاه) یئره ساتیرلار. اورادا بونلاری کسیر، ایچ- آلاتین چیخاردیب تمیزله ییر، نایلون ایچی باغلامالاردا بازارین تویوق اتی و یومورتا ساتان دوکانلارینا وئریرلر. قوشچولوق لار تویوقلاری بیر سیرا ساتاندان سونرا، سالونو و قوشلارلا ایلگیلی هر نه یی یویور تمیزله ییر و ضید عیفونی ائدیرلر. بئش- آلتی گون سونرا یئنی دن جوجه گتیریر بئجرمگه باشلاییرلار.

یومورتالایان تویوق، بئجرن قوشچولوق لار، تویوقلاری قفس ده ساخلاییرلار. هر قفس ده دؤرد تویوق اولور. جوجه لر آلتی آی دان سونرا دوغماغا باشلاییر و گونده

بیر یومورتا دوغورلار. بونلارین دنلری نین اؤزل فورمولو واردیر. تویوقلار آلتی آی دوغاندان سونرا تولگه tülәga دوشورلر. قیرخ یا قیرخ بئش گون سوره سینجه تولک ده قالدیقدا، یئرلری قارانلیق اولمالی دیر.

ائله کی تولک دن چیخدیلار، یئرلرین ایشیقلی ائدیر و تویوقلار یئنه دوغماغا باشلاییرلار. دؤرد بئش آی دوغار، گئتدیکجه یومورتالارین آزالدار و سئیرک دوغارلار.

یاشلاری تقریبا ۲۴ آیا چاتدیقدا قوجالمیش اولورلار. بونلاری تویوق کسیلن یئره ساتیرلار. بو قوجالمیش تویوقلارین اتلری قارت اولدوغونا، چوخ چتین بیشرلر. بونلارین اتلریندن کالباس اوره‌ترلر (استحصال).

بیر سیرا قوشچولوقلاردا ایسه آناج تویوق بئجریرلر. بونلارین دا یومورتاسین ساتارلار، آنجاق قفسه سالمازلار. قوشچولوقلار هر دؤنه تویوق بئجریب ساتدیقدان سونرا سالونون ترکین سوپورر، تویوق زیلی دئیه قووت quvәt اولاراق اکینچی لره ساتیرلار.

تالاوار آلتیندا[1] اوچ- دؤرد تویوقچو واردیر. بونلار جوجه لرینی تبریزدن گتیریرلر. بو تویوقلار، چئشیدلی بویالاری ایله قدیم یئرلی خوی تویوقلارینا اوخشاییرلار.

یوخاریداکی مطلبی، گنج یاشلی مجید مرندی نین سؤیله دیکلری اساسیندا حاضیرلادیم.

خوروز بازلار

بئچه‌لر لاپ اوچ- دؤرد آیلاریندان دؤیوشرلر. قاچماقلاری یوخدور. ساواشار بیر-بیرلرین اؤلدوررلر. دینمزسن اؤلدورر اتین یئیرلر. خوروزلاری بیر ایلینده دؤیوشدوررلر. لاری خوروز دؤیوشجول اولار. زیرنگ خوروزا مئشدی meşdi دئیرلر. مئشدی لرین

۱- «تالاوارآلتی»، سالماس خیابانی نین هیلال احمر مئیدانینا چاتان باشینا یاویق، خیابانین باتی (غرب) طرفینده یئر لشیر. یاخین ایل لرده بلدییه ایداره سی بو مئیدانچانین آغیزیندا قدیم یئکه قاپی یئرلرینه اوخشایان اوچ گؤزلو، هر گؤزو سیرا تاغلی بینا تیکدیرمیشدیر.

جینسی یاخشی دیر. دؤیوشدورنده هانسی خوروز او بیر یسینی قوْوارسا، اونـون ییبه سی قاچان خوروزا دا ییبه‌له‌نر.

دؤیوشن خوروزلارین اوستونده دؤوره دن (دؤوره ده کـی آدامـلار) پـول باغلایـارلار. گؤررسن بیر نفر مینی وئرر بئش یوزه. یعنی اگر او دئین خوروز قوْوارسا، طرف بـئش یوز تومن وئره جک دیر. یوخسا مین تومن وئرملی دیر. بیر سیراسی دا اونو ایکی‌یـه وئررلر. مرجلشنده بیری دئدی: «دوزدی»، سؤز بیتیب. یعنی مرجلشمه شرطینی قبول ائیله ییب دیر.

خوروزو دؤیوشدورنده بیر نفر حکَم (داور) تیکر و مثلا اوچ سـاعات واخـت قویـارلار. خوروزلارین بیری ییخیلدی، آییلدی، دالی لادی، ییبه سی اونو دینجلتمگـه گؤتـورر. خوروزو گؤتوروب تومارلایار، بوغازینا سو دامیزار، بودلارین سیغال لایار، بیر دسمالی سویا باسیب ائشر بوغازینا سوخار تا بوغازی یاشلانسین، اگر توک، قان و ات گئـدیب سه چیخسینلار و نفس یولوسو آچیلسین و بوغولماسـین. دینجیلتمگـین اون دقیقـه سوره سی (واختی، فورصتی) واردیـر. هـر طـرفین حققـی وار ایکـی کـره خوروزونـو دینجلتمگه گؤتورسون. هر دن شرط کسـرلر دینجلتمگـه گؤتـوردو یوخـدور. خـوروز اؤلدو، اؤلدو.

خوروزلار قاچدی قاچمادی، هر دن باریشا (صولح) گؤتوررلر. اوندا مرجلشـمه هـئچ اولار. آمما بیری تک باشینا خوروزونو مئیدان دان گؤتوررسه اودوزار.

مرجلشمه نین آراسیندا مومکوندور بیر خوروزون ییبه سی دئسین: حئییف دیر خـوروز هئچ اولار، اودوزدویا گؤتورر. اونون دالیندا هر کیم باغلاییب دیرسا، اودوزار.

یوخاریداکی معلوماتی، «کوردئشین» لی عزیز زینالی اقدم ین دیلیندن یازدیم.

قوشبازلار

هره بیر زادا بازدیر. بیری گول بئجریر، بیری عتیقه شئی لر ییغیر، بیری پوْستا مارکاسی (تمبر پستی) توپلاییر، بیری خوروز باز اولور و... بعضی لری ده قوش ساخلاماقلا ماراقلانیر. دئمک قوش بازدیلار.

قوشبازلیغی قازانج گتیرن بلیرلی بیر شوغل حئسابلاماق اولماز. بونلار، گونده لیک ایشلرینه مشغول اولماغین یانینجا، قوشبازلیق ائدیر، قوش بئجرمک و قوش اوچورتماقدان لذت دویورلار.

چئشیدلی دؤولت ایشلرینده اولان بیر قیسم آداملاردان توتدو، بازار آدامی، اکینچی، سوروجو و... کیمی هر طورلو ایش آدامی قوشباز اولابیلر.

قوشبازلارین چوخو، توپلومون (جامعه نین) آشاغی قاتینا و بیر سیراسی دا توپلومون اورتا قاتینا باغلی آداملار دیلار. هامی نین قوشبازلیقدان ایلکین تصوّورو، بیر دسته یاهونون گؤیده بیر ائوین چئوره سینده اوچماغی دیر.

قوشبازلار ائولری‌نین بیر بوجاغیندا قاپیلی بیر بالاجا دام قاییرار و دامین دیوارینندا باقفال دوکانی قفسه لری کیمی قوشلارا خانا- خانا یووا دوزلدرلر. گونده یا گون آشیری (بیر گون هن، بیر گون یوخ)، قوشلارینی بیر ایلا بئش ساعات گؤیده اوچوردارلار.

قدیملر بیر اوزون زؤله نین باشینا بیر پارچا باغلایار، اونو اوزالدیب ترپتمکله قویمازدیلار قوشلار اوچمادان تئز داما ائنسینلر. دال با دال فیشقیراق چالاردیلار. برک دن و تک فیشقیراق چالماقلا یاهونو ائنمکدن ساقیندیرار، مولاییم و دالغالی فیشقیراق ایله یاهونو لایلایار و اونو ائنمگه تشویق ائدردیلر.

قوشلار گؤیده ائوین چئوره سینده اوچار، اوینایار، ماغاللاق آشارلار. گؤررسن بیر قوش قانادلارین قویار بئلینه، گؤیده شیرجه گئدر. قوشون اوچماق سوره سی سونا چاتدیقدا، چیپک له ییب (قاناد چالیب) داما ائنر.

قوشباز گونده- گونده قوشو اوچورتماقلا، قوشو برکیدر. یعنی قوشلاری ائولرینه عادت وئرر و بو قوشلار گئدیب باشقا یئره دوشمزلر.

یاهونو قیش فصلی یئری قار اؤرتنده اوچورتمازلار. چون قوشـون گـؤزو قـارا دوشـر، دامی ایتیرر و اوچار یانا گئدر. بئلنچی واختلار، قوشلار آنتن بویدا اوچار و قاییدارلار.
قوشبازلار، قوشلاری اؤیرتمک ایچین بیـر- ایکـی سـین توربایـا سـالار شـهه ردن چیخاردار، بلیرلی فاصیله‌دن آتارلار.
قوشلار گؤیه قوْوزانار، نیشانه‌لر اوزره ائولری نـین توشـونو تاپـار، یووالارینـا دؤنرلـر. بیری دئییردی: آپاردیم اوزاقدان آتدیم، شهه ره دؤندوم. قوش، قانادلارین قویموشدو بئلینه نئجـه گلیـردی. بعضـی قوشـلار گئـدر آیـری دامـا یـا باشـقا بیـر قوشـبازین قوشلارینی گؤرر اورایا دوشرلر. بونلارین بیر قایداسی واردیر. بیری نین قوشـو باشـقا قوشبازا دوشدو، حققی یوخدور اونو ایسته سـین. دئمیـرم بـه پـول وئرسـین اونـدان آلسین. دوشن قوشو قوشبازلار وئرمزلر.
قوشو جوته (جوفت) سالارسان، چتین گئدیب باشقا بیـر یئـره دوشـر. مـن (مؤلیـف) گؤردوگوم بیر صحنه نی بورادا قئیده آلماق ایستردیم. گـاز ایـداره سـی نـین یانینـدا بالاجا بیر پارک وار. خیاباندان کئچیردیم، اوچ قـاتلی بیـر بینـانین دامینـا بیـر یـاهو قونموشدور. بیر قوشباز، تنبل بیر یاهونو یئره آتمیش الینی یالانـدان جیبینـه سـوخور چیخاردیر، یئره دن سپمک کیمی ائدیردی. بو حرکتی نئجه دؤنـه تیکـرار ائتدیکـده، دامداکی قوش ائنیب بو قوشون یانینا قوندو، یاهولارین خاصیتی‌نجه دؤشـون قاباغـا وئریب بو قوشون دؤوره سینده اویان- بویانا سوزمگه باشلادی. هر دؤنه قوشون اوزو اویانا اولانـدا، قوشـباز یئـره آتـدیغی قوشـو آیـاقی ایلـه آجیلیقـی (یعنی اؤل دا، نیـه ترپنمیرسن) او قوشا ساری ایته‌له‌ییر، اؤزو اونونلا او هـدف قوشـا یاخینلاشـیردی. ال وئریشلی حـدّده او قوشـا یاخینلاشـاندا، قوشـو توتسـون دئیـه الـین آتـدی. قـوش قوْوزاندیقدا، قانادی الینه کئچیب توتدو. برک قوش هئچ کیمه ائنمز. بیری دئییـردی: قوشلاری ائله برکیتمیشم کی هایاندان آتارسام، هئچ کیمه دوشمزلر.
یاهو اؤز ائویندن باشقا آیری قوشبازا دوشمز. دئمیرم به آزسین یا یورولوب گیجلسین. بیر قوشباز گؤیده بیر قوش گؤرنده، قوشلاری نـین نئچـه سـین اوچـوردار. او قـوش بونلارا قاریشیب اوچار و یئره ائنر. او قوش اوچوب گئتمه سـین دئیـه، قوشـباز دن- سویونو وئرر، اونون قانادین کسر یا باغلایار (یاپشقان لئنت ایله قانادین تئلک لرینی بیر-

بیرنه یاپیشـدیرار) و بیر هفته دن آرتیق سوره دن سونرا اونا قاناد وئررلر. یعنی قانادین آچار اوچوردارلار. قانادی کسیلن قوشون دا بیر سوره سونرا قانادین یولارلار. بیـر آی ایلا قیرخ بئش گوندن سونرا یئرینه تزه تئلک لر گلر.

بعضی قوشبازلار توتدوغو یاد قوشو، قوشلارینا قاتماز، تئز آپارار ساتارلار.توتولموش یاد قوشون قانادینی کسمه دن یا باغلامادان تئز اوچوردارسان، بعضی لـری داما قاییدار، بعضی لری گئدر آیری قوشبازین قوشلارینا قاریشارلار.

قوشون قانادین کسنده، یئرینه چیخماز. آمما اگر قانادین یولارسان قانادیقـدا یئرینـه تزه تئلک لر چیخار. بودا هر آدامین ایشی دئییل، بولن آدام ایسته ییر.

بعضی قوشبازلار قوشو بیر کره آپارار اوزاقدان آتار. قوش قوْزانار اوچوب ائـوی تاپـار گلر. ایکینجی کره فاصیله نی آرتیرار. مثلا بئش کیلو مئتیر اوْنجه کی آتدیغی یئردن اوزاغا آپاریب آتار. قوشباز نئچه دوْنه فاصیله نی آرتیـراراق آپاریـب لاپ اوزاقـلاردان آتار. مومکوندور قوشو اورمیه دن یا داها اوزاق شـهه رلـردن آتسـین و قـوش گلیـب خوی دا یوواسینا دوْنسون.

بو حالدا مومکوندور قوشباز مینیک اوتومبیلی ایله «خوی» ا دوْنسون، قـوش دا یولـو کسه گلدیگینه گوْره عین زامان سوره سینجه قوشبازلا بیر لیکـده ائـوه یئتیشسـینلر. بلکه ده قوشباز گلسین قوشو ائوده گوْرسون.

لاپ گوجلو قوشلار، اون بئش ساعات گوْیده اوچا بیلیرلر. یاهونون بیری، بئش مـین تومندن توتدو ایگیرمی مین تومنه کیمی آلیم- ساتیم اولور. یـاهو نـه قـده ر گوْیـده چوخ قالیب چوخ اوچا بیلرسـه، دیـری چـوخ اولار. ائلـه قـوش وار تبریـزدن آتـارلار «خوی» ا گلر. بئلنچی قوش یوز مین تومن دن ده آرتیق پولا گئدر.

چوخ اوچا بیلن قوشو جینسی یاخشی اولدوغونا جوته (جوفته) وئررلر. یعنی قوشلارین ایچیندن اونا بیر جوفت وئرر و بالا توتارلار.

گوْررسن بیر پیشیگ دادانار گلر قوشلاری توتوب یئیر. بو حالدا قوشلارین ییـیه‌سـی پیشیگه جلـه قـورار. پیشـیگی توتانـدان سـونرا، مینیـک ماشـینی اولارسـا، آپاریـب اوزاقلاردا آزدیرار. یوخسا پیشیگی اوْلدورر. بعضـی لـری پیشـیگی اوْلـدورمگی شـوم بیلرلر.

بیر قوشباز قوشلاری نین هامی سین ساتاندا، دئیرلر یوواسین ساتدی.

بیر اکینچی دئییردی: موتوردان (درین سو قویوسو موتورو) سو توتموشدوم. سیرا منه چاتمیشدیر. گئدیردیم اکینی سووارام. گؤیده قوش گؤردوم. بئلی قویدوم یئره، قوشلارا مشغول اولدوم. کدولاریم یاندی، قوشلاردان ال چکنمه دیم.

قوشبازلارین ناشی سیدا اولور. بیری دئییردی: بیر گون آخشاما یاخین قوشلاری اوچورتدوم. قوشلار داما ائنینجه هاوا قارانلیقلاشدی. دامی ایتیردیلر، بیلمه دیم هارا دوشدولر، کیم توتدو.

هر صینیف دا اولدوغو کیمی قوشبازلارین دا شهه رده بیر قفه سی واردیر. گلر بورایا ییغیشار، عومده اولاراق قوش باره سینده دانیشارلار.

قوشبازلار، پول، خوْت- شالوار، کؤینک، باشماق، چیلوْو- کاباب کیمی شئی لردن مرجلشرلر.

بیر چئشید مرجلشمه

ایکی قوشباز قوشلاری اوچورتماق ایله مرجلشرلر. ائله کی «دوزدی» دئدیلر، ایش بیتر بیر داور (حکَم) تعیین ائدر و پول لاری اونا تاپشیرارلار. بلیرلی گون ایکی طرف داور ایله گلرلر، بیری نین مثلا ایگیرمی قوشو وار، داور اونلاری مؤهورله یر، ساعاتا باخار اوچوردارلار. قوشلار قوْزانار، گؤیده بیر سوره اوچار، نهایت داغینیق حالتده، بیری تئز بیری گئج ائنرلر. داور ائنن قوشون مؤهورونو یوخلایار، هره سی نین هانسی ساعات، هانسی دقیقه ائندیگینی یازارلار. بئله لیکله هر یاهونون نئچه ساعات و نئچه دقیقه اوچدوغو بلله نر. بونلاری جمع له یر و قوشلارین سایی سی یعنی ایگیرمی یه بؤلرلر. نهایت هر قوشون اورتالاما نه قدر اوچدوغو سوره سی (معدل) الده ائدیلر.

مثلا بئش گون سونرا گئدر، او بیریسی قوشبازین مثلا اون بئش یاهوسونو بئلنچی اوچوردار، یازار و هر قوشون اورتالاما اوچوش سوره سینی حئسابلایارلار. هانسی نینکی چوخ اولدو، او قوشباز اودموشدور.

گؤررسن بیر قوشباز قوشلارینا آرخایین اولار طرفینه بیر ساعات یاریم «بوْی» (آوانس) وئرر. یعنی طرفین قوشلاری نین اورتالاما اوچوش سوره سینه بیر ساعات

یاریم آرتیرارلار. قالمیشذیر شرطین کسمگینه. اگر اولکی قوشبازین مثلا ایگیرمی قوشونو اوچورتدولار، ایکینجی قوشباز ایگیرمی دنه‌دن چوخ اوچوردا بیلمز.آمما ایگیرمی دنه دن آز اوچوردا بیلر. مثلا اللی مین تومن‌دن مرجلشرلر و دئیرلر مثلا اون مین قاچاقدی. یعنی قوشلاری اوچورتماقدان قاباق قاچماق ایسته‌ین طرف، اون مین تومن پولوندان چکه بیلر. او بیریسی طرف ده بونا قارشی اون مین تومن اؤز پولوندان چکر. دئمک ایگیرمی مین تومن وئررلر ائشیگه. بو ایگیرمی مین تومندن بیرشئی ده داوره چیخارلار. بو حالدا مرجلشمه نین مبلغی قیرخ مین تومنه ائنمیش و مرجلشمه یئرینده دیر.

قالمیشدیر شرطین کسمگینه. مومکوندور دئیه لر: ایگیرمی مین تومن قاچاق یا هامیسی قاچاقدی. هامیسی قاچاق اولاندا، قاچان طرف پولونو چکر، داور او بیریسی طرفین ده پولونو وئرر و مرجلشمه پوزولار.

گؤررسن مثلا احمد آدیندا بیر کیمسه، یاندان گلر، بیر طرفین قویدوغو مثلا اللی مین تومنین اوستونه، اوتوز مین تومن گلر. او بیریسی طرف قبول ائتدیکده، مرجلشمه نین مبلغی سهسان مین تومنه یوکسلر. اگر احمدین طرفی اودارسا، احمد اوتوز مین تومن اودار. یوخسا پولونون هامیسی گئدر.

ایکینجی چئشید مرجلشمه

قوشبازلار مرجلشر و قوشلاری قوشارلار. ایکی قوشباز بیر داور تعیین ائدر، بیر یا ایکی یا ... یا بئش قوشو (ایکیسی ده موساوی سایدا) آپارار، اوزاق یئرده داور قوشلاری مؤهورله‌یر وهره سینی اون دقیقه فاصیله ایله آتار، تئز ائولرینه دؤنرلر. هانسی نین قوشو گلیب ائوینه دوشدو، فوراً اؤنجه دن ایکی ائوین آراسینداکی بلیرلنمیش بیر یئره آپارار و داوره گؤسترر. داور قوشون مؤهورونو یوخلادیقدا، تصدیق ائدر. داور نه دئیرسه، اودور. هانسی قوشبازین قوشو تئز گلدی، اوْ اودوبدور. قوشلار چوخ اولارسا، اورتالاما حئسابلایارلار.

اوچونجو چئشید بیر مرجلشمه

بیر قوشباز، باشقابیر قوشبازا دئیر: سنین ایگیرمی دنه ن (دنه نه) هشتاد (۸۰) ساعات. یعنی اگر سنین ایگیرمی دنه قوشون سهسان ساعات اوچا بیلرسه، سن منی

اودوبسان. اگر طرف قبول ائتمزسه، بیر آز ائنیـب دئیـر: ایگیرمـی دنـه نـه یئتمـیش ساعات. ایکینجی طرف ده اؤزو بیر بلیرلی سوره (مـودّت) ایـره لـی سـورر. اوقـده ر اویان- بویان ائدرلر، نهایـت مـثلا آلتمـیش بـئش سـاعاتین اوسـتونده اوُزلاشـارلار (توافق). مثلا اللی مین تومندن مرجلشر و داور تعیین ائدرلر. بلیرلی گـون گئـدر، داور اونون قوشلاری‌نین ایگیرمی دنه سینی مؤهورلـه یـر، سـاعاتا باخـار، اوچـوردارلار. قوشلار بیر سوره اوچار، هره‌سی‌نین ائندیگی ساعاتی یادداشت ائـدرلر. الـده ائـدیلن ایگیرمی زامان سوره‌سی عـددینی جمـع لـه‌یرلـر. اگـر ۶۵ یـا اونـدان چـوخ اولـدو، قوشلارین ییه‌سی اودار یوخسا اودوزار.

دؤردونجو چئشید مرجلشمه

مرجلشـرلر بیـر قوشـبازین بلیرلـی (مـوعین) سـای قوشـلاری، نئچـه سـاعاتا مـثلا «سلماس» دان خویا گله بیلرلر.

یاهو

یاهو تاپدیغی جوفتـو ایلـه جوتلشـندن بیـر آی سـونرا ایکـی یومورتـا دوغـار. البتـه دوغمامیشدان اؤنجه ائرکگی نین یاردیمی ایله یووالارینا چؤر- چؤپ ییغار، اونلاریـن اوستونده یاتار و یومورتا دوغار. ایلین هر واختی اولدو، یاهو کـورت دوشـه بیلـر. هـر گون یومورتانین اوستونده ناهارا کیمی دیشی، ناهاردان سـونرا ایسـه ائرکـک یاتـار. گئجه لر ایسه، همیشه دیشی یاتار. قوشلارین بیری کورت یاتاندا، او بیریسـی باشـقا بیر یووادا یاتار.

باشقا قوش بونلارین یوواسینا گلنده، دیمدیکلری و قانادلاری نین ضـربه سـی ایلـه وورار و یووالارینی سرت ساوینارلار (مودافیعه ائدرلر).

تخمینا ۱۵ یا ۱۸ گون کورت یاتاندان سونرا، بالالار یومورتـادان چیخـارلار. دئمـک قوشلار بالا چیخاردارلار. بالالار بیر- ایکی گوندن سـونرا جویولـده یرلـر. دده و آنـا قوشلار دن وئرمک یئرینـه، اؤزلـری یئیـر و ایچرلـر، دیمـدیکلرینی بـالالاری نـین آغیزلارینا سوخار، یئدیکلرینی مایئع حالتینده قایتارار اونلارین آغیزلارینا تؤکرلر. البته یومورتادان چیخاندان دؤرد- بئش گون سونرایا دک بالالایا شیره وئررلر (معده لرینـدن قایتارار آغیزلارینا پیله یرلر)

اون گون چکر (یومورتادان چیخاندان اون گون سونرا) اتجه بالانین قانادلاریندا تئلک لرین اوجو چیخار. تخمینا ۱۵ گون سونرا توکله نرلر.

بالانین جینسی، دده- ننه نین اونا یئتیشیب مـوواظیب اولماسی، ایلین هانسی فصیل ده بالانین یومورتادان چیخماسی، قئید اولونموش سوره لرین اوزون یا قیسا اولماغیندا ائتکیسی (تاثیری) واردیر.

تخمینا یومورتادان چیخاندان بیر آی یا اوتوز بئش گوندن (بعضی لری نین دئدیگینه گؤره ایگیرمی گوندن) سونرا، بالا اؤزو تام- توم دنله یر. یاهونون دنی، بوغدا، مکه، داری و... کیمی حوبوبات دیر. هردن معمولی دوز یا سال دوز قویارلار قوش دیمدیکله یر. تخمینا قیرخیندا تام اؤزو دنله یر.

یاهونون بالاسی معمولا بیر آیلیغیندا، دامدا دولانار، قیرخ بئش گونلوگونده اوچا بیلر. البته قالیبدیر بالانین جینسی و بدنی نین شرط لرینه. ائله بالا وار کی جوره دیر، دؤرد آیدا دا اوچانماز. قوشون اول اوچماغی اولاندا، دئیرلر: اول قانادی دیر.

یاهو بالاسی یومورتادان چیخاندان تخمیناً بیر آی سونرا، قاناد لاریندان بیر پر (تئلک) سالار. ایگیرمی گوندن سونرا ایکینجی پر، یئنه ایگیرمی گوندن سونرا اوچونجو پر سالار.

بئلنچی واخت آشیری سالا- سالا گئدر، باش پر سالاندا، اون پر قورتولار، دئیرلر: اکه لندی و اونا «اکه بالا» دئیرلر. یاهو بالاسی ائرکک اولسون، دیشی اولسون یئددی پر سالینجا بالادی. آردینجا اون پر سالینجا «بالادان قیزما» دئیرلر. ائله کی اون پر سالدی، اکه اولار. اون پر سالاندا دئیرلر: شاخدان چیخدی. مثلا یئددی پر سالاندا دئیرلر: اوچ پر قالدی شاخدان چیخسین.

یاهو بالاسی ائرکک اولارسا، باش پر سالاندا جوف cüf (جوفت) توتار. دیشی اولارسا، بئش پر سالاندا جوف توتار. ائرکک دؤشون قاباغا وئرر، قانادلارین یاری آچار، اوخویار قوغولدایار و اؤز دؤوره‌سینه فیرلانار. بئلنچی ترپنیش لری ایله دیشینی یانینا چکر. دیشی قوش دیمدیگینی اونون دیمدیگینه سورتر، سونرا امیشرلر. نهایت ائرکک دیشی نین بئلینه چیخار.

یاهولار ایلده (هر ایل) یایین اول آیی‌نین سونلاریندا توک تؤکر و تدریجا یئرینه تـزه توک گتیررلر. توکون تؤکنده دئیرلر: یاهولار تولک ده دیر tülək.
قالیـب یاخشـی سـاخلاماغینا. یـاهو ایگیرمـی ایلـه کیمـی یاشـایار، هلـه گؤررسـن توخومدان دوشمه ییب جوتلشه بیلیر.
یاهو عاجیز حئیواندیر. گؤررسن قارغا، بالاسین توتار، یاهو دوروب باخار دینمز. قجیر، چالاغان، قیرغی (قارتـال)، سـئرچه قیرغیسـی (سـئرچه ووران قیرغـی) کیمـی اوْوچـو قوشلار گؤیده شغاییب یاهونون بئلینـه مینـر، قییناغینـدا چـوخ چابالایارسـا. قیرغـی هیرسله نر. و دیمدیگی ایله قوشون بوینون اوزر و توکلرین یولار سوْوورار. بو قیرغی لارین بویالاری، ساری تهه ر یا بوْز یا قارانقوروق اولور.
یاهولار حیاتی نین ان مـاراقلی و هیجـان وئریجـی موقـدس تکـامول زیـروه سـی، اونلارین بعضی‌لری‌نین آزاد یاشـاماغی تـرجیح ائـدیب گئـدیب گـؤیرچین لـره قوشولماسیدیر. بو یاهولارین داماری دوز اولار و اصـل- کؤکلرینـده اولان آزاد لیغـا قوْووشارلار. بعضی‌لری‌ده گؤیرچین‌لردن جوف توتار و اونـلارا قاریشـارلار. بئلنچـی قوشلار داها هئچ قوشبازا ائنمزلر. چـون موسـتقیل، دن- سـو تاپمـاق قـابیلیتی نـی گؤیرچین لردن اؤیرنیب قازانمیش و آزاد لیغی سئویر و اونو منفـور بوینـدورق آلتینـدا یاشاماقدان اوستون بیلرلر.
یاهو لارین آدلاری
یاهولارین، کلله سی، گؤزو، قانادی، قویروغو، قوْلو یا دؤشونون بویاسی اوزره یـا دوم بویاسی یا خال‌لی اولماسـی اوزره ائلـه جـه‌ده باشـقا موشخصـاتینا گـؤره چئشـیدلی آدلاری واردیر: بوْز- قیرمیزی- آغ قویروخ- قره خالدار- قـره قـویروخ- قـره دسـپر (قولی قره توک)- ساری دسپر (قولی ساری توک)- قیرمیـزی دسـپر (قـولی قیرمیـزی توک)- کلله قیرمیزی- کلله ساری- کلله خالـدار- قیرمیـزی ابـلاخ- قـره ایـلاخ- ساری ابلاخ- گؤی ابلاخ- کلله قره- ساری قویروخ-قیرمیزی قوریوق- قره چیـل- قولی قیرمیزی- قولی ساری.
آغ ائرکک: آغ گؤز، ساری گؤز، قره گؤز، تای گؤز.
آغ دیشی: آغ گؤز، قره گؤز، ساری گؤز، تای گؤز.

خالدار: قیرمیزی خالدار، قره خالدار، ساری خالدار، چتیری (قویروغون آچار، دؤشون وئرر قاباغا یئرییر) یال لی (بؤیونو و باشی نین توکو، گلر گؤزلرینی توتار) دؤشی آغ ساری- ساری قوْل ائرکک.

قوشبازلارین خوشو گلمه دیگی، «قره، بوْز»، «ساری، بوْز»، «قیرمیزی، بوْز» کیمی ییر سیرا قاتیشیق بویالی یاهولار وار، بونلارا «قاتیخ- دوشاب» دئیرلر. دئیرلر«بویالاری سفئه دی. خوش گلمیر حیط ده دؤلنه لر ، آدام باخا». بو قوشلارین ساییسی ایندی آزدیر.

یاهونون مرض لریندن

چیچک چیخارتماق: نارین قیرمیزی چیوزه لر چیخار. گؤزوندن توتارسا، گؤزو تؤکولر، دیمدیگی نین یانینا چیخارسا، دیمدیگی ایریلر. آیاقلاریندان یا باشیندان توتار. بو مرض بولاشیجی دیر و او بیریسی یاهولارادا داراشار.

چیوزه لرین اوستونه بئتادین (قیرمیزی داوا) سورترلر. ایگنه سی وار، یاغ دا سورترلر.

گؤی ایسهال: یاهو، سوم اولار و سحردن آخشاما اؤلر. بو مرضین داواسی، «تیتراسکیلین» آدیندا، قیرمیزی حب دیر، آتارلار بوغازینا.

نییوْکاسئلniyokasel : دیمدیگی اسر، دن گؤتورنمز. باشی اسر، گیج اولار. یا قیچی توتولار یاقانادی. ال ایله دن یئدیردرلر. بو مرضی توتان قوشلارین، یوزده بیری ساغالار.

دئییردیلر: بویونو اوزانان قوش ساغالمادان اؤلر. آمما بویونو ایریلن قوش ساغالار. قوشلارین جانینا بیت داراشماسین دئیه، قوشبازلار یووایا بیت داواسی (توْز حالتینده) سپرلر.

داشقانین اجزاسی

۱- پالان: پالان کیچیک و ییغجام اولار و اونو آتین بئلینه قویارلار. پالانین اوستونه، اینجه دمیر ورق توتار، آلتینا ایسه کئچه توتارلار. آتین بئلینی سورتوب یارالاماسین دئیه، پالانین آلتینا یوموشاق دؤشکجه قویاریار.

۲- خامید xamıd : خامیـد آتـین بویونونـا کئچـر و تقریبـا بیضـی شـکیلینده اولار. خامیدین جینسی قره آغاج کیمی برک آغاجدان و ایکی موتقارن تیکه اولار. بو تیکه لرین ایکی باشی یوخاریدا چاتیلیب مفتیل ایله بیـر- بیرینـه باغلانـار، و آشـاغیداکی باشـلاری ایسـه، بیـر- بیرینـدن آیریلماسـین دئیـه، دلیکلرینـه سـیریم کئچیردیـب باغلایارلار. خامیدین ایچینه کئچه توتار و اوستونه توماج چکرلر.

۳- قوْل لار qollar : قول لار بالتا سـاپیندان آزجـا یوغـون و تقریبـا ۲۳۲ سـانتیمتر بویوندا ایکی اوزون آغاج اولارلار. هر قولون بیر باشی حلقه کیمی ییغیلمـیش دمیـر قارماغا ختم اولار و قاباق تکرلرین ایچری طرفینده «اوْخ» بـو حلقـه دن کئچـر. بـو حلقه نین اولماغی، قولون او بیریسـی آزاد باشـی نـین، آشـاغی و یوخـاری گئتمـک حرکتینه ایمکـان سـاغلایار. آت، بـو ایکـی مـووازی قـول لاریـن آراسـیندا داشـقایا قوشولار.

۴- شیش لر şişlər : هر قولون یانیندا، تقریباً ایکـی مئتیـر بویونـدا ایشـاره بارمـاق یوغونلوغا، شیش دئییلن بیر اوزون دمیر اولار. هر شیشین بیر باشـی قارمـاق کیمـی اییلر ائشیک طرفده باشی نین حلقه سی قولا کئچر. شیشین انعطافی اولسون دئیـه ، تکر طرفی تکرین اوخونا کئچر و او بیریسی قابـاق باشـیندا اونـا بیـر تیکـه وئررلـر. شیشین یوخاری تیکه سی نین بو باشیندا کی قارماغی، بو تیکه نین باشینداکی حلقه یه کئچر. دئمک بو نوقطه مفصل اولونو اوینایار. قولون اوْخا نیسبت عمـود، شیشـین اوخا نیسبت مایل حالتی واردیر و قول تقریبا بیر قاریش شیش دن اوزون اولار.

۵- قول درجه سی: قولون آزاد باشیندا، ایچری طرفینـه دیـش- دیـش یـا دیلیـک- دیلیک اولان بیر دمیر، اوزوناسینا میخلانار. بو دمیره قول درجه سی دئیرلر. شیشـین باشینداکی حلقه سی بو دیشلرین بیرینه کئچر بند آلار.

قول درجه سی‌نین آلتی- یئددی دیشی اولار و قولون تقریبا ۱۸ سانتیمتر آزاد باشینا قالان یئرینده میخلانار. اگر شیشین حلقه‌سی یوخاری دلیکلره قویولارسا، قـول لار آچیلار گئن دورار. بو، او حالت دیرکی آت یئکه و گؤوده لی اولـوب و گئنـیش یئـره گرکی اولسون.

شیشین حلقه سینی آشاغی دنـده لـره قویارسـان، قـول لار ییغـیلار و بیـر- بیرینـه یاخینلاشار. آتین گؤوده سی کیچیک اولاندا، بو درجه یه قویارلار.

۶- قارین آلتی: قارین آلتی، بیر ائنلی قالین قییش دئمک دیر. اؤنجه لر، ائنلی رئـزین یا مؤحکم چادیر پارچاسیندان اولاردی. آتین قارینی نین آلتیندان کئچر و هـر باشـی بیر قوْلا میخلانار (تقریبا قولـون آزاد باشینا ۷۵ سانتیمتر قـالان یئرینـده.) آتـی داشـقادان آچاندا، قارین آلتی قول‌لارین آراسیندا، یئرینده قالار.

۷- قویروق آلتی: بیر باشی اوزون سوْو حلقه کیمـی اولار و آتـین قویروغونـا کئچـر، گؤتونون اوستونده قویروغونا سؤیکه نیب قالار. بیر باشی دا پالانـدا اولان ایکینجـی دمیر حلقه یه باغلانار و قویمـاز پـالان زویـوب قاباغـا گئتسـین. بونـون بیـر آدی دا قؤشقون دیر.

۸- بئل قییشی: پالانین اوستونده کی حلقه دن کئچر و قول‌لارا باغلانار.

۹- قول قییشی (چکن قیش): بیـری سـاغ دا و بیـری سـول‌دا، قـول‌لاری خامیـدا باغلایار.

۱۰- تکَرلر: داشقانین دؤرد تکری اولار. قاباق تکرلـر دال تکرلـردن کیچیـک اولار. قاباق تکرلرین قوطرو تقریبا ۶۲ سانتیمتر و دال تکرلرین ایسه قـوطرو ۸۹ سـانتیمتر اولار.

داشقانین هر تکری نین آراسیندا مئتـال جینسـیندن تـوْپ اولار و بـو توپـا آغـاج جینسیندن اولان اون ایکی بارماق کئچر. بارماقلارین او بیریسـی باشـلاری تکـرین مئتال (فلز) دان اولان دایره وی « منتش mantaş» ینده بند آلار. منتشین دؤوره سی قاطار تکری کیمی چوخور اولار و اونا گوپیی ایلـه تاپـدایار و مـؤحکم اوزون رئـزین لئنت سالارلار.

۱۱- اوْخ: هر ایکی مووازی تکرین آراسیندان کئچن مؤحکم اوزون دمیره اوخ دئیرلر.
۱۲- یاسدیق: جینسی تاختادان، خلبیره نین اوستونده اولار و اتومبیل ده کی فنرین رولونو اوینایار.
۱۳- تاباخ (یوک یئری): بیر یئکه طاباقجا دئمک دیر. ائنی و بوْیو تقریبا ۱۳۳×۲۱۰ و قیراقلاری نین اوجالیقی، تقریباً دؤرد بارماق ائنینده دیر. بو قیراقلار سورتولوب یئییلمه سین دئیه، اوستونه اوزوناسی دمیر لئنت سالیب میخلایارلار.
۱۴- شاسی şasi : داشقانین طاباخ یا یوک یئریسی، بیر جوت شاسی دئیلن اوزون و قالین- قییم تاختانین اوستونده، ویندvind و مؤهره ایله برکیدیریلیب قالار.
۱۵- کلله لیک: جینسی قییش دن، یوگن- ـه اوخشایار، آتین کلله سی و قولاقلارینا کئچر و بورونون اوستونه دوشر. بعضی داشقاچیلار، کلله لیگه آتین آلنیندا قیرمیزی پونچاق تاخارلار.
۱۶- ووژ voj: ووژ، آتین یوگن قییشی دئمک دیر. آلتی مئتیر اوزونلوغا بو قییش، آرادان قاتلانار، ایکی باشی کلله لیگه باغلانار.
۱۷- قیلپیخ qılpıx:
۱۸- قلبیره qəlbirə: داشقانین ساغ و سول طرفه دؤنمگینی ساغلاماق اوچون، قاباق تکرلرین آراسی اوخون اوستو یاسدیغین آلتیندا دایره شکیلینده بیر «قلبیره» اولار.
قلبیره نین جینسی مئتال دان، آلتداکی حیصه سی مجمعی شکیلینده و اوستونده کی حیصه، اوندان آزجا کیچیک اولاراق، اونون ایچینه کئچر. بو ایکی حیصه نین اورتاسینداکی دلیک لرینه «شوْرلیک şorlık» آدیندا بیر لوله دمیر کئچر. داشقا اویان- بویانا دؤننده، قلبیره نین اوست حیصه سی ساکین قالار و آلت حیصه سی شورلیگین چئوره سینه فیرلانار.
قدیمکی داشقالارین یالنیز ایکی یئکه تکرلری اولاردی و ایکی یان آغاجلاری نین اوجو، قویروق کیمی دالدان ائشیگه چیخاردی. داشقا گئدنده بیر تاققا- تاق سالاردی گل گؤره سن.

تخمینا روسلار ایرانا گلن زامانلار، ایندیکی دؤرد تکرلی داشقالار چیخدی. اؤنجه فورقون furqun دئیردیلر. فورقون، قاباقکی داشقالاردان آلچاق، آنجاق طاباغی اونلار ینکیندان یئکه ایدی.

قدیم زامان، خیابانلاردا اوتومبیل اولمایان زامان، فایتونلارین دایاناجاغی، ماکی خیابانی نین چارراه-ا چاتان بؤلومونون دوْغو (شرق) طرفی ایدی.

داشقالار ایسه، محله قاپیسی، شووه نه قاپیسی یا «تالاوار آلتی[1]» یا ماکی قاپی سیندا دایانار دیلار.

داشقاچی آتین باشینا توربا وورار، آت بیر یئرده دایانار توربانین سامانیندان یئیر، داشقاچی اؤزوگئدر قفه ده چای ایچر و موشتری گؤزله یردی.

داشقاچیلار، توپلومون زحمت چکن محروم صینیف لاریندان ایدیلار. پالتارلاری فهله پالتاری کیمی کؤهنه و حقیر اولاردی. داشقاچی اؤزو و آتی و داشقاسی ایشله یر، آلدیقلاری اوجرت چوخ آزایدی. بونونلا بئله، اؤلمه- دیریل کئچینمه لرینه قانع ایدیلر.

۸۱ جی ایل، بلدییه ایداره سی شهه ر داشقالارینی ییغیشدیریب داشقاچیلارین ۱۴ نفرینی بلدییه ایشینه گؤتورموشدور. اوچ ایل ایشله ینـدن سونرا، قوجا اولدوقلاری اوزره ایشدن چیخارتدیلار.

ایندی، کندلرده چوخ ائولرین چؤل ایشلری ایله ایلگیلی ایکی تکرلی بالاجا آرابالاری واردیر. بو آرابایا ائششک قوشورلار. نادیر حال لاردا دؤرد تکرلی داشقا ایشلدن لرده واردیر. تراکتورو اولانلار کی هئچ دا. اونلار تراکتورون دالینا باغلانان ترئیلی دن ایبی جه یارارلانیرلار. بعضا فرمانی موتور سیکلئت فرمانینا اوخشایان، بالاجا و چوخ یاواش گئدن موتورلو داشیت (وسیله‌ی نقلیه) دان دا ایستیفاده ائدیرلر.

۱- سلماس خیابانی نین آخیرلاری باتی طرفینده بیرمئیدان کیمی یئرین آدی. بلدیه ایداره سی بورانین آغزیندا کرپیج ایله اوچ تاغلار تیکدیرمیشدیر. سانکی اوچ قاپی یئری دیرلر.

دامپئر damper

ایندی داشقالارین یئرینی، موتورلاری چیلپاق و گؤز قاباغینـدا اولان اوچ تکرلی دامپئرلر توتوبلار. دامپئرلرین یوک ماشینی ساياغیندا یوک یئرلری وار، آنجاق چوخ کیچیک دیرلر. ائگزوزلاری توستونو پات- پات یانا بوراخیرلار. دایاناجاقلاری عئین قاباقکی داشقارین یئری، ربطه گئدن بولوارین باشی موصلا مئیدانیندادیر. بیر- بیری نین دالیندا دایانیب سیرالانار و نؤوبه‌لرینی گؤزله‌یرلر. اؤزلری دئمیشگن شهه‌رین زیبیلینی داشییرلار. بیر آدامین بنا- فهله قاباغیندان چیخان یا هر طورلو زیبیلی اولاندا، بو مئیدانا گئدر، سیراسی اولان باشداکی دامپئرچی ایله دانیشار، عونوانین (عنوان، آدرس) وئرر قاییدار. بعضا موشتری دامپئرچی‌نین یانیندا اوتورار و بیرلیکده گلرلر. زیبیل داشیماغین اوجرتی بو ایل (۱۳۸۶) آیاغی اوچ مین تومن ایدی.

دامپئرچیلرین بیر سیراسی‌نین مؤبایلی وار. موشترینی آرخایین ائتمک اوچون بیله سینه بیر کارت وئررلر. بو کارتین اوزرینده دامپئرچی نین آدی و موبایل نومره سی قئید اولونموشدور.

موشتری نین ایستگی اوزره قوم کرخاناسیندان قوم و تیکینتی یئرینده گرکلی اولان سیمیت، گچ، داش، توپراق، کرپیج و ... کیمی ماتئریاللار ایش یئرینه آپارارلار. بونلارلا «یوک تاکسی چیسی» لاری نین فرقی بورادادیرکی دامپئرچی‌نین ایشی بئله گتیریب کی زیبیل‌لری و هر طورلو یوکواؤزو دولدورار و اؤزو بوشالدار. آمما یوک تاکسی چیسی الین آغدان قره‌یه وورماز، دولدوروب بوشالتماغی ایش ییه‌سی‌نین بویونونادیر.

دامپئرچیلرین پایه ۲ اؤتوموبیل تصدیقلری اولمالیدیر. دئدیکلرینه گؤره خوی‌دا ۱۰۲ دسگاه دامپئر واردیر و بلدییه ایداره سی طرفیندن سیرا سایيسی يلا موعین لشدیریلمیش لر. دئمک هره‌سی‌نین اؤزل نومره سی واردیر و ایری خط ایله بؤیورلرینده یازیلمیشدیر. زیبیل لری آپارار، کوره دیبینده‌کی چوخورا بوشالدارلار. اوجا کرپیج کوره لری ایشله ین زامان، بو چوخورون توپراغیندان چیی کرپیج کسمیشدیرلر. گازول دان ساری کؤرلوخ چکیرلر.

کنکانلار

کنکانلارین دایاناجاق یئری، تبریز خیابانی نین باشی، سید الشهدا مچیدی دیواری نین دیبی دیر. کنکان؛ ایپ (کندیر، سئجیم) سطیل، کولوح (گولونگ)، قازما، و چؤمچه سینی بیر تلیسه ییغار، دیوارین دیبینده قویوب اوستونده ایله شر و موشتری گؤزله یر. ائله کی بیر موشتری ایله دانیشیب قیمت اوزره آنلاشدیلار، کنکان گئدر اؤزل ایپ چکن فهله سینی تاپار و ایشه گیررلر. کنکانلار ایپ چکن فهله نی سئچمکده چوخ دیققت ائدرلر.

کولونگون ساپی قیسسا، دمیری جانلی و آغیر و قارتال دیمدیگی کیمی ایری و بورونو بیز اولار. قویونو کولوک له قازارلار. قازما ایسه دمیری ایکی طرفلی اولار. بیر طرفی نین بورونو بیز، بیر طرفی نین ده اوچ بارماق ائنینده کی آغیزی کسیجی اولار. کنکانین قازاجاغی قویو نه قده ر درین اولارسا، هر مئتیر قازماغی نین اوجرتی او قده ر آرتیق اولار. بو ایل ۱۳۸۶، اون مئتیرلیک قویونون هر مئتیرینی ۷۰۰۰ ایلا ۸۰۰۰ تومنه و اون بئش مئتیرلیک قویونو هرمئتیرینی ۱۲۰۰۰ تومنه قازیردیلا. ایپ چکن ین اوجرتی کنکانین بوینونادیر.

کنکان قویونو اوستووانه شکیلینده قازار، توپراغینی سطیله دولدورار و ایپین باشینداکی قارماغا کئچیردر. قویونون باشینداکی فهله سطیلی چکر، توپراغین قیراغا بوشالدار و بوش سطیلی قارماغا کئچیردر سالالایار. هردن قویونون آغزینا چرخ قویارلار و ایپ چکن، چرخی دولاندیرماغا آیاقلاریندان دا یاردیم آلار. چرخ دولاندیقجا ایپ چرخه ساریلار و سطیلی چکر.

کنکان قویونو قازدیقجا یئنیب چیخماق اوچون قویونون بادیندا (دیواریندا) بلیرلی فاصیله لرده، آرا- سیرا بیرینی ساغ یانی و بیرینی ده سول یانیندا اوفوقی بالاجا آیاق یئری قازار.

قویو چوخ درین قازیلاندا، بیر اوزون الکتریک سیم ین اوستونه بلیرلی فاصیله لرده لامپ باغلایار و قویویا سالالایارلار.

گؤررسن گؤوده جه خیردا گنج کنکان نئچه ساعاتین ایچینده آغاج دلن کیمی قویونو دار قازدی چیخدی ائشیگه. ایندی بعضی ائولرده قار قویوسو قازدیریر و قیشدا دامین

و حیطین قارین بو قویویا دولدورورلار. بونلارین، حیط لـری خیـردا اولانـلار دیـلار. چوخور کوچه و دالانلاردا دا قونشولار شریک لیگه قویو قازدیریرلار و قار- یاغیشین سویو بو قویویا دولور.

قویونو قازیب قورتولدوقدان سونرا کنکان آغیزینی سیمیت و کرپیج ایلـه ایشـله یـر. کرپیج لری یانی اوسته دیکینه دوزر یا یاسدی سینا قویوب دوزرلر.

قویونو قازیب قورتولدوقدان سونرا اؤلچه جکلر. کنکان قویویا بیـر آز سـو تـؤکر، سـو ایشیغی عکس ائتدیریب قویونون ترکی گؤرسه نر. ایپـی ساللایار، باشـی قویونـون دیبینه دیدیکده، ایپین قویونون آغیزینداکی یئرینه بیر نیشـان قویـار و ایپـی چکیـب اؤلچرلر.

قویونون باشینا دمیر قاپاق یا سیمیت دن تؤکولموش سال داش یا چالاسـر قویـارلار. چالاسرین آراسی لیَن کیمی چوخور اورتاسیندا بیر دلیگی اولار.

بعضاً گر کلی اولدوقدا، بلیرلی یئردن یئرین آلتی ایله قویویا بـوْرو اوزالـدار و بوْرونـون باشینا دئشیک- دئشیک شبه که قویارلار. ائشیکده کـی کثیـف سـولار شـبه کـه دن کئچر بوروایله قویویا تؤکولر.

بورونون او بیریسی باشی قویونون ایچینه اوزانار. کثیف سـولار بورونـون انگـی ایلـه آخیب قویونون بادینا گلمه سین دئیه بورونون باشینا تقریبا بیر مئتیر بویـدا یوموشـاق نایلون لئنت باغلایارلار ساللانار و سولار اونونلا سؤزر تؤکولر.

نئچه ایل اؤنجه یه دک کنکانلار موستراح قویوسودا چیخاداردیلار. ایندی ده هـردن چیخاردیرلار. قویو چیخاردان ماشینلار کنکانلارین ایشینی یونگول لشدیردیلر.

ائولرین موستراح قویولاری کوچه دیواری نین دیبینده اولاردی و قویونون آغزینا بیـر سیمیت داش یا دمیر قاپاق و اوستونه بیـر داش قویـاردیلار. کوچـه یـه باخانـدا، بـو داشلار کوچه نین ساغ و سول یانلاریندا دوزمه سی ایله گؤزه چارپاردی.

نفت تانکئرینه اوخشایان قویو چیخاردان ماشینلار. اوزون خورطوملاری ایله قویونون سـویو و کثـافتینی سـورار ماشـین یـن تانکئرینـه دولـدورار و آپـارادی. موسـتراح آیاقلارینی بعضی کندلرده اکین قوتی ائتمگه ساتار، چایلارا یا هایان گلدی بوشالدار دیلار کی البته شهه رین چئوره ساغلامیلغینا جیددی تهله که (خطر) اولوشدوروردولار.

ایندی شهه‌رین کثیف سولاری و موستراح آیاقلارینی فاضیلاب بوروسونا سالمیش لار. کثیف سولار بو بورولارلا شهه‌رین هر یئریندن ییغیشیر و دوغو طرفده یئرله شن تصفییه خانادا تصفییه اولونور و سویو اکین‌لره بوراخیلیر.
کنکانلارین فهله دوروموندا اولان کئچینه جکلری آغیر، چتین و گله‌جکلری تأمین دئییل. بعضی لری قوجالاندا اسفلی دیلنچی دورومونا دوشورلر.

گنج لر و چتین ایش سؤرونو

ایش تاپماق گنج لر اوچون طالع‌لـری ایلـه ایلگیلـی چـوخ اؤنملـی و حسّـاس بیـر سؤرون دیر. گنجین گله‌جگی، تاپیب سئچه بیله‌جگی بیر ایش ایلـه تـأمین اولـور و اونونلا ایستیقلال، شخصیت و ایجتیماعی دیَر قازانیر، عاییلـه قـورور و حیـاتی نـین چرخینی دولاندیریر.

آتا- آنالاردا ائولادی نین ایش سورونونا اؤزن (سعی) گؤستریر، ایلک آشـامادا (مرحلـه ده) اونلاری درسه قویورلار. یاخشی بیلیرلر: سینیق قول بویونداان آسلانار.

یوخسول بیر عاییله‌نین ائولادی هر سـبب اوزره درس اوخوماقـدان محـروم دیرسـا، آتاسی یا آناسی، اونو صنعتکار یانینا یا بیر دوکانـا قویـور صـنعت اؤیرنسـین یـا بـازار ایشی و احوالی ایله تانیش اولسون.

درسی یاریمچیق قالمیش گنج لر (مـثلا دیپلومـه لـر)، ال لرینـی ایـداره لـرین بیرینـه ایلیشدیرنمزلرسه، ایشسیزلر سیراسینا گیریرلر.

ایشسیز گنج؛ آتا- آناسی، قوهوم- قونشوسـو و توْپلومونـدان (جامعـه سینـدن) اوتانـار، حقارت دویغوسو و اومودسوزلوغا قاپیلیب روحیه سی ضعیف‌له‌یر.

گنج، نه قده‌ر دده‌سی‌نین سوفره سی باشیندا اوتورسون و دده سیندن جیـب خرجـی آلسین؟

آتانین گوجو چاتدیقدا، گنجینه بیر دوکان آچیر یا مـثلا بیـر مینیـک اتـومبیلی آلیـر، اونونلا موسافیر داشیسین، آوارا سفیل قالماسین.

یوخسول عاییله‌لرین سؤزو گئدن گنج لـری، بـازارین ال- اتـک ایشـلریندن بیرینـه یاپیشیر یادا یالانچی ایشلره بویون ایمک مجبوریتینده قالیرلار.

دئیک- دئمه‌یک، کاسیب اوشاقلاری‌نین چوخونون آلینی‌نا یازیلمیشدیر گلـه‌جکـده نه اولاجاقلار.

فهله، آراباچی، گزه‌گن کوْهنه‌چی، ال آیاق ایشلر اوزره شاگیرد، آیاقچی (طوّاف) و ... بونلارین هانسی دؤولتلی بالاسیدیر؟

تانیق (شاهید) اولدوغوم دوزلی بیر صحنه نی قئیده آلماغیم یئرینه دوشردی:

گنجلیک سینیرینا یئنی‌جه چاتان بیر اوغلان، آتاسی‌نین مصلحتی و تشبّوشو ایله (اقدام) خیابان سکی سینده (پیاده رو) دیوار دیبینه بیر سیرا شئی‌لر ییغمیش و ساتیردی. آنجاق اؤزونه کسر شأن بیلیر یا اوتانیر، بالاجا قارداشینی شئی‌لرین یانیندا قویموش و اؤزو بیر آز او یانلیق دایانمیش و گؤز- قولاق ایدی. ها واخت موشتری گلیب اوشاقدان بیر سؤز سوروشاندا، گنج تئز اؤزون یئتیریر و موشتری یه جواب وئریردی. قوُلان (آت بالاسی) یا قودوق بؤیویر، واختی یئتیشنده ییه سی قولانین بئلینه یهه‌ر یا قودوغون بئلینه پالان قویماق ایسته‌یر. حئیوانلارین آجیقلارینا گلر، هیرسله نر سونجوق آتار و شاها قالخارلار (قاباق قیچلارینی قوْزایار دال قیچلاری اوسته دورارلار). ها گوْت- باش آتسینلار، چاره لری یوخدور.

قامچی یا زوپا ایله بونلارا بیر توی توتارلار کی تمکین ائتمک سهل دیر، یومورتا یوکوده آپارارلار.

تاسوف لر اولسون بیر سیرا گنج لر چئشیدلی ندن‌لر اوزره توپلومون دوغال و ساغلام ایشیقلی یول لاریندان جاییر، قارانلیق و اوچورملو یول لارا دوشور، توپلوم ایله اولماقدان توپلوما قارشی دورور و اینسان اولدوقلارینی اونودورلار. کثافتلرده یاشایان بو میکروبلار، توپلومون ساغلام حیاتینا جیدی تهلکه‌لر اوْلوشدورور، هردن آلیزلادیرلار (مریض ائدیرلر).

خیابان سکی سینده نئچه پئشه و یالانچی پئشه لر

خیابان سکی سی نین قیراغیندا، قیفیل چیلار، ساعاتچیلار، کنکانلار، بنا- فهله لر اؤز صنعت و ایش باشاریقلارینی ائحتیاجی اولانلارا تقدیم ائدر.

بویالی ماشین جوجه سی، چؤل پئنجری، داغ پئنجری، بولاق اوتو، قیزیل گول، مئو یاپراغی، اوشقون، تحویل بالیغی ... هره سی نین اؤز واختیندا گتیرر سکی قیراغیندا قویار ساتارلار. مکه بیشیررلر و ...

آیاقچی لار (طوّاف) یالانچی ایشلری اؤزلرینه پئشه قاییرمیش و هر یئرده گؤزه چارپیرلار.

عطیرچی لر، اوزوکچولر، تسبئح چیلر، آرابا چیلار، بازارین چئشیدلی شئی لرین دؤشه ییب ساتانلار، قارتوب دورمگی، یومورتا بلله سی ساتانلار، بینه ساتانلار، پیتداقچیلار، قارین- قورساخ ساتانلار، سیغارا ساتانلار عرضه یازان میرزه لر، سماوار چایی، سوت چایی قویوب ساتانلار، کابابچیلار، کئچی و داوار ساتانلار، گزه‌گن پالتار ساتان دللال لار، آیاق اوسته ال لرینده بیر شئی گزدیریب ساتانلار، قوپون (یاغ، قند، دوگی) آل- وئری ائدنلر، گئنیش یئرلرده مئیدان قوروب پهلوانلیق نومایشی کئچیرنلر یا گؤز باغلیجی لار، درویشلر، واکس چیلار، فال ساتانلار، تره‌زی ده آدام چکن لر، اوزرلیک ساتانلار، خفک یاغلایانلار، فالچیلار، شارلاتانلار، چئشیدلی طرزلری ایله دیلنچی لر، ائل آراسیندا دلی دئییلن بیر- ایکی عاغیل دان یوخسول لار و ... خیابان سکی سی نین سرگی سینده اؤزلرینه یئر آچمیشلار.

قیرخ — اللی ایل اؤنجه بازاردا و خیابان سکی سینده بیر بئله آدام اولمازدی. یالنیز بایرام قاباقلاری آز- چوخ آدام گؤرونردی. ایندی بورالاردا آدام الیندن کئچمگه یول تاپانمیرسان. خوی- ون مرکز خیابانلاری قدیملر فایتون و داشقا کئچمک شرط لرینه اویغون بیچیمده سالینمیش و ایندیکی سیخ- سیخ ماشین گل- گئدینه جواب وئرنمه دن تؤوشویورلر.

بازار دوکانلاریندا نمنه گؤرورسن، ایگنه دن ساپاکیمی گتیرر خیابان سکی سینده قویار ساتارلار. اؤزل لیکله ماکی خیابانیندا بایراما بیر آی قالان بیر قیامت قوپار کی گل گؤره سن. ساتیجی لار سکی لرین او ال بو الینه چئشیدلی جینس لر ییغار و

جماعتین گلیب گئتمه گینه، آرادا بیر یول قویارلار قالار. بئله گؤردوکده، بایرام قاباغی اولدوغونا بلدییه ایداره سی بونلارا دینمز، آنجـاق اورادان قوْوزایـار، گتیـرر ربـط- ـه گئدن بولوارین سکی سینده پارکین یانیندا اونلارین آل- وئرینه هله لیک یئـر وئـرر. ایکی ایل بئله اولدو. بو ایل (۱۳۸۶) پارکین ایچی، بولـوارا سـاری اویـون بؤلومونـده، آرالیق ساتیجی لارینا بـایرام آیینـدا هلـه لیـک یئـر وئردیلـر. سـاتیجی آرابـاچیلار و ساتیجی لاری نین ایشی، دؤولت گؤزونده غئیر قانونی اولاراق بلدییه نین اؤزل «رفع سد معبر» مـامورلاری بـونلاری تضـییق آلتینـا آلاراق سـیخما- بوغمایـا سـالیرلار.

گؤررسن هردن مامورلار یومولور، سرت داورانیر،آرابالارین و داش- تـره زی لـرین و بو بیریسی لرین ده جینس لرینـی و ال لرینـه دیَنـی گؤتـورور ماشـینا آتیـر آپـاریرلار. اوزاقدان گؤررلر بلدییه نین اؤزل ماشینی گلیر، سانکی عزراییلی گؤروبلر، تلـه سـیک جینس لرینی یئره سالدیقلاری پالتارا بؤکر، داغیلیب هره سی بیر یئره قاچارلار.

بیری دئییردی: منیم آرابامی آپاردیلار، آرابانین دالینجـا بلدییـه یـه گئتـدیم. دئـدیلر: ایگیرمی مین تومن آپار بلدییه نین بانک حئسابینا جرمه یاتیرت، گل آرابـانی وئـرک. بیر باشقاسی دئییردی: منیم تره زیمی وئرمگه اون مـین تـومن جرمـه ایسـته ییرلـر (آرابانین قیمتی بازاردا ۳۵ ایلا ۴۰ مین تومن دیر).

شیعار وئرمگه گلمز. اگر بونلارا دینن اولمازسـا، خـوی- ون خیابـان سـکی لرینـده کئچمگه یول تاپانماز سان. ائوی نین دیواری یا دامین اوچاندا، فهلـه مئیدانینـدا بیـر نفرده فهله تاپانمازسان گتیریب ایشله ده سن کیمین نه ایشی وار راحات ایشـی قویـا گئده داش داشییا.

البته دؤولت ده ایشسیزلره قارشی سؤروملو (مسؤول) دیر و گرک بیر تهـه ر بـونلاری یارارلی و سورکلی ایش ایله تامین ائتسین.

قیفیل چیلار دسگاهلارینی ییغجام شکیلده بیر الکتریک دیرگی یا قنـوْو اوسـتونده و ساعاتچیلار بیر دوکان پایه سی دیبینده یا بیر باغلانمیش دوکانین قاباغیندا یـا ... ده قورار، قاییرماق یا تعمیر ایشلرینه باخارلار. البته بونلارین دوکان آچانلاری دا واردیر.

کنکانلارین دایاناجاق یئری، تبریز خییابانی نین باشی، سیدالشهدا مچیدی نین دیواری نین دیبی دیر.

فهله مئیدانی اؤنجه چارراه (مرکز) دا ایدی. فهله لر سحر تئزدن بئلی چیگین لرینه قویار گلر بورایا یغیشاردیلار. ایندی، ماکی قاپی سینداکی مئیدانا توپلاشیر و بئل آپارمازلار. فهله گرکی اولان کیمسه لر گئدر دانیشار و آپاریب ایشله درلر.

بو ایل ۱۳۸۶ دا، بنانین گونو ۲۰، ۲۵ ایلا ۳۰ مین تومن و فهله نین گونو اون مین تومن دیر. داش دوزن بنا مئتیرین ۵ ایلا ۷ تومنه دوزور.

گچ بناسی نین گونو ۳۰ مین تومن و سیمیت بناسی مئتیرین اوچ مین تومنه چیرپیر (آستار، اوز و اوزون آغ شیره سی)

چارراه دا (مرکز)، آخشام سرین لری موعلیم لر ییغیشاردیرلار ایکی- ایکی، اوچ- اوچ و ... توپلاشار و انگه وئرردیرلر.

عطیرچیلر، اوزوکچولر، تسبئح چیلر، شئی لرینی بیر اوستو گاماچالی بالاجا تاختا قوتویا ییغار یا دیوار دیبینده دؤشه ییب ساتارلار.

قارتوپ دورمگی، یومورتا بلله سی

بیر تهه ر گرک پول قازانیب باشینی دولاندیراسان. بیری بیر بوش دوکاندا اوتورور، بیری بیر تئلئفون لا میلیاردلاری اویان- بویان ائدیر. بو قارتوپ ساتانلارین دا ایشی بئله گتیریب دیر نئیله مک. دسگاهلاری دؤرد تکرلی دیر. آخشام چاغی سوروب ائولرینه آپاراجاقلار. کاباب قارتوپ دورمگی و بیشمیش یومورتا بلله سی (دورمگی) ساتیرلار. بیریسی سماوار قویوب چای دا ساتیر. بالاجا گاز کاپسول لاری وار.

قارتوپ لاری یویور، مینجیغی ساپا دوزن کیمی اونلاری بیر- بیری نین آردینجا بیر اوزون مفتیله تاخیر، ایکی باشینی گتیریر آییر بیر- بیرینه کئچیردیر، آپاریر سنگک چیلره وئریر، اونلار کوره ده داغ چانقال داشلارین اوستونه قویور بیشیریرلر. دئمک قارتوپلاری کاباب ائدیرلر.

موشتری گلنده، بیر قاپاقلی نایلون قابین ایچینده اؤنجه دن تیکه- تیکه کسیلمیش و اوست- اوسته قویولموش ماشین سنگکی بؤلمه لری نین بیرینی گؤتورور، ایچینه

کاباب قارتوپ قویور، یا یومورتانی آرادان کسیر، قاشیق لا ایچین چیخاردیر قویور، دوز سپیر، موشتری‌نین کؤنولو اولارسا، بیر آز بیبار توزو سپیر، بیر آزدا پئنجر قویور و موشتریه وئریر.
قارتوپلار ایسدی قالسین دئیه، بیر گاز اوجاغیندان یارالانیرلار. بونلارین اوجاقلاری، دمیر ورقدن قاییریلمیش موکعب یا استوانه شکیلینده بیر قاب دیر. بو دمیر قابین بؤیورو و اوستو آچیق اولمالی دیر. بونون اوستونه، ترکی سوماخ پالان کیمی دئشیک- دئشیک اولان بیر دمیر طاباقچانی، قاپاق یئرینه قویورلار. بو طاباقجانین ترکینه نوخوددان بیر آز ایری داشلار تؤکور و اوستوندن کاباب قارتوپلاری و نئچه بیشمیش یومورتا ییغیر و اوستونو نئچه قاتلی کؤهنه پارچا ایله باسدیریرلار.
بیر کیچیک گاز اوجاغینی (پیک نیک) یاندیریر و بؤیوروندن سوخور، سؤزو گئدن دمیر قابین ایچینه قویورلار. گاز یانیر آلتدان دییر داشلاری قیزدیریر، کاباب قارتوپلار و یومورتالار ایسدی قالیرلار.
دسگاهین اوستو، یان طرفینده آیران دولدورولموش بیر کوْلمن ده واردیر. موشتری آیران ایسته‌ینده کوْلمنین شیرین آچیر لیوانی دولدورور وئریرلر.
هره سی اؤزونه ایشله ییر. قارتوپونون دورمگینی ۲۵۰ یا ۳۰۰ تومنه ساتیرلار.

سیغارا ساتانلار

سیغارا ساتانلارین‌دا بعضاً یوخاریدا قئید اولوندوغوکیمی دؤرد تکرلی‌لری (هردن گاماچالی) اولور. سیغارا ساتانلارین چوخونون دیپلمات کیفلری کیمی قاپاقلی تاختا قوتولاری اولور. بو قوتونو بیر یئشیک یا کتیل کیمی بیر شئیین اوستونه قویور، قاپاغین آچیر، سیغارالاری قوتونون و قاپاغی نین ایچینه دوزورلر. گئدنده ده قوتونو باغلاییر، توتاجاغیندان یاپیشیر، ال لرینده سالّلاییب آپاریرلار.
بعضی سیغارا ساتانلار دا واردیلار کی خیابان قیراغیندا قویوب قوتو- قوتو ساتمیرلار. بلکه موتورلا دولانیر و سیغارانی باکس لار (باکس: اون قوتونون باغلاماسی) حالتینده گتیریر موناسیب قیمت له بیر یئردن خیرداچی لارا ساتیرلار.

آراباچیلار

آراباچیلارین آراباسی، دؤرد تکرلی صاندیق و اوستو طاباقجا کیمی اولور. بو صاندیغین قاپاق عوضینه، آراباچی ایته‌له‌ین طرفینده ایکی تایلی یا بیر تایلی قاپیسی اولور.

بازاردا هرنؤوع میوه، یئمیش و تره‌وز وار یا باشقا چئشیدلی شئی‌لر، بونلار آرابالاریندا قویوب ساتارلار.

یوک تاکسی چیلار

بیر سیرا «یوک تاکسی» سی اولان کیمسه لر، یوک یئری سینه سوغان- قارتوب، هر نؤوع تره‌وز، میوه و یئمیش قویور و خیابان قیراغیندا ساخلاییب ساتیرلار. آنجاق بلدییه مامورلاری بونلارا دینمیرلر. بونلارین بیر سیراسی بیر «بلند گو» ایله کوچه‌لره ده گلیر، اوجادان سسله ییر ساتیرلار. کندلره ده گئدیرلر. آنجاق بیر سیراسی همه‌شه بیر خیابان قیراغی‌نین بلیرلی بیر یئرینده سحردن آخشاما ساخلاییر ساتیرلار. دئمک یئرلری ثابیت دیر. یوک تاکسی چیلارین بیر سیراسی ماشینلاری‌نین دالینا دمیر جوشلاندیریر، چادیر چکیر و اوتاق کیمی ائدیر، بزاز پارچاسی یا قاب- قاشیق کیمی شئی‌لر قویور شهه‌رین کوچه لرینی دولاندیریر، کندلره ده آپاریر ساتیرلار.

یوک داشییان آرابا چیلار

بیر سیرا آراباچیلار حامبال ایشینی گؤرور و کیچیک یوکلری داشییرلار. بو آرابالارین صاندیغی اولماز. آرابانین ایسکلئتی دمیردن، مؤحکم و دواملی اولاراق ترکینه دمیرلرین آراسیندا، برک آغاج جینسیندن اولان تاختالار دؤشنمیش اولور. آرابانین دمیر بوْرودان (لوله دن) اولان ایکی مووازی قوْلو، ایکی دال بوجاقلاریندان آراباچی نین قورشاغینا کیمی قووزانیب ایلیر و اوفوقی حالتده بیر- بیرلینه یاپیشیرلار.

آراباچی ایکی ال‌لری ایله بو اوفوقی دمیردن یاپیشیر و ایته‌له بیر آرابانی سورور. بیر سیرا آراباچیلار ایکی قولون آراسینا ایپ تور چکیر یا نئچه قات یوغون ایپ دولاییرلار.

تره‌وز مئیدانی‌نین (قوزئی خمینی خیابانیندا) بیر دلی- قانلی آراباچی سیندان سوروشدوم: سنین آرزین نه دیر؟ دئدی: آرزیم بودور منی قویالار دویونجا یاتام. بو آراباچی سحر آلاتور قارانلیقدان ایشینه گلر.

بینه ساتانلار

بعضی‌لری، آرابادا بینه قویور ساتیرلار. بونلار آرابانی بیر مئیدان یا خیابان قیراغیندا یا بیر کوچه نین قینتیغیندا (خیابانا چیخان باشی) ساخلاییر ساتیرلار. هردن ده گل-گئدی آز اولان خیابانلاردا گزدیریرلر.

بو آرابالارین صاندیغی‌نین اوستونده کی طاباقجاسی‌نین بیر یئرینی دایره شکیلینده بیر لگن گؤتو یئرلشه جک بویدا نجار کسیب بوشالتمیشدیر.

بینه ساتان، بینه‌نی اؤنجه ائولرینده قازان یا تییان‌دا بیشیریر. بو گون سحر بینه‌یی اوجاقدا آساندا، صاباح سحر دوشورور.

سویویاندان سونرا دوشاب کیمی اولان شیره سی ایله بیرلیکده، بیر چللک یا بیر روف قازان یا یئکه نایلون قابا دولدورور آرابانین صاندیغینا قویور و بازارا گتیریر.

نئچه دنه بیشمیش بینه، بیر آزدا شیره سیندن بیر روف لگنه دولدورور و لگنین گؤتونو آرابانین اوستونده کی دایره شکیلینده دلیگه قویورلار. بیر گاز اوجاغینی لام یاندیریر، صاندیغین ایچینده لگنین آلتینا قویورلار. شیره و بینه لر لگن‌ده قیزیر و بوغلاییرلار. بینه چی، بالاجا مالاغان ایله هر دن لگنین ایسدی شیره سیندن دولدورور، دیک دوران بینه‌لرین اوستونه تؤکور و یولدان کئچنی ایشتاهایا گتیرن گؤزل بویالی بیر گؤرونوش یارانیر.

آرابانین اوستونه بیر تمیز، گؤزل ناقیشلی موشامبا سالیر، نئچه بالاجا بوشقاب و چنگل و اونلاری یوماق اوچون بیر بالاجا سطیل ده سو قویورلار. بیر دسمال لاری دا واردیر کی هردن موشامبانین اوستون سیلیرلر.

بیر آدام بینه یئمک ایسته‌ینده، بینه‌چی بیچاق ایله بیر ایسدی بینه دن موشتری نین پولونجا گؤز عیاری کسیر، بوشقابا قویور دوغراییر، بیر چنگل ایله موشامبانین اوستونده اونون قاباغینا قویور و موشتری آیاق اوسته یئییر.
بینه‌چیلرین داش- ترزی‌لری ده وار. بیر سیرا موشتری‌لر بینه نی آلیر، بینه چی نین قویدوغو تمیز نایلون ایچینده ائولرینه آپاریرلار. بو ایل قیش ۱۳۸۶ دا بینه نین کیلو سونو ۸۰۰ تومنه ساتیردیلار.
جیل سیز (دامارسیز) بینه یئمه‌لی اولار. بینه هر نه قده ر بیشگین اولارسا، او قده‌ر حلویات کیمی آدامین آغزیندا داغیلار داد وئرر.
بینه نی پاییز و قیشین سویوق هاوالاریندا ساتارلار.
قیرخ- اللی ایل اؤنجه بینه نی نفت بوشقاسی کیمی دمیر تییانلاردا بیشیرر، بینه چیلر گئدر اونلاردان آلار و طاباقجادا قویار، الینده کوچه لری و خیابانلاری دؤلندیرر و قیشقیراردی: تییان دیبی‌دی، داغدی بینه، ال یاندیریر، جان قیزدیریر. سحر چاغی عاییله لر آلار و صوبحانه یه یاوانلیق ائدردیلر. یوخسول لارین ناهاری دا اولا بیلردی.

قارین- قورساخ ساتانلار

بو ساتیجی لار قارین- قورساغی (قورساق=معده) ائوده یویار تمیزله یر و بیر بؤیوک قابلامادا بیشیریب دوغرایار، سحرچاغی موتورسیکلئتین دالینا قویوب بازارا گتیره رلر.
آسیا سینماسی‌نین اؤنو و چئوره‌سینده موتورو خیابان قیراغیندا ساخلایار، داباغین ائندیریب دایایارلار.
یئرده یا موتورون ترکینده بیر قوتونون ایچینده «گاز اوجاغی» یاندیرار و قابلامانی اوستونه قویارلار. گاز یانار و غذانی قیزدیریب بوغلاندیرار. قارین- قورساغا قارتوب دوغراییب قاتار، ساری کؤک وورار، قابلامانین چئوره سینه چیی بامادوردا دوغراییب دوزرلر.
موشتری‌لر چؤمبه‌لر یا کتیل قویوب ایله‌شر، ساتیجی ساپی اوزون بالاجا مالاغان‌ایله قارین- قورساغی بوغلایا- بوغلایا بالاجا پیپالایا چکر، بیر آزدا

سویوندان تؤکر، قاشیق قویار بیر تیکه چؤرک ایله موشتریه وئرر. قیمتی بو ایل ۱۳۸۶ دا دؤرد یوز تومن ایدی.

پیتداقچی لار

پیتداقچی لار (پیتلاقچی)، پیتداق مکه نی بیر تاوادا قووورار، «پیتلاق» یاپار و ساتارلار. تاوا دئدیگین بیر اوستووانه شکیلینده تنیکه قاب دیر. تاوانین اوستو آچیق، و سیم تور چکیلمیشدیر. اوستوندن باخاندا تاوانین ایچی گؤروکر. تاوانین بئلینده بیر اوزون یاپیشاجاغی و اونون قارشی طرفینده بیر قاپیسی وار. قاپی نین رئزه سی، تاوایا عمودی حالتده قوشولموش بیر بالاجا یاستی بارماغین دالینا کئچیب برکییر.
پیتداقچی بیر بالاجا اؤلچو قابینی مکه دنه لری ایله دولدورار، قاپیدان تاوایا تؤکر، قاپی سین اؤرتوب برکیدر، یاپیشاجاغیندان یاپیشار و اوجاغین اوستونده هر طرفه ترپدر. قولو یورولماسین دئیه، تاوانی اوستونده کی مفتیل قولپو (سطیل قولپو کیمی) ایله یوخاریدان سالاانان بیر قارماغا تاخار. دئمک تاوا سالاناقلی حالتده هاوادا قالار. تاوا ترپنمزسه، مکه دنه لری یانار. آلتدان آلاو دیَر، تاوانین آلتی داغ اولار و مکه دنه لری نین جانینا ایسدی کئچر.
دنه نین ایچینده کی سویو بوغ اولار، حجمی چوخالار نهایت پارتلاییب و آغ ایچی ائشیگه پیرتلایار و «پیتداق» اولار. پیتداقچی اونلاری بوشالدار یئنی دن دولدوروب ترپدر. پیتداقلاری ایچی گؤرسه نن رنگسیز نایلون کیسه لره دولدورار و یانیندا اوست- اوسته قویوب ساتار. بونون موشتری لری، چوخو اوشاقلاردیرلار.
هر مکه دن پیتداق اولماز گرک پیتداق مکه سی اولسون. بو مکه خویون اؤزونده ده عمله گلر. خارجه دن ده گتیریرلر. خاریجه مالی باها اولور، پیتداقچی لار کیلوسونو ۱۵۰۰ تومنه آلیرلار. کیلوسو ۷۰۰ تومنه کیمی ده اوجوزلو پیتداق مکه وار.

کئچی ساتان

اورتا یاشلی بیر آدام وار، بئش- آلتی کئچینی قاباغینا قاتار، قالابالیق یا خلوت خیابانلاردا دولاندیرار. قوربان نذیری اولان بیر کیمسه، بوکئچی لرین بیرینی آلار و چوخ واختلار بو آدامین اؤزونو قوربانلیغی کسمک اوچون آپارار.

بو آدام او بیریسی کئچی لری دالانین بیر یئرینده توپلاییب ساخلایار و اونلارین گؤزو قاباغیندا قوربانلیق کئچینی کسر، دری سین سویار و تحویل وئرر. هر دن قوربانلیغین کلله سینی اوجوز قیمته آلار و نایلون کیسه سی ایچینده خیابانلاری دولاندیرار. کلله نین بوینوزلاری نایلونو بیرتیب ائشیگه چیخارلار. موشتری دوشنده قازانجینا ساتار.

هردن خیاباندا تک گزر و نایلون کیسه سی ایچینده هره سی بئش- آلتی کیلولوق ات دولاندیرار. آنجاق بللی اولماز بو اتلر هارادا، نئجه کسیلمیش و نئجه اتدیلر.

چوخ یول گئدیب یورولاندا، بیر قفه نین قاباغیندا کئچی لرین ایکی سینی آیاقلاریندان (بیر- بیرینه) چاتاقلایار، او بیریسی لری اونلارین یانینا بوراخار و گیرر قفه ده آیلشر چای ایچر.

هر دن بئلی نین قاییشیندان قینی نا یئرلشمیش بیر بیچاق آسلایار. کئچی لری ایله اوجادان فارسجا دانیشار. البته تورکجه لهجه سی ایله. بیر گون خلوت خیاباندا گلیردیم، بو ادام کئچی لری فارسجا هایلاشدیریر و خیابانین او بیریسی تایینا کئچیرتمک ایسته ییردی. بیر مدرسه اوشاغی ائله بیلدی دوغرودان بو کئچی لر فارس دیلار. اونلارلا فارسجا دانیشماغا باشاردی. بو آدام خوی- ون کندلری نین بیریندن دیر. موشتری دوشنده سانکی کیت (اصلا) فارسجا بیلمیر، گؤزل آنا دیلی، بولبول کیمی تورکجه دانیشار.

فال ساتانلار

قفسین ایچینده، سئرچه بویدا طوطی یه اوخشایان دیمدیگی اَیری گؤزل بویالی بیر- ایکی قوشو ساخلایار و قفسین قاباغی یا اوستونده بیر سیرا قاتلانمیش کاغیذلاری کیتاب کیمی یان- یانا دوزرلر. بو کاغیذلارین اوزرینده فالچی کیتابلاریندا اولان کیمی فارسجا سؤزلر یازیلمیشدیر.

قفسی دیوار دیبینده بیر قوتو یا کتیلین اوستونه قویار و موشتری گؤزله یرلر.

بونونلا ماراقلانان کیمسه یوز تومن وئرر، فال ساتان قفسین قاپی سین آچار، الین اوزالدیب قفسدن چیخاردار. قوشون قیچلاری قاریشیق قویروغو طرفیندن یاپیشار و

اونون باشینی، قاتلانیب دیکینه قویولموش کاغیذلارین سیراسیندا دولاندیرار. قوش دیمدیگی ایله او کاغیذلارین بیرینی یاپیشار چکر و فال ساتان اونو قوشون دیمدیگیندن آلار موشتری‌یه وئرر. موشتری آلار، آچیب اوخویار، بلکه ده کؤنولو خوش اولار. بعضی قوشلار تمکین ائتمه‌دن فال ساتانین الینی دیمدیکله‌یرلر.

قوشلارین زیلی قفسی باتیرماسین دئیه، ترکینه کاغیذ سالارلار. بیر سیرا قوشلار دیمدیکلری ایله بو کاغیذی بیر اوجدان تیکه- تیکه قوپاردارلار.

بو قوشلار همه‌شه قفسده قالدیقلارینا گؤره نئچه مئتیردن آرتیق اوچانمازلار، اونودا آلچاقدا.

آدام چکن تره زی چیلر

بونلارین چوخو آز یاشلی دیرلار. تره‌زی‌لری تقریبا بوتون کرپیج یئکه‌لیکده اولور و فنر ایله ایشله ییرلر. اوجرتلری اللی تومن دیر. اؤزونو چکدیرن آدام چیخار تره زی نین اوستونده آیاق اوسته دورار، تره زی اونون آغیرلیغینی یازیلی شکیلده بیر بالاجا صحیفه نین اوزرینده گؤستررر.

واکس چیلار

ال- ایاق و اوستو- باشلاری قره- قوره بولاشیق اولور. بیر سیراسی دیوارین دیبینده اوتورور، چوخلاری وسایطینی بیر توربا یا بیر نایلون زنبیله ییغیر گزیرلر. قفه‌لره باش چکیر و جماعته باشماق واکسلاتدیرماغی تکلیف ائدیرلر.

بیر آدام ایسته‌دیکده، اونون آیاغینا بیر جوت نایلون سوروتله‌مه تاخیر و باشماقینی آپاریر قفه‌نین ائشیگینده واکسلاییر گتیریرلر. بونلارین دا چوخلاری آز یاشلی دیرلار و اوجرتلری یوز ایلا ایکی یوز تومن هارادان توتدو دور.

فالچی لار

خیابان سکی سینده، بیر فالچی هر گون گونده‌کی یئرینده بیر بالاجا کتیلین اوستونده اوتورار، بیر کؤهنه ال- وراخ کیتابی دیزلری نین اوستونده آچار و موشتری گؤزله یر. هر دن ده اوزون سوٚو قاتلانمیش کاغیذ اوزرینده دوعا یازماغا مشغول اولار و دوداغیندان سیغارا دوشمز.

ایندی قالیب آلله هانسی ساده، غافیل و عـوام آدامـین باشـینا دؤیـه و بونـون یانینـا گؤندره. بیر فالچی دا وار آیاق اوسته گزر.

البته بونلار چؤله دوشنلردیرلر. یوخسـا باشـقا حوققابـازلاردا واردیـرلار، ائـولرده جلـه قورار، ساده عوام جماعتی توْولایار و پول‌لارین جیبیردارلار.

شارلاتانلار

پهلوی زامانی حوققابازلار لاپ گؤز قاباغیندا بیر سـیرا طاماحکـار نـا آگـاه جمـاعتی خیابان سکی سینده توْولایار و باشلارینا بؤرک قویاردیلار:

قره خالچی لار

قره خالچی سکی قیراغیندا چؤمبه لر، اوچ قومار ورقینی، بیری تک خال اولاراق، بیر سیرادا آرالی یان- یانا اوزو قویلو دوزر، اونلاری بیر- بیر گؤتـوروب باشـینا ییغیشـان سفئه جماعته گؤسترر و دئیردی: بونو دئمیرم، بونو دئمیرم، بو قره خالی تاپان آپـارار. ساغ الی‌نین ایشاره و باش بارماقلاری آراسـیندا تـک خـال ورقـی گؤتـورر جماعتـه گؤسترر، سول الس ایله ده باشقا بیر ورقی ائلنچی گؤتورردی.

ساغ الی ایله یئرده قالان ورقی، اؤنجه‌کی تک خال ورقین آلتیندا گؤتورر و بو ایکـی سیندن بیرینی یئره چیرپاردی. او قده‌ر تمرین ائدیب اؤیرنمیشدیر و ائله مهارتله ایـز ایتیردی کی بللی اولمازدی یئره دوشن تک خـال دیـر یوخسـا او بیریسـی. بئلنچـی، سول الی ایله ده یئره دوشن ورقی گؤتورر اوینایاردی. سونرا،ساغ الینده کـی ورقـی و سول الینده کی ورقی یئره‌کی ورقین یانینا چیرپار و مونتظیر اولاردی بیری گلسـین قره خالی تاپسین. قـره خـال بـونلارین ایچینـده ایتمیشـدیر. بعضـی سـاده آدامـلار قره‌خالچی‌نین حیله سینه آلدانار، ورقلرین بیرینه یقین ائدر گؤتورر و اودوزاردی.

قره خالچی‌نین قیراقدا بیر یولداشـی‌دا اولاردی. هـر دن گلـر یالانـدان اونـو اودار و جماعتی شینلندیررردی.

شانس ساتانلار

بیر سیرا حوققابازلاردا شانس ساتاردیلار. ایگیرمی- اوتوز کاغیذ قوپوغونون اوزرینده، چوخونو پوک و بیر سیراسینادا آزجا مبلغ پول یازار، بوکر و توربایا دولدوراردیلار.

مثلا شانسین بیری یوز تومن اولاردیرسا، ساده بیر آدام پول وئرر توربادان بیر بوکولموش کاغیذی چیخاردار و آچاردی. بو کاغیذ یا یوک اولاجاق ایدی، یا مثلا اوستونده ایگیرمی تومن یازیلمیش ایدی. دئمک سحسان (۸۰) تومن زییان قویاجاق ایدی. آداما نه قالیردی؟ ذؤوق پوزغونلوغو و روح اینجیک لیگی. بونون دا بیر یولداشی اولاردی، هردن گلر یالاندان چوخ مبلغ ده پول اوداردی. آنجاق اوزرینده چوخ پول یازیلمیش کاغیذی الی نین ایچینده توربایا سوخوب چیخاردادردی. شانس ساتان سفئه جماعتی اینانديرماق اوچون او کاغیذی حرارت و جوشقويلا اوخويار دؤوره یه گؤستررر، راحاتلیق لا پولونو وئرر و دئیردی: بوندان بئله سنه شانس ساتماياجاغام.

بعضاً شانس ساتان بیر سیرا اوجوز شئی لر و البته ساده جماعتی آلدادیب طاماها سالماق اوچون نئچه باهالی گؤزه گلیم شئی لرده یانینا دوزر و کاغیذلارین اوزرینده پول یئرینه بو اوجوزلو شئی لرین بیرینی یازاردی. نهایت جیکی ده بؤکی ده شانس ساتانین ایدی.

پول قویما

بیر اوجا کتیلین اوستونده، دایره شکیلینده بیر صحیفه قویاردیلار. بونون مرکزینده ساعات صحیفه سی کیمی بیر اوزون عقربه سی اولاردی. بو دایره نین شوعاع لارینی چکمک له صحیفه نی مثلا اون بئش یئره بؤلردیلر. هره گتیرر بو بؤلوملرین بیرینه بللی مبلغ پول قویار و گؤزله یردی. دسگاهین ییه سی عقربه نی فیرلاداردی. عقربه فیرلانار فیرلانار؛ بؤلوملرین بیرینده دایانادی. هر کیم اورایا پول قویموشدورسا، او بیریسی پول لاری دا گؤتورر و دسگاهین ییه سینه، یوزده نئچه حق وئرردی.

باشقا نؤوع حوققا بازلیق لاردا خیابان سکی سینده وارایدی، ساده جماعتین باشینا بؤرک قویاردیلار. بئلنچی حوققابازلیق لار داها ایندی یغیشیلمیشدیر، نئجه کی لوطو بازلیغی ییغیشدیردیلار.

راهال کندینده قدیم ائولنمه دب لری[1]

اوشاقلیق چاغلاریمدا بزاز بازاردان کئچنده گؤرردیم نئچه نفر- کیمی اوتورموش، کیمی آیاق اوسته دورموش- بیر دوکانا ییغیشمیش، بزاز دئ ها دئ پارچا اؤلچور، کسیر، قاتلاییر اوست- اوسته قالاییر. دئیردیلر: پارچا گؤتورمگه گلیب لر. اوزاماندان بونونلا ماراقلاندیم. نهایت ایندی مؤوضونون اؤنملی اولدوغونو درک ائدیب، کندین قدیم توی دب لرینی یازیبا آلماق قرارینا گلدیم.

قدیم زامان کند خیرداایدی. اوغلان قیزی اوزاقدان سئوردی. بیر سیراسی دا کوچه ده یا چایلاقدان (قوتورچایی) سوگتیرمگه گئدنده سئویشردیلر. او زامان ایچمه لی سویو قوتور چاییندان گتیرردیلر. سویو، قیز- گلین لر سهنگ ایله چیگین لرینده، گوجلو آداملار ایسه حاماییل hamayıl ایله کورکلرینده گتیرردیلر.

مثلاً سئویشمک بئله اولاردی: چایلاقدان سو دولدوراندا، اوغلان قیزا دئیردی: به هاواخ منه قاش- گؤز ائیله یه جکسن؟ قیز دئیردی: بو سؤزون جوابینی ائلچی یه دئیرلر (یعنی سنه گلرم، ائلچی گؤندر). بئله لیکله اوغلان ایله قیز سئویشردیلر.

ایندیلر اوغلان ایله قیز، بیر- بیرلرینه فوتو شکیل (عکیس)، کاغیذ وئریرلر، تئلفونلاشیرلار.

هر حالدا اوغلان؛ باجیسی، خالاسی یا دوستونا دئیردی: آتاما دئیین فیلان قیزا ائلچی گئتسینلر.

قیز قاچیرتماق

قیزی اوغلانا وئرمه ینده، یا اوغلانین آتاسی او قیزی اوغلونا آلمایاندا، سئویشن اوغلان ایله قیز قرارلاشار، قیز قرار قویدوقلاری یئره گلر و اوغلان قیزی قاچیرداردی (ایندی ده بئله دیر). دئیردیلر: فیلانکسین اوغلو قیز قاچیرتدی یا فیلانکسین قیزی قوشلوب قاچدی.

۱- خوی شهه رینده کی توی دب لرینی »فولکلور خزانه سی ۱۳۷۹« کیتابیندا قئیده آلمیشام.

قویون قیز قاچیرتماقدان سیزه بیر نومونه وئریم: راهالین بیر گنج اوغلانی، یاخین قونشو، «بوز قوش» کندلیسی اولان بیر قیز ایله سئویشیرلر. اوغلان بو قیزا ائلچی گؤندریر، قیزین دده سی وئرمیر. نئچه آی بونون اوستوندن کئچیر، اوغلان ایله قیز قرارلاشیر، اوغلان قیزی قاچیردیر، آپاریر باشقا بیر کندده ارکی یئتدیگی و آرخایین اولدوغو یاخین قوهوملاری‌نین بیری‌نین ائوینده امانت قویور و کنده قاییدیر.

اوغلان ماجرانی آتا- آناسینا دئییر. اوغلانین دده سی قیزین دده سینه آدام گؤندریر و دئییر: ایذین (اذن) وئرین گلک دانیشیغا و اوزوک تاخاق. قیزین دده سی بیلندن سونرا، اوغلان دده سی و آناسی نئچه نفر آغ ساققال ایله قیزین دده سی ائوینه گئدیرلر. قیزین آتا- آناسی دئییرلر: گرک قیزین اؤزوایله دانیشاق، گؤرک اؤزوگئدیب، زورایله آپاریبلار. قیزین دده سی نئچه نفر یاخین آداملاری ایله (مثلا او بیریسی قیزی و کورکنی ایله) گئدیر و قیزی دیندیریرلر. قیز اؤز راضی‌لیغی ایله گئتدیگینی سؤیله ییر. قیزین دده سی‌ده راضی اولور، قیزی گتیریر ائوه، آردینجا بالا قند- سینما ائدیر و کبین کسدیریرلر.

قاچیریلان قیزین دده سی قیزینی وئرمگه راضی اولاندا، قالیبدی اوغلانین مصلحتینه. قیزی یا اؤز ائولرینه گتیرر یا قیزین دده سی ائوینه آپارار و آردینجا بالا قند- سینما اولار و کبین کسیلر. یوخ؛ قیزین دده سی راضی اولمازسا، اوغلان قیزی اؤز ائولرینه گتیرر و آتاسی، عمی سی، دایی سی و کندین نئچه نفر آغ ساققالی ایله گئدر کبین کسدیررلر. بوحالدا قیز اؤزونه وکیل اولار.

قیزین دده سی راضی اولمایان حال‌لاردا مومکوندور اوغلان قیزی اورایا قاچیرتدیغی ائودن آپاریب اؤنجه کبین کسدیرسین سونرا اؤز ائوینه آپارسین.

بعضا قیز قاچیردانی برک دؤیرلر. نادیر حال‌لاردا طایفا دعواسی دوشر. بیر گنج دللک، بیر کنددن قیز قاچیتمیشدیر. قیزین قارداشلاری او قده ر دللگی دؤیدولر کی یازیق دللک سفئه اولدو.

بالا قند- سینما

ایندی قاییداق سؤزون اوّلینه. ائله کی اوغلان؛ باجیسی، خالاسی یا یولداشی واسیطه سی ایله آتا- آناسینا بیر قیزا ائلچی گئتمکلرینی آندیردی؛ آتاسی و آناسی بیر کلله

قند و بیر قیزیل اوزوک گؤتورر، بیر آغ ساققال ایله قیزین ائوینه گئدر و آتاسینا دئیردیلر: بیزیم اوغلان سیزین قیزی ایسته‌ییر، نه دئییرسینیز؟ کندده هامی هامینی تانییار. شهه‌ر دئییل کی اوغلان و عاییله سی باره ده اوندان- بوندان و قونشونلاردان آختاریب سوروشماق، دئمک تحقیق گرکلی اولسون. قیزین آتاسی نین کؤنولو اولاردیرسا، دئیردی: نه دئییرم، سیز ایسته‌ییر سینیز، من ده وئریرم. آغ ساققال قندی سیندیرار و اوغلانین آناسی اوزوگو آپارار و آروادلارین ایچینده قیزین بارماغینا تاخاردی. قندین باشی، قند سیندیران آغ ساققالا یئتیشردی. بونا بالا قند- سینما دئیردیلر. بؤیوک قند سینما هله دالدا ایدی.

قیزین دده سی قیزینی وئرمگه کؤنول لو اولمازسا، بو سؤزلرله بیان ائدردی: قیزیمیز هله کیچیک دیر. الیم دالی دیر، بورجوم وار، توی خرجی‌نین آلتینا گیرنمرم. هله قالسین گؤرک.

بالا قند- سینما دا قیزین دانیشیغی کئچر، کبین- باشلیق دانیشیلار و مثلا ۵۰ مئتیر چیت، ۲۰ مئتیر مخمر، قیزین دده سینه خوت- شالوارلیق یا ماهوت پالتوولوق یا ایسپورت پالتوولوق (بو ایکیسی نین بیری) الیناجاغی قئید اولوناردی.

ایندی مثلاً ۵۰۰ یا ۸۰۰ دنه قیزیل سیکه، فرش، یخچال (بوز دوْلابی)، تئلویزیون، پالتار یووان ماشین، فئر گاز، ائلئکتریک سوپورگه کیمی شئی‌لر قرار قویورلار و سونرا محضرده کبین کاغیذینا کئچیرلر.

کبین کسمه

قدیملر بهداشت ایداره سینه آپاردی یوخ ایدی. ایندی بالا قند- سینما دان سونرا قرار قویورلار صاباح قیز ایله اوغلان بهداشت دا قان ایمتاحانینا گئده جکلر. قان ایمتاحانی‌نین نتیجه سینی بیر گون سونرا وئریرلر. اوغلان آدامی ایمتاحان کاغیذینی آلار، قیز آدامی ایله محضره گئدرلر. بیر سیراسی محضری کنده گتیررلر.

قدیملر محضردن سونرا، بئش- اون نفر محضره گلن لره اوغلان ائوی شهه‌رده ناهار وئرر یا گتیرر کنده ناهارا قوناقلیق وئرردی.

قیز، بیر یا نئچه آی نیشانلی قالار یا آراسی کسیلمه دن توی باشلاناردی. قیز ائوینه دئیردیلر: اون بئش گونه کیمی گلیریک آپاراق.

ایکی طرف توی حاضیرلیقلارینا باشلایاردیلار: قیز ائوی جئهیز توتماخـدا و اوغـلان ائوی ده وعده وئردیکلری شئی لری آلار و قیز ائوینه آپاراردیلار.

پارچا گؤتورمک

گلین گونونه بیر هفته یا اویـان- بویـان، نئچـه گـون قـالان، اوغـلان ائـوی پارچـا گؤتورمگه گئده جک ایدیلر. اونون قاباقکی گونو ناهاردان سونرا یـا گئجـه، اوغـلان ائوی «مصلحت چایی» وئرردی. کندین هامی سینا دئیردیلر، ائل ییغیشار، چای ایچر و اوغلانین آتاسی دئیردی: مصلحت سیزین دیر، بؤیوک توی گتیریم یا آشیق گتیریم؟ ائل دئیردی: سن نئجه دئییرسن، بیزه قبول دور. دئیردی: صاباح گئده جه ییک پارچـا گؤتورمگه، هر کیم گلیر گلسین.

گئجه تندیر کوکه سی یاپار، پنیر قویار و یئکه دسـترخان باغلایـاردیلار. مـثلا اوتـوز آدام پارچا گؤتورمگه گئـدردیلر. هـره هـر وسـیله ایلـه دیـر، اؤزو شـهه‌ره گئـدردی. دمیرچی بازارین او باشی کؤمورچولرین یانیندا، پارچی لی «حاج عابـدوللا» نـین قفـه سی وارایدی. هامی بو قفه یه ییغیشار، بیر نفـر اوغـلان آدامـی آیـاق اوسـته دورار و گلن ین قاباغینا بیر دنه کوکه، پنیر و شیرین چای قوریادی. چـای- چؤرکـدن سـونرا گئدردیلر بزاز دوکانینا، اؤزگه‌لرین هره سینه بیر دسمال لیق پارچا، اؤزونونکولره ایسه، کیشی لره (اوغلان آدامی یـا قیـز آدامینـا) کؤینـک لیـک، شـالوارلیق، خوتلـوق، آرواد اولاندا، دونلوق یا چادرالیق گؤتورردیلر. بزاز دوکانیندا، اؤزگه‌لـر دسـمال لاری جیـب لرینه قویار داغیلار گئدر، اوغلان و قیز آدامـی قـالاردی. قیـزا باشـماق، دون، آلـت کؤینک، شالوار، چادرا، چارقاد، خوت، شال، آینا، صابون، داراق و قئیچی آلاردیلار.

قدیملر پارچا گؤتورمگه کیشی لر گئـدردی. آمـما اینـدی کیشـی گلـدی، گلمـه دی اؤنملی دئییل، ایکی طرفین آروادلاری گئدیرلر. اوغلان ائوی، اؤز آداملارینا ائلـه جـه ده قیزین آتاسی، آناسی و یاخین آرواد آداملارینا خلعـت آلیـر. مـثلا قیـزین آتاسـینا خوت- شالوار، آناسی و باشقا آروادلارا دونلوق، خوت لوق، شالوارلیق یا چارقاد کیمـی شئی لر آلیر. یاخین زامانلار پارچا گؤتورمگه گلن اولمور. دئییرلر اؤزونوز گئدین.

پارچا اوستونه چاغیرماق

پارچالارین هامی‌سین اوغلان ائوینه گتیرردیلر. اوغلان آدامینی و قیز آدامینی چاغیردیلار گلین پارچا اوستونه. هر ائودن بیر آرواد گلردی. پارچالاری بیر- بیر گؤستررردیلر: بو قیزین دده‌سی‌نین، بو قیزین آناسی‌نین، بو قیزین خالاسی‌نین و... مجلیس داغیلاندان سونرا پارچالارین هره سینی آد ائیله دیکلری آداما گؤندرردیلر. ایندیلر، تویا نئچه گون قالان، قیز ائوی کورکنی شهه‌ره آپاریر و بیله سینه خوت- شالوار آلیر، قاشلی اوزوک (اؤنجه لر حلقه آلاردیلار)، باشماق، جوراب، اودکلون، دسمال، آینا و ایچینه وساییط قویولاجاق ساللاما کیف آلیر.

بؤیوک قند سینما

اوغلان ائوی کندین هامیسینا و اطراف قوهوم و تانیشلارینا بیر کلله قند (او زامان ۲۵ قیران ایدی) یا بیر خلَت (خلعت) اولاراق کؤینک یا چارقادلیق یا دسمال گؤندرر و تویا چاغیراردیلار. اوچ گون توی اولاجاق ایدی.

ایندی کارت گؤندریرلر: فیلان گون قندیمیزدی گلین تویا. ساعات ۱۰-۱۲ کیشی لر، ساعات ۴-۶ آروادلار. (شهه رده بونا شیرینی ایچمه دئییرلر)

تویون بیرینجی گونو

بیر بؤیوک توی بیرده عاشیق گتیرردیلر. کندین اورتاسیندا سحردن ناهارا کیمی بؤیوک توی چالار، کیشی‌لر و گنج لر گووک گئدردیلر. بؤیوک توی چالینان‌دا، بیر توی بَیی اولاردی. توی بیی نی دؤوره‌ده کیلر سئچردیلر. بیر سؤزو کئچن باشاریقلی آداما دئیردیلر: سن توی بیی اول. گنج لر کؤنول‌لو اولاراق گولشردیلر. ائله کی مئیدانا چیخان گولشچی اولمادی، توی بَیی؛ بیری سن، بیری ده سن دئیه، ایکی گنجی چاغیرار و گولشدیرردی. اونون سؤزوندن چیخمازدیلار.

قیراقدان گلن، اؤنجه‌دن چاغیریلمیش قوناقلارا «کوشبون»،[1] koşbun دئیردیلر. تویچولار چالا- چالا «کوشبون»- ون قاباغینا گئدر، اودا بونلارا انام (انعام) وئرردی

۱- شهه رده، گلین گتیرمگه گئدن اوغلان آدامی توپلوسونا «جوشقون» دئیرلر. بعضی لری، شهه ردن یا بیر کنددن باشقا کنده تویا گئدن آداما دئیردیلر جوشقون گئدیب.

(لاپ آرتیق اون تومن). کند اهلی قیراقدان گلنی کوشبون چکردیلر. مثلا بؤیوک توی چالینان یئرده بیر کندلی، بیر کوشبونا دئیردی: آیری ائوه گئتمه، گئده‌جه‌ییک بیـزه. ائله اولاردی ائولرین هره سینه بیر نفردن ایلا بئش نفره کیمی کوشبون دوشـردی و اوچ گون او ائوده قالاردیلار.

عئین گون ناهاردان سونرا بیر بؤیوک ائوین ییه‌سیندن ایذین آلار و اورانی آروادلارا «توی دامی» ائدردیلر. ناهاردان سونرا تویچولار پرده دالیندا ایکـی سـاعاتا کیمـی بـو بؤیوک دامدا آروادلار اوچون چالار و آروادلار تک- تک اوینایـاردیلار. آروادلار یـال لی گئتمزدیلر.

آروادلار، اورتادا اوینایانا «هئششه باش» وئرر و اودا اوینایيب قورتاردیقدان سونرا پـول لاری گتیرر تویچولارا وئرردی. آروادلار اوچون چالاندان سونرا یئنه تویچولار مئیدانا چیخار و آخشام اذانینا کیمی چالاردیلار. یئنه کیشی‌لر اؤنجـه گولشـر، سـونرا یـاللی گئدردیلر.

عئین گونون گئجه‌سی‌ده اوچ یا دؤرد ساعات تویچولار آروادلار اوچون چالاردیلار.

عاشیغا گلدیکده، همین بیرینجی گون سحر چـاغی، آخشـام چـاغی، هـم ده گئجـه یاریسینا کیمی «عاشیق دامی» یندا چالاردی. عاشیق دامی بیر بؤیوک دام ایدی کی، ییه سینه دئیردیلر: ایذین (اذن) وئرسه نیز تویو بورایا سالاق.

عاشیق دامیندا توی بیی اولاردی. توی بیی‌نین الینـده بیـر شـویکه اولاردی، دجـل لیک ائدن اوشاقلاری شویکه ایله یاواشجا وورار و دئیردی: گده دینج دور!

ایکینجی گون

ایکینجی گون‌ده عیئن بیرینجی گون کیمی بؤیوک توی و عاشـیق ایلـه سوْووشـار، آخشام خینا گئجه سی اولاجاق ایدی.

حنا گئجه سی

خینا گئجه سینه چاغیرماق ایسته مزدیـر. قونـاقچی کنـدلیلر و کوشـبونلار شـامدان سونرا گلردیلر. عاشیق اوخویار و مجلیس اهلی پول وئـرر، بیـی و بـی یـن آتاسـین، قارداشلارین، سئودیکلری آداملاری تعریفله دردیلر. بو پول لار عاشیغا ییغیشاردی. بو

گون (گلین گونونون قاباقکی گونو) قیز ائوینده «قاش آلما» اولاردی. آروادلاری چاغیراردیلار. چالیب (قوْال)- چاغیر یب اوخویار، اوینایار و شنلیک ائدردیلر.
عاشیغی گتیرمه دن اؤنجه بیله‌سینه حق دانیشاردیلار (۳۰، ۴۰یا ۸۰ مین. بو یاخین زامانلاردا ۱۵۰ مین تومن). ایندی داها عاشیق گتیرمیرلر. ۱۵۰ مین تومنه دانیشیر، شهه ردن های- کویچو، سسلری سوْزلرینی باسان، چالقیچی قروپ گتیریرلر. تعریفله مه و هئششه باش پول لاری دا بونلارینکی دیر. گئجه ساعات ۱۲ ده عاشیق قورتولار، یاشلی لار گئدر، قالاردی گنج لر. دئیردیلر: حنامیز وار. گئدر آروادلار دامیندان تویچولاری گتیرردیلر. بو دؤنه تویچولار عاشیق دامیندا چالاجاق و گنج لر اوینایاجاق ایدیلار. پنیر چؤرک و شیرین چای یئیندن سونرا داغیلیب گئدردیلر.
گئجه ساعات ایکی یه کیمی دللک بی‌ین ائوینه گئدردی. اوغلانین آناسی کاسادا خینا گتیرر، دللک ایستی سو ایله خینانی قاتار، بارماغی ایله بولایار، بی ین ال لرینه خینا قویاردی.خینا یا فیندیقجا قویار یا خیضاب یاخاردی. خینا اوْیان- بویانا یا خیلماسین دئیه، اوغلان یاتدیغی یئرده ال لرینه جوراب تایی کئچیردردی.
اوچونجو گون توی گونو
حنا گئجه سی نین سحریسی، توی ییه‌سی کندلیلردن ائوه بیر آدام چاغیرار و بیرده کوشبونلارا دئیردی: ناهارا گلین. بو گون سحردن باشلایار، یئنه تویچولار مئیداندا و عاشیق، عاشیق دامیندا چالار و چاغیریلانلار ییغیشار ناهاری عاشیق دامیندا یئیردیلر.
بونودا قئید ائتمک یئرینه دوشردی: تویچولاری دا کندلیلر کوشبونلار سیراسیندا قوناق آپاراردیلار، قویمازدیلار توی ییه‌سی‌نین ائوینده قالسینلار.
بو گون ناهارا مال کسر و پیلوْو- خوروش وئرردیلر. یئییب ایچندن سونرا جماعت داغیلار، بیری ناماز قیلماغا، بیری یاتماغا، هره اؤز ایشینه گئدر، ساعات ۲/۵ یا ۳ سیرالارندا، مجلیس کامیل قورولاردی. عاشیق اوخویار، تویچولاردا توی دامیندا آروادلار اوچون چالاردیلار. دئیردیلر بَیی گتیرین! بی گلر، ائیوان دا تاختین اوستونده اوتوراردی. دللک بَی‌ین بویونونا فیته باغلایار، اولگوجون آچار، عاشیق دامینا گئدر

نسله نردی: بوْستان اکمیشم قوْوون آلان گلسین. بی ین قوهوملاری و خاطیرین ایسته ینلر گلر دئیردیلر: مثلا اللی یا اون تومنلیک قوْوون وئر. واختینا قالمیشدیر. دللک یا کسیب قویدوغو قوووندان پول وئرنه بیر دیلیم کسر وئرر یا قوْوون واختی اولمازدیرسا، شیرنیات (بویالی پول شکیلینده شیرنی لر) وئرر، اولگوج ایله، بی ین باشی نین قیراغیندان سلقه لی بیر آز قیرخاردی.[1] ائله کی پول وئرنلر قورتولدولار دللک بی ین اوز- گؤزو و باشینی تمیزله یردی.

گونون باتماغینا تقریبا بیر ساعات یاریم قالان دئیردیلر: بیی گتیرین عاشیق دامینا. دللک بیی گتیرر، دامین قاپی سیندا ساخلایاردی. ایچریدن سس قوْوزاناردی گتیر، گتیر! دللک دئیردی: بی گئدیب دییرمانا. دئیردیلر: چاغیر قوی گله! دللک ایچری گیرر، ال لرین قولاقلارینا قویار، اوجادان چاغیراردی: قولاموسئن qulamüsen (غلامحسین)، گل، گه! گنجلر دئیردیلر: ائششگی نین یوکو آغیردی، ییخیلیب قیچی سینیب گلنمیر. جماعت دئیردی: بیرده چاغیر. دللک بیرده چاغیراردی : قولاموسئن، گل، گه! ائله کی گلمه دی، دئیردیلر: بیرده چاغیر، گلدی، گلدی، گلمدی هئچ ها! اوندا دللک بی ین الیندن یاپیشار، ایچری آپارار و دئیردی: آغالار، بی قوللوغوزا سلام وئریر. دللک بیی دامین اوزو قیبله دیواری نین دیبینده آیاق اوسته ساخلایاردی. قیز ائویندن گؤندریلمیش اوستونه اؤرتوک سالینمیش بیر خونچا (یئکه میس مجمعی) گتیرر، بی ین قاباغیندا یئره قویاردیلار. بی، شالوار و گؤینگینی اؤنجه گئیمیش ایدی. بی ین خوْتو (کوْت) جیلیقاسی، سیلیندیری، پوْتونلاری، بیرده ساغدیش- سولدوش و دللگین خلت لری و اوچ شمع بو خونچادا قویولموش ایدی. دللک اؤرتوگو چکر، بی ین خوتونو، اول بی ین بورونونا توتار و صلوات چئویرر، سونرا گؤبگینه توتار صلوات چئویرر. سونرا آیاقلاری نین اوجونا توتار و صلوات چئویرردی.

---

[1] - « دیزه- دیز» کندینده ائوین کوچه قاپی سینی آچار دیوارا دایایار، بیر آز ایچری لیک، دللک بیی صندل ده اوتوردار، باشین ایسلادار و اولگوج ایله هر یئرینی کردی- کردی بؤلردی. بیری پول وئرنده، کردی لرین بیری نین توکونو قیرخاردی. پول وئرن آداملار آز اولاندا، کردی لری بؤیوک- بؤیوک قیرخاردی. پول وئرن چوخ اولاندا ایسه، کردی لری نارین دوغرایار قیرخاردی.

بی ین خوتو، جیلیقداسی و پوتونلارینی گئیدیریب، سیلیندیرینی قویاندان سونرا، دللک بیر- بیر خونچادان گؤتورر گؤسترر دئیردی: بیر جوت جوراب، بیر کؤینک، ساغدیش خلتی. بیر جوت جوراب بیر کؤینک سولدوش خلتی. بیر جوت جوراب بیر کؤینک ده منین خلَتیم.

دللک بی ین ساغ و سولونداکی تک آداملاری قوْوزایار، اوچ شمع یاندیرار، بیرینی بی- ـه بیرینی، ساغینداکی و بیرینی ده سولونداکی آداملارا وئرردی.

دللک اوزون بی ین ساغ و سولونداکی آداملارا توتار و دئیردی: آغا سیز نه وئریب سیز دوروبسوز بورادا؟ بیری دئیردی: من اللی تومن وئرمیشم. اوْ بیریسیندن سوروشار، اودا دئیردی: اللی تومن وئرمیشم.

دللک جماعته سسله نر دئیردی: آغا ساغدیش اللی تومن، سولدوش اللی تومن. کیمین یوخاریسی وار دئسین. مجلیسین او باشیندان بیری قووزانیب دئیه جک ایدی: آغا من ساغدیش اولماغا ۷۰ تومن وئریرم. بیری ده بو یاندان دئیه جک ایدی: من سولدوش اولماغا ۶۰ تومن وئریرم. بیری قووزانار دئیردی: من ساغدیش اولماغا بیر قوچ وئریرم. دللک دئییردی: آغا آدامین گلسین. قوچ وئرن آدام اوغلو یا بیر تانیش گنجه دئیردی: گئت ساغدیش دور! گلیب قاباقکی نین الیندن شمعی آلاندا، جماعت چپیک چالار و دئیردیلر: یئری ها یئری، یئری ها یئری. بیری گلیب سولدوشون الیندن شمعی آلاندا، اوندادا بو سؤزو دئیردیلر.

او یانیندا پولو قوْوزانار، بو یانین دا پولو قووزانار، نهایت دللک گؤرردی داها اوستونه گلن یوخدور. دللک اوزون جماعته توتار و دئیردی: آی دوْستو، قارداشی، قوهوم- قبیله سی، سونرا دئمه یین دوه گتیردیک قاپیدان کئچمه دی. دللک گؤرردی دینن اولمادی. دئیردی. قارداش، فاتیحه له ییرم ها، سونرا گیلئی ائیله یر سیز ها، سیزه دئییرم ها! بیزیم دبیمیز اوچ دفه دئیریک. داها بو سفر خاتمه سین باغلاییرام ها! ساغدیش- سولدوش اولان دیل لنسین. خبر اولمادی. دللک دئیردی: فاطما خالا آلله موبارک ائیله سین.

دللک شمع لری قاباقکی لاردان آلار آخیرینجی ساغدیش و سولدوشون ال لرینه وئرردی. سونرا اوزون عاشیغا توتار دئیردی: گل بیی تعریفله.

عاشیق گلر چالار، اؤنجه دئیردی:

آی آغالار گلین تعریف ائیله ییم　　آرادا آچیلیب گولی بو بی‌ین

ساغدیشی سولدوشی ائلی بو بی ین　　باغلاسین بئلینی علی بو بی‌ین

سونرا عاشیق ساغدیش و سولدوشدان تعریف آلاردی. اؤنجه ساغدیش پـول وئـرر و دئیردی: بیی و مجلیسی تعریفله. سولدوش دا اونون تایی پول وئرر و تعریفلـه درردی. قیراقدان تعریف وئرر و دئیردیلر: ساغدیش- سولدوش و بیی تعریفله. بیری بـی یـن دده سینی، بیری ائل — طایفا سینی و... تعریفله درردی. بی‌ین قایین آتاسـی دا پـول وئرر و بَیی تعریفله درردی. ائله کی دؤوره قورتولدی تعریف وئـرن اولمـادی، عاشـیق دئیردی: بی‌ین آتاسی، آناسی، قـایین آتاسـی منـیم انـامیمی گتیرسـینلر. ائلـه کـی انلاردان دا دا انام آلدی، دؤوره دن دئیردیلر: عاشیق ال لرین آغریماسین، سن گئـت. داها عاشیغینکی قورتولموش و چیخیب گئده جک ایدی ائوینه.

ساغدیش- سولدوش بیی گؤتوروب مجلیس‌دن چیخاندا، مجلیس اهلـی بـی- ــه دولاشاراق بیری قیرتار، بیری باشماغین چیخارداردی. بی گئتدی، قالـدی مجلـیس. ایندی دؤوران ییغاجاق ایدیلار. مجلیسه شیرینییات قـالاقلی خونچـا (مـیس مجمعـی) گتیرردیلر.

قالمیشدیر مجلیسین آغیرلیغینا. ائله اولاردی بیر یا ایکـی یـا اوچ خونچـا گتیرردیلـر. اون دنه ده نلبکی اولاردی.

بیرینی توی بیی ائدر مثلا دئیردیلر: حسن دور ایشن (ایشینه). خونچالاری آغ ساققال قاباغینا قویاردیلار.

آغ ساققال نلبکی‌لرین هره سینه اون- اون بئش دنـه شـیرینییات قویـار و اوسـت- اوسته قالایاردی. توی بیی الی توتدوغو قده ر گؤتـورر و مجلیسـه گـؤز گزدیـرردی. هایاندا بیر آغ ساققال، پول‌لو آدام و اطرافدان گلن اولارسا ایدی، آپارار و نلبکی‌لـرین بیرینی اونون قاباغینا قویاردی. او آدام شیرنینی بوشـالدار، لاپ آرتیـق باشـی. بـئش تومن نلبکی یه پول سالاردی. توی بیی نلبکی نی گؤتورر و پول سـالانین آدی ایلـه دئیردی مثلا: بئش تومن قاسیم، اوچ تومن حسن قـولی، ایکـی تـومن جفـر قـولی. آخیردا سیرا گلردی کاسیبلارا. بیر تومن سـالان‌دا اولاردی. دؤوران قوتولـدی، تـوی

بیی دئیردی: آغا قالان یوخدور کی، یاددان چیخان اولار، هر کیم قالیب دئسین نلبکی گتیریم. جماعت دئیردی: آللاه موبارک ائیله سین. توی بیی اوزون آغ ساققالا توتار سوروشاردی: پول نه قده اولدو؟ جواب وئردی مثلا اون مین تومن. توی بیی اوجادان سسله نردی: «ائل» ـه برکت، قارداش اون مین. جماعت داغیلار گئدردیلر. مئیداندا توی چالینار، گئدردیلر یئنه گولشر و گووک گئدردیلر. ائله کی گون باتدی، دئیردیلر گلین گئدک گلینی چیخارداق.

قدیم زامان قیزین جئهیزی گلین گونونون سحریسی گلر و ناهاردان سونرا گلین گلردی. ایندی ایسه. جئهیزی بیر هفته اؤنجه دن گؤندریرلر.

بی طرفی نین آروادلاری قیز ائوینه گئدر، تویچولاردا قیز ائوی نین قاپی سیندا چالاردیلار. قیز طرفی نین آروادلاری قیز ائوینه ییغیشار، قیز گلین پالتاری گئیر، «موشاطا» بیله سین بزه یردی.

بی ین دده سی، عمی سی یا قارداشی ایچری گیرر و گلین ین بئلینی شال ایله باغلایار و دئیردی: سندن یئددی شورئحلی اوغلان، بیر کئچل قیز ایسته ییرم. بؤرکونو چیخاردار گلین ین باشینا قویار و دؤنر اون دؤرد معصومون آدینی چکردی.
گلین ین بیر قولوندان همین بو بئلینی باغلایان آدام، بیر قولوندان دا آتاسی یاپیشار و ائودن چیخارداردیلار. گلین ین دده سی کوچه قاپی سیندان اوْیانا قیزی اوغلان آدامینا تحویل وئرردی. بی ین آتاسی و قارداشی اوغلان ائوینه کیمی گلین ین قولوندان یاپیشاردیلار.

گلین ین قاباغیندا چیراق یاندیرار و آینا توتار گتیرردیلر. گلین ین یانینجا بیر بزکلی تویوق دا گتیرردیلر. تویوغون بویونونا قیرمیزی پارچا باغلایار و توکلرین بویایاردیلار. تویوق تؤره مک سمبولودور. بیر زیرنگ اوغلان اوشاغی یا بیر آرواد، «تویوغو وئرین من آپاریم» دئیه قیز ائویندن آلار. گلین ین یانینجا گتیرر و بی ین دده سیندن انام آلاجاق ایدی. اوغلان ائوینه تقریباً یوز مئتیر قالان دئیردیلر: دایانین بی گلسین قاباغا. بو یاندان جواب وئرردیلر: بی گلنمز سیز گلین قاباغا. بیر- بیر لرینه ناز ائدر، بیر آز اوْیان دئیردی، بیر آز بویان، بی کوچه قاپی سیندان اشیگه چیخار، گلینه ساری اوچ دنه قیرمیزی آلما آتاردی. جماعت، اؤزل لیکله گنج لر او آلمالارا اوْ قده ر

حریص ایدیلر کی اونو قاپماغا بیر- بیرلرین باسار ییخاردیلار. بی آلماسی تبریک ایدی او آلمانی هر کیم قاپارسا ایدی، اؤز سوبایلارینا گتیرر وئرر و دئیردی: آللاه سنه ده قیسمت ائیله سین.

بی آلمانی آتاندان سونرا قاییدار ساغدیش- سولدوشو ایله داما چیخار و ال لرینده شمع یاناردی.

گلینی گتیرردیلر. کوچه قاپیسی نین دالیندا بیر نلبکی اوزو قویلو قویولموش و اوستونده بیر یومورتا اولاردی. گلین کوچه قاپی سیندان گیرنده، بیر قیچی ائشیکده بیر قیچی ایچریده، آیاغینی یومورتانین اوستونه قویار و باسار ازردی.

کوچه قاپی سیندان ایچریده بی ین آناسی و باجیسی گلین ین قولوندان یاپیشار و آزوادلار اوینایا- اوینایا قاباغا گلردیلر. گلینی بئلنچی آپارار، اوتاغا گیرنده بی دامدان گلین ین باشینا نوغول، پول، کیشمیش و شیرنییات قاریشیق سپردی.

گلینی اوتاغا کئچیردر و دیوارین دیبینده آیاق اوسته قویاردیلار. گلین ین بالدیزی یا قایین آناسی، گلین ین اوزونده کی شالی یوخاری قالدیرار اوزون آچار و دئیردی: باخین گلین بودور. نه کوردور نه کئچل دیر. آروادلار دئیردیلر: ماشاللاه. گلین ین بالدیزی بیر لیوان شربت گتیرر گلینه وئرر، گلین ایچمه میش چیخاردار بالدیزینا انام وئرردی. قیز- گلین لر بیر سوره چالیب اوینایاردیلار. گلین گئجه سی، آروادلاری گلین ین باشینا شاما قوناق چاغیرار دیلار.

گلین ین یانینجا دده سی ائویندن بیر نفر یئنگه، بیر یا ایکی باشقا آروادا گلردیلر. بونلار، معمولاً قیزین باجیسی، خالاسی یا عمه سی، دئمک آرخایین اولدوقلاری آروادلار اولمالی ایدیلر.

گئجه یاریسی (تقریبا ۱۲ ده) ساغدیش- سولدوش بیی گؤتورر گتیرر ایچری اؤتورر و اؤزلری بی ین تهلکه سیزلیگینی قوروماق اوچون چیخار دامدا دورادیلار. او ایکی نفر قیز آدامی آیری اوتاغا گئدر و یئنگه، بی ایله گلینی ال- اله وئرردی.

بی و گلین هره سی بو حالدا چالیشاردیلار اؤنجه او بیریسی نین آیاغین آیاقلاسینلار.

بی چیخاردار یئنگه یه انام وئرر و یئنگه گئدردی.[1]
قیز اوغلاندان دیل باغی (بیر مبلغ پول) آلماییـنجا دانیشمازدی.
قیزین صاندیغینا دده سی ائوینده آغ دسمال قویاردیلار. قیز باکیره لیک علامتی دیَن بو دسمالی دؤشگین آلتینا قویاردی.
اوغلان اوتاقـدان ائشـیگه چیخـار، سـاغدیش و سـولدوش وظیفـه لرینـی بیتمـیش گوردوکده، خوش گلدینیز گئدردیلر. اوغلان اوتاغا قاییدار، قیز دسمالی یئنگه یه وئـرر و یئنگه دسمالی آپارار، قیز ائـوی نـین نومایـنده لـری اولان او ایکـی آروادا وئـرر و اونلاردان انام آلاردی.

دوُواخ قاپما

گلین گونونون صاباحیسی، آدام گوندرر ائو- ائو چاغیراردیلار. ناهاردان سونرا آروادلار گلر، چالار چاغیرار اوینایاردیلار. او زامانین شیرنیسی نه اولاجـاق ایـدی، شـیرنییات، کیشمیش، خورما، اییده و ... بونلاری قاتار، یئـددی لـوین کیمـی بیـر شـئی قاباغـا قویاردیلار. تورکییه دن گرمییان garmiyan دا گلردی.
بیر اوغلان اوشاغی گلر گلین ین باشینداکی شالی قاچیردیب آپاراردی. بو اوشـاغا یـا ائله اورادا انام وئرر شالی آلاردیلار، یا گتیرردی اوز ائولرینـه، سـونرا انـامین آلاجـاق شالی وئره جک ایدی.

ال اؤپمه

دوواق قاپما گونونون صاباحیسی، گئجه شامدان سونرا، بی سـاغدیش- سـولدوش و یاخین قوهوملاری ایله قایین آتاسی گیله گؤروشه گئدر و قـایین آتاسـی نـین الـین اؤپردی. البته الینده شیرنی آپاراردی.

آیاق آچما

توی دان بیر هفته سونرا، آیاق آچما اولاردی. قیزین دده سی کوره کنینی اونون آتـا- آناسین و لاپ یاخین قوهوملارین چاغیرار و قوناقلیق وئرردی.

۱- دیزه دیز کندینده، یئنگه پئنجره نین دالیندان باخار و اوتاغین ایچینه ناظیر اولاردی. اؤنجه دن پئنجره پرده سی نین بیر قولاغینی یئنگه نین باخاجاغی اوچون قوورزانمیش دورومدا قویاردیلار.

یعنی اوغلان آداملارینی قیز ائوی ایله تـانیش ائـدر، اونلاریـن آیـاقلارینی بـو ائـوه آچاردیلار، سونرا هر واخت ایسته دیلر گلسینلر.
او آرادا بیر «کوره کن گؤرمه» دبی ده وارایمیش.

قیزین جئهیزی

«یورغان- دؤشک»- قازانچا- مـیس جـام- کیلـیم یـا جئجـیم یـا پـالاز- مژمئیـی (مجمعـی)- «آفتابا- لین»- سماوار- سماوار بوْروسو- چاینیـک- چاینیـک اؤرتـویی- چـای سـوزن- ساخسـی ایسـتیکان نلبکـی- قتـدان qətdan - قیـزین تیکـدیگی ناخیش- دیوار گولی- دوز قـابی- حامـام کیسـه سـی- یوشـول yüşül- اوزرلیـک اوزرلیک سالان (بالاجا مالاغان کیمی اولاردی)- تئل باغی (قزیل دن اولاردی، اونولا چووال آغیزی تیکردیلر)- سوپورگه- نرمنی.

دیوار گولی:

زریش یا ایت بورنونون، چالیسی (تیکانی) اولان یئکه بیر بوداغینی قوپاردادیلار. بـو بوداغین هر چالیسینا چئشیدلی ماراق دوغوران شئی لر باغلایار یا تاخاردیلار. بونلار، چئشیدلی پارچالار، شیرنییات، امزیک، مینجیق، ایگده، اوزرلیک توخومو، ایت بـورنی میوه سی، توخوم و ... کیمی شئی‌لـردن اولاردی. قیـزین جئهیزینـدن اولان دیـوار گولونو گتیرر، ایپ ایله بیر دیره گه باغلایاردیلار .

یوخاریداکی راهال کندی نین قدیم توی دبلرینی، «مشـهدی حسـین رسـتملو» حوسئن اوغلونون سؤیله دیکلری اساسیندا یازدیم.

بئدداوار کندی نین قدیم توی دب لری [1]

اوغلانین آناسی، باجیسی، خالاسی ییغیشار، بیر قیزا ائلچی گئدردیلر. اوگون یا سونرا قیزین آتا- آناسی نین راضی لیغینی آلدیقدا، اوغلانین آتاسی و یاخین آداملاری، بئش- اون آغ ساققال ایله قیز ائوینه دانیشیغا گئدردیلر. قیز ائوی ده اؤز آداملارین چاغیراردی. کبین- باشلیق دانیشار، اوغلان آدامی نین بیر آغ ساققالی کلله قندی سیندیراردی. دللک اوغلان آداملارینا ایکی رنگلی شیرین چای گتیرر و انعام آلاردی.

اوغلان آدامی نین قادینلاری آیری مجلیس ده قیزا اوزوک تاخاردیلار. اگر اوغلانین دده سی دیری اولارسا ایدی، اوغلانین آناسی قیزین باشینا چارقاد سالاردی. دده سی دیری اولمازسا ایدی، چارقادی خالاسی یا عمه سی سالاردی. هر نه ایسه، گرک چارقادی سالان دول آرواد اولمایایدی.

سحریسی اوغلان و قیز آداملاری شهه ره گئدر محضرده کبین کسدیرردیلر. اوغلان ائوی، اؤز آداملاری نین هامی سینا و ایکی- اوچ نفرده قیز ائوی نین آداملاریندان چیلوْو- کاباب دوکانینا آپارار و ناهار وئرردی.

قیز، اوغلانین شرعی آروادی و نیشانلی سی اولدوغونا رغماً اوغلان قیز ائوینه یاخین دوشمزدیر. ائله ایدی کی بیردن اوغلان کاریخیب قیزین کوچه سیندن کئچرسه ایدی، قاپی- قونشو سؤز ائیله یردیلر.

بیر سوره اوغلان ایله قیز نیشانلی قالار، تویا اون گون قالان بازاردا پارچا گؤتورمگه گئدردیلر. قیزین اؤزونه، اوغلان و قیزین یاخین آداملارینا نه آلاجاق ایدیلار دورسون، اوغلانین دده سی قیزین دده سینه خوت- شالوار آلاردی. سونرا قیزین دده سی « قئیترمه تاباغی» ندا qeytərmə tabağında اوغلانین دده سینه خوت- شالوار قویوب گؤندرردی.

اوچ گون توی اولاجاق ایدی، اوّل گونه آستا کؤبه دئیردیلر.

۱- راهال کندی نین قدیم ائولنمه دب لرینی تام اینجه لیکلری ایله قئیده آلماغا چالیشدیم. آمما بورادا چوخ ترکه گئتمیه جگم.

آستا کؤبه

بیرینجی گون قیز ائوی بیر آرواد گؤندرر، هم اؤز آداملاری نین هم ده اوغلان آداملاری‌نین قادینلارینی چاغیراردی. اوغلان آداملاری خلعت آپاراردیلار. قیز ائوی نین قاپی سیندا دا اوغلان ائوی‌نین گؤندردیگی بؤیوک توی چالار و گووک güvək گئدردیلر. بو گون ناهار وئرمزدیلر.

ناهاردان سونرا عاشیق قفه ده اوخویار، گئجه ایسه اوغلان ائوینده اوخویاردی. آنجاق بو گون اوغلان ائوی شام وئرمزدی. بو گونه یئ گل yegəl دئیردیلر یعنی شامینی یئ سونرا گل.

حنا گونی

ایکینجی گون خینا گونو ایدی. بؤیوک تویچولار چالا- چالا نیشانلی قیزلارین قاپی سینا گئدر تویا چاغیرار و انعام آلاردیلار. بو گون قیز ائوی و اوغلان ائوی‌نین قادینلاری، بؤیوک توی ایله قیزی حاماما آپاراردیلار. ایکی طرفین ده قادینلاری نین بؤیوکلری قیز ائوینده ناهارا قالاردیلار.

خینا گئجه سی قیز ائوی اؤز قادین آداملارینی اؤز ائوینه چاغیرار، اوغلان ائوی ده اؤز کیشی آداملاری نین هامیسینی شاما چاغیراردی. بو گونه دئیردیلر: یئمه گل. یعنی شام یئمه میش گل. عاشیق چالار اوخویاردی، شامدان سونرا گتیرر آغ ساققالین قاباغینا دسمال آچاردیلار. آغ ساققال، او زامانین پولو مثلا ایکی تومن یا بئش تومن دسمالا پول سالاردی. سونرا دللک دولانار، تویا گلن‌لرین هامیسیندان پول ییغاردی. هئچ کیم آغ ساققالین سالدیغی پول‌دان آرتیق سالمازدیر. آمما اوندان آز سالابیلردی. بو پول‌لارین هامیسی توی ییه‌سینه چاتاجاق ایدی.

ایندیکی زامان بئلنچی پول آلیناجاق تویلارا خوی- ون هر یئرینده پول‌لو توی دئییرلر. شام یئییلر، عاشیق چالار و بؤیوک تویچولار گئدر قیز ائویندن تاباقلاری گتیرردیلر. اوغلان آداملاریندان بؤیوک تویون قاباغیندا اویناياردیلار.

بؤیوک تویچو، توی ییه سیندن انعام آلمایینجا تاباخلارا ایچری گئتمه‌گه یول وئرمزدی. تاباخلار ایچری گیرنده هامی آیاغا قالخار، یئر وئرردیلر.تاباخلاردا قنادی شیرنی‌سی، بی‌ین پالتاری، اوچ دنه شمع، خینا، ساغدیش- سولدوش خلَتی اولاراق

دسمال یا کؤینک اولاردی. عاشیق چالار و قیز آداملارینا خوش گلدین دئیردی. بـی اوزو قیبله دیوارین دیبینده دورار و ساغدیش- سولدوش تیکردیلر. بی قیزین دده‌سی قویدوغو پالتاری گئیر، سیلیندری (لبه دار) باشینا قویاندا هـامی صلوات چئویرردی. یعنی بی کیشی اولوب کیشی‌لره قاریشدی. قیز آداملاری پول وئرر بی- ی تعریفلـه دردیلر. اوغلانین قایین آناسی، بالدیزی و باشقا آروادلاردا ائشیکدن پول وئرر بی- ی تعریفله دردیلر.

قورتولاندا، عاشیق اوغلان- اوغلان هاواسی چالار، بی ائنـردی. اوغـلان آروادلاری گئدر، گلینـی بـی قویـاردیلار. گلیـن یـن سـاغدیش- سولدوشـون بیـر طرفـی قیـز آداملاریندان، بیر طرفی‌ده اوغلان ائـوی آداملاریـنـدان اولمـالی ایـدی. بـو حـال دا بؤیوک تویچولار ایچری گلر و نئی قاوال چـالاردیلار. یعنـی بؤیـوک تویـو ال ایلـه چالار، زیرناچی‌دا زیرنانین دیل اولان باشینا نئی کئچیردر و یوغون سس چیخاردی. قیز بی دوراندا، قابین ایچینده خینا گتیرردیلر. اؤنجه قیز، سـونرا مجلیسـین هامیسـی بارماقلارین خینایا باساردیلار.

سحر اذانی بی‌ین یولداشلاری بیله سـین حامامـا آپـاراردیلار. حامـامین سـویوناجاق یئرینده بی بارماقلارینا فیندیقجا (خینـا) قویاردی. خینا رنگ وئرسین دئیه، اوچ- دؤرد دقیقه صبر ائدر، سونرا یویونماغـا گئـدردی. گـون چیخمـامیش بؤیـوک تـوی گلـر حامامین قاباغیندا چالاردی. بی یویونوب چیخاندا گؤرردی باشـماغی‌نـین بیـر تـایی یوخدور. اگر ساغ تایی اوغورلانارسا ایدی ساغدیش، اگر سول تایی اوغورلاناردیرسا، سولدوش خلعت وئرمه لی ایدی کی بی‌ین باشماغین وئرسینلر. ائشیکده ده بؤیـوک توی گوپسه‌ییر و بونلاری تلسدیریر. خلعت وئرمک‌له بی‌ین باشماغین وئرردیلر. بی حامامـدان چیخـار، بؤیـوک تـوی چـالا- چـالا، اوینایـا- اوینایـا، بـی باشـینداکی یولداشلاری ایله چای- چؤرگه گئـدردیلر. چـای- چـؤرگی سـاغدیش یـا سـولدوش وئرردیلر. قالمیشدیر گئجه بی دوراندا، بونلارین هـانکی‌سـی، صـوبحانه نـی بوینونـا آلـدیغینا. صـوبحانه یـه هاسـتا یـا قئیقانـاق وئرردیلـر. اگـر صـوبحانه سـاغدیش یـا سولدوشون شرط لرینده اولمازسا ایدی صوبحانه‌نی بی ائوینده یئییردیلر.

گلین گونو

صوبحانه دن سونرا دللک بی- ی بیر کتـیلن اوستونده اوتـوردار و دئیـردی قـوْوون ساتیرام. بی ین خاطیرین ایسته ینلر گلـر دللگـه پـول وئـرر و دللـک هـر آدام پـول وئردیکجه بی ین اوزوندن اولگـوج ایلـه دوغـوردان یـا یالانـدان بیـر آز قیرخـاردی. ناهاری هره اؤز ائوینده یئیردی. ناهاردان سونرا بؤیـوک تـوی چـالار گـووک گئـدر، گنج لر قییش باغلایار، آشیرما سالیب گولشردیلر.

«زورلاما» و «باشدان آتما» گولش طرزلری ده وارایدی. اگر قیزین ائوی یاخین اولارسا ایدی، گلین ین جئهیزین بو گون گلیندن اؤنجه ال ده گتیرردیلر. بؤیوک تـوی گئـدر قیز ائوی نین قاپی سیندا چالار، گلینی یئرده گتیرردیلر. اوزاق یئر اولاردیرسا، اوغلان ائوی نین اونلارجا آرواد- کیشی سی چوْشبون (جوْشقون) گئدر آت ایله گتیـره جـک ایدیلر. اوغلانین قارداشی گلین ین بئلین باغلایار و قیزین آناسی اونا مثلا بیـر جـوت یون جوراب خلعت وئرردی. قیزی تندیرین باشـینا دولانـدیرار و دئیردیلـر: قـدمینن (قدمین ایلـه) خئیر آپاراسان. گلینی چیخاردیب آتامیندیرر و اوغلانـین قارداشـی آتـین یوگنیندن یاپیشاردی.

گؤرردین اون- اون بـئش آتلـی آت قوشـدولار. هانسـی آتلـی اوغـلان ائوینـه تئـز یئتیشرسه ایدی، اونون آتی نـین بوینونـا شـال باغلایـار و دئیردیلـر: بـؤرک گتـدی (گتیردی). توی بییه سی انعام دئیه اونا خوت- شالوار یا کؤینک وئرردی. گلـین ائـوه یاخینلاشاندا کی همه شه گـون باتـان چـاغی اولاردی، بـی یـن آداملاری سـئوینج علامتی اولاراق گوللـه آتاردیلار. بی ساغدیش- سولدوشـو ایلـه حـیط دن چیخـار، اوچوده گلینه آلما آتاردیلار.

بو حال دا بی ین یولداشلاری ظرافاتجا بیله سینی چیمدیکلـه یـر، یومـوروق و شـاپپا وورار یا چیرپی ایله وورادیلار. قیز آدامی نین بیر کیشی سی بـورادا اولارسـا ایـدی، اوزونو اونلایاردیلار.

کوچه قاپیسی نین دالیندا بیـر نلبکـی نـی اوزو قویلـو قویـار و اوسـتونه بیـر یومورتـا قویاردیلار.

گلین ساغ آیاغین آتیب کوچه قاپی سیندان ایچری گیرنده، آیاغینی بو یومورتانین اوستونه قویار و یومورتا ازیلردی. گلین قاپیدان گیریب سول آیاغین آتاندا، بالدیز اوزرلیک سالاردی.
گلین حیطی سوْووشار، بی ساغدیشی- سولدوشو ایله داما چیخار و گلین ین باشینا نوغول، کیشمیش، پول سیککه سی سپر و اوشاقلار قاپان- قاپیش ائدردیلر.
گلینی ایچری کئچیردر، قیبله دیوارینداآیاق اوسته دایانار، کندین آروادلاری گلینی گؤرمگه گلردیلر.
گلین گئجه سی نین صاباحیسی دوواق- قاپما اولاردی.
یوخاریداکی توی دبلرینی، عباس پناهلو و قربان بهلولی (طالب اوغلو) نین دیلیندن یازدیم.

چالقیچی قروپلاری

قدیمین تویلارینی، عاشیق یا بیر تارچی و بیر قووالچی دان اوْلوشان بیر قروپ سوْواردی. قووالچی، تورکجه خالق ماهنی لاری اوخویاردی. هردن بو قروپا بیر دونبکچی قوشولار و سه گاه اوخویاردی. بعضا تکجه بیر قووالچی یا بیر قارمانچی یا بیر کامانچا چالان تویا گتیرردیلر.
بؤیوک تویچولارین کندلرده اؤزل یئرلری وارایدی، ایندی ده واردیر. یاخین ایل لرده، داها آرتیق آیاقلاری شهه ره آچیلمیشدیر.
اینقیلابدان بئش- آلتی ایل سونرادان باشلایاراق شهه رده اؤزل چالقیچی لار قروپلاری قورولموشلار. هر قروپ ایکی یا اوچ یا ... یا آلتی نفردن اولوشورلار. مثلا ایکی نفرلی قروپ دا بیر اورگ چالان و بیر اوخویان (خواننده) اولور. آلتی نفرلی قروپ دا ایسه مومکوندور بیری اوْرگ، بیری قارمان، بیری گیتار، بیری قره نئی، بیری ناغارا چالسین و بیر نفرده اوخویان اولسون.
خوی دا ۲۵ ایلا ۳۰ چالقیچی قروپو واردیر. هر دؤنه تویا گئدنده، ایکی یوز مین یا ایکی یوز اللی مین تومن پول آلیرلار. (یای ۱۳۸۷) هئششه باش و تعریف لمه پول

لاری توی ییه‌سینه چاتیر. البته قالیبدیر اؤنجه‌دن دانیشیقلارینا. قروپون بؤیوگو کی معمولاً چالقی آلت‌لری و سس آپارتلاری‌نین ییه‌سی‌دیر، آلدیقلاری پول لاردان بو وساییطین کیراسین چیخیر و قالان پولو اؤزوده داخیل، قروپون عوضولری آراسیندا بؤلوشدورور. آیدین دیر بو پول ایله کئچینمک اولماز و چالقیچی لارین چوخو، بازاردا باشقا بیر شوغلادا باخیرلار. یا گؤرور سن بیر دؤولت ایشچی سی (کارمند) چالقیچی لیقلا ائو خرجلرینده تؤره نن بوشلوقلاری دولدورماق ایسته ییر.

هردن بعضی قروپلار توی ییه‌سی‌نین کؤنولونجه باکی‌دان بیر چالقیچی چاغیرار گتیررلر. بونون اوجرتی اللی مین تومن دیر و توی ییه سی وئره جک دیر.

هر قروپدا « اوخویان» ین گؤزل سسیندن باشقا، گوجلو ایفاچی لیق قابلیتی اولمالیدیر. میکروفون آرخاسیندا دوران، قوناقلاری چپیک چالماغا تشویق ائدر، اؤزل فندلری ایله مجلیسه شور، حال و جانلی لیق آشیلاییب قیزیشدیرار.

من بیر قروپون اوخویانی ایله صؤحبت سیراسیندا منی دوشوندورن بیر سورغونو ایره لی سوردوم. سوروشدوم: نئچه اولور، اوخویان نئچه ساعات اوخویور، یورولمور؟ دئدی: اوخویانین سسی کلله‌ده اولارسا، سحردن آخشاما اوخوسون، یورولماز و قوجالارسادا سسی دوشمز. آمما سسی اورکده اولان ایکی تویا گئتدی، اوچونجو توی‌دا سسی گتیرمز. سسی اورکده اولان اوخویانین سسی تئز دوشر.

بو چالقیچی قروپلاری، خینا گئجه سیندن علاوه، بعضاً قند سینما «تؤره ن» ینه (مراسمینه) یا سونت تویونا (اوشاق کسدیرمه) دا آپارارلار.

بعضی اورقان لاردا مذهبی شنلیک‌لر اوزره، بلیرلی بایرام گونلرینده بو قروپلاری چاغیرارلار. مثلا آپارارلار دوستاق دا محبوسلار اوچون چالدیرارلار. یا مثلا اینقیلابین شانلی غلبه گونونون ایل دؤنومونه اون گون قالان سوره سینجه سالن لارداکی شنلیگ «تؤره ن»لرینده بونلارین دا شیرکتی اولار. خینا گئجه سی، چالقیچی قروپ اؤنجه چالیب- اوخوماقلا قوناقلارا خوش گلدین دئیر. سونرا اویون هاوالاری چالار قوناقلار بیر- بیر نهایت توپلو شکیلده اوینایارلار. قوناقلار کؤنول‌لو اوینایار، بعضی

لرینی ده یولداشلاری یا تانیشلاری بیر باشی خواهیش، بیر باشی زورایله آرایا چکر اوینادارلار. اوینایانا هئششه باش وئررلر.

ائله کی اویناماق قورتولدو، مجلیس اهلیندن سس قابلیتی اولانلار کؤنول‌لو اولاراق تک- تک میکروفون آرخاسینا کئچر و باشاردیقلاری ماهنی لاری اوخویارلار.

سونرا آرایا شام گلر. شامدان سونرا چالقیچی لار چالار و قیز ائویندن گلن خونچالاری آرایا گتیررلر. خونچالارا قویولموش شئی لر، بونلاردیرلار: آینا- شمعدان، بیر دس کامیل بَی پالتاری، ساغدیش و سولدوشون هره سینه بیر کؤینک، شیرنی، بی- ین سئشووارا کیمی کامیل ایصلاح وساییطی، ایسلانمیش خینا. خینانی گؤزل بزه‌یر و اوستونه بالاجا شمعلر دوزمک له بی- ین یاشینی یازمیش اولارلار. بییی گتیرر ساغدیش- سولدوش تیکرلر. چئوره دن پول وئرر، بَیی، ساغدیش- سولدوشون، آتا- آناسین و قوهوم- قارداشین تعریفله درلر. سونرا بیی اوینادار و هئششه باش وئررلر.

سونرا خونچالاردان گؤتورر، مجلیسین ایکی- اوچ طرفیندن بولودلاردا قوناقلارا شیرنی توتارلار.

بیر ساعات‌دا چالار اوخویار، نهایت مجلیسین سونلاریندا خینا قویارلار. بَی بیر- بیر قوناقلارا توتار و اونلار بارماغین خینایا باتیرارلار. البته چالقیچی لار چالماقدا و فیلیم چکن‌ده اوْز ایشینده دیر.

بئله لیک‌له خاطیره‌لی خینا گئجه‌سی سونا چاتار.

یای فصلینده ساعات ۷/۵ دان گئجه ساعات بیر یاریما کیمی، قیش فصلینده ایسه ساعات ۵/۵ دان گئجه ساعات بیره کیمی مجلیس دوام ائدر. اوْز دئییشلر ینجه، اماکن ایداره سی بونلارا ساعات وئرر. مثلا دئیر ساعات اون‌ایکی‌ده یا بیرده قورتاراجاقسینیز. اینتیظامی مأمورلاری گلر مجلیسین گئدیشینه باش چکر.

بو قروپلار، ایچری یه و ائشیگه ایکی یا اوچ بلندگو قویارلار، اوجا و گور سسلری یاییلیب لاپ اوزاقلارا گئدر.

بونلارین ایلک خوشا گلمز اؤزل لیکلریندن، های- کوی سالیب سسلری سوزلرینی باسماسی دیر. ماهنی لارین سؤزلری بلندگولارین گورولتوسو، گوپپا- گوپپی، زیپپا- زیپپی و یئیین ملودی‌لر و ریتم‌لرین ایچینده ایتیر گئدیر.
صنت (هونر) باخیمیندان بونلارین ایشلرینه دیَر وئرمک اولماز. گؤرورسن قدیم آذربایجان خالق ماهنی لاری‌نین بیر- ایکی بندینی سینیق- سالخاق، چئینه- توپور ایجرا ائدیر،آهان قورتولدو، کئچیرلر اوبیریسینه. جماعتین موسیقی معلوماتینا هئچ نه آرتیرمیرلار. چوخلاری، نئجه دئیرلر: اویونو اؤیرنمه میش دیغال‌لیغین اؤیرنیرلر. بونلار باشدان دیبه کوردجه هاوالار چالیر و البته اوستونه تورکجه سؤزلر قویورلار.
دوه یه دئدیلر: نییه بویونون ایری دیر؟ دئدی: هارام دوزدور بوینوم دا دوز اولا. بیزیم آنا دیلیمیز و کولتوروموزون (فرهنگیمیزین) چئشیدلی قول لاری پهلوی دؤنمیندن باشلایاراق گئری‌لمه یا دوراخلیق فاجیعه سی کئچیریر. البته ایندی پهلوی دؤنمینه نیسبت یازیلی ادبیاتیمیزین دورومو یاخشی دیر. و وارلیغیمیزا قارشی بوغوجو و سارسیدیجی فضا نیسبتاً یوموشانمیشدیر.

«بئدداوار» ین قدیم یاس دب لری

بیر آدامین مثلا آتاسی سحر تئزدن اؤلرسه ایدی، کند اهلی ییغیشار ایسدی سو قویار و اؤلونو یویاردیلار. اؤلونو یوماغا کؤنول لولرین ایچیندن او آدامی سئچردیلر کی اوزامانا کیمی اؤلو یومامیشدیر. بونو، مولا یا کندین آغ ساققالی تعیین ائدردی.
کند اهلیندن نئچه نفرده قبیر قازماغا گئدردیلر. قبیرین درینلیگی آروادا امجکدن، کیشی‌یه ایسه، گؤبک دن اولاردی. یعنی قبیر قازان قبیرین ایچینده آیاق اوسته دوراردی. اگر اؤلو آرواد ایدی، قبیرین درینلیگی دؤشونه کیمی اولمالی ایدی. اؤلو کیشی ایدی سه، قبیرین درینلیگی آیاق اوسته دورانین گؤبگینه کیمی اولمالی ایدی.
کند اهلی اؤلونو کفن‌له ییب تابوتا قویار آپارار قویلایاردیلار.
بو گون قونشولار یاسلی ائوه صوبحانه گؤندرردیلر. قونشولاردان خونچا گلر، مجمعی ده تندیر کوکه‌سی، کره، پنیر، قاتیق، سوت کیمی شئی‌لر قویار، هاستا بیشیرر یا یومورتا یاغا سالیب گؤندرردیلر. ناهار چاغی‌دا یاس ائوینه قونشولاردان ناهار گلردی.

آبگوشت یا سوت آشی یا قوْوورما شورباسی گتیرردیلر. شامدان قاباق دا شام گتیرردیلر. کند اهلی آغ ساققالین تکلیفی اوزره، اؤلونون اوچونه کیمی یاس ائوی نین خرجینه هامیسی شریک اولاردیلار. هر ائو ایکی تومن وئرردی.

یاس ائوی یوخسول اولاردیرسا، اوچونده قورتالاردی. وارلی اولاردیرسا، اوچوندن سونرا ائحسان وئرردی. اؤلونون اول گئجه سیندن سونرا، سحر شافاق آتامیشدان قبیر اوسته گئدر، یاسلی یا باش ساغلیغی وئرر، گون چیخاندا گلر یاسلی قاپی سیندا ییغیشار فاتحه وئرردیلر. یاس ائوی قونشولاری صوبحانه یه آپاراردی.

اوچ گونه کیمی هر گون ییغیشار، یاس ائوی چای، ناهار و شام وئرردی.

کندین آغ ساققالی، اؤلونون آروادینا قوجا اولارسا ایدی، قره کؤینک، گنج لره و گلین لره ایسه، آغ چارقادلار آلار باشلارینا سالاردیلار. اؤلونون آیینا کیمی ایین لرده قالاردی. ائله کی آی ائله دیلر، جماعت یاس ائوینه ییغیشار، آغ بیرچک قادینلار قره نی چیخاردار و گنج لر ایسه آغ چارقادلارینی آچار و معمولی پالتار گئیردیلر. دئیردیلر: بیز یاسدان چیخدیق. هر کیمین خئیر ایشی وار، گئتسین گؤرسون. کند اهلیندن هر کیمین تویو اولارسا ایدی، ایکی نفر آغ ساققالین یانینجا بیر کلله قند آپارار، یاس ائویندن توی ائیله مگه ایذین (اذن) ایسته یر و دئیردی: سن ده گل. یاس ائوی جواب وئرردی: گئدین تویونوزو ائیله یین، بیزده گله جه ییک. کندین بو باشیندا بیری اؤلنده، کندین او باشیندا بیرینین تویو اولارسا ایدی، تویو خیرپ یاتیردار، دوگی ایسلاتمیشدیرسا، یاس ائوینه گؤندرردی.

اؤلونون آیینا ایکی گون قالان، یاس ییه‌سی گئدر قبیرین اوستون گؤتورردی. یعنی قبیرین اوستونو سووایار و گیرده داشلار دؤشه یردی. بونا «قبیر گؤتورمه» دئیردیلر. قبیری امانت قازاندا، «شامی» اوْلوردو، اورتادا. یعنی قبیرین ترکینده اؤلونو اوزاداجاق یئری اورتادا قازیردیلار، ساغ و سول طرفی سکی کیمی قالیردی، اوستونه آغاج اوزالدیب سونرا توپراق تؤکوب قویلاییردیلار.

اؤلو امانت اولماییب حققینه تاپشیریلیردیرسا، قبیرین ترکینده اؤلونو اوزاداجاق یئری دیوارین دیبینده «ساپپا» (ساپما. انحرافی) قازیردیرلار و بیر آز لغیم کیمی دیوارین

ایچینه کئچیردی. بو حالت ده، اؤلو قویلاناجاق یئرین یالنیز بیر طرفی سکی کیمی قالیردی.
اؤلونون اوزون آچار توپراغا قویار، آلینی‌نا مؤهور قویار، کفنی نین بندلرین آچار، کرپیج دوزر و توپراق تؤکر قویلایاردیلار.
اؤلونو امانت قویاندا اوزونو توپراغا قویار کفنی نین بندلرین آچاردیلار.
سونرالار امانت قبیری آچار، سوموکلری توربایا ییغار، آپارار بهداشت ایداره سیندن مؤهورلتدیرر ایذین کاغیذی آلار، آپارار مشهدده قویلایاردیلار.
اؤلو، شامی طرزینده قویلانارسا، سوموکلری قاریشار و ال دیجه‌گین تؤکولر. ساپمادا ایسه اؤلونون سوموکلری قاریشماز.
امانت قبیری آچیب سوموکلری چیخاردان گون، جماعتی ناهارا یا شاما چاغیرار ائحسان وئرردیلر. ائحسان وئرمزدیلرسه، جماعت گئدر چای ایچر فاتحه وئرر مشهده گئده جگینه گؤره گؤروشردیلر.
او گئجه‌نین سحریسی جارچی جارلایار، جماعت تؤکولر دوعا ائدر و یولا سالاردیلار.

مشهد زییارتی(بئدداوار کندی)
قدیم زامان بیری مشهده گئدنده، یاخین آداملاری یوخا (سوتلو چؤرک) یاپار، یولونا قویاردیلار. بو زییارتچی، مشهدده بو یوخالاری ایمامین ضریحینه (ضریح) سورتردی. زییارتچی قاییداندا مشهددن تئل (تئلگیراف) چیخاردی. آداملاری نوایی کندینه کیمی یئرده یا آت ایله قاباغا گئدردیلر. چوْووش جارلایار، جماعته صلوات چئویتدیرر. زییارتچینی کندین ایچینده ائوینه کیمی گتیرردیلر. قاپی‌دا قوربان کسر، جماعتین بعضی‌سی بورادا داغیلار، بیر سیراسی دا ایچری کئچردی. اوزاقدان یاخیندان گلن گؤروشردیلر. زییارتچی‌لرین بیر سیراسینی شاما یا ناهارا چاغیرار ائحسان وئرردیلر.
ایمامین ضریحینه سورتدوگو یوخانی اوْوار، هر نلبکی‌یه بیر آز یوخانین اوْوونتو سوندان، بیر دنه عنّاب، بیر یا ایکی دنه خورما، بیر مؤهور- تسبئح قویار و بیر- بیر ائولره داغیداردیلار. زییارتچی نین یاخین آداملارینا، جنه‌ماز یا کؤینک ده قویاردیلار.

هر ائوده نلبکی‌ده‌کی یئمه‌لی‌لری عاییله نین هامی‌سینا داغیداردیلار. مثلا بیر دنه خورمانی عاییله‌نین عوضولری سایینجا خیرداجا- خیرداجا بؤلردیلر هامیسی یئسین، بلکه اونلارادا زیارت قیسمت اولسون.

محبوس بوراخیلماسی(بئدداوار کندی)

عاشورا گونو قانلی دسته ال‌لریندن قمه شهه‌رده نظمییه ایداره سینه گئدر، حیط‌ده دؤلنر شاخسئی تپر و آغ ساققال یا دسته باشی، نظمییه رییسیندن بیر محبوسون بوراخیلماسینی ایسته یردی. قبول ائتمزدیرسه قانلی دسته سی شیدیرقی برک باش یاراردیلار. نظمییه رییسی دئیردی: منه بئش دقیقه مؤهلت وئرین. هانسی مرکز ایله دانیشاجاق ایدی، اورادان ایذین (اذن) آلار، گلر محبوسو بوراخیب دسته یه تحویل وئرردی. دسته باشی محبوسون توکلریندن یاپیشار قمه ایله بیر آز کسر، سونرا باشینا اوچ- دؤرد قمه وورار، اودا دسته یه قاریشار، حیط ده دؤلنر دوعا ائدر قاییداردیلار.

یوخاریداکی یاس دب لری، مشهد زیارتی و محبوس بوراخیلماسی مطلب لرینی، بئدداوار اهلیندن قربان بهلولی و نوروز ابراهیمی سؤیله میش لر.

ناغیل لار[1]

شاهین قیزی

بیر گون وارایدی بیر گون یوخ ایدی yoxuydi ، آللاه دان سورا هئش کیم یوخ ایدی. بیر پادشلاه وارایدی. بیر گون پادشاه وزیردن سوْروشدی (سوروشدی): ائوی آرواد تیکر یا کیشی؟ وزیر دئدی: قبیله‌یِ عالم ساغ اولسون، کیشی تیکر. شاهین قیزی حاضیرایدی دئدی: آتاجان من دئییرم ائوی آرواد تیکر. شاه قیزینا قضیب لنیب دئدی: من سنی وئره‌جه‌یم بیر کاسیب اوغلانا. گؤروم سن نئجه ائو تیکه‌جه‌سن! (تیکه جکسن). شاه، قیزینی بیر اوغلانا وئردی کی هئش زادی یوخ ایدی. آشیخ سوت دوشنده[2] اونی گؤتورردی. دونیا مالیننان (مالیندان) تکجه اوچ آشیغی وارایدی. نئچه گون گئچیر، بیر گون بیر تاجیر قفله‌– قاطیرین چاتیب سفره چیخیردی. قیز اوغلانی تاجیره نؤکر وئردی، بلکه بو سفردن بیر آز پول قازانا. کروان نئچه گون یول گلدی، چؤلون اورتا سیندا بیر قویویا چاتدیلار. هم اؤزلری، هم مال– حئیوان برک سوسوزموشدولار. بیر آدام آختاردیلار قویویا ساللاسیننار (ساللاسینلار). اوغلان دئدی: من حاضیرام. تاجیر دئدی: بولوسن (بیلیرسن) نه وار؟ ایندییه کیمی هر کیم بو قویویا یئنیب داها قئییتمیییب qeyitmiyib ها! اوغلان دئدی: نئینر اوسسون (نئیله یر، اولسون). اوغلانین قان پولوسونی قفله‌دن ییغیللار (ییغیرلار) اگر قویودان قئییتمه سه، عاییله سینه وئرسیننر (وئرسینلر). ایپی اوغلانین بئلینه باغلیییب (باغلاییب) قویویا ساللادیلار. اوغلان ستیلی دولدوروردی، یوخاریدان چکیردیلر. ائله کی کروان

۱– کئچن کیتابدا (دیَرلی ائل میراثی) بیر ناغیل باشلانیشی آغیزدا دئییلن کیمی یازمیشدیم. آنجاق ایلک دؤرد سطیرینده بیر سیرا کلمه لری نین دوزگون شکیلینی قئیده آلماغی اونوتموشدوم. او ایلک دؤرد سطیری یئنی دن، بو سفر دوزگون شکیلده قلمه آلماغی گرکلی گؤردوم :

روخسار ملاحتده گؤزوم بیر گوله دوشدی، سوسنلر آراسیندا سیرا سونبوله دوشدی. گل آستادان، گئت آستادان. پالدا پیشر نیشاستادان. گئتمه پالدا پز یانینا، پالدا پز دیغالدی دیغال. ایکی قارپیز بیر نوخوشا ثیغالدی (ثقیل، آغیر) ثیقال.

۲– سوت دوشمک، صحیفه ۱۰۰ ده ایضاح ائدیلمیش دیر.

اهلی هاممی ایشدی (ایچدی) دویدی، ایپی ساللادیلار، اوغلان بئلینه باغلادی. تـزه ایستیییردی (ایسته ییردی) آیـاغی یئـردن اوزولسـون، بیـر دئـو اوغلانـین قیچیننـان (قیچینـدان) یاپیشـیب دئـدی: هلـه ایشـین وار تلسـمه! سـنن (سـندن) اوش سـؤز سؤووشاجایام (سوروشاجاغام) بولمه سن (بیلمزسـن) قورتولاجاغین یوخدی ییبه جه یم (یئیه جگـم). ایندییه کیمی هئش کیم بولمویوب (بیلمه ییب) هـامی سـین یئمیشـم. اوغلان دئدی: سؤووش گؤروم بلکه بولدوم.

دئو دئدی: دونیادا هر زاددان یئهین (یئیین) نمنـه دی؟ اوغـلان دئـدی: هـر زاددان یئهین، گؤیول دی (خیال). سن منیم قیچیمنان (قیچیمدان) یاپیشاندا، منـیم گؤیلـوم گئتدی عمقیزی‌مین یانینا تئـز قئییتـدی (قاییتـدی). دئـو دئـدی: سـاغ اول یـاخجی (یاخشی) بولدون. دئو سووووشدی: هر زاددان شیرین نمنه دی؟ اوغـلان دئـدی: هـر زاددان شیرین یوخودی. آدامین یوخوسو گلسه، سویون ایچینـده ده یاتسـا، ائلـه بیـر یورقـان- دؤشـک ده یاتیـب. دئـو دئـدی: بونـودا بولـدون. اینـدی قـولاغ آس اوچومجوسونه. دونیادا هر زاددان گؤزل نمنـه دی؟ اوغـلان دئـدی: گؤیـول سؤون (سئون) دئو دئدی یاشییاسان. نییه سین سووووشمورام. مـن بـو سـویون قیراغینـداکی خاتین قورباغا سینی (یاشیل قورباغا) سؤوورم. آمما منه گلمیر.

دئو دئدی ایندی کی منیم سؤزلری‌مین جوابین بولدون، گئت او باغـدان ایکـی دنـه اؤزن (اؤزونه) نار در،گه (گـل) قویودان چیخ! اوغلان باغـدان ایکـی دنـه نـار دردی، ایپی بئلینه باغلادی، ایپی چکدیلر، قویودان چیخدی. هامی‌نین گؤزلری بره قالـدی. آخی ایندییه کیمی هئچ کیم بوراداان چیخانامیشدی.

اوغلان قان پولوسـوینان (پولوسـوایله) ایکـی نـاری آروادینـا گؤنـدردی.بـونلار قیـزا یئتیشسین، قیز نارلارین بیرین کسدی گؤردی ایچی لل (لعل)- جواهیرینن (جـواهیر ایله) دولودی. او بیریسین کسـدی. او دا بونـون تـایی یـدیtayıydi .تئـز گؤتـدی (گؤتوردو) اوغلانا کاغاذ (کاغیذ) یازدی، قئییدنده او نارلاردان چوخ در گتـی (گتیـر). کاغاذ اوغلانا یئتیشدی. قفله- قاطیر قئییدنده، او قویونون باشیندا گینه (یئنه) اوغلان حاضیر اولدو قویویا گیرسین. اوغلانین قان پولوسون ییغدیلار، بئلینه ایـپ باغلیییـب

(باغلاییب) قویویا ساللادیلار. مال- حئیوانی سووارانّنان (سوواراندان) سـورا، اوغـلان گئتدی باغدان بئش- آلتی دنه نار دردی. اوغلانی قویـودان چکـدیلر. قفلـه- قـاطیر یولا دوشدی گلیب شهه‌ره یئتیشدیلر اوغلان ائوینه گلدی، نارلاری قیزا وئردی.
قیز بو لل- جواهیرلرین پولوینان (پولو ایله) ائله بیر عیمارت سالدیردی کـی شـاهین سارایی اونون یانیندا هئش زادایدی. نئچه گوننن (گوندن) سورا قیـز اوغلانـا دئـدی: گئت شاهینان (شاه ایله) وزیری قوناخ چاغیر.
اوغلان گئتدی اوننارى (اونلاری) قوناخ چاغیردی. شاهینان وزیـر گلـدیلر. اوتـوروب یئییب ایشدیلر (ایچدیلر). شاه وزیره دئدی: بو قیز منه لاییق دی یا بو اوغلانا؟
قیز اوتاغا گلدی، اوزون وزیره توتوب دئدی: ائوی آرواد تیکـر یـا کیشـی؟ شـاهینان وزیر قیزی تانیدیلار. وزیر دئدی: آرواد تیکر.
ناغیلی سؤیله ین «گؤهروان» لی محمد رضا عیوضی . محمد رضانین یاشی سهسـان دان آرتیقدیر.
من بو ناغیلی اوشاقلیغیمدا ائشیتمیشدیم آنجاق چـوخ حیصـه سینی اونوتموشـدوم. گیلـی- گیلی بو ناغیلی آختاریردیم. بو ناغیلین بیر واریانتی آذربایجان جمهـوری سـی ناغیـل لاری سیراسیندا، «عاغیل‌لی قیز» آدی ایله بو تایدا چاپ اولونموشدور.

مونداردان موندار

بیر گون پادشاه وزیرینن (وزیریندن) سووشدی (سوروشدی) مونداردان موندار نمنه دی ؟ وزیر دئدی : بولمورم (بیلمیرم). شاه دئدی : بولمورم منه اولدی سؤز، آدین (آدینی) قویوبسان وزیر بیر بئله‌ده مملکتین پولوننان (پولوندان) ماعاش (حوقوق) آلیرسان، نییه گرک بولمویه سن (بیلمه یه سن) ؟ قیخ (قیرخ) گون سنه مؤهلت وئریرم اوناجان (او زامانا دک)منیم سؤزومون جوابین تاپیب دئمه سن،سنی اؤلدوتدوره جه یم.
وزیر بوشهه‌ری او شهه‌ری مملکتی کت ـ کت (کند) گزیر سؤزون جوابین تاپانمیر .
بیر گون یولدان گئچیردی گؤردی بیر جوتجی یولون قیراغیندا جوت سورور . سلام وئریب یورولمویاسان (یورولمایاسان) دئدی. جوتجی دئدی ساغ اول، وار اول گه (گل)

چوبوخلاشاخ. وزیر دئدی: سنین ده کئفین گلیب. منیم حالیم هاردایدی (هارادا ایدی) سن نن (سنین له) چوبوخلاشاخ. جوتجی دئدی: گه اوْتی(اوتور) منه دئ گؤروم سنین دردین نه دی . بلکه من تاپدیم .

وزیر گلدی اوتدی : دئدی : من شاهین وزیری یم . شاه من نن(مندن) سوْووشوب (سوْروشوب) موندار دان موندار نمنه دی ؟ قیخ گون ده مؤهلت وئریب، اودا آزقالیر قوتولا (قورتولا). جوابین تاپانماسام منی اؤلدوتدوره جک. جوتجی دئدی : اوریین (اورگینی) نییه سیخیسان (سیخیرسان)، بونون جوابی منده . آمما بیر شرطینن (شرط ایله) دییرم (دئیرم). اؤزوده من بو زمی دن اوچ خوم قیزیل تاپبیشام (تاپمیشام) . گونده گللم (گلرم) باخارام، اوسلرینه (اوستلرینه) تورپاخ(توپراق) وئریب باسدیررام (باسدیرارام). من دییه نی ائله سن قیزیل لاری دا سن نن بؤله جه یم . کئفن (کئفینه) باخ . وزیر دئدی : شرطین نمنه دی ؟ جوتجی دئدی : گئده سن اوردا (اورادا) آفتافا (آفتابا)گؤتوره سن بارماغین نان (بارماغین ایله) بیر آز یاخاسان دوداغان (دوداغینا) اوندا سنین سؤزون جوابین دییرم (دئیرم)، اوچ خوم قیزیلی دا سن نن بؤلرم .

وزیر دوشوندی: بو دییه نه باخسام همی شاهین سؤزونون جوابین دییرم اؤلومنن (اؤلومدن) قورتوللام شاهین یانیندا باشیم اوجا اولار هله اوچ خوم قیزیلادا شریک اوللام (اولارام). وزیر جوتجونون شرطین قبول ائله دی (ائیله دی) گئتدی اویاندا آفتافا گؤتوردی و بارماغی ینان بیر آز گؤتوروب دوداغینا یاخدی .

جوتجی دئدی : ایندی گه (گل) بورا سنین سؤزون (سؤزونون) جوابین دیئیم : هر زاددان موندار طاماه دی. سنی طاماه آللاتدی (آلداتدی) منیم اوچ خوم قیزیلیم اولسایدی نییه جوت سورور دوم . گئدردیم قیزیل لاری خشلییب (خرجله ییب) پول سوْووراديم دا. سنی طاماه آللاتدی .

سؤیله ین حاصار کندیندن بخشعلی فرد پناه

بهلول

بیر گون «بهلول»ا قوناخ گلدی. گئجه قالدی سحر چاغی بهلول قوناغا دئدی : منی چاغیریبلار بیر مجلیسه گئدیرم . ایستیییرسن (ایسته یرسن) گه (گل) سن ده گئدک. قوناق دئدی : گئدک دا . بهلول قوناغا دئدی : ایندی کی من نن گلیرسن، سنه ایکی سؤز تۆوشورورام بونارا (بونلارا) عمل ائلیبه سن (ائیله یه سن). بیریمجی(بیرینجی) سؤزوم بودی: اوتوراندا یئرین (یئرینی) تاپ . ایکیمجی سی دانیشدیرسالار جواب وئر. دانیشدیرماسالار بیر شئی کی باشارمیسان (باشارماییرسان) دینمه . قوناق دئدی: اوسسون (اولسون) .

«بهلول»ونان (بهلول ایله) قوناخ گلدیلر مجلیسه گیردیلر. قوناخ گئتدی لاپ مَیلیسین یوخاری باشیندا اوتدی (اوتوردو). گلن آغ سققلین (ساققالین) آیاغینا دوردی میلیس اهلی اونی (اونو) یوخاری گئچیتدیلر. بیرده قوناخ گؤردی باشماخلارین اوستونده اوتوروب. بهلول بوناری (بونلاری) گؤرور دیشی دیشین کسیردی .

مژمئیی ده (مجمعی ده) میلیسه قارپیز گتدیلر (گتیردیلر). آی پیچاخ (بیچاق) آی پیچاخ! قوناق جیبیننن (جیبیندن) یاقوت داش قاشلی، تیبه‌سی قیزیل بیر پیچاخ چیخادیب (چیخاردیب) اورتویا (اورتایا) آتدی . میلیس اهلیننن (اهلیندن) طاماحکار بیر دؤولتدی نین (دؤولتلی نین) پیچاخ گؤزون توتدی بیله‌سین طاماه گوژلوبوب (گوجله ییب) دئدی: بو پیچاخ منیمدی چوخدان اوغورلویوبلار (اوغورلاییب لار). قوناغی توتدولار محکمه یه آپاردیلار. بهلول قوناغینا ضامین اولدی گئجه‌نی ائویندە ساخلاسین صاباح محکمییه (محکمه یه) گتیسین (گتیرسین). بهلول محکمه ده آند ایشدی (ایچدی) کی قوناغینا سؤز اؤرگتمیبه جک (اؤرگتمه یه جک).

«بهلول» ون ایکی اولاغی ایکی اینه یی (اینه گی) وارایدی. فناری وئردی قوناغا دئدی : سن فناری ساخلا من اینه یی ساغیم .

بهلول چون آند ایشمیشدی (ایچمیشدیر) قوناغا بیر سؤز اؤرگتمیبه جک اینه یین باشین وئردی شووکونون (شیوکه نین) قاباغینا دئدی: سنه دئمه میشدیم اوتوراندا

یئرین تانی! ائله اولار، گئدرسن باشماخلارین اوسدونده (اوستونده) اوتوراسان . بهلول اینه یه دئییر قوناغا یئتیریردی: صاباح محکمییه دییه جه سن (دئیه جکسن) دده م تاجیرایدی . بیر زامان قیخ (قیرخ) تاجیری نن (تاجیرایله) یوک ووروب آیری شهه ره آپاریردیلار . یولدا حرامی لار کروانی سویدولار. دده مین باشین کسمیشدیلر بوپیچاغی دا اورینه (اورگینه) تاخمیشدیلار. من هر میلیسده بو پیچاغی اورتویا (اورتایا) آتارام بلکه بونون یییه سی تاپیلا من اوننان (اوندان) دده مین قانین و مال دؤولتین آلام .

بهلول بو سؤزلری اینه یه دئدی قوناخ ائشیتدی. صاباحیسی بهلول قوناغی محکمییه آپاردی، قوناخ بهلول دان ائشیتدییی سؤزلری محکمه ده دئدی. پیچاخ ایدیعاسی ائلیین (ائیله ین) دؤولتدی گؤردی کوپه یاغدان آغیر گلدی. محکوم اولسا هم گرک او تاجیرین مال - دؤولتین قئیتره هم ده قانین وئره. شیکایتیننن (شیکایتیندن) واز گئشدی (کئچدی) پیچاغی وئردیلر قوناغا .

سؤیله ین حاصارکندیندن بخشعلی فرد پناه

قره مئشین[1]

بیر گون وارایدی بیر گون یوخ ایدی، آللاه دان سورا (سونرا) هئش (هئچ) کیم یوخ ایدی. بیر جووودcüvüd (جهود، یهودی) تاجیر وار ایدی. بیر گون بو تاجیر سفره گئدیر. اون بئش ایل سورا یوردونا قئییدیر(قاییدیر). تاجیر ائودن گئدننن (گئدندن) نئچه آی سورا تاجیرین آروادی بیر قیز دوغموشدی. ایندی او قیز بؤیویوب، چوخ گؤزل ارلیک قیز اولموشدی. تاجیر ائوینه یئتیشیر آروادی ینان arvadıynan (آروادی ایله) گؤروشور. تاجیرین جوان قیزی قول لارین آتاسی نین بوینونا سالیر آتاسین اؤپور. تاجیر سوْووشور (سوْروشور) بو قیز کیمدی؟ آروادی دئییر: اؤز قیزین دی دا، سن

۱- مئشین: دباغ خانادا ائعمال اولونموش داوار دریسی.

گئدنن سورا آنادان اولدی. قیزین گؤزل‌لیبی‌نن (گؤزل لیگیندن) تاجیرین عاغلی (عاغیلی) آزیر، اؤز قیزینا وورولور. آروادینا دئییر: بو قیزی اؤزگویه وئرینجه اؤزوم آلاجایام (آلاجاغام). آرواد ارینی داننییرdannıyır (دانلاییر): کیشی اوتو (اوتور) یئرن (یئرینه) عاغلین آزماسین! خاخ (خالق) نه دییر (دئیر). هانسی دده ایندییه کیمی قیزین آلیب، سن ده بیری اولاسان! جوووود دئییر: اوٌنی بونی بولمورم (بیلمیرم)، گرک من بو قیزی آلام. آلماسام اؤللم (اؤله رم).

قیزین آناسی بو سؤزلری قیزینا دئییر. قیز نئچه گون فیکیرلشیر، آخیردا دده‌سینه دئییر: یاخجی (یاخشی) گللم (گلرم). آنجاق بیر شرطیم وار. جوووود دئییر: نه دئسن قبولومدی. قیز دئییر: گرک منیم جواهیراتیم کامیل اولا. قولباخ، بویون باغی، سیرقا (سیرغا) و اون دنه ده اوزوک آلاجاخسان (آلاجاقسان).

تاجیر قیزی نین دئدیکلری‌نین هامیسین آلیر گتیریر.

گلین گئجه‌سی، قیز گلین پالتارلارین گئییر، جواهیراتین تاخیر، تاجیره دئییر: ال سویا یئتیریم گلیم.

قیز ائودن چیخیر، چؤلی آلیر آغزینا (آغیزینا) گئدیر. گئدیر، گئدیر، سحر ایشیخلاناندا گؤرور آدامنار (آداملار) بیر یولونان (یول ایله) گئدیللر (گئدیرلر). اوننارینان onnarınan (اونلار ایله) گئدیر، یئتیشیر بیر شهه‌ره. باشماخچی (باشماقچی) توکانی‌نین (دوکانی نین) قاباغیندا دایانیر. دئییر منه قره مئشین نن (مئشیندن) بیر پالتار تیکه‌سن کی آدامنیخ (آداملیق) شکیلیننن (شکیلیندن) چیخام، حئیوان کیمی گؤرونم. باشماخچی دئییر: آللاه ایشین (ایشینی) راس گتیسین (گتیرسین)، ائله بیر مطل‌سن، چیخ گئت قوی ایشیمی گوروم. بودا سحرین چاغی موشتریمیز. قیز اوزوکلرین بیرینی بارماغیننان (بارماغیندان) چیخاردیر باشماقچی‌یا وئریر. باشماخچی نین گؤزلری ایشیخلانیر. گؤرور بو اوزوک یوز جوت باشماغین پولودی. دئییر:

اوْسسون (اولسون) تیکرم. قیز دئییر: سن اونی تیکینجه من دوکانین او دیبینده کی یئرده اوتورورام.

باشماخچی اوچ- دؤرد داوار دریسی اولان قره مئشین‌نن بیر پالتار تیکیر، قیز گئییر. باخان دییردی قره گئچی‌دی. قیز شهه‌ردن چیخیر، چؤلی آلیر آغزینا باش آلیر گئدیر. آز گئدیر، چوخ گئدیر، گلیر بیر چوبانا یئتیشیر. چوبان سورونی چؤله یاییب اوتاریردی. قیز برک آزمیشدی (آجمیشدی). داوارلار قره مئشینی گؤرنده اولکوللر (هورکورلر). ایتدر (ایتلر) بیله‌سین قومارلییلار qomarlıyıllar (قومارلاییرلار). قیز چوبانا دئییر: ایتدرین (ایتلرینی) ساخلا، منی داغیداللار (داغیدارلار). چوبانا تعجّوب گلیر. بو حئیوان دی؟ آمما آدام کیمی دانیشیر. سوْووشور (سوْروشور) سن نمنه سن؟ حئیوانسان، آدامسان؟ قیز دئییر: من «قره مئشین» – م. بیر چئشید حئیوانام، ییرم (یئیرم)، دانیشارام.

چوبان کاسییا (کاسایا) سوت (سود) ساغیر، گتیریر قویور قاباغینا. دئییردی ایندی ایت کیمی یالییاجاخ (یالایاجاق). قیز دئییر: من بئله یئمرم. چوبان دئییر: به نئجه ییرسن (یئیرسن)؟ دئییر: منه چؤرک وئر. چوبان دستح خانی (دستر خوان) آچیر قیزین قاباغینا. چوبـان گـؤرور قـره مئشـین چؤریی ائهمـال سـوته (سـوده) دوورادی (دوغـرادی)، قاشیغینان (قاشیق ایله) باشلادی یئمه یه (یئمگه). چوبان مات قالیر. قیز یئییـر دویـور، قابی و قاشیغی آپاریر بولاخدا (بولاقدا) یویـور گتیریـر. قـره مئشـین آخشـاما کیمـی چوبانین یانیندا قالیر، دئییـر یئـریم یوخـدی. چوبـان قیـزی ائولرینـه آپـاریر. آناسـی هویوخور دئییر بو نمنه دی تاپیب گتیریب سن؟ چوبـان دئییـر: بـونی (بونـو) چؤلـدن تاپییشام(تاپمیشام). ایسته‌ملـی حئیـوان‌دی. چوبـان قـره مئشـینی گتیریـر اوتـودور (اوتوردور) سورفانین (سوفره نین) باشیندا، آناسینا دئییر بـاخ. آنـا گـؤرور آدام کیمـی یئدی، سورفانی ییغیشدیردی، قاب- قاشیغی آپاردی یودی، گلدی اوْتدی (اوتـوردو).

قیز، بئش گون، اون گون چؤله چیخمیر. گونده ائوین ایشین گؤروردی. آنانین ایشی راحاتداشیب (راحاتلاشیب) دئییردی: اوغلوم یاخجی (یاخشی) قره مئشین تاپیب گتیریب دی.

بیر گون بایرام اولدوغونا خاطیر، شاه سارایندا شین‌نیک (شنلیک) قورولموش و هره شاها بیر تؤحوه (تحفه) آپاریردی. چوبان‌دا شاها قره مئشینی آپاریر. دئمه چوبان شاهین چوبانی‌یمیش cobanıymış (چوبانی ایمیش). دئییر: قوربان ایکی یوز داوارین اولوب دؤرد یوز داوار، هامیسی‌دا ساغ– سلامت. نیگراننیق (نیگرانلیق) یوخدی. آمما قوربان سنه بیر تؤحوه گتیرمیشم. شاه ائله بولور (بیلیر) چوبان بیر کؤک اؤیش (اؤیچ) گتیریب دی، دئییر وئر آشپازخانییا (خانایا). چوبان دئییر: یوخ قوربان، ائله بیر زاد دیی (دئییل). شاه دئییر: یاخجی گتی (گتیر) گؤروم نمنه‌دی. چوبان قره مئشینی گتیریر ایچری. وزیر، وکیل، سارای آدامناری قورخورلار. بو نمنه‌دی!؟ چوبان دئییر: قوربان قالسین قوللوغوزدا، سورا گؤررسیز نمنه دی.

شاه سوْووشور: سن حئیوانسان، آدامسان؟ دئییر: من آدامام، آدیم دا قره مئشین دی. شاه دئییر: نه ایش گؤررسن؟ جواب وئریر: هر نه ایش دئسن گؤررم (گؤره رم). شاه امر ائلییر (ائیله یر) اونی آشپازخانییا وئریللر (وئریرلر). قره مئشین آشپازخانادا یئییر، ایچیر، اوردا (اورادا) یاتیردی.

بیر هفته‌دن سورا شاه آشپازدان سوْووشور: قره مئشین نه چئشید آدامدی؟ دئییر: قوربان او گلنن gələnnən (گلندن) ایشلرین هامیسی یاخجی‌لاشیب.

شاهین آروادی و اوشاقلاری هردن گلیب قره مئشین‌نن (ایله) دانیشماغی اؤزلرینه تفریح و مشقولییت ائله میشدیلر.

بیر آی گئچیر، بیر گون آشپاز سارایین غذاسین وئریر، اؤز پایینی گؤتورور، قره مئشین ین ده پایینی چکیر قویور قاباغینا گئدیر ایشینه. قره مئشین بیر تیکه

گؤتوموشدی (گؤتورموشدی) کی باشینا بیر کوْبا چالیلالار (چالیرلار)، قذانی(غذانی) قاباغیننان (قاباغیندان) گؤتورولار (گؤتورورلر). صاباحیسی گون ایستیییر (ایسته یر) ماجرانی آشپازا دییه (دئیه). گؤرور سارای آدامناری (آداملاری)، شاهین اؤزوده قره گئیینیبلر. سببین آشپازدان سوْروشور. آشپاز دئییر: اون ایل بوننان (بوندان) قاباخ، شاهین اوغلی یوخ اولوبدی. بویون (بو گون) اونون ایل دؤنومودی. قره مئشین دا (داها) دئمیر منه نه اولوبدی. ایکی – اوش گون سورا گینه (یئنه) قره مئشین ین باشینا گلن ماجرا تیکرار اولور. یئریننن قوْوزانیر گؤرسون نه وار، هئش (هئچ) زاد گؤرمور. نئچه گون قذا یییننده، اؤزونی حاضیر و قیوراخ توتوردی. بیر گون گینه بیردن باشینا کوْبا چالدیلار، بیر ال گلدی قذانی قاباغیننان گؤتدی. قره مئشین تئز دالیبا باخیر. گؤرور بلی ایکی نفردیلر. آشپازخانانین دیبینده بیر بالا قاپینی آشدیلار (آچدیلار) گئتدیلر. فورصت وئرمه دی. بودا اوننارینان (اونلار ایله) گیردی ایچری. اوننار قاباخدا گئدیر، بودا دالدا آنجاق بونی گؤرموللر (گؤرمورلر). یئتیشیللر (یئتیشیرلر) بیر یئره، گؤرور بیر آدامی چارمیخا چکیب لر. اونی آشدیلار دئدیلر: گؤتی (گوتور) زهمار ائله (ائیله)، ددهن (ددهنین) آشپازخاناسیننان (خاناسیندان) گلیب دی. یئدی. سورا دئدیلر: قبول ائلیییرسن یا یوخ؟ قبول ائلهمهسن گینه بو چئشید قالاجاسان (قالاجاقسان). قره مئشین قئییدیر (قاییدیر) گلیر آشپازخانییا. فیکیرلشیر، بونه ایشدی؟ آشپاز دئییردی: شاهین اوغلی (اوغولو) اون ایلدی ایتگین دوشوب. ایندیده قذانی اونون قاباغینا قویاندا دئدیلر: بودا دده‌ن آشپازخاناسیننان گلیب. اولمویا بو شاهین اوغلودی؟ هن، ائله اؤزودی.

گئجه نی سحر ائلیییر (ائیله یر)، ائله کی آشپازخانانین ایشی قوتولدی، آشپازا دئییر: من ایستیییرم (ایسته یرم) شاهینان (شاه ایله) بیر دانیشام، بیر واجیب سؤز دییه جه یم

(دئیه جگم). آشپاز گئدیر شاها دئییر، شاه دئییر: اوْسسون (اولسون)، گلسین گؤروم نه دئییر.

آشپاز قره مئشینی شاهین یانینا آپاریر. شاه دئییر: دئ گؤروم نه سؤزون وار. دئییر: قوربان ایستیییرم تک سنین اوْزن (اؤزونه) دییم (دئیم). شاه آشپازا دئییر: سن چیخ ائشییه (ائشیگه)! آشپاز گئدیر. قره مئشین دئییر: قوربان ائله بیر سنین اوغلون ایتگین دوشموشدی. شاه دئییر: بلی. دئییر: منه ایکی نفر الی قیلیش لی (قیلینج لی) مأمور قوش، اوغلون گتیریم.

شاه قره مئشینه ایکی مأمور قوشور، گئدیللر (گئدیرلر). مأمورلار اوْورولاری (اوغرولاری) اؤلدورور، شاهین اوغلونی آچیر گتیریللر (گتیریرلر). شاه دئییر: منی ایستیین بونا انام (انعام). سارای اهلی هر یئردن قره مئشینه انام وئریللر (وئریرلر). مملکتین هر یئرینده شنلیک مراسیمی قورولور.

سن دئمه شاهین بیر اؤیی قارداشی وارایدی، ایستیییردی قیزین شاهین اوغلونا وئرسین. آمما اوغلان قیزی ایسته‌میردی. اون ایل‌ایدی شاهین اوغلون اوغورلامیش، ایستیییردی قیزین آلماغا مژبور (مجبور) ائلییه (ائیله یه). شاهین امری ینن amriynan (امری ایله) اؤیی قارداشینی و اونون آداملارینی اؤلدوروللر (اؤلدورورلر).

شاهین اوغلی برک ضعیف‌له‌میشدی. بیر مودّت داوا- درمان و ایستیراحته ائحتییاجی واری ایدی. قره مئشینی بیله سینه قوللوخچی وئریللر. قره مئشین شاهین اوغلونا اورکدن قوللوغ ائلییر (ائیله ییر) و چوخ جان یاندیریردی. شاهین اوغلی بالا- بالا ساغالیر و آیاغا گلیر. قره مئشینه برک علاقه یئتیرمیشدی. بیر گون قره مئشین شاهین اوغلونون قذاسین وئریر راهاتدییر (راحاتلاییر). گؤرور نئچه ایلدی حاماما گئتمیییب (گئتمه ییب)، یویونمویوب (یویونماییب). هر یانی خلوت گؤرور، آشپازخانادا

بیر قازان سو قیزدیریر، پالتارلارین سویونور، جواهیراتین چیخادیر(چیخاردیر) هئرییه (هئره یه) قویور، تشتین ایچینده اوتورور. قیزین ساچلاری تؤکولور بدنین اؤرتور.

شاهین اوغلی بللی ساعات‌دا بیر داواسین ییه‌جیدی (ییه جک ایدی). نه قده‌ر قره مئشینی چاغیریر سس چیخمیر. دئییر: دوروم چیخیم گؤروم بونا نه اولوب گلمیر (گلمه ییر). چلییی (چلیگی، عصانی) گؤتورور بالا- بالا حیطه چیخیر. آشپازخانییا باخیر. قره مئشین اوردا دییدی (دئیلدی)، آمما آی پارچاسی کیمی بیر گؤزل قیز تشتین ایچینده اوتوروب یویونوردی. کاخ قالیر. بو کیمدی؟ قره مئشین هانی؟ چکیلیر دورور قیراخدا (قیراقدا) گؤرسون نه اولور. قیز یویونور، اوتورور پالتارلارین گئییر. قولباخلارینی، بویون باغی‌سینی، سیرقالارینی تاخیر. اوغلان گؤز- گؤز ائلییر. الین پئنجره نین دالیننان (دالیندان) اوزادیر، اوزوکلرین بیرینی گؤتورور.

قیز اوزوکلری تاخاندا گؤرور ایکی بارماغی‌نین اوزویی اسگیح‌دی (اسکیک دی)، بارماخلارینا بیر- بیر ایشاره ائلییر دئییر: بو بونونکی، بو بونونکی، ...، بونی باشماخچی‌یا وئردیم. هانی به بونونکی؟

اوغلان گئدیر اوتاغین قاباغیننان (قاباغیندان) قره مئشینی چاغیریر. قیز، تئز قره مئشینی اوسدن (اوست دن) گئییر گلیر. اوغلان دئییر: منیم داوامی وئر! قیز داوانی وئریر، گلیر آشپازخانییا. بیر مودّت گئچیر، اوغلان کامیل ساغالیر. بیر گون شامننان (شامدان)سورا قره مئشینی چاغیریر، دئییر گئچ اوتی (اوتور)!. قیز اوتورور. دئییر: دئ گؤروم: بو بونونکی، بو بونونکی،...، هانی به بونونکی؟ یانی (یعنی) نمنه؟ قیز دئییر: بولمورم نه دئییرسن؟ اوغلان اوزویی (اوزوگی) جیبیننن چیخاردیر دئییر: بودا اونونکی. قیز گؤرور ایشین اوسدی (اوستی) آچیلیب. اوغلان دئییر: دور قره مئشینی چیخات قوی یئره. قیز دئییر: آخی من بئله یاشامیشام. اوغلان دئییر: سنه دئدیم

چیخات قوی یئره! قیز مژبور قالیر قره مئشینی چیخاردیر . باشینا گلن قضوْو- قدری (قضا و قدری) اوغلانا دئییر.

بئش- اون گون گئچیر. بیرگون شاه اوغلونا دئییر: اوغلوم ایستیییرم سنی ائولندیرم دئ گوروم هانسی شاهین قیزینی سنه آلیم؟ اوغلان دئییر: من قره مئشینی آلاجایام. شاه دئییر: او بیر حئیوان‌دی. اونی نئجه آلیرسان؟ دئییر: حئیوان اولا، اینسان اولا، من قره مئشینی آلاجایام. شاه نه قدر دئییر، اوغلان سؤزونن (سوزوندن) دؤنمور. شاه چاره سیز قالیر، دئییر اوسسون. کبین کسدیریللر، قره مئشینی شاهین اوغلونا آلیللار (آلیرلار). قره مئشینی حاماما آپاریللار (آپاریرلار) بولموللر (بیلمیرلر) نئجه یویوناجاخ. قیز قره مئشینی چیخاردیر، گؤروللر (گؤرورلر) نه قره مئشین، آی پارچاسی کیمی بیر قیز. جواهیراتی نین شاهین خزانه سینده ده تایی یوخدی.

یئددی گئجه- گونوز جلالینان (جلال ایله) توی توتوللار (توتورلار)، قره مئشین شاهین گلینی اولور. یئییللر (یئیرلر) ایچیللر (ایچیرلر)، مطلب‌لرینه گئچیللر (کئچیرلر).

سؤیله ین: اسد مایلی

شاهین مونججیمی

بیر گون وارایدی بیر گون یوخ ایدی، آللاه دان سورا (سونرا) هئش (هئچ) کیم یوخ ایدی. بیر کاسیب کیشی وار ایدی. بیر گون آروادی بیله سینه دئدی: سن‌ده اوتوموباجایام (اوتورمایاجاغام). کیشی دئدی: نییه، نه اولوب؟ آرواد دئدی: سنین یاخجی (یاخشی) صنتین (صنعتین) یوخدی. کیشی دئدی: ایندییه کیمی دینمیردین، بویون (بو گون) سنه نه اولوب؟ آرواد دئدی: حامامدا مونجّجیمین آروادی گلدی، منیم یئر- بوخجامی آتدیلار اویانا، اونونکون سالدیلار. کیشی دئدی: آرواد او شاهین

مونججیمی دی، من یوخسول بابانین بیـری. آرواد دئـدی: گئـت سـن ده مـونججیم اول.! کیشی دئدی: آرواد منیم ساوادیم هاردایدی hardaydi (هارادا ایدی) مونججیم اولام. آرواد ایکی آیاغین تپدی بیر باشماغا، دئدی: اونی- بونی بولمورم (بیلمیـرم) یـا گرک مونججیم اولاسان، یا سحر چاغی آپار منی بوشا.

گئجه ایلان ووران یاتدی، کیشی فیکیردن یاتمادی. سحره کیمی یئرینده ائشیندی. سحر چاغی آرواد بیر کؤهنه کیتاب وئردی قولتوغونا، کیشی چیخدی ائشییه (ائشیگه). کوچه‌لرده مونججیم- م دئییب چاغیریردی.

سیزه کیمـنـن (کیمـدن) دئیـیم، شـاهین آروادینـنـان (آروادینـدان). شـاهین آروادی یویونور، پالتارلارین گیینده (گئینده) گؤرور قیزیل‌لاری یوخدی. شاهین مـونججیمین چاغیریللار (چاغیریرلار) تاپانمیر. آرواد راحاتسیزلیقدان حیط‌ده او یانا بـو یانـا گئـدیر چؤوویوردی. کیشی او قده‌ر گزمیشدی، برک یورولموشـدی. بیـر نفـرده بیلـه سـین دیندیرن اولمامیشدی. شـاهین آروادی کیشـی نـین سسـین ائشـیتدی. کوفلـت دره (کولفت لره) دئدی: گئدین او مونججیمی چـاغیرین گلسـین. کیشـینی چـاغیردیلار. آرواد دئدی: منـیم قیزیـل‌لاریـم ایتییـب اونـاری (اونـلاری) تـاپ. کیشـی اوتـدی (اوتوردی) یئره، کیتابین واراخلارین او یانا بو یانـا آشـیرماغا باشـلادی. آرواد کیشـی نین قاباغیندا چؤمبلدی. قیزیل‌لارین ایتمه‌یـی آروادی کاریخـدیریب تونوکـه سـین گئیمه میشدی. کیشی نین گؤزی نئچه دفه (دفعه) آروادیـن آشـاغیلارینا ساتاشـدی. آرواد سوْووُوشدی (سوْروشـدو): نـه گوروسـن؟ کیشـی دئـدی: خـانیم هـا بـاخیرام، چاتداغینان قیل گؤرونور. بیردن آروادین یادینا دوشدی یویوناندا قیزیل‌لاریـن باشـی نین توکوینن tüküynən (توکوایله) سرییب، دووارین (دیوارین) چاتداغینا قویوب.

شاها خبر یئتیشیر تزه بیر مونججیم آروادی‌نین قیزیل‌لارین تاپـدی. شـاه کیشـینی چاغیتدیردی بیله سینه خلت (خلعت) وئردی و دئدی: بونان (بوندان) بئله سن منـیم

مونججیم یم اولاجاخسان (اولاجاقسان). قاباخکی (قاباقکی) مونججیمی ده ائشییه اؤتوردی.

بئش- اون گون گئشدی، بیر گون شاهین خزانه سین چاپدیلار. شاه کیشینی چاغیتدیردی دئدی:مونججیم خزانه نی تاپ! کیشی گؤردی برک گیره گئچیب. هاردان تاپسین. دئدی: قوربان بو آغیر ایشدی، منه قیخ (قیرخ) گون مؤهلت وئرهسن. شاه کیشی یه قیخ گون مؤهلت وئردی. کیشی گلدی ائوه، دئدی: آرواد یاخجی منی ایشه قویدون. من هارا مونججیم نیک (مونججیم لیک) هارا. قیخ گونه کیمی اوْورولاری (اوْغرولاری) تاپانماسام شاه منی اؤلدوتدوره جک. آرواد دئدی: قوصّه ائله مه آللاه کریمدی. قیخ گون ده قیخ گوندی.

کیشی گئتدی بازاردان قیخ دنه قارپیز آلدی گتدی (گتیردی) دئدی: گوننه رین (گونلرین) حئسابین ساخلاماغ اوچون گونده بیر قارپیز کسیب ییه جه ییک، بولک قیخ دان نئچه گون قالیر.دئمه شاهین خزانه سین قیرخ حرامی لار چاپپیشدیلار (چاپمیشدیلار). ائشیتدیلر شاه مونججیمه اوورولاری (اوغرولاری) تاپیاغ (تاپماغ) اوچون قیخ گون مؤهلت وئریب. حرامی لارین بؤیویی (بؤیوگو) باش حرامی، گئجه حرامی لارین بیرین گؤندردی گئتسین مونججیمین ائوینن (ائویندن) خبر توتسون گؤرسون نه قئییریر (قاییریر). حرامی گلدی باجادان قولاغ آسدی. کیشی ینن kişiynən (کیشی ایله) آرواد قارپیزلارین بیرین یئمیشدیلر. کیشی دئدی: آرواد بیری گئتدی قالدی اوتوز دوققوزی. حرامی بونو ائشیتجه یین گئتدی حرامی باشیبا دئدی: مونججیم منیم اورا گئتمه ییمی بولوبدی (بیلیبدی). آروادینا دئدی: بیری گئتدی، قالدی اوتوز دوققوزی. قوخدوم منی توتالار، قاشدیم (قاچدیم) گلدیم.

صاباحیسی ایکی حرامی گؤندردیلر. گلیب باجادان قولاغ آسدیلار. کیشی قارپیزلارین بیرین ده کسیب یئمیشدیلر. کیشی دئدی: آرواد ایکیسی گئتدی قالدی

اوتوز سگگیزی. حرامی‌لار بو سؤزی ایشیتجه‌یین یئندیلر قاشدیلار، حرامی باشییا دئدیلر: بیز اورا یئتیشجه‌یین مونججیم آروادینا دئدی: ایکیسی گئتدی قالدی اوتوز سگگیزی. بیزیم اورا گئتمه یمیزی بولوردی.

بئلنچی هر گئجه بیر نفر حرامی لارا آرتیریردیلار، گلیب باجادان مونججیمین ائوینه قولاغ آسیردیلار، مونججیمین سؤزون ائشیدیب ائله بولوردولر اونناری اورا گئتمه یین بولور (بیلیر)، قیرخیمجی گون حرامی باشی دئدی: بو گئجه اؤزوم گئده‌جه‌یم. آخیریمجی گونه بیر دنه بؤیوک قارپیز ساخلامیشدیلار. کیشی دئدی: آرواد قالان لاپ او بؤیویی گتی (گتیر)،صاباح اؤلوم گونودی. حرامی باشی یئنیب قاشدی، ائله بولدی مونججیم اونناری (اونلاری)تانییب، صاباح شاها دییه‌جک اونناری اؤلدوتدوره. حرامی لار گئجه‌ینن gecaynan خزانه‌نی داشییب گتدیلر (گتیردیلر) مونججیمین قاپی سینا ییغدیلار. قاپینی دؤیوب گئتدیلر.کیشی قاپییا چیخدی گؤردی شاهین خزانه سی اونون قاپی‌سیندادی. گئجه‌ینن شاها خبر وئردی خزانه‌نی تاپییشام (تاپمیشام) گلین آپارین. شاهین امری ینن amriynan (امری ایله) خزانه نی یئرینه داشیدیلار. شاه کیشی یه بؤیوک- بؤیوک انام‌لار وئردی.

بیر گون شاه اوْوا (شیکارا) چیخدی و مونججیمی ده یانیجا (یانینجا) آپاردی. شاهین آتی‌نین بوینونا بیر چکوگگه çəküggə (چکیرتگه) قونموشدی. شاه چکوگگه‌نی توتور، الین یوموب مونججیمه اوزاتدی (اوزالتدی) و دئدی: بو نمنه‌دی؟ کیشی هاردان (هارادان) بوله‌جیدی bülacaydi(بیله‌جک‌ایدی). اؤز- اؤزونه دئدی: آلتی ایلدی شاهین یانینداایام. ایندی حیله‌مین اوستی آچیلاجاخ. قوی ائله اؤزومی سفئه لییه ووروم مننن ال چکسین‌لر. کیشی آتین اویناديب دئدی: او یانا قاچیر چکوگگه، بو یانا قاچیر چکوگگه. شاه دئدی به مونججیم اونون الینده چکوگگه اولماغینی بولوبدی. شاهین یانیندا داهادا کیشی‌نین حؤرمتی آرتدی.

کیشی اؤز– اؤزونه دئدی: بو خطادان دا قوتولدوم. آمما همه شه بئله اولمویاجاخ. بیر گون پاسیم آچیلاجاخ. قوی ائله سؤزون دوزون شاها دئییم، اؤلدورر، اؤلدورر؛ اؤلدورمز جانیم قورتولار. فیکیرینی آروادینادا دئییر.آروادی سالیر یانینا، شاهین قوللوغونا گئدیر حال– قضیه نی دئییر.دئییر: قوربان منیم هئش ساوادیم دا یوخدی. الیمنن (الیمدن) بیر زاد گلمز، هاردا قالا مونججیم اولام. ایندییه کیمی تاپدیخلاریم هامیسی راس گله‌سی اولوب. ایندی منی اؤلدورسن،اؤلدور، باغیشلاسان، باغیشلا. شاه گولومسویوب دئدی: نئینر(نئیله یر) کئفین (کئیفینی) پوزما، سن ائله منیم سارایمدا قال.

سؤیله‌ین: اسد مایلی

بو ناغیلین «قیزیل ایتیرمک» و «قیرخ حرامی لار»ا عایید بؤلوملرینی، هره‌سی اؤزلوگونده بیر ناغیل اولاراق نئچه کره ائشیتمیشدیم و یازیلار دادا اوخوموشدوم.اسد سؤیله‌ین ناغیل ناقیص اولماسین دئیه، اونلاری بورادا حذف ائتمه دیم.

قوخمازلار(قورخمازلار) **کندی**

بیرگون وارایدی، بیرگون یوخ ایدی، بیر کیشی وارایدی آدی ایمانقولویدی (ایمانقولوایدی). ایمانقولی بیر آیری کنده یولداشی گیله قوناخ (قوناق) گئدیر. آخشام شام واختی ائله‌کی اوتوروللار(اوتوررلار)، چؤرک یئمه‌یه(یئمگه)، سورفالار (سوفرالار) آچیلاندا، هره‌نین قاباغینا بیر دیه‌نک قویوللار (قویورلار). ایمانقولی چوخ قورخور. اؤز– اؤزونه دئییر: ائله بویوموز قالمیشدی چؤرک عوضینه کؤتک ییئک (یئیک). تاباغی گتیریللر (گتیریرلر). چؤرک‌لری سورفویا (سوفرایا) آتجاغین، دئ‌ئ، او قولاخدان (قولاقدان) بو قولاخدان، یوکون آلتیننان (آلتیندان) سیچاننار (سیچانلار) چؤریه یوگوروللر(یوگوررلر). سورفا باشیندا اوتورانناری‌ن(اوتورانلارین) هره‌سی دیه‌نک‌لری گؤتورور، دوشوللر(دوشورلر) سیچاننارین جانینا. آنجاغ– آنجاغینان

(آنجاق- آنجاق ایله) بیر تیکه چؤرک یئییر سورفانی ییغیشدیریللار(ییغیشدیریرلار).
ایمانقولی دئییر: به سیز نییه بیر دنه پیشیک ساخلامیرسیز بوناری(بونلاری) توتوب ییه؟ دئییللر(دئییرلر): پیشیک نه‌دی؟ ایمانقولی دئییر: پیشیک بیر حئیواندی سیچاناری توتار ییر(یئیر)، سیزی اوناریندن(اونلارین) الیننن(الیندن) راحات ائلر (ائیله یر). من ائله‌کی اؤز کندیمیزه گئتدیم، ایکی دنه سیزه پیشیک یوللارام (یوللایارام). ایمانقولی کتدرینه (کندلرینه) قئییدننن (قئییدندن) سورا (سونرا) بیر تلیسه ایکی دنه پیشیك قویور گؤندریر.
کتدیلر (کندلی‌لر) پیشیک‌لری تلیس‌دن چیخادیب(چیخاردیب) اؤتوروللر(اؤتورورلر) ائوه. پیشیک‌لر داراشیللار(داراشیرلار) سیچانلاری یئمه‌یه. گونده سیچاناری ییه- ییه (یئیه- یئیه)، اوناری (اونلاری) آزادیللار(آزالدیرلار).
کتدی‌لر (کندلی لر) خییالا دوشوللر (دوشورلر). بیر گون ییغیشیب دئییللر: پیشیک‌لر سیچاناری ییینن yiyənnən (یئیندن) سورا نمَنه ییه‌جک‌لر؟ بیری دئدی: اولمویا بیزی ییه‌لر؟ برک قورخوللار (قورخورلار). دئییللر نئینییک؟ neyniyək (نئیله یک؟).
بیری دئییر: اولماسا گئجه‌ینن gecəynən (گئجه ایله) کتدن کؤچک.
بیر گون گئجه ییغیشیللار(ییغیشیرلار) ائو شئی‌لرینی آت- ائششه‌یه(ائششگه) یوکلویوب (یوکله ییب) آیری اوزاق یئره کؤچوللر(کؤچورلر).
بیر مودّت اوستوننن(اوستوندن) گئچننن(کئچندن) سورا بیر گون ییغیشیب دئییللر گؤره‌سن ایندی پیشیک‌لر نه قئییریللر(نه قاییریرلار)؟ کئشگه بیر گئدن اولایدی (اولاردی) اوننارا باخایدی(باخاردی). نئچه نفر قوخماز(قورخماز) جوان (گنج) حاضیر اولدولار کؤهنه کنده گئدیب پیشیک‌لره باخسیننار(باخسین لار). جواننار(جوانلار) اؤزلری‌ینن قمه، دیه‌نک گؤتوروب یولا دوشدولر. سینه- سینه، اوتورا- اوتورا دره‌لری تپه‌لری گئچیب کؤهنه کنده یئتیشدیلر.
یاواشجا بیر دووارین دالیننان(دالیندان) بویلانیب باخدیلار. پیشیک‌لر بیر دووارین اوستونده اوتوروب ال‌لرین یالیییر(یالاییر) اوزلرینه چکیردیلر. تئز دوواردان(دیواردان)

یئنیب قاشدیلار(قاچدیلار). گله- گله جواننارین بیری سوْووشدی (سوْروشدو) بولوسوز(بیلیرسینیز) ال‌لرین اوزلرینه چکیب یالییاندا (یالایاندا) نه دئییردیلر؟ دئییردیلر: بو بیغلار بیزه حرام اولسون آیه(اگر) هامیزی(هامینیزی) یئمه‌سک. بیری دئدی: یوْوْ (یوخ)، دئییردیلر: بو بیغلاریمیزا آند اولسون هامیزی ییه‌جه‌ییک.

جواننار گلیب تزه کنده چاتیللار(چاتیرلار)، گؤروللر(گؤرورلر) جماعت دایانیب هامی نییاران(نگران)، بعضی‌سی آغلییر(آغلاییر) و دئییللر جواننارى گؤندردیک، ایندی اوننارین باشینا نه گلیب؟ کتدیلر جواننارى گؤرجک اورک‌لری یئرینه گلیب چوخ سؤوونوللر. اوننارا ساری قاچیب سوْووشوللار: پیشیک‌لری گؤردوز؟ نه قئییریردیلر(نه قاییریردیلار)؟ جواننار سانکی شوجاعت گؤرسدیب(گؤستریب) گئدیب قره دئوین قالاسیننان(قالاسیندان) خبر گتیریب‌لر، دؤشلرین قاباغا وئریب باشلارین سیلکه‌لیییب (سیلکه‌له‌ییب) دئییللر: به گؤردوک پیشیک‌لر دئییردیلر: بو بیغلار بیزه حرام اولسون، آیه هامیزی یئمه‌سک.

سؤیله ین: محمد علی فیض اله زاده

توخماخ

بیر گون وارایدی بیر گون یوخ ایدی آللاه‌دان سورا هئش کیم یوخ ایدی . بیر کاسیب کیشی وارایدی چؤلدن اودون و تیکان ییغار گتیرر آروادی‌یِنان arvadıynan (آروادی ایله) گئچینردیلر. بیر گون آروادی دئدی : کیشی نئچه آی دی دیلیمیزه ات دیمیبب (دیمه ییب). یاریم کیلو ات آل گتی (گتیر) بیزده ات داداق، نه اولار.

کیشی گئتدی چؤله، چوخ اللشدی، چوخ چالیشدی، چوخ اودون ییغدی، اودوننارى (اودونلاری) آپاریب بازاردا ساتدی یاریم کیلو ات آلدی. ائوه قئییدنده (قاییداندا) یولدا بیله‌سین ایشه‌مک توتدی. اتی قویدی یئره بیر آز اوْیاننیق (اوْیانلیق) چؤمبه لیب اینه‌یی ساغماغا باشلادی. اویاننان (اویاندان) بیرقارقا گلسین اتی دیمدیینه (دیمدیگینه) آلسین آپارسین اوواسینا (یواسینا). کیشی قوتارینجا قارقا الدن چیخمیشدی .کیشی نین ایکی الی اولدی بیر باشی. گئتدی ائودن بیر ناجاخ (ایکی باشلی کرکی) گتدی، (گتیردی) گلدی قارقانین هاوارینا سسلندی : یا منیم اتیمی آت

گله یا بو آغاجی کسیرم سالام اتیمی گؤتورم . قارقا دئدی : آغاجی کسمه من سنه بیر سورفا (سوفرا) سالیم، ات سهل‌دی نمنه غذا ایسته‌سن اوندا واردی . کیشی دئدی: سورفانی نئینیرم neynirəm (نئیله ییرم) سورفا ائممیزده emmizdə (ائویمیزده) واردا . قارقا دئدی: بولموسن (بیلمیرسن) کی بو سورفادا ائله غذالار واردی کی شاهین دا سورفاسیندا یوخدی. کیشی دئدی : اوسسون (اولسون) آت گلسین.

قارقا بیر سورفا آتدی دئدی: هاواخ غذا ایسته سن بو سورفایا (سوفرایا) دییرسن: آچیل سورفا آچیل، حضرت سولئیمان عشقینه .

کیشی سورفانی گؤتدی (گؤتوردو) گلدی حال ـ قضییه‌نی آروادینا دئدی . آرواد دئدی : کیشی باشان (باشینا) خئییر گتی (گتیر) ایمتاحان ائلییک گؤرک قارقا دوزدئییر ! کیشی سورفانی قویدی قاباغا دئدی : آچیل سورفام آچیل حضرت سولئیمان عشقینه . بیر ده گؤردولر سورفا آچیلدی ایچینده نئجه غذالار، شاهین سورفاسیندا دا بئله غذالار تاپیلماز . داراشدیلار یئمه یه .

نئچه گون بئلنچی گئشدی (کئچدی) . بیر گون آروار کیشی یه دئدی : کیشی بیزیم شاها لاییق بو گؤزل‌لییه غذالاریمیز وار، بیر گون شاهی ناهارا قوناخ چاغیراخ، نه دئیسن ؟ (دئییرسن) ؟ کیشی دئدی : نه دئییرم چاغیراخ دا . کیشی گئتدی شاهی ناهارا قوناخ چاغیردی . شاه ایسته‌میردی قبول ائله سین . وزیر دئدی : قوربان شاهی قوناخ چاغیرماخدا ائله بیر کیشی‌ده بیر ایش وار . گئدک گؤرک نه اولور . شاه قبول ائله دی، ناهار چاغی وزیرینن vəzirinən (وزیر ایله) کیشی‌نین ائوینه گئتدیلر. نه اوجاخ گؤردولر نه توسسی (توسدو) نه قازان. کیشی بونناری (بونلاری) بیر هیسلی داما گئچیتدی(کئچیرتدی). شاه وزیرین اوزونه باخدی وزیر شاهین اوزنه، اوتدولار (اوتوردولار) .کیشی گتدی سورفانی قویدی قاباغا دئدی : آچیل ... سورفادا ائله غذالار حاضیر اولدی کی شاه ایندییه کیمی نه گؤرموشدی نه دادمیشدی. باشلادیلار یئمه یه .

شاه وزیره گؤز ائله‌دی. گئدنده وزیر سورفانی اوغورلویوب سوخدی اته یی‌نین (اتگی نین) آلتینا.

آخشام چاغی شام ییینده کیشی سورفویا ال آتدی. سورفا یوخ ایدی. بولدی (بیلدی) شاهینان وزیر آپاریبلار. گلدی شاهین قاپی‌سینا. قاپیچی قاباغین کسدی. کیشی دئدی: شاه منیم سورفامی اوغورلویوب، گئدیرم سورفامی آلام. شاهین مأمورلاری دئدیلر: گده کؤپک اوغلی شاه‌دا بو ایشی گؤرر! کیشی‌یه بئش ـ آلتی چکدیلر. کیشی کوْر ـ پئشمان قئییتدی (قاییتدی).

صاباحیسی گینه (ینه) کیشی ناجاغی گؤتدی گئتدی قارقانین هاوارینا. سسلندی: سورفانی شاه اوغورلادی. یا منیم اتیمی آت یا آغاجی کسیرم سالام. قارقا دئدی: آغاجی سالما سنه بیر ائششک یئتیریم. اونون بتِر بیر خاصیتی وار. هاواخ دئسن: ائششه ییم قیزیل تسله ! نئچه دنه قیزیل تسلییه جک (تسله یه جک) . کیشی بیرده گؤردی قاباغیندا بیر ائششک وار. ائششه‌یی قاتیر قاباغینا سورور. یولدا دئدی : قوی بیر ایمتاحان ائلییم گؤروم. دئدی: ائششه‌ییم قیزیل تسله ! گؤردی ائششک نئچه دنه قیزیل تسله دی. کیشی سؤوونجک (سئوینجک) ائششه‌یی گتدی (گتیردی) ائوه و قیزیل تسله‌مه یینی (تسله مگینی) آروادینا دئدی .

بیر گون کیشی ائششه‌یی میندی گلدی شهه‌ره، ائوینه آیین- اویون آلسین. ائششه‌یی آپاردی باغلادی کروانسارییا (کروانسارایا) کروانساراچییا برک ـ برک ائششه‌یی توْوشوردی (تاپشیردی) آماندی برک موغایات اول ها! آیری ائششه یینن eşşəyinən دییشیک آپارللار (آپاراراولار). بو ائششه‌یین بیر خاصیتی وار. هاواخ دئسن ائششه ییم قیزیل تسله، قیزیل تسله‌یر. کروانساراچی کیشینی آرخئیین (آرخایین) ائله دی(ائیله دی). کیشی اویانا کروانساراچی گلدی ائششه‌یه دئدی: ائششه ییم قیزیل تسله! ائششک نئچه دنه قیزیل تسله‌دی. کروانساراچی ائششه‌یی دییشدی یئرینه آیری ائششکه باغلادی .

کیشی بازاردان آلدیغی شئی‌لری گتیریب ائششه‌یه چاتدی ائوینه دؤندی. توله‌ده ائششه‌یه دئدی: ائششه ییم... گؤردی قیزیل یوخدی. بولدی کروانساراچی ائششه‌یی دییشیب. گلدی کروانساراچییا دئدی: منیم ائششه‌ییمی دییشیب‌سن. منیم ائششه ییمی وئر! کروانساراچی دئدی: کیشی زایواخلاما zayvaxlama گونده بورا یوز باش

مال ـ حئیوان سالیللار (سالیرلار) من نه بولوم (بیلیم) سنین ائششه یین کیم آپاریب. کیشی کور ـ پئشمان قئییتدی ائوه . گینه ناجاغی گؤتدی گئتدی قارقانین هاواینا. یا منیم اتیمی آت یا آغاجی کسیرم سالام . قارقا دئدی: سنه بیر توخماخ سالیرام. هرواخ دئسن « وور توخماغیم » توخماخ هر کیمی دئسن ووراجاخ. کیشی توخماغی گؤتورور گلیر. یولدا دئدی : قوی بیر ایمتاحان ائلییم (ائیله ییم) گؤروم. دئدی : «وور توخماغیم» توخماخ قووزاندی (قاوزاندی) کیشی‌نین هاراسی گلدی گوپسه دی. کیشی دئدی «دورتوخماغیم» توخماخ دایاندی. کیشی گلدی ائوه توخماغین ماجراسینی آروادینا دئدی . صاباح کیشی توخماغی گؤتورور گئدیر شاهین قاپی‌سینا. شاهین مأمورلاری گؤردولر شاها اووری (اوغرو) دیین (دئین) کیشی گینه (یئنه) گلیب. یومولدولار کیشینی دؤیمه‌یه. کیشی دئدی: وور توخماغیم وور ! توخماخ قووزاندی دوشدی مأمورلارین جانینا وورکی ووراسان . مأمورلاری شیل ـ کوت ائلییننن (ائیله یندن) سورا دئدی : دور توخماغیم دور ! توخماخ دایاندی .

شاها خبر وئردیلر. شاه وزیری‌ینن vaziriynən گلدی. کیشی دئدی: وور توخماغیم! توخماخ قاخدی (قالخدی) شاهینان وزیرین باش ـ گؤزی هایانناری (یانلاری) گلدی تاپدادی. شاه دئدی: وورما سورفان (سوفره نی) وئریم . کیشی سورفانی شاهدان آلدی، ایمتاحان ائلییننن سورا گتدی (گتیردی) قویدی ائوینه . بو سفه (سفر) گئتدی کروانساراچی‌نین هاوارینا. کروانسارچی نم ـ نوم ائلیینجه وور توخماخیم وور! توخماخ قاخدی (قالخدی) گوپپا ـ گوپ کروانساراچییا بئش ـ آلتی دییشدی. کروانساراچی دئدی: لاپ دوزون دئییرم آنتامادیم (آنلامادیم) وورما ائششه یین وئریم. کیشی ائششه یین‌ده آلیر گلیر ائوینه.

سؤیله ین: ابراهیم ایرجی خان بابا نین اوغلو.

بو ناغیلی آزجا فرقلی اولاراق بیر نشریّه ده اوخوموشام. اوشاقلیقدادا ائشیتمیشدیم، آنجاق اونوتموشدوم.

ماحمید

بیر گون شاهینان وزیر رعییتین حالین یوخلاماغ اوچون درویش پالتاریندا شهه‌ری گزیردیلر . گئجه ایدی . بیر ائودن ایشیخ (ایشیق) گلیردی . ایشیغا ساری گئدیب قاپینی دؤیدولر دئدیلر آللاه قوناغی ییخ. اورا بیر ناخیرچی‌نین ائوی‌یدی (ائوی ایدی). قوناخلاری ایچری گئچیتدیلر . او گئجه ناخیرچی نین آروادی بیر اوغلان دوغدی. دئدی شاهین قیزین آلاجایام (آلاجاغام) اوغلوما . شاه بوسؤزدن غضب لندی. بو نه سؤزدی. منیم قیزیمی ناخیرچی اوغلی آلا !؟ آنجاخ (آنجاق) اوزونه گتیرمه دی . شاهین دا او گئجه آروادی بیر قیز دوغدی .

شاه ناخیرچی آروادی نین سؤزوندن و اونون اوغلوینان (اوغلوایله) قیزی نین ایکیسی بیر گئجه‌ده اولدوغونان (اولدوغوندان) اوشوندی. شاه وزیره دئدی: گئت او ناخیرچی‌نین اوغلونی هر نئچه دئسه پول وئر آل آپار باشین باتیر . ایشدی بیردن او آروادین سؤزی دوز چیخار، منیم قیزیم ناخیرچی اوغلونا قیسمت اولار. وزیر گلدی ناخیرچییا آغیر پول وئردی اوغلون آلدی، آپاردی داغدا بیر داشین دیبینه قویدی، دئدی قوت ـ قوش گلر داغیدار . بیر چوبان سورونی داغین اته‌یینه (اتگینه) یاییب داوارلار اوتدویوردولار (اوتلاییردیلار) . بیر قری ننه‌نین گئچیسی داشین یانینان (یانیندان) گئچنده اوشاغین آغلاماغین ائشیدر گئدر امجکلرین اوشاغین آغیزینا سالار اوشاق امر. گونده گئچی‌نین ایشی بویودی (بوایدی) گئدر اوشاغی امیشدیردی. قری ننه گونده گؤروردی کئچی‌سی‌نین امجه‌یینده سوت (سود) یوخدی. آجیخلانیب (آجیقلانیب) گلدی چوبانین هاوارینا. چوبانین اوستونه چیمخیریب دئدی : یاوان ـ یاشید قالدیم . نییه گونده منیم گئچیمی ساغیرسان ؟ قویونلارین هامی‌سین اؤتوروبسن گؤزون (گؤزونو) تیکیب‌سن منیم بیر تک گئچیمه ؟ چوبان قوریوب قالدی . آند- ماند ایشدی (ایچدی) من سنین گئچین (گئچینی) ساغمامیشام.

بیر گون قری دئدی بئله اولماز گئچینی گوده‌جه‌یم گؤروم کیم ساغیر. گوددی گؤردی بلی گئچی سورودن آیریلدی بیر داشا ساری گئتدی. قری گئچی‌نین دالینجا گئتدی گؤردی بیر اوشاغی امیشدیریر. دئدی منیم اوشاغیم یوخ ایدی ائله آللاه بونی

یئتیریب منه. اوشاغی گؤتدی (گؤتوردی) گتدی (گتیردی) ائوه. اوشاغین آدین ماحمید قویدی، گئچی سوتوینن (سودوایله) بؤیوتدی .

ماحمید بؤیودی قول لی ـ بیلک لی ائنلی کورکلی، بوْیلی - بوخونلی رشید بیر جوان (گنج) اولدی . بیر گون ماحمید جنگل ده (اورمان دا) گزیردی گؤردی بیر یارالی شیر (آسلان) هانسی اووچونون اوخی دییب سه دوشوب اؤلموش و ایکی بالاسی آنالاری نین امجه یین سالیب آغیزلارینا امیرلر . ماحمیدین اوریی کؤورلدی . بالالاری گتدی (گتیردی) گئچی نین سوتوینن (سوتوایله) بؤیوتدی. بالالار بؤیوب شیر اولموش، ماحمید هارا گئتسیدی (گتسه ایدی) اوننان (اونونلا) گئدردیلر . بیر گون ماحمید شیرلریینن (شیرلری ایله) جنگل ده گزیردی. گؤردی بیر قیزی ساچلاریننان (ساچلاریندان) آسیبلار . قیزی آشدی (آچدی) قویدی یئره . قیز دئدی : من فیلان شاهین قیزییام، دئولر گتیرب منی بوردا (بورادا) آسیبلار . ماحمید قیزی آپاردی اؤز مملکتینده (اؤلکه سینده) شاه دده سینه وئردی . شیرلرده ماحمیدین یانیجا (یانینجا) گلمیشدیلر . شاهین ماحمیددان چوخ خوشی گلدی دئدی : ایندی کی منیم قیزیمی دئولرین الینن (الیندن) قوتاریبسان، گه ائله قیزیمی وئریم سنه . ماحمید دئدی : یوخ من اؤز مملکتیمیزین شاهی نین قیزی ینان (قیزی ایله) سؤووشموشم اوننان (اوندن) سورا (سونرا) آیری قیزی آلمارام . شاه دئدی : اوغلوم هاواخ ایشین دارا دوشدی، منه خبر وئر سنین یاخجی لیغین (یاخشی لیغی نین) عوضین آچیم . ماحمید شیرلرینی گؤتوروب اؤز یوردونا دؤندی . نه اولدوسا شاه ماحمیدی تانیدی . بولدی همان ناخیرچی نین اوغلودی . وزیری برک دانتادی (دانلادی) نییه بونی اؤلدورمویوبسن (اؤلدورمه ییب سن). وزیر حال ـ قضییه‌نی من سیزه دیین کیمی شاها دئدی . وزیر شاها دئدی : قوربان ائله بیر بوردا بیر سیر وار . سن بوننان (بوندان) شوجاعتلی جوانی هاردان تاپاجاخسان؟ گه (گل) قیزین (قیزینی) وئر بو جوانا قوی قیسمت یئرینه دوشسون. شاه غضب‌لنیب دئدی: کس سسین (سسینی)! من قیزیمی ناخیرچی اوغلونا وئرمنم (وئرمرم) .

شاه امر ائله دی (ائله دی) ماحمیدی توتوب بیر قویویا سالدیلار، اوستونه ده بیر داش قویدولار قوی قالسین آجیننان (آجیندان) اؤلسون . ماخمیدین شیرلری هر گون شیکار ائلییر (اوو اوولایار) اتیننن (اتیندن) گتیریب قویویا سالاردیلار ماحمید ییردی. بیر گون شیرلر گئتدیلر ماحمیدین توتولوب قویویا سالیندیغینی او بیریسی اؤلکه نین شاهینا دئدیلر. او شاه بو شیرلری ماحمیدین یانیندا گؤرموشدی و تانییردی. قوشون ییغیب بو شاهین اوستونه قوشون یئریتدی . قاصید گؤندردی یا ماحمیدی قویودان چیخات (چیخارت) قیزین (قیزینی) وئر اونا، یادا دعوایا حاضیر اول .
بو شاه بولوردی (بیلیردی) اوشاها حریف اولابیلمییه جک (بیلمه یه جک). ماحمیدی قویودان چیخاتدی و قیزینی اونا وئردی.
سؤیله ین: لطیف حاجی حسینلو پورموسی کندیندن.

سفئه قارداش

گوننلرین (گونلرین) بیرینده جفَر آدیندا بیر جوان یئر سوروردی. لاپدان جوتون دمیری بیر شئیه ایلیشدی . جفر تورپاغی دئشه‌لدی بیر کرپیج چیخدی . کرپیجی گؤتورنده نه گؤرسَیدی یاخجی‌یدی yaxcıydi . قیزیلینان qızılınan (قیزیل ایله) دولی بیر خوم . کرپیجی قویدی خومون آغزینا اوستونه تورپاخ وئردی . یئری سوروب قوتاراننان (قورتاراندان) سورا (سونرا) ائوه قئییتدی (قاییتدی).
جفرین دده ـ ننه‌سی یوخویدی yoxuydi (یوخ ایدی) قارداشی‌ینان qardaşıynan (قارداشی ایله) بیر یئرده قالاردیلار . جفر بیر خوم قیزیل تاپباغینی (تاپماغینی) قارداشینا دئدی . قارداشی دئدی صاباح‌لاریم گئدریک قیزیل‌لاری ائوه گتیررک (گتیره ریک). جفر دئدی بیر شرطینن (شرط ایله) قیزل‌لارین یئرین دییرم (دئیرم). باخ من گتیمییه جه یم(گتیرمه یه جگم) ها! منه یوکلویه‌سن (یوکله یه سن) اولمویاجاخ. قارداش سفئه قارداشی‌نین قاباغیندا نه دئسین. دئدی یاخجی (یاخشی) سن گتیمه من‌نن (منیمله) آروادیم گتیرریک (گتیره‌ریک) صاباحیسی جفر قارداشی و قارداشی آروادینی یانینا سالدی زمی‌یه آپاردی. تورپاغی قازیب خومی چیخارتدیلار. قارداشینان

آرواد نئینه دیلر خومی گؤتورنمه دیلر. جفر مژبور (مجبور) قالدی خومی دالینا آلسین ائوه گتیسیننر (گتیرسینلر). بوننارین (بونلارین) قونشولاری های ـ کوی ائشیدیر دووارداٰن (دیواردان) بویلانیر. گؤرور بلی بیر خوم قیزیل گتیریبلر. دوواردان دوشور گلیر دئییر : منه ده بیر پای وئرمه سز گئده جه یم شاها دییم.

قارداش گؤردی قیر قولایدی ایشین اوستی آچیلاجاخ. بیر باهانایناٰن bahanynan (باهانااایله) کیشینی تولییه (توله یه) چکدی وورُدی اؤلدوردی. قارداش جنازه‌نی سوروتده دی (سوروتله دی) آپاریب حیط ده قویویا سالدی. جفر دئدی گئدیرم شاها دییم . قارداش نئینه دی (نئیله دی) جفر دئدی: یوْوْ (یوخ) اولماز گئدیرم دییم . جفر ائودن چیخسین گئتسین شاها خبر وئرسین، شاه جفره بیر مأمور قوشسون گؤندرسین .

بویاننان (یاندان) جفر گئدننن (گئدندن) سورا (سونرا) قارداش جنازه‌نی قویودان چیخاتدی (چیخارتدی) آپاردی آیری قویویا سالدی. اونون یئرینه بیر گئچی سالدی. شاهین مأموری گلدی قویویا ایپ سالدیلار جفر قویویا گیردی. اؤلن قونشونون اوغلی ایپ دن یاپیشمیشدی. جفرین الی گئچی نین بورنوزونا (بوینوزونا) دَیدی. شک ائله دی (ائیله دی) سوروشدی (سوروشدو) دده‌ن (دده نین) بورنوزی وارایدی؟ قویونون آغزینداکی اؤلنین اوغلی دئدی: یوخ. جفرین الی گئچی نین قیزیل‌لرینه دیدی سوْووشدی: دده‌ن قزیلی وارایدی ؟ دئدی: یوخ. جفرین الی گئچی‌نین قویروغونا دیدی. سوووشدی: دده‌ن قویروغی وارایدی؟ اؤلونون اوغلی جیننه نیب (جینله نیب) دئدی: کؤپک اوغلی نه سفئه دانیشیسان (دانیشیرسان) آدامین قویروغی اولار ؟ جفر ایپی گئچی نین قارنینا باغلادی دئدی چک گؤر واردی یا یوخ . چکدیلر گئچی نین جنده یین (جمد گین) چیخاتدیلار . قارداش دئدی : عاغلیزی بیر سفئیین (سفئه ین) عاغلینا وئریب سیز آتدانا ـ آتدانا (آتلانا) گلیب جنازه چیخارداسیز. بو گئچی اؤلموشدی من اؤزوم سالمیشام بورا (بورایا) بو سفئه گده سیزی توولویوب (تورلا ییب). مأمور قئییتدی (قایتدی) گئتدی.

گئجه جفر دئدی : صاباح گئده‌جه‌یم شاها دییم (دئیم) بیر خوم قیزیل تاپییشیخ (تاپمیشیق). قارداش جفری یوخویا وئردی دوردی آروادی‌ینان arvadıynan (آروادی ایله) قیزیل‌لاری بیر چووالا دولدوردی بیر یئرده گیزلتدیلر. خومودا آپاریب چؤلده سیندیریب داغیتدیلار .

سحرچاغی جفر دوردی دابانناری (دابانلارین) چهدی (چکدی) شاهین ائوینه گئتدی دئدی : بیر خوم قیزیل تاپییشیخ. شاه نئچه مأمور قوشدی، جفر مأمورلاری خوم اولان یئره آپاردی . خوم هاردایدی (هارداایدی) . ائوین هریئرین گزدیلر خوم یوخ ایدی .

شاهین امری‌ینن əmriynən (امری‌ایله) جفری توتوب داما سالدیلار. شاه دئدی گئدین گیزلینجه باخین گؤرون جفر دامدا نئینییر (نئیله یبر). مأمور گلدی دئشیکدن باخدی گؤردی جفر ال‌لری‌نین باش و ایشاره بارماقلارینی بیر ـ بیرینه چاتیب حلقه کیمی ائلییبر (ائیله یبر) سورا قول‌لارینی یوغون آغاج قوجاخلییان (قوجاقلایان) کیمی شیشیردیر. مأمور گلدی شاها خبر وئردی. شاه دئدی گئدین اونی گتیرین بورا (بورایا). جفری گتدیلر (گتیردیلر). شاه سووروشدی (سوروشدو) نییه ائله ائلییبردین (ائیله یبردین) ؟ جفر دینمه‌دی. نققه‌تن (نه قده‌ر) دئدیلر جواب وئرمه دی. شاه دئدی: گئدین بونون قارداشین گتیرین! گلیب جفرین قارداشینی شاهین یانینا آپاردیلار. شاه سووروشدی جفر نییه بئله ائلییبر ؟ قارداش گؤردی جفر خومون آغزینداکی کرپیجه و خوما ایشاره ائلییبر. اؤزون (اؤزونو) او یولا قویمادی ایز ایتیرمک اوچون دئدی: اگر شاه آمان وئرسه دئییم. شاه دئدی: آمانداسان قوخما (قورخما) دئ‌ئ ! قارداش دئدی: او ایستییبر (ایسته یبر) دییه شاهین آناسی نینکی بیر بئله، اؤز باشی بو یئکه لییه، به اوردان (اورادان) نئجه چیخیب. شاه گؤردی دوغوردان (دوغرودان) ائله بو سفئه دی. جفری بوراخدیلار. گئجه جفر قارداشینا دئدی: گتی (گتیر) قیزل‌لاری بؤلک. منیم پاییمی وئرین. قارداش قیزیل‌لاری گتدی (گتیردی) بؤلدورلر. جفر پایینی بیر چووالا دولدوروب دئدی: صاباح بوناری (بونلاری) آپاراجایام (آپاراجاغام) شاها وئرم. جفر یاتاننان (یاتاندان) سورا قارداش جفرین قیزیل‌لارین بوشاتدی(بوشالتدی)، یئرینه

ساخسی دولدوردی. سحر چاغی جفر دوردی چووالی دالینا آلیب شاهین ائوینه آپاردی . شاها خبر وئردیلر . شاه دئدی : قویون گلسین. جفر گلدی شاهین قاباغیندا چووالین آغزین (آغیزین) آشدی (آچدی) یئره بو شاتدی (بوشالتدی). ساخسی لار خیریلتی ینان (خیریلتی ایله) یئره تؤکولدولر . شاه قضب لنیب دئدی آپارین بونی قاتین داما! گینه (یئنه) گیزیلنجه باخین گؤرون نئینییر neyniyir. جفری آپاریب داما قاتدیلار جفر بو سفه (سفر) ده ایشاره‌لی حرکت‌در (حرکت لر) ائله‌دی (ائیله دی) کی تأسوف‌له بورادان اویانا ناغیلین قالانینی اونوتموشام.

آنجاق بیر بئله خاطیریمده دیر کی بو ایشاره حرکت‌لرین سببی نی جفر دئمه دی قارداشینی گتیردیلر، اودا مصلحت‌جه بیر یئره یوردو. شاه جفرین سفئه‌لیگینه آرخایین اولوب بیله سین بوراخدی. قارداش جفری اورادا قویوب گؤجمک خییالینا دوشدو .. آنجاق جفر چووال‌لارین بیرینده گیزلندی. یولدا ایتلر بونلارین کؤچونه یومولدو قارداشین آروادی دئدی: کئشگه جفر بورادا اولاردی، بو ایتلری قوواردی. جفر چووالین ایچیندن دئدی: من بورادایام. جفری چووالدان چیخارتدیلار ایتلری قوودو . قیرخ حرامی لارا راست گلدیلر . جفر قاپینی اؤزو ایله چیخاردیب بیر بؤیوک آغاجین اوستونه چیخمیشدیر. حرامی لار بو آغاجین آلتیندا دؤشه‌میش شام یئییردیلر. بورادا مزه‌لی احوالات باش وئردی کی خاطریمدن چیخمیشلار.

آنجاق جفر قاپینی یئره سالیر، حرامی لار قورخور قاچیر، جفر یئنیر حرامی لارین ییغدیغی قیزیل لاری ییه لنیرلر.

علی ایرجی نی ساغ اولسون، بو ناغیلی کامل بیلمیردیرسه، بعضی یئرلرینی یادیما سالدی. اومودوم وار بوناغیلی کامیل بیلن اولسون یا منه بویورسون یا اؤزو چاپ ائتدیرسین. جفر آدینی من اؤزوم سئچمیشم ناغیلین اصلینده بونون باشقاآدی وارایدی اونوتموشام.

احمد اوغلان

بیر گون وارایدی بیر گون یوخ ایدی آلله‌دان سورا هئش کیم یوخ ایدی . بیر پادشاه وارایدی . پادشاهین آروادی اؤلور آیری بیر آرواد آلیر . پادشاهین اؤلن آروادینان

(آروادیندان) احمد آدیندا بیر جوان اوغلی وارایدی . احمد اوغلان بیر گون دریا قیراغیندا گزیردی . گؤردی دریادان بیر آت چیخدی، بیر بالا دوغدی دریییا (دریایا) قئییتدی (قاییتدی). احمد اوغلان آتین بالاسین قوجاغینا گؤتورور ائوه قئییدیر (قاییدیر). گونده ـ گونده آتین بالاسینا قنداب وئریر بؤیودور . آتین بالاسی بؤیویور قولون واختینی دا سووور ائله بیر جوان آت اولور کی گل گؤره سن. یئرده ـ گؤیده دورموردی .
پادشاه اوغلونی چوخ ایستردی . آمما اؤیی (اؤگئی) آنانین احمدی گؤرمیه گؤزی یوخ ایدی. پادشاهین محبتی نی اوغلونا گؤرنده آز قالیردی جانی چیخسین. اؤیی آنا فیکیرلشیر بو گده‌نی نه چئشید یوخ ائلیییم؟ داشینیر دوشونور، کنیزی‌نین واسطه سی‌ینن (واسیطه‌سی‌ایله) چؤلدن بیر ایلان توتدوروب گتیتدیریر احمد اوغلانین باشماغی‌نین ایچینه اؤتوروللر (اؤتورورلر). احمدین آتی اؤنجه ماجرانین نه چئشید اولاجاغینی بیله‌سینه دئمیشدی. احمد اوتاخدان چیخیر قیلینجی چکیر ایلانی اؤلدورور. آتین احمد اوغلانا خبر وئرمه سی ینن vermasiynan (وئرمه سی ایله) اؤیی آنانین احمدی اؤلدورمیه یؤنه‌لیک نئچه آیری حیله‌سی‌ده پوچا چیخیر.
اؤیی آنا گؤرور اولمویاجاخ (اولمایاجاق). بیلیر هاردان (هارادان) بیله سینه داش دییر. قرار قویور آتی اؤلدوره. بیر باخیجی‌یا پول قیسدیریر اؤرگدیر فیلان واخ کوچه‌دن گئچیب دییه‌جه‌سن (دئیه جکسن): حکیمم طبیبم. ائله کی منیم باشیمین اوستونه گتدیلر (گتیردیلر) دییه‌جه‌سن: بو آرواد گرح (گرک) قندابینان (قنداب ایله) بؤیوین بیر جوان آتین قانینینان (قانیندان) ایچه.
احمد اوغلان آتا باش چکنده آت ماجرانی بیله‌سینه خبر وئریب دئییر: آتان منیم کسیلمه‌ییمی (کسیلمه‌گیمی) سن‌نن (سندن) ایستیینده، دییرسن من بو آتی مینمه میشم، ایذن (اذن) وئرین بیر دفه مینیم سورا (سونرا) آتی‌نئینه‌سز (نئیله سز) اؤزوز (اؤزونوز) بیلرسیز. آتان ایذن وئرجک، اوندا سن منی مینرسن. منی پیه‌دن چیخاردانداً بیر. یهرلیییب (یهرله ییب) آیاغین (آیاغینی) اوزنگی یه قویوب مینننده ایکی. مئیداندا

بیر دؤوره ووراجاخسان اوش دیینده اؤزون (اؤزونو) حاضیرلا من قووزانیب گؤیون (گؤی ایله) گئده جه یم (گئده جگم).

آرواد اؤزون مریض‌لیه وورور. عئین « حکیمم، طبیبم دیین» باخیجی نی کوچه‌دن گئچنده چاغیریللار (چاغیریرلار). باخیجی کیتاب آچیر، شاهین آروادی‌نین اؤرگتدییی (اؤیرتدیگی) کیمی دئییر: بو آرواد گرک قندابینان بؤیوین بیر جوان آتین قانینان ایشسین(ایچسین).

پادشاه گؤزل آروادینی چوخ سؤوردی (سئوردی) بولوردی (بیلیردی) اوغلونون آتی قندابینان (قنداب ایله) بؤیویوب. اوغلونی چاغیتدیریر و ماجرانی سؤیلویور (سؤیله ییر). احمد اوغلان دئییر: نه دئییرم آتا، آنجاخ من بو آتی هله مینمه میشم. آرزیم وار. ایذن وئر بیر دفه مینیم سورا آت سیزینکی دی آپارین کسین . پادشاه قبول ائلییر (ائیله ییر) .

پادشاه اؤز ـ اوزونه دئدی: احمد آتین چوخ ایستییر. بیردن بو گده‌نین بئینی‌نه وورار. آتی چاپیدیب آرادان چیخار. قوشونا امر ائله‌دی آتدارین (آتلارین) مینیب چؤلی توتسوننار (توتسونلار)، احمد قاچاندا قویماسیننار (قویماسینلار). احمد اوغلان آتی پیه دن چیخادیر (چیخاردیر) یهرلییر (یهرله ییر) مینیر. مئیدانی بیر دؤوره وورور، آت گؤیه قالخیر. هر یئردن سس قووزانیر: توتون ! قویمایین ! بایاخ احمد آرادان چیخمیشدی.

احمد گؤیون گلیر بیر چینارین دیبینده دوشور، آتی اوتداماغا (اوتلاماغا) اؤتورور و آرخدا ال ـ اوزون یویور. او یاخینلیخدا گؤزی بیر اوجا عیمارته ساتاشیر. عیمارته ساری یولا دوشور . بیر زامان گؤرور عیمارتده بیر دئو ظاهیر اولدی . دئو نهره (نعره) تپیر و یئکه ـ یئکه دییرمان داشلارینی احمده ساری توللویوردی (توللاییردی). دییرمان داشلاری احمدین یانیندا یئره دوشوب اوْووق ـ اوْووق اولوردولار. احمد شوجاعتینن (شوجاعت له) ایره‌لی گئدیر و دئوینن (دئو ایله) توتوشوللار (توتوشورلار). احمد اوغلان دئوین آرخاسین یئره ووروب ال ـ آیاغین باغلییر (باغلاییر). عیمارتین اوتاخلارین گزیر، اوتاخلارین بیرینده بیر قیزی چارمیخا چهمیشدیلر (چکمیشدیلر) .

قیزی آچیر. ایکیمجی عیمارتده‌ده نهره چکیب دییرمان داشلاری تولازلییان (تولازلایان) آیری بیر دئوی‌ده بئلنچی یئره گوپسویوب (گوپسه ییب) ال ـ آیاغین باغلییر و اوردا (اورادا) اسیر اولان قیزی‌دا آچیر بوراخیر. احمد اوغلان گئدیر اوچومجو (اوچونجو) عیمارته داخیل اولور. گؤرور بیر قیزی ساچلاریننان (ساچلاریندان) آسلییب لار (آسلاییب لار) قیز دئییر : اوغلان سن هاردا بورا هارا. بورا (بورایا) قوش گلسه قانات (قاناد) سالار قاطیر گلسه دیرناخ سالار. بو دئو چوخ نرهه دی . ایندی گلسه اتین (اتینی) آشیخ، قانین (قانینی) قاشیخ ائلییه جج (ائیله یه جک). آنجاخ بونی بول (بیل) بو دئوین جانی او رف‌ده‌کی شوشه‌ده‌دی. گئت او پرده‌نین دالیندا گیزلن ایندی دئو گلر.

احمد پرده نین دالیندا گیزلنیر بیر زامان گؤرور هاوا قره‌لدی گؤی گورولده‌دی بیر دئو ظاهیر اولدی. دئو قیزا دئییر: آدام ـ مادام ایبی سی گلیر چاققالا بادام اییی سی گلیر. قیز دئییر: داغدا ـ داشدا یئییب سن دیشین (دیشی نین) دیبیننن (دیبیندن) گلیر. دئو کسؤوی گؤتورور دیشی‌نین دیبین قوتدالییر qutdalıyır (قوردالاییر). دئو قیزی آچیر یئره قویور. اوچ بارماغین قاتدییر qatdıyır (قاتلاییر) ایکی بارماغی‌ینان barmağıynan (بارماغی ایله) قیزین اوزونه بیر سیلله وورور . احمد اوغلان قیلینجی چکیر پرده‌نین دالیننان (دالیندان) چیخیر و دئوین اوستونه یوگورور. دئو شاققیلدییب (شاقیلداییب) اوجادان گولور. احمد اوغلانی یاپیشیر گؤیه توللویور (توللاییر). احمد او قده‌ر گؤیه قووزانیرکی دئو سۆووشور(سوروشور): هارانی گؤرورسن؟ احمد دئییر: ائممیزین (ائوی میزین) دامین. دئو احمدی توتوب یئره قویاندا احمد الین آتیر رف‌دن شوشه‌نی گؤتورور. دئو یالوارماغا باشلییر (باشلاییر) دئییر: آماندی او شوشه‌نی وئر منه سینار. احمد دئییر : منی راحات یئره قوی . دئو احمدی راحات یئره قویور . احمد شوشه‌نی داشا چالیر سیندیریر. دئو نریلتی‌ینن nəriltiynən (نریلتی ایله) ییخیلیر اؤلور. احمد دئولرین الین‌نن (الیندن) قورتاردیغی اوچ قیزی بیر ـ بیر آتین ترکینه قویوب آپاریر شهرلرینده ائولرینه یئتیریر. آنجاخ قیزلارین هره‌سی ساچلاری‌ننان (ساچلاریندان) نئچه تئل احمده یئدیگار (یادگار) وئریللر (وئریرلر).

آت احمده دئییر: من آت جیلیدینده اولماغیما رغماً دریا پریسی یم. منیم یئریم دریادی. دوزدی منی قندابینان بؤیوتدون، آمما آنام واختی ننان ـ واختی نا گلیب منی امیشدیرردی. ایذن وئر اؤز یوردوما گئدیم ائلیم ینن eliminen (ائلیم ایله) یاشیییم (یاشاییم). آنجاق منیم توکلریمنن (توکلریمدن) نئچه تئل یانیندا ساخلا ایشین چتین لییه دوشنده اونلارین بیرین توتوز او دیقه (دقیقه) من حاضیر اولاجایام. احمد اوغلان آتدان آیریلماغینا اوریی (اورگی) سیخیلسادا ایذن وئریر و اونون توکلری نن نئچه سین ساخلییر (ساخلایر). آت احمد اوغلانیَ گتیریر بیر شهه رین یانیندا قویور گؤیه قووزانیب گئدیر.

احمد اوغلان اؤز یاراشیقلی فاخیر پالتارلارینی چؤلده بیر چوبانین پالتارلارینان دییشیر گلیر شهه رده بیر باغبانا نؤکر اولور. دئمه گینن بورا شاهین باغی یمیش bağıymiş (باغی ایمیش) شاهین اوچ قیزی وار ایدی varıydi (واری ایدی). احمد اوغلان شاهین کیچیح (کیچیک) قیزینا وورولموشدی. آخی قیزلار هردن گلر باغی گزر و احمد گیزلینجه اوننارا (اونلارا) باخاردی. بیر گون باغبان احمده دئییر: منه امر ائلییب لر eliyiblər (ائیله ییب لر) قیزلارین هره سینه بیر دسته گول توتام. سنین سلقه ن (سلیقه ن) یاخجیدی (یاخشیدیر) باغین گول لرینن (گول لریندن) در اوش (اوچ) دسته توت حاضیرلا من آپاریم. احمد اوغلان باغین ان گؤزل گول لرینن دریر اوش دسته توتور اوننارى (اونلاری) دئولرین الین نن (الیندن) قورتاردیغی قیزلارین یئدیگار وئردیح لری (وئردیکلری) ساچلاری نین توکوینن tüküynən (توکو ایله) باغیلییر (باغلاییر). گول دسته لری گؤزل لیه دن (گوزل لیکدن) چیراخ کیمی یانیردیلار.

باغبان گول لری آپاریر قیزلارا وئریر. کیچیح (کیچیک) قیز گول دسته لری نین گؤزل لیینه حئیران قالیر. ایندییه کیمی بو گؤزل لییه گول دسته سی گؤرمه میشدی. باغباننان (باغباندان) سوووشور (سوروشور): دوزون دئ گؤروم بو گول لری کیم توتوب؟ باغبان دئییر : الله دان گیزلین دیی سیزدن نه گیزلین نئچه آیدی بیر جوان

گلیب منه نؤکر اولوب بو گول‌لری او توتوب. کیچیح قیز پئنجره‌نین دالینَنان (دالیندان) باغدا ایشلیین (ایشله ین) احمد اوغلانی گؤرور بیله سینه وورولور.
شاهین بؤیوک قیزی‌نین ار واختی گئشمیش (کئچمیش) و تورشامیشدی. اورتامجی (اورتانجی) قیزین‌دا ار واختی گئشمیشدی. کیچیح قیزی‌دا تزه ارلیح (ارلیک) اولموشدی. قیزلار آتالارینا دیینمیردیلر بیزی اره وئر. بیر خونچویا (خونچایا) اوچ قوْوون قویوللار (قویورلار). قووونناری‌ن (قووونلارین) بیری زده‌لی، بیری هل قووون، بیری‌ده تزه یئتیشمیش ایدی. قووونناری‌ن هره سینه بیر پیچاخ (بیچاق) تاخیر خونچانین اوستونه بیر اؤرتوح سالیر پادشاها گؤندریللر(گؤندریرلر). پادشاه خونچاداکی پیچاخ تاخیلمیش او کئیفییتده اوش قووونی گؤرنده بولور (بیلیر) کی زده‌لی قووون بؤیوح قیزین تمثیلی‌دی کی دئییر: منی او قده‌ر اره وئرمه‌دین ار واختیم گئچیب تورشامیشام. هل قووون اورتامجی قیزین سؤزون دئییرکی منی او قده‌ر اره وئرمه‌دین ار واختیم گئشدی (کئچدی). تزه یئتیشمیش قووون کیچیح قیزین تمثیلی‌دی کی دئییر: منیم ار واختیمدی منی اره وئر. پادشاه اؤزونه گلیر گؤرور کی ایندییه کیمی قفلت (غفلت) ائلییب . قیزلارین چاغیریر و دئییر : کیمه اره گئتمک ایستییرسیز (ایسته‌یرسیز) دئیین . بؤیوک قیز وزیرین اوغلونا، اورتامجی قیز وکیل اوغلونا گئتمک ایستییللر(ایسته‌یرلر) کیچیح قیز دئییر: من ایستییرم باغبانین اوغلونا گئدم. پادشاه غضب لنیر و دئییر: قیزیم اوْتو (اوتور) یئریندە ! من بیر پادشاه، نئجه اولار قیزیمی بیر باغبانین اوغلونا وئرم. رعیت نه دییر !؟ قیز دئییر: من نئینییم neyniyim (نئیله ییم) من باغبانین اوغلون سؤوورم(سئویرم). پادشاه نه قده‌ر دیل تؤکور دئییر، قیز سؤزوننن (سؤزوندن) دؤنمور. پادشاهین جین وورور کلله سینه دئییر: سنی باغبانین اوغلونا وئره‌جه‌یم (وئره جگم) بونَنان (بوندان) بئله منیم سن آددا قیزیم یوخدی. ایتیل گئت گؤزومون قاباغینَنان، گؤزومه گؤرسنمه . پادشاه عالی توی توتدورور بؤیوک قیزینی وزیرین اوغلونا، اورتامجی قیزینی وکیلین اوغلونا وئریر. آمما کیچیح قیزینی کؤهنه پالتارینان (پالتارایله) آلچالدیجی وضعیت ده باغبانین اوغلونون ائوینه گؤندریر .

گونلر آیلار بیر- بیری نین آرینجا سوووشور. بیر گون پادشاه کئف سیز لیبیر (کئف سیزله ییر). شاهین کوره کن لری اوْوا گئدیر، بیری کهلیک اوبیریسی مثلاً داغ کئچی سی اوولویور (اوولاییر) گتیریر، شاهین قیزلاری اوو اتیننن (اتیندن) غذا پیشیریر (بیشیریر) آتالارینا آپاریللار (آپاریرلار). شاه اوننار دان (اونلاردان) یئییر ساغالمیر (ساغالماییر). کیچیح قیز احمد اوغلانا دئییر: او بیرسی (اوبیریسی) باجیلاریمین ارلری بیری کهلیک، بیری تکه اوولویوب شاها غذا پیشیریب آپاردیلار. سن ده اووا چیخ بیر حئیوان اوولا گتی (گتیر). احمد اوغلان الین گؤزونه قویوب چؤله چیخیر. احمداوغلان آتین توکلرینن بیرین توتوزور آت حاضیر اولور. آتی مینیر چؤلون ان گؤزل حئیوانی بیر جئیران اوولویور گتیریر. قیز جئیرانین اتیننن (اتیندن) پیشیریر آتاسی شاها آپاریر. اؤنجه شاه ایسته میردی بو قیزینی گؤرسون . آنجاخ قیزی نین چوخ یالوارماسی اوزره ایذن (اذن) وئریر و قیز پیشیردییی غذانی آتاسینا آپاریر. شاه غذانی یئجه یین (یئجه گین) گؤزلری ایشیخلانیر و ساغالیب آیاغا دورور. آیری نئچه موردلرده ده احمد اوغلان شوجاعت، گوج و لیاقتینی گؤرسدیر (گؤستریر) شاهین احمد اوغلانا گونو ـ گوننن محبتی آرتیر. بو موردلر باشقا ناغیل لاردا تیکرار اولدوغونا، بورادا قئیده آلمادیم.

پادشاه بو سفر کیچیک قیزینا عالی و طظنه لی توی توتدورور قیزی و کوره کنی احمد اوغلانا اؤز یاخین لیغیندا عالی بیر عیمارت وئریر. یئییللر (یئییرلر) ایچیللر (ایچیرلر) مطلب لرینه گئچیللر (کئچیرلر).

ناغیلی سؤیله ین : علی اکبر ابراهیم زاده

کئچل اوغلان

بیر کت (کند) ده بیر ار- آرواد یاشیییردیلار (یاشاییردیلار). آروادین اویناشی وارایدی. چؤرکلرین یاخجی (یاخشی) یئرین اویناشی ینان oynaşıynan (اویناشی ایله) یییردی، دیش کسمیین (کسمه ین) قالین یئرلرینی ارینه یئدیرردی. کیشی آرواددان سوووشاندا (سوروشاندا) به نییه چؤرکلریمیز بئله دی، آرواد دییردی (دئیردی): باجین

«اوستی آچیخ» کت ده اوسدورور، یئلی اونوموزی آپاریر قالیر بوغدا نارین ناری (نارین لاری). دئییرسن اونون دا چؤریی (چؤرگی) بونان (بوندان) آرتیغ (آرتیق) اولسون.

بیر گون کیشی چاریخ ـ پئتاواسین گئییر دورما گلدیم «اوست آچیخ» کنده یول لانیر. گئدیر یئتیشیر باجیسی گیله. آروادی نین دئدییی (دئدیگی) سؤزی اونا دئییر. باجیسی دونیا گؤرموش عاغیل لی آروادایدی. دئییر: قارداش گئجه نی قال بوردا (بورادا) ایشین نه اوزده اولدوغونی بیله ن (بیله نه) دییرم (دئیرم).

آرواد ات قویور اتین دن ـ دؤزون سالیر، تندیر یاندیریر دامداکی باجانین چیم ین گؤتورور چؤلمیی (چؤلمگی) باجانین اوستونه قویور .کیشی دئییر: باجی آخی بوردان (بورادان) داما تندیرین ایسسی سی (ایستی سی) اتی نئجه پیشیرر (بیشیرر) ؟ آرواد تئز دئییر: بو کت دن سیزین کنده منیم اوسدوراغیمین یئلی نئجه سیزین اونوزون توزون آپارا بولر (بیلر) ؟ کول باش آروادین (آروادی نین) اویناشی وار. اوردان دوروب آتدانا ـ آتدانا (آتلانا ـ آتلانا) گلیب بورا دئییرم به نه یه گلیب!

کیشی گؤرور سهو ائلییب (ائیله ییب). دئییر: ایندی گئدرم اونی (اونو) اؤلدوررم. باجی نین بیر کئچل اوغلی (اوغلو) وارایدی. دئییر: دایی سن نئچه گون بوردا قال، من گئدیم اونی بیر اویناش ائلیم بیرین ده یانیننان (یانیندان) چیخادیم (چیخاردیم). کیشی بوردا قالیر، کئچل چاریخ ـ پئتاواسین گئییر یولادوشور . کئچل گلیر دایی سی کندینه چاتیر. هاوا تزه قرانلیخ لاشمیش ال ـ آیاخ چکیلمیش دی . قاپینی دؤیور آرواد چیخیر قاپی یا. کئچل دئییر: گلین باجی داییم کئف سیزله میشدی گلنمه دی قالدی بیزده. من گلمیشم دایی مین یئرلرینی سورم. کئچل گئچیر اوتورور شامنان (شامدان) سورا (سونرا) کئچل دئییر : گلین باجی سحر تئزدن جوته گئده جه یم . منیم یئریمی حیط ده سال بیر آزدا چؤرک قوی باشیمین آلتینا . آرواد یئری حیط ده سالیر، چؤره یی قویور، کئچل یئرینه گیریر یالاننان (یالاندان) اؤزون یوخویا وورور. بیر ساعات سورا(سونرا) آرواد گئدیر قاپینی آچیر اویناشی ایچری سوخور. اوتاغا گئچن نن (کئچندن) سورا کئچل یئرین نن (یئریندن) قالخیر چیخیر دامین باجاسین نان

(باجاسیندان) قولاغ آسیر . اویناش آروادا دئییر: صاباح فیلان زمی‌ده یئر سوره‌جه‌یم چای ـ چؤرییمی گتی (گتیر) اورا (اورایا). کئچل بونی ائشیتجه‌یین گلیر گیریر یئرینه. سحر تئزدن جوتی گؤتورور گئدیر اویناش دیین (دئین) زمی‌نین، کنده ساری آلتیندا باشلییر (باشلایر) یئر سورمه‌یه. آروادین یولونون اوستویدی üstüydi (اوستوایدی) گلیب اوردان گئچنده کئچلی گؤرور. ایز ایتیرمک اوچون چای ـ چؤریی گتیریر کئچلین یانیندا قویور و دئییر: اورییم دؤزمه دی سن بو اوزون نی (اوزونلو) یولی بیزه کؤمیه گلیب‌سن اؤزوم چای ـ چؤرک گتدیم (گتیردیم) سنه. آرواد قئییدیرکنده اویناش آژ (آج) ـ سوسوز قالیر. گئجه گینه (یئنه) کئچل حیط‌ده یاتیر، آرواد اویناشی ایچری سوخور، کئچل باجادان قولاغ آسیر. گؤرور اویناش آروادا آجیخلاندی (آجیقلاندی) منی آژ (آج) ـ سوسوز قویوبسان. آرواد دئدی: بو یئره دیمیش کئچل آشاغیدا یئر سوروردی منی گؤردی. مژبور (مجبور) قالدیم چای ـ چؤریی وئردیم اونا. اویناش دئدی: صاباح یوخ بیریسی گون فیلان یئرده بیر قیزیل اؤکوز و بیر آلا ـ بولا اؤکوزونن öküzünən (اؤکوزایله) یئر سوره‌جه‌یم. چای ـ چؤریی گتی اورا. صاباحیسی کئچل کت‌دن (کنددن) بیر قیزیل اوکوز و بیر قره اؤکوز تاپیر، قره اؤکوزون اویان ـ بویانینا جورتان (سوزمه قاتیق) سورتور آلا– بولا اولور. دالیسی گون کئچل سحر تئزدن اویناش دیین یئرین –کنده ساری ـ آلتیندا یئر سورمیه باشلییر (باشلایر).

آرواد اویناشا چای ـ چؤرک گتیریر. اوزاخدان کئچلین قیزیل اؤکوز و آلا– بولا اؤکوزون گؤرور ائله بولور (بیلیر) اویناش دی. دوز کئچله ساری گلیر . یئتیشیر گورور اویناش هاردایدی یانمیش کئچل‌دی. مژبور حالدا بیر آز دیل ـ آغیز ائلییر (ائیله یر) چای ـ چؤریی وئریر قئییدیر (قاییدیر). اویناش بو سفه (سفر) ده آژ ـ سوسوز قالیر. کئچل گینه گئجه حیط ده یاتیر. گینه باجادان قولاغ آساندا گؤرور اویناش آروادا برک آجیخلاندی و آرواد دئدی: بو ناقافیل سانجی‌یا گلمیش کئچل گینه بویون (بوگون) موخول چیخدی. آخی اریمین قوهومو باخا ـ باخا من نئجه اویناشیما چای ـ چؤرک وئریم .

سحره بیر ـ ایکی ساعات قالان کئچل آروادی اوتاخدان چاغیریر و دئییر: گلین باجی گئجه شئیطان منی آلّادیب (آلدادیب) حامامليغ اولموشام. قازانی وئر حیط ده سو قئینه دیم یویونوم. آرواد قازانی وئریر کئچل حیط ده اوجاخ قورور، قازانا سو تؤکوب قویور جیققی ـ جیققی ciqqı قئینییر (قایناییر).

کئچل آروادی سسلییر (سسله یر) دئییر: گلین باجی ائشیکده بیله مه سویوخ دیر. گلیرم اوتاغین قوری یئرینده تش (تشت) قویام یویونام . آرواد تئز اویناشی سوخور تندیره دوواغین قویور. کئچل اسکی ینن əskiynen قازانین قیراخلاری نئان (قیراقلاریندان) یاپیشیر تندیرین یانینا گتیریر . تندیرین دوواغین گؤتورور، قئینر سویی تؤکنده اویناش بیر الین قووزوبوب (قووزاییب) نه دئمک ایستییردی سه کئچل قئینر (قاینار) سویی اویناشین باشینا تؤکور، اویناش او حالتده پؤشله نیر قالیر. کئچل تندیرین دوواغین قویور، حیط دن آروادی چاغیریر و دئییر : گلین باجی گه (گل) من یویوندوم. کئچل گئدیر گیریر یئرینه. آرواد گلیرگؤرور نه تاس نه حامام. تندیرین دوواغین گؤتورور گؤرور، اویناش بیر الین قووزوبوب دیشلری آغاریر. آرواد دئییر: یاخشی گولمه ظرافات واختی دیی (دئییل) چیخ ائشیبه . اویناش دان سس چیخمیر. آرواد الین اوزادیر اویناشین الین نن (الیندن) یاپیشیب چکیر. اویناشین الی نین اتی فیریخ چیخیر گلیر آروادین الینه. گؤرور بلی کئچل اویناشی اؤلدوروب. کئچلی چاغیریر دئییر: بو کدخودانین اوغلو دی، صاباح درن (دری نه) سامان تپه جکلر . هله هاوا ایشیخلانمامیشدی. کئچل اویناشین جنازه سین ائششه یین بئلینه قویور آپاریر اوزاق ییبه سیزلیک بیر یئرده دره لرین بیرینده قویلویور (قویلاییر).

ناغیل دئین : علی ایرجی

آغ ساققال ایله قارا ساققالین فرقی

شاه عابباس ایله وزیری درویش پالتاریندا مملکتی گزیردیلر. سفرلری اوزونا چکدی ایکیسی نین ده ساققال لاری دؤشلرینه کیمی اوزانمیشدیر. بیر شهه ره ـ یئتیشیرلر. شاه دئییر: وزیر گئدک دللک دوکانیندا ساچ ـ ساققالیمیزی قیخدیراق. گئدیرلر.

دللک شاه عابباسی تخت اوستونده اوتوردور و بوینونا فیته باغلاییر . ساققالین تزه ایسلاتمیشدیرکی بیر گنج دوکانا گیریر و دللگه بیر شاهی وئریر دئییر : اوستا من تله سیرم باشیمی تئز قیرخ گئدیم. دللک فیته‌نی شاه عابباسین بویونوندان آچیر گنجین بویونونا باغلاییب باشینی قیرخیر. یئنی‌دن فیته نی شاه عاباسین بویونونا باغلاییر. تزه ایسته ییردی ساققالین قیرخسین کی باشقا بیر گنج موشتری ایچری گیریر ایکی شاهی دللگه وئریر دللک یئنه فیته‌نی شاهین بوینوندان آچیر و اونون باشینی قیرخیب یولاسالیر. شاه وزیره باخیر، وزیر شاها باخیر. بیر سؤز دئمیرلر. شاه ایله وزیرین ساققالینی قیرخاندان سونرا شاه عابباس دللگه دئییر: قولاق آس سنه بیر شئعیر اوخویوم: آغجاسی عابباس اولانین کیمسه باخماز سؤزونه. معریفت اییده‌یه دیمز سیم – زر دؤورانی دی. شاه ایله وزیر چیخیب گئدیرلر. دللگین شاگیردی دئییر: اوستا من بو درویشین سؤزوندن اوشوندوم. شاه ایله وزیر گئدیر ایصفاهانا یئتیشیرلر. شاه مأمور گؤندریر دللگی توتوپ سارایا گتیریرلر. شاه عاباس دللگه دئییر: آغجاسی عابباس اولانین کیمسه باخماز سؤزونه. معریفت اییده‌یه دیمز سیم – زر دؤورانی دی. دللک گؤرور شاه همان درویش دیر. توپراغا دوشور دئییر : شاه منی باغیشلا. شاه عابباس دللگه دئییر: سیزین شهه‌رده آغ ساققال ایله قره ساققالا فرق قویمازلار ؟ گئت بیرده بو ایشلردن گؤرمه !

حخ (حق) **وار دیوان یوخدی**

بیر گون وارایدی بیر گون یوخ ایدی آللاه‌دان سورا (سونرا) اهئش (هئچ) کیم یوخ ایدی . بیر کیشی وارایدی . بو کیشی ایل‌ده باهارین اول‌لرینده بیر اوزاق شهه‌ره ایشله میه (ایشله مگه) گئدر، پاییزین آخیرلاریندا قئییدر (قاییدار) قیشی ائوینده قالاردی. کیشی بئله‌لییی‌نن belǝliyinǝn (بئله لیکله) عاییله سین گئچیندیرردی. بوننارین (بونلارین) قونشولوغوندا بیر کاسیب عاییله وارایدی گونون چؤره‌یینه (چورگینه) مؤحتاش ایدلار (مؤحتاج). بیرگون کیشی نین آروادی بیله سینه دئدی: آللاه ـ ا خوش گئتمز. بیز ییبک (یئیک) دویاخ (دویاق)، قونشوموز گئجه آژ (آج) یاتسین. بو سفر ایشله میه (ایشله مگه) گئدنده بو کاسیبی دا یانینجا آپار الی بیر ایش

توتسون ائوین دولاندیرسین. کیشی دئدی: نه دئییرم بو سفر گئدنده اونودا یانیمجا آپاررام (آپارارام). بو سؤزی آرواد قونشی (قونشو) آروادینا اودا ارینه دئدی. ایل دؤندی (دؤندو) باهارین اول لرینده کیشی کاسیب قونشوسونی یانینا سالیب ایشله دییی (ایشله دیگی) شهه ره آپاردی. بوننار (بونلار) اوردا (اورادا) ایشلییر (ایشله یر) آیدان آیا ائولری نین خرجین گؤندرردیلر. گون گئچر (کئچر) آی دولانار پاییزین آخیرلاریندا اؤز شهه ره ینه دؤنللر (دونرلر). یولون یاریسیندا بیر گدییی (گدیگی) آشمالی ایدیلار. گدیین (گدیگین) باشیندا کاسیب قونشونی طاماح آللادار (آلدادار) کیشی یه دییر (دئیر): منیم پولوم آزدی سنین پولون چوخدی (چوخدو). سنی اؤلدوره جیم (اؤلدوره جگم) پول لارین (پول لارینی) گؤتورم. کیشی دییر (دئیر) آللاه دان قورخ! بیز یولداشیخ (یولداشیق) قونشویوخ (قونشویوق). آروادیم بویلودی (بویلودو) دوغاجاخ (دوغاجاق). اوشاغیم یئتیم قالار. پول لاریمی گؤتور منی اؤلدورمه. خایین قونشو دئدی: اولماز. دیری قالسان منی توتدورارسان. کیشی چوخ دئدی او خایین آز ائشیتدی. کیشی دئدی: منی اؤلدورسن سنه شوبهه ائلییه للر eliyeller (ائیله یرلر). قوی عاییله مه بیر کاغاذ یازیم دئییم منیم ایشیم اولدی (اولدو) بوردا (بورادا) قالمالی اولدوم. هله بو تئزلییه (تئزلیگه) گلنمییه جیم (گلنمه یه جگم). خایین قونشی (قونشو) راضی اولدی (اولدو). کیشی کاغاذی (کاغیذی) یازدی و آخیریندا آرتیردی: اوْولادیم (ائولادیم) قیز اولسا ایشم یوخدی. (یوخدو) اوغلان اولسا آدین قویون «حخ وار دیوان یوخدی».

خایین قونشی کاغاذی آلدی جیبینه قویدی (قویدو). کیشی نی اؤلدوردی و پول لارین گؤتدی (گؤتوردی). گلدی شهه ره چاتدی و کاغاذی کیشی نین ائوینه وئردی. آرواد نئچه گون ایدی بیر اوغلان دوغموشدی. آدین قویدولار «حخ وار دیوان یوخدی». نئچه ایل گئشدی (کئچدی) اوشاخ (اوشاق) بؤیودی. بیر گون اوشاخ کوچه ده اوینویوردی (اوینایردی). شاه عابباسینان (شاه عابباس ایله) الله وئردی خان وزیر شهه ری گزیردیلر. بو کوچه دن گئچنده اوشاغین آناسی ائودن چیخدی

اوغلانی اوش (اوچ) دفه چاغیردی: «حخ وار دیوان یوخدی» گه (گل) ائوه آخشامدی.
شاه عابباس وزیره دئدی: نه دئییرسن؟ بوجومله دن سؤز آیریلیر . گئدک سؤووشاخ (سوروشاق) گؤرک بو سؤزی نییه دئدی. گلیب قاپینی دؤیدولر. آرواد قاپییا چیخدی. دئدیلر آللاه قوناغی ییخ بو گئجه بیزی قوناغ (قوناق) ائلییر سیز ؟ (ائیله یر سینیز)؟. آرواد دئدی اریم ائوده دیی (دئییل) سیزی قوناخ ساخلییا (ساخلایا) بولمرم (بیلمرم) قونشولار سؤز ائله للر (ائیله یرلر). شاه عابباس دئدی : ائله ده بیزی اون دیقه لیک (دقیقه لیک) بیر کاسا سویا قوناغ ائله (ائیله) بیزیم سؤزوموز وار اونا جواب وئره سن.
آرواد قوناخلاری ایچری گئچیتدی (گئچیرتدی) بیر کاسا سو گتدی (گتیردی). شاه عابباس سؤووشدی (سوروشدو): سن نییه اوش دفه دئدین : حخ وار دیوان یوخدی؟
آرواد دئدی: بو منیم اوغلومون آدی ـ دی. اونی (اونو) کوچه دن چاغیریردیم . شاه عابباس سؤووشدی: نییه اوشاغیزا (اوشاغی نیزا) بو آدی قویوبسوز (قویموش سونوز)؟
آرواد حال ـ قضیه نی آشدی (آچدی) قیساجا قوناخلارا آنلاتدی . شاه عابباسینان وزیر سارایا گلدیلر. صاباحیسی شاه عابباس مأمور گؤندردی آرواد و خایین قونشونی توتوب گتدیلر (گتیردیلر). خایین قونشونی دانیشدیردیلار مژبور (مجبور) قالدی آروادین ارینی اؤلدورمه یی بوینونا آلسین. شاه عابباسین امری ینن amriynen (امری ایله) خایین قونشونی آسدیلار و آروادا اوشاغی ساخلییب (ساخلاییب) بؤیوتمک و ائوین خرجی اوچون خزانه دن پول وئردیلر .
شاه عابباس آروادا دئدی : گؤردون حخ وار دیوان دا وار !

نئله ییم سهویمدن واز کئچنمیرم. «فولکلور خزانه سی» کیتابیمدا ناغیل لار بؤلومو، پیس ـ پیسلی ناغیلیندا بو سؤز گئتمیشدیر : «سیچان بی ـه سونبولو بی ـه دیرسیز ». «سونبولویی ـه دیرسیز سؤزونو» سهو ائده رک من اؤزومدن آرتیرمیشدیم. من بو ناغیلی ائشیتدیگیم اوشاقلیق چاغیمدا سونبول کلمه سی دیلیمیز ده یوخ ایدی . بونا باششاق دئیردیک .

«خوی» ون بعضی کندلری نین یئر آدلاری

خنجرخان کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف (شرق)

گونه‌ورلر- دلیک‌لی داش- توتدارین (توتلارین) دیبی- دولایی‌لار (اکین یئری. بورانی مشه سن (مشهدی حسن) رحیملو بئل ایله دوزلدیب اکینه جک ائیله‌ییب‌دیر). داغلی یئر- زؤهرابین دره سی- زؤهراب بولاغی- جمیل‌ین چیمنی- چیمن‌نَر (چمن لر) یئری.

قوزئی طرف (شیمال)

قیزیل زمی- قاننی (قانلی) یئر- یار آرخی‌نین باشی- قَینه‌جه qəynəca باشلاری (اوچ یئردی. بولاق وارایدی)- یار آرخی (عومومی ائل آرخی)- قوتور قیراغی.

باتی طرف (غرب)

ائل چیمن نَری (اکین یئرلری)- موتور (درین سو قویوسو)- ائل آرخی[۱] (میسوْوول کندینه گئدر، بیزیم کنده ده بو آرخدان سو توتارلار)- آنقوت زمی لر (بو زمی لره لیل لمه قویاردیلار، سوگؤل دوردوغونا، اؤردگه اوخشایان آنقوتلار ییغیشاردیلار)- ائل چیمنی- چیم نی (چیم لی) گؤزه- قیخ (قیرخ) گؤزه‌لر- یول دره لری (قیشلاق کندی نین قدیم یولی).

گونئی طرف (جنوب)

آغیل دره سی- قوت صاندیغی (بؤیوک بیر داش ایدی، آراسی چوخور اولدوغونا، یاغیشین سویو ییغیشار، گؤل دورارد‌ی. قورد گلر دالیندا گیزله نر، داواری توتاردی)- آغ داشلارین قاباغی- تولکی میزی (داغ آدی- داغین باشی بیزدی)- بویناخ boynax دره‌سی (داغلار سیراسی نین باشلاری‌نین ان آلچاق یئری. داوارلار بورادان گئدر، داغین

۱- ۸۷/۱/۲۴ تاریخینده، من خنجرخان دان قاییداندا، یول قیراغیندا تخمیناً ایگیرمی گنج و اورتا یاشلی الی بئل لی اکینچی گؤردوم، میسووول دان گلمیش و ائل آرخینی آریتلاییردیلار.

دالینداکی آجی چاییندان سو ایچر قاییداردیلار. میسووول لولار اوزامان دینمزدیلر. آمما ایندی قویمازلار. بو سویون دادی شوردو و اونونلا چای قویوب دمله مک اولماز).

قیراج آرخی.

کوچه لرین آدلاری

خنجرخانلی طایفاسی- رحیملی طایفاسی- خالخال طایفاسی.

کندین، بیر اوغلان- قیز قاریشیق ایبتیدایی مکتبی، بیر مچید، سو، برق و تئلفونو واردیر.

اربایلیق زامانی، بو کندین رشبرلری اکَر- تؤکَر ایدیلر.

بو معلوماتی تقی خنجرخانی نین دیلیندن یازدیم.

میسوْوُل misovul موسی قولی کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف

دیب آرخاش (اوش دره نین باشی)- بال لی آرخاش- شورانلی دره- کاروانسارلار (ولدیان سدّی)- نظر چایی- قوری دره- اوجا میز (داغ آدی)- سییریخ sıyrıx (اوجا میزین اتییشی. گلر دره یه تؤکولر)- دال لار (اکین یئرلری)- سلام سولطان کؤرپوسی (حشه ییدکندی نین سدّینده)- چیتدیخ لی (چایلاق)- سره وئز (دره)- سره وئز بولاغی- سره وئز آرخاجی- میز قاباغی (داغین باشی بیزدیر، میز قاباغی ایسه یاماج دیر و آرخاج)- اوش دره لر- نوخود دئم دره سی- آغ داش (داغ آدی)- درین آرخاش- یئتیم تپه سی- دوُرالی داغ یا جوُوان آشان داغ- اژدها داشی (دورالی داغی نین دؤشونده)- بورونتار (داغین بورونو)- کور küvər آداسی (چئوره سی سئل گاه اولان بالا چمن دیر)- حاجی عزیز آرخی (آدانین یانیندا).

قوزئی طرف(شیمال)

قره سو(بایرام کندی ایله بیزیم کندین آراسینداادیر. بو آرخین باشی خنجرخانین آلتینداادیر. ائل آرخی نین آلتینداکی آرخ)- لله باخجالاری- تک دوُوار (یول دیر)- چیمن لر منطقه سی- یار آرخی.

باتی طرف

دییرمان آرخی- آغابندی- چؤوورمه çövürmə (دره دیر. آرخین باشیندا، آزینتی سولاری بورادا چئویرردیلر)- چم قیراغی (چؤوورمه نین یانی)- تئیمور بولاغی.

گوئنئی طرف (جنوب)

قیراج آرخی- کوره لر (توپراغی قره ایدی. اؤنجه زینه لر وارایدی. اکین یئری)- قیراجلار باغ اوستی (داغین دؤشو. خنجرخان داغی بیزیم اؤروشده دیر. داغین بیزیم کنده باخان دؤشونه باغ اوستی دئیریک. او بیریسی اوزو خنجرخانین دیر)- قلوْش دره سی- تولکی میزی (بیزیم له خنجرخانین آراسیندا، اوجا تپه دیر)- گؤزه (بولاق آدی)- قیشلاخ آداسی (چایلاق. قمیش لی، قیندیرغالی، تیکانلی شوراکت یئر. بیزیم کندین دیر)- آجی چای- خارابا دییرمانی (دیزه دیزله بیزیم آرامیز)- پیه چایی (بتر سئل گلر)- آغاگؤل

لری- موستضفین گؤل‌لری- میله لیک (خاک مردان ایله سدّیمیز)- پالان تؤکن (قازان داغی‌نین یوققوشو. ائله برک یوققوش دور کی ائششک چیخاندا، پالانی زوریر دوشر)- قازان داغی- یورد یئری (بورادا داوار سوروسو دوشردی و چادیر قورارديلار)- آغ سو (گدیگین باشیندان چیخیر تؤکولور، گلیر چای اولور)- قجله دره سی- ایشگه چایی (بو چای، بیر چایلاق دره دن آخار)- آرمود (داغ آرمودی. بو آرمود آغاجی داغدادیر)- ساققیز آغاجی (دره آدی)- قرانتیخ دره- شور دره- قویونون باشی (اوتاراخ و..)- توپ یولی- ولدیان یولی- تپه‌لر ایچ‌لری- کورد آغیلی- سنگرلر (روسلار آذربایجان دا اولان زامان، بورادا سنگر قازمیشدیرلار)- قیرمیزی يارليغان- خارابالار (کندایمیش)- بولاخ دره سی- داش آغیلی (داغین اتگی، داشین آلتی)- باغلاما (داش آدی)- آغیل دره سی (اوتلو یئر)- قورد دره لری (بورادا کپیر داشلار چوخ ایدی)- ایشگه دره سی- قجیر دره سی- دلیک داش- جامیش گدییی- قره داشلار- سولطان باسدی (بیزیم بابالاریمیز، قدیم زامان بورادان گلمیشلر)- پهلوان داشلاری (داغین اتگینده)- لیل‌لیک‌لر- ناو گئچر- ساققاوا جیریغی (شوراکت دوزده، بیر یئکه جیریق دیر)- حشه یید آرخی- بؤیوک آدا- گؤی یال- ما حمید آداسی- علسگر آداسی (بو آدالار، اوتاراق یئرلردیر)- قویون یاتاغی- ناخیر یاتاغی — آنقوت اووواسی‌نین یانی- کوْم لار- دییرمان قاباغی- قبیستاننیخ اوستی- جیل‌لر (زینه بولاق چیخان یئر)- قیراج‌لار- انجیر دیبی- لیل لمه- خنجرخان قبیستاننیغی.

کوچه لرین آدی

دال‌لار یولی (آویرین avırın آلتی. آویردا کل‌لر دایانار و خره‌زن گوجونه بو یوققوش دان چیخاردیلار)- ناخیر یولی- دار بوروخ (تک دامین یانی)- بولاخ باشی (یول)- قبیستاننیخ یولی- مچید قاباغی- خوی یولی- چم قیراغی‌نین یولی- مدرسه قاباغی- خرمنگاه (ارباب زامانی، اکینچی لرین هامیسی بوغدالارین گتیرر بورادا دؤیر دیرلر. ایندی بورادا چئشیدلی بینالار تیکمیلش لر). بئهداش قاباغی- انجومن ائوی.

مچیدلر: بالا مچید- آشاغی مچید.

عوموی خیدمت لر:

ایبتدایی مکتب (اوغلان- قیز قاریشیق)، سو، برق، تئلفون، بهداشت، دهیاری، بسیج قرارگاهی، تعاوونی شیرکت ساتیش یئری.

یوخاریداکی معلوماتی یحیی علیلو نون دیلیندن یازدیم.

قره شعبان کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف (شرق)

واققوم vaqqum (داغ آدی)- گؤی داغ- قیرمیزی- ایمامزادا- آجی چایی- اییده لیک لی- زَییش‌لر دیبی- آلمادِ یولی- ایمامزادا یولی- قوددار (قوردلار) یوواسی- حشه یید یولی.

قوزئی طرف (شیمال)

تک اییده نین دیبی- دییرمان دیبی- آغالیخ باغی- خشل لر (چؤل لر. بورا، اوتلو- سولو ایدی، مال یاتاردی، اؤردک بالالایاردی، جیَن لیک ایدی.)- باغین دیبلری- گؤی داش (زمی لر)- باغ باشلاری.

باتی طرف (غرب)

قره زمی- خوی یولی- آستانا بندی (قوتور چایندا)- آیقیر (چای آدی)- خاتین آغا (یئرلرین آدی).

گونئی طرف (جنوب)

دلی احمدلر زمی سی- آیقیر باشلاری- قره سو باشلاری- کند آرخی.

کوچه لرین آدلاری:

خرمنگاه- دالان آتداری (آتلاری)- ایمامزادا یولی- دییرمان قاباغی- باغین آلتی- چایلاخ کوچه سی.

مچیدلر:

کؤرپی اوستی مچیدی- چایلاخ کوچه سی نین مچیدی- بالا مچید.

بیر ایبتیدایی اوغلان و قیز مکتبی- سو، برق، تئلفون- گاز- بهداشت.

بو معلوماتی، حمید مختار زاده نین، دیلیندن یازدیم.

ولدییان vəldiyan کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف (شرق)

هاچا دره سی- دوغوز دره سی- ایسمی کمر ismi kəmər (داغ آدی)- قدیر دوزلاری (منطقه‌دی، داشلاری شوردو)- پئهنه pehna (داغ آدی)- پئهنه بولاغی- دهنه dəhna (پئهنه‌نین آیاغی، دوز یئر)- دهنه دره‌سی- بوٌغه چر buğaçər (اکین یئری)- ابیل کهریزی- یئددی دره (بو دره لر آخیردا قاریشیر بیر دره یه)- دییوْ diyo (اکین یئری)- دئش قاباغی (داغین دؤشو)- دوٌوار داش (تقریباً ۴ مئتیر بویدا دیوار کیمی بوتون یئکه داش)- یئنگی بوجاخلاری (داغین دؤشونده بوروق- بوروق)- خرمنگاه لار- کت (کند) دیبی باخجالاری- بؤیوک دوزن (داوار اوتارارلار)- حسن بولاغی (حسن آدایندا بیر آدام ایدی. شاه دا گلرسه ایدی، دئیردی بو بولاق منیمدیر)- بولاخلار باشی (اکین یئری. بورایا اؤنجه قوروخ دئییردیلر. بیر قوجا آدام بورانی قوروق ائیله میشدیر)- گئچی قیران (داغین باشیندا بؤیوک بیر داش وار. بیر چوبان بیلمه میشدن گئچی لری او داشدان اوچورتموشدو)- گؤی گونئی قاباغی (اوتاراق یئر. توپراقی گؤی دو)- دلیک لی داش (دام بویدا بیر داش. اورتادان ییرتیق دیر)- پولاد دره سی- حسن قوزئیی (اوتاراق)- دونبولی dünbüli (اوجا داغ آدی. گون دیَن طرفی اوتاراقدیر، آدینا دونبولی قوزئیی دئیرلر. باتی طرفی کنده باخیر، جاب دی، کیره- کیره دی، کئچمک اولماز. قدیم لر بورادان آو کئچردی. بیر بولاق واردیر) ایرزَگی irazgi بولاغی (سویو، بؤیرگه درمان دیر)- یئمیشاننی دره- دونبولی دره سی- آغ تورپاخ (بورانین توپراغین گتیرر، ائولرین دیوارلارینا چیرپار و آغاراردیلار)- قیرمیزی تورپاخلیج (بو توپراق ایله ائولرین دیوارینا کمر قویاردیلار. یعنی آغ دیوارین آشاغی بؤلومونه چکردیلر. ایندی‌نین اؤزونده، شهه‌رده بعضی اوتاقلارین دیوارینی بئلنچی ایکی رنگ ائدیرلر).

قوزئی (شیمال)

تزه اوجاخ (بیز گؤرمه میشیک، آنجاق دئییردیلر: بورادا بیر داش وارایمیش اوستونده آت دیرناغی نین یئری وارایمیش. جماعت گئدر اورایا شام قویاردیلار. سیزده گونو، گنج قیز- گلین لر اورایا گئدر، چالیب- چاغیریب اوینایاردیلار. بایاتی اوخویار و اونون هاواسی یلا

گووک گئدردیلر. گنج لر چئشیدلی اویونلارلا مشغول اولاردیلار: سوتتی سولوک sütti süluk ، قه جمه داش- یئددی داش- مالالا ائششه ییم- دَه مَلیز (آتدیرما) و ... بادام و یومورتا اویونلاری. بو اویونلار صحیفه ۲۰۹ ده ایضاح ائدیلمیش لر)- سره بین دوزی sərəbin düzi (اکین یئری)- سره بین کهریزی- مالالا اوُسوب (یوسوف) کهریزی- تیکمه داش (بو داشین یانیندا قبیرلر وار. قبیرلرین داشی چاخمیر داشدیلار. باشیندا بیر سویو شور اولان بولاق واردیر)- دوشاب تورپاغی (بورانین توپراقین گتیرر دوشاب بیشیرنده ایچینه تؤکردیلر. بو توپراق دوشابی دورو ائدردی)- دیب سیز (سره بین دوزونون اتگی. اکین یئری)- اؤلن کهریزی (اوتوز- قیرخ قویودو. بو کهریزین ایندی ده سویو وار. اکین سووارارلار. بلکه بو کهریزین قویولارین قازاندا، نئچه نفر آدام اؤلموش و آدین اؤلن کهریزی قویموشلار)- تیخا tıxa بولاغی (سویو هردن گور اولار، هردن زینه گلر)- دول دییرمانلاری (بونلاری ایبراهیم بوزوک خان قویموشدور. موتور ایله ایشله یردیلر. هم اون، هم دوز اویودردیلر. اللی ایل اؤنجه بورادا دول کندی وارایمیش. سال دوزلاری اویوتمک اوچون «قره جه لی» (قاپیلیق کندینه عایید) و «قیلیش تپه» (ولدییان کندی نینکی) دن گتیرردیلر- سورا چئشمه (چمن لیک)- سورا چئشمه بولاغی (سویی شوردو، چمنه آخیر)- قیلیش تپه (دوزلاق. ایندی یئنه بورادان دوز گتیررلر. گؤلی، یونجالیغی و بوغدالیغی وار. گئجه نی گؤله سو قویار، سحر اکین سووارالار).- «شیر- شیر» şır- şır بولاخ (اوجا بیر یارلیغاندان سو چیخیر تؤکولور)- ایبده لر (قیلیش تپه ده دیلر)- ایزوُو izov (اکین یئری)- چرمه دوزی (کندین ان بؤیوک اکه رک یئری. بورادا اوتوز- قیرخ حلقه درین سو قویوسو وار. بو دوز، قدیم شوسا یولونا دایلاناردی)- قره لی آرخاش (اکین یئری)- اوش تپه (آغیل دی)- دوزن düzən آغیل- آشاغی قره آرخاش – یوخاری قره آرخاش (اوتاراق)- شهه ر یولی (چرمه دوزی ایله آغیل لارین اورتاسی)- شیو آغیل (کیچیک دره)- جمال گدییی (اللی ایل اؤنجه، بوزوک خانین بورادا میس معدنی وارایمیش. سو قویوسو وار. ستیل ایله سو چکر و داوار سووارلار).

باتی طرف (غرب)

یوخاری عاباس آغیلی- آشاغی عاباس آغیلی (آغیل، اوستو صاف آلچاق داغ)- گدیک‌لی دوز (اکه‌رک یئر)- لم داش (دام بویدا بیر داش. آوینیق دی)- گنجالی شیوی (کیچیک دره، اکه رک)- توْر- توْر دره‌سی (ایچمه لی سویو وار، اکین ده اکرلر)- دوزلاخ چایی (چوخ خطرلی سئللی وار. سئل گلنده، چرمه نی آلار آغیزینا. بؤیوک داغلارین سویو گلر بورادان کئچر)- آشاغی قوم- یوخاری قوم- مشَد یارماسی (بورادا هر کیم «یارما» قازارسایدی، گلیری چوخ اولار و مشَده گئتمگه پولو اولاردی)- سئل آشان آغیل- فتالی آغیلی- علی نیشانگاهی (کندین آلتینداکی ایپک یولو، بورادان کئچردی)- یوخاری ایرنگین- آشاغی ایرنگین (اکه رک)- ایرنگین irəngin کهریزی- گؤی تپه بولاغی- قورد اولویان (اکه رک)- گؤی بت (بند)- ایرنگین چیمنی- بیرؤو biröv (اکه رک)- حاجی ائولری- ایرنگین پئشته سی (اوزون داغا پئشته دئیرلر.)- قالا زمی سی- دوزلاخ آرخی- «شله - پله» دره‌سی- خطیب آلتی (اکه رک)- خطیب (بورادا؛ اریک، اوزوم، نار، بادام و... اکرلر)- خطیب کهریزی- خطیب اوستی (اکه رک)- خطیب دره لری- خرمنگاه لار- دارقا قَیه سی (اربابین موباشیری بو قیه ده اوتورار و خرمنگاها گؤز اولاردی)- قوددی (قوردلی) بولاخ (سویو آز اولدوغونا، قالار قوردلانار)- خانیم- قیز تپه لری- قره قیز گدییی (قره قیزین بورادا بیر باغی وارایمیش. همه شه بیر داشین اوستونده اوتوراردی).- کت گدییی (بورادا بیر قبریستانلیق وارایدی و بیر قبیر داشی اوستونده تورکجه یازیلمیش‌دیر: یومورتانین قیرخین بیر پناباتا آلدیم، ائو- اوشاق ساخلادیم. مشه مسیم دئییردی: من اؤزوم بوداشی گؤرموشم. بورادا، آلتینداکی قبیری ایله بیر کومبز واردیر)- ایرازین irazın دره (اوزوملوک و اریک لیک واردیر)- جین نی (جین لی) دره (گئجه بورایا هئچ کیم گئدنمز. چاغیرسان ممد حوسئن، اون یئردن دئیرلر ممد ‌حوسئن)- دوزلاخ دره سی- دئم گدییی- دئم (بورادا کندین هامیسی نین یئری وار. بوغدا اکرلر)- عاباسعلی دره لری- قومنی (قوملی) چایین قیراغی- نظر بولاغی- نظر دره سی- قمیشلی دره- قارپیز قوزئیی- بؤح لولر (بؤرک لولر. ایگیرمی تپه یان- یانادی. باشلاری بؤرک کیمی دیر)-

باغلی آرخاش (هر کیم بورانی اکرسه، گلیری چوخ اولار)- علی سولطانی ووران (اکه رک)- عاباسعلی دره لری- چالی یانی- قیراج- آشاغی قیراج یولی- یوخاری قیراج یولی (بورادا کروانسارا خاراباسی قالیر)- آشاغی خوی یولی (آت- ائششک ایله گلردیلر)- ییرتیخلار(اکه رک. ییرتیق- ییرتیق دی)- چیین نر çiyinnər (چیگین لر)- میزوْ بولاغی- میزوْ بولاغی نین گؤل لری- قول یارلیغانی.

گونئی طرف (جنوب)

ایسبی چؤله (داغ آدی. داشلاری نین رنگی قره دیرهَ اوتاراق) ایسبی چؤله دوزلاغی- دوزلاغ کهریزی- کلبی kəlbi سال لاری (داغین دؤشونده سال داشلار)- قلئیچی بالا دئم لری- قییه qiyə داغی (بالا و بؤیوک داغ)- قاپی لیخ (داغ آدی)- سال لار قاباغی (اکه رک. دیوار کیمی ۵۰ یا ۱۰۰ مئتیر بویدا سال داشلار)- گؤی گدیک- سؤیوددی (سؤیودلی) دره- فتالی دره سی- زئینال بَی دره سی- زئینال بَی خیری xırı (داغ آدی)- کجالی (اکه رک، گچ معدنی وار)- سئل دره سی (بو دره نین سویو کندین ایچیندن کئچر)- گلین داشی (اوزاقدان داما اوخشاییر. ایچی دولو بوتون بیر داشدیر. اوستونده قاپی شکیلی وار. اوزاقدان باخاندا، آدام دئیر قاپی دیر. بورادا بیر گلین دامی وارایمیش. صحیفه .....ده ایضاح ائدیلمیش دیر)- ائولر یئری- اوزون یال- منده لی دره (بو دره ده داشلار قات- قات دیر) — کت یوققوشی- شور دره- بیزبین bizbin (داغین اوستو و اتگی)- کت باشی (اکه رک)- باغ باشی (بایرامین ایلک گونوندن باشلایاراق، اوچ گونه کیمی گنج قیز- گلین لر گئدر بورادا شنلیک ائدر و چئشیدلی اویونلار اوینایارلار. بادام، یومورتا اوینایار و یومورتا دیغیرا قویارلار. یومورتانی اوچ- دؤرد رنگ بویاریارلار.)- شیر- شیر şır-şır (سو تؤکور)- دالی بولاخ- جمبه یی cəmbəyi (جان بَییم) بولاغی- ممدتاغی بولاغی- کاظیم بولاغی- دیی diy دره (بو دره ده ایکی یوزه کیمی بولاق واردیر. میوه لری دیری قالار. ازگین اولماز. هر میوه و هر اوزومدن دئیرسن، بورادا واردیر. عسگری، کیشمیشی اوزوم، قیزیل اوزوم، آل دره سی اوزومو، دیریل لی؛ آغ اورزوم، قره شاینی، جیغ- جیغا. بو دره ده ایکی کهریز وار. کؤهنه

کهریز، تزه کهریز)- عاباس باغی- حاجی مهدی داشی (تقریباً یوز مئتیر بویدا بیر سال داشدیر. بو داشدان یالنیز حاجی مهدی چیخا بیلمیشدیر، داها هئچ کس چیخانماییبدیر) - قوزی یولاغی- جؤوان تپه‌سی (جووان بو تپه ده اوتورار، چئوره باغلاری گؤزله یردی. هردن سسله نردی: گلدیم ها! باغلاری گؤزتله مه سینه گؤره، باغلارین ییه سی جووانا پول وئرردیلر)- قافار دوزه نی- محمد حوسئن باغلاری- قلمه لیک دره سی- تک کالات- قوشا کالات (کالات= داغین تپه سینده دوزیئر. چئوره سی دره یه ائنر)- ایلخی داشی (آت ایلخی‌سی اونون دیبینده یاتاردی. بو داشین آلتینی یاغیش توتمازدی، دام کیمی ایدی). سیرناخ sırnax (اکه‌رك منطقه آدی)- سیرناخ گؤل‌لری (چئوره سی داغ دی، جاب دی. سیرناغین گؤل‌لریندن یالنیزعاباس باغینی سووارادیلار) باغ دره سی- ژنه gana (داغ آدی- سیرناخ داغلاری نین باشینا اوشقونا گئدنلر، ژنه‌دن گئدرلر)- ژنه دالی (بیچه‌نک دیر)- آغ سو (داغدان چیخان گور سو) وره‌زن قوزئیی (بورادا بیر ماغال یئری وار. مال- داوار سو ایچر، گلر بورادا یاتارلار)- داری یوردی- آللاه یار سینیغی- مشه یی (ممد شریف) دره سی (مشه یی نین اوباسی بورادا دوشردی)- «دیز- دیز» -dız-dız دره سی (بورایا موزالان لار ییغیشار)- دؤرد اوبا دوشن یئرلر. گونه ور یوردی- کلبه جبار یوردی- علی قولی بَی یوردی- بَی یوردی- فیرَک یوردی- آغانظر یئری- کس کلان (اوتاراق و بیچه نک)- اَولالین avlalın (ان بؤیوک داغ)- اولالین سرپی (سرپ= چیلدیریم، جاب، هئچ کیم چیخا بیلمه ین)- ممد حوسئن بولاغی- ممد حوسئن قوزئیی- مشه بباغیر maşəbbağır بولاغی- الچه دؤر (اوتاراخ)- ایشگه دره- ایشگه دره یارلیغانی- اوشقونچی باشی (داغ آدی)- کلیک (داغین باشینداکی کلك. آدام بویدا بیر کلك دیر. هر کیم بورادان کئچنده گؤررسه کلك ین بیر داشی دوشوب، یئردن گؤتورر، اوستونه بیر داش قویار)- کلیک قوزئیی- کیفَر داشی (تقریباً ۲۰۰ مئتیر اوجالیغا بؤیوك بیر داش. بونون قاباغینا آری پَتکی دوزرلر. هامیسی سبد.)- شکر یوققوشی- اوجاخ دره‌سی (بورادا ۵۰۰ ایل لیك قوجامان آغاجلار وار. بورانین آغاجلارینی کسمزلر. سؤیودلرین دیبینده داش دوزو بلر. هر کیم بو

دره دن آغاج کسرسه، زیبان گؤرر. بیر آدام بورادان بیر آغاج کسیب و دئمیشدیر: یا پیر، سندن کسدیم ایکی بیر. چال پاپاغیما دَیمه، او بیریسی لر ایله اؤزون بیلرسن. بیر دئییشلره گؤره ده دئمیشدیر: یاپیر، سندن کسدیم ایکی بیر، الی آغاجلی یا دیمه، او بیریسی لر ایله اؤزون بیلرسن. الی آغاجلی دان منظور، اؤزوایدی. دئیرلر: کسندن سونرا آغاجدان قان چیخمیشدیر. ولدییانین آغاجی چوخ ایدی. آغاجلاری کسیب کؤمور باسدیردیلار. یالنیز اوجاق دئییلن موقدّس یئرلرین آغاجلارینا دَیمه دیلر)- قره خان قوزئیی- مول چؤوور mülçövür چوخوری- بابیک باشی (داغ)- بابیک بولاغی- گیژدور بولاغی- فاتالی بیچه نه یی- چیپیددی çiyiddi دوزی (بورادا ایکی اوبا دوشردی)- سینیخ (بیر داغ دیر آرادان سینیب دیر)- مهلم لی گدییی- بوز داغ- قوشا دره لر- آت بولاغی- قره چی شیولری- یارپاخلی (اوتاراخ. بورانین اوتلاری نین هامیسی یاپراقلی اولار)- داش بولاخ- قوزی تپه سی- سیغنیت sığnıt یوققوشی- چوُخلوق (دوزن دی. اوتلاری قره اولار)- «شیر- شیر» گونئیی (ایگیرمی ایلا اوتوز مئتیر اوجالیغیندان سو تؤکولر و گؤر سویو وار)- مسیم یالی- آرا یورد ئیری- باش مازارلی (مازار= دوشرگه)- آرا یوردلار- مازارلی بولاغی- اون ایکی گؤز (اون ایکی یئردن سو چیخار)- یئل لی جه (بورادا همه شه یئل اسر)- تیرنا پئشته- قارداش خان اکن (اوتاراق)- چیچکلی (داغ آدی)- قاطیر اوچان (بؤیوک یارلیغان)- اوغلاننار بولاغی- بؤیوک چای- آرمید چؤله (یاسامال داغ آدی. سکی- سکی آشاغی ائنیر. بو داغین باشی جاب دیر). آرمید چؤله دره سی (بورانین آرمید لاری نین میوه سی بالاجا اولار. کیرسیک دئیرلر)- بالا آرمید چؤله (داغ آدی)- آرمید چؤله بولاغی- آیری بیچه نک- اوش پارچالار- میرزه خان سینیغی- شووه şüva (زمی)- قیل یال (باشی تیه کیمی ایتی دیر)- ایسماییل دوشن (بیر منطقه دی. ایسماییلین اوباسی بورادا دوشرمیش)- شور چای- ایسماییل دوشن یالی- یوْلاخ (بورادان چیپدلی یه کئچر)- آغزی بیر (اوتاراخ، چئوره سی تپه دیر و بیر آغیزی واردیر)- جیل لی بولاخ- با بیک دره سی- با بیک بولاغی (پئهنه نین

باشی)- میسلیم اکن یولاغی- امرولا amrulla (اوجا داغ آدی)- - لوْلی سککی لری (بؤیوک چای، بونلارین آیاغیندان کئچر)- کهلیک بولاغی.

یادددان چیخان نئچه داغینیق آدلار

آغ سو باشی (داغ)- کالاخانا (داغ)- مشَدی دوشن (داغ)- آلمالی داغی (آغ سوایله قاباق قانشار)- عابدیل اوْلن (داغ)- اؤکوز یاتاغی (داغ)- ایلان داغی- کوکون باشی (داغ) — آشالین داغی- پاولاندیر pavlandır باشی (داغ)- مازارلی (داغ)- پرینجه سینه (داغ، یاسامال قوزئی، اوتاراق)- قالقاننی داغی- شمَک داغی- میر احمد قوزئیی- پولاد قوزئیی- کالایا تپه‌سی- بوْیون آغیل (تپه)- کارلار (تپه)- جان قورتاران تپه سی- داشلی دره- وئشله دره سی (چرمه دن باشلایار، حشه ید سدّینه دک)- سَد دره سی- ویله دوْر دره سی- کوْم دره سی- موْولی دره سی- آغ بولاخ دره سی- اوشقونچی دره سی- ماحمید داشی دره سی- علی بولاغی دره سی- قوُری دره سی- ایسبی کمر سینیق قایاسی- سققل لی داش- آنقیت anqıt خیری (داغ)- قوش داشی- ایلدیریم داشی- ایسبی سره باشی (اوتاراق)- «تاپ- تاپان» کهریزی- علی بولاغی - عابدین اوْلن بولاغی- ناخیر بولاغی.

کندین محله لری نین آدلاری

ساری خان محله سی- زئینال محله سی- قنبرلی محله سی- زامانی (زامانلی) محله سی- دوه کوچه سی محله سی (میر احمدلی محله سی)- چوخور محله سی.

کوچه لرین آدلاری

دوه کوچه سی- زئینال بَی کوچه سی- بابا کوچه سی- سؤیوددی کوچه سی- آشاغی محله کوچه سی- ساری خان محله کوچه سی- عئیوض دره سی کوچه سی- دوُلا محله کوچه سی- جان بَیی کوچه سی- ارباب کوچه سی- باغ باش کوچه سی- جیبریقچی کوچه سی- باغ باشی کوچه سی- دام دالی کوچه سی- چای باشی کوچه سی- عسگرلی کوچه سی- پاسگاه کوچه سی- چاپارخانا (کند گدیگی نین دالیندا)- ارباب باغی.

مچیدلر

قریب مچیدی- آشاغی مچید- یوخاری مچید.

اوجاقلار

اوولیا اوجاغی- تزه اوجاخ- داغ اوجاغی- علی نیشانگاهی- سئیید قاسیم اوجاغی.

کندین طایفالاری نین آدلاری

زئینال بَی لی- زامانلی- اله میللی (بلکه علم ایل لی)- ساراخانلی- محمدشریفلی- میر احمدلی- قنبرلی- بابالی- سولطان ماحمیدلی.

یوخاریداکی معلوماتی، «مشه مسیم قاسمی» نین دیلیندن یازدیم. مشه مسیم کندین ایسلامچی شوراسی نین عوضوودو قوجا یاشلی «حسینعلی سبزی فروش» یاردیمچی اولاراق بعضی یاددان چیخان آدلاری خاطیرلادیردی. علاوه، بئش- آلتی باشقا عزیز ولدییان لی دا جلسه ده حاضیر و یئری گلدیکده اؤز گؤروشلرینی بیان ائدیردیلر. ولدییان لی لار طبیعی اولاراق دوغما یوردلارینی چوخ سئویر و «ولدییان» بونلار اوچون چوخ عزیز دیر.

جلسه میز قورتارماق اوزره ایدی کی، گنج یاشلی «مصطفی اوروج قلیلو» ایجلاسا قاتیلدی. آنادیل و مدنیّت وورغونو اولان بوجوشغون گنجی، من اؤنجه تاکسی دا گؤرموش و بیله سی ایله اون دقیقه لیک هم صؤحبت اولموشدوم. آمما بیلمیردیم ولدییانلی دیر. جلسه نین سونوندا گئدیب ولدییان ین یئر آدلاری ایله ایلگیلی اؤز یادداشلارینی ماشین دان گتیردی. دئییردی: بونلاری کند اهلیندن سوروشوب یازمیشام. یئر آدلارینی دسته- دسته بؤلموش؛ داغلارین آدی، درەلرین آدی و... باشلیقلاری آلتیندا سیرالامیشدیر. اونلاری منیم ایختیاریمدا قویدو تا «مشه مسیم» ین اونوتدوقلاری آدلاری او یادداشلاردان تاپیب یازیبا گتیرم. یوخاری دا اوخودوغونوز «یاددان چیخان داغنیق آدلار» ی ائله مصطفی نین یادداشلاریندان یازمیشام.

البته کندین یئر آدلارینی موطلق دسته- دسته بؤلوب یازماغی نین بیر ضرری بودور کی بو اؤلچولرین هئچ بیرینه اویغون گلمه ین چوخلو آدلار واردیلار کی تؤکولر و یازیبا آلینمازلار. یئرلر طبیعی مؤوقئع لریندن اوزاق دوشوب بیر- بیرلری ایله ایلگی لرینی ایتررلر.

کندین هر داشی نین، هر کولونون دیبینده بیر خاطیره وار. بو حالدا اونلارین بیر سیراسی ایشیق اوزو گؤرمزلر.
یئر آدلاری نین عمومی متنی حاضیرلاندیقدا، هر قروپ آدلاری بو متن دن چیخاردیب سیرالاماق اولار. و بودا اؤزلو گونده گؤزل بیر ایش و گرکلی دیر.
آشاغیدا، کندین بولاقلاری، گؤل لری و چایلاقلاری نین آدینی «مصطفی اوروج قلیلو» نون یادداشلاریندان درله ییب قئیده آلمیشام. بو آدلاری یوخاریدا اوخوموش سونوز، آنجاق بیر سیراسی اورادا یاددان چیخمیشلار.
بولاقلار:
رزگی بولاغی- جان بَیی بولاغی- اوولیا بولاغی - مچید بولاغی - حسن بولاغی- حاج عسگر بولاغی (بولاقلار باشی)- ایده لی دره بولاغی- یئددی دره بولاغی - شیر- شیر بولاغی - کورلار بولاغی - قیلیش تپه بولاغی - قوددی بولاخ- آغ بولاخ- هاچا دره سی نین بولاغی- موْولی بولاغی- آت بولاغی - کیفر بولاغی - پئهنه بولاغی - بابیک بولاغی - گیزدور بولاغی - جیل لی بولاخ- الچه لی بولاخ- عابدیل اؤلن بولاغی- سینیق داش بولاغی - داش بولاخ- قیه بولاغی- حاجی جاببار بولاغی - فیرک بولاغی - مازارلی بولاغی - اون ایکی گؤز بولاغی - علی بولاغی - یال باشی بولاغی - نظر بولاغی - قمیش لی دره بولاغی - میزوْ بولاغی - کوْم بولاغی - شورسو بولاغی.
گؤل لر: سیرناق گؤلی- رزگی گؤلی - دیی دره گؤلی (کؤهنه کهریز)-دیی دره گؤلی (تزه کهریز)- اولن گؤلی - ایرنگین گؤلی - دوزلاخ گؤلی- خطیب گؤلی - ابیل کهریزی گؤلی - قیلیش تپه گؤلی - چرمه گؤل لری، (اوچ گؤل).
چایلاقلار: خطیب چایلاغی- دئم چایلاغی - آغیل لارین چایلاغی- دهنه چایلاغی - اولن چایلاغی - سره بین چایلاغی.

گؤهره وان göhrəvan کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف (شرق)

سگگیز یوکلر (زمی دیلر)- تپه آلتی (اکین یئری)- حاجی ملیک یئری- ایت اؤلن (اکین یئری)- ایت اؤلن بولاغی- تپه (قدیم، بورادا آوادانلیق وارایمیش. زلزله گلیب باتیرمیشدیر. بورانی قازاندا، مینجیق، ساخسی، کوپه و آشیق چیخیر)- ایسکندر یئری- تپه قاباغی (اکین یئری)- تولکولر (نئچه زمی)- حاج آشیم (حاج هاشیم) یئری- خان بابا یئری- اوش قولاخ (اکین یئری)- قره آغاشلیخ (اکین یئری)- تپه آرخی- اییده‌لر دیبی (زمی)- اییده‌لر دیبی‌نین آرخی- بؤیوک یئر (زمی)- چای زمی- چای زمی نین آرخی- علی یانان یئری (اکین)- کورد باغی (زمی)- شاهلیخ باغی- حاجی زئینال زمی سی- ناو باشی (زمی. بورایا، ناوین ایچیندن سو کئچردی)- عربلی یئری- کاظیم یئری- گئرچک یئری- ماللا اکبر یئری- بت باشی- وقف یئری- مجید یئری- جرگه لر (اکین یئری)- جرگه لر آرخی- تزه باغ- اییده لر دیبی (زمی)- جویز دیبی- قیزدیرما بولاغی (بورادان سو گتیرر، قیزدیرمالی اوشاغا ایچیرردیلر، جانینا سپردیلر. بؤیوک آدام دا قیزدیراندا بئلنچی ائدردی)- قراننیخ (قارانلیق) مئشه- سگگیز چاناخ- دام دال لاری.

قوزئی طرف (شیمال)

نوْوگئچر- جانیک باغی- خرمنگاه یئری (اکین)- تیکاننیخ یئری- آغ علی (آغاعلی) یئری- ماللاقاسیم یئری- زولا یئری- جامیش باسان یئر- ممیش یئری- باخچالار اوستی- خیلقت یئری.

باتی طرف (غرب)

بؤیوک چای (قودوق بوغان چایی)- مئشه دال لاری (اکین لر و باغلار)- قمیش لیک یئری (اکین)- دییرمان باشلاری (اکین) - دییرمان آرخی- حاجی قافاریئری- ممرضا یئری- خوی یولی- مشه دوری یئری- شوکروللا یئری- ماناسئر یئری - اون کویز یئری- قاریاغدی (اکین یئری)- عسگر یئری- آخود یئری- موطلّیم یئری- جمال یئری- رش یئری- آدالار یئری (ایکی آرخین آراسی یئر)- میرزه‌لی

(میرزه علی) یئری- حاج حبیب یئری- حاج حاتم یئری- باغ دالی- قاریاغدی بولاغی- کدخودا قوروغی- جیل لیک بولاغی- «شوْر- شوْرا» بولاغی- قره سو- علی بولاغی (کندین یانیندا دیر. قدیم، کولش آراباسی دیک دن گلیر، آرابا کل ایله بیرلیکده بولاغا دوشور و گؤرولی- گوپپاز بولاغا باتیب گئتمیشدیر گئدیر. بو بولاق موقدّس ایدی. بونون سویونو موستراحا تؤکمزدیلر. بیر یومورتا، یا بیر شاهی پول بولاغا آتاردیلار سونرا چیمر دیلر. اوشاغادا سویون ایچیردر و چیمدیرردیلر. بیر گؤزه سی ائله شاقیلدایاردی کی سویو گؤزه دن یاریم مئتیر گؤیه آتاردی. بونا آغ گؤزه دئیردیلر. قالان گؤزه‌لردن نارین قره قوم چیخاردی)- جمشید بولاغی- جیل لیک مئشه- ما نیک یئری (بورانین ییه‌سی آرواد ایدی)- بالیخلی یئری- دلمه یئری- حسن یئری- قیلیش بت (بند، نازیک ایدی)- ناخیر یولی- قبیستاننیخ اوستی- اؤلی یویان بولاغی- سرین بولاخ.

گونئی طرف (جنوب)

زلزله بولاغی.

کند اهلی نین سوی آدلاری:

ایرجی- عیوضی- مرندی- نئچه باشقا سوی آد دا واردیر، سایی لاری آزدیلار.

مچیدلر: اوتای مچیدی - بو تای مچیدی.

ایبتدایی اوغلان مکتبی- ایبتدایی قیز مکتبی- بیرینجی اورتا مکتب اوغلانلار ایچین (راهنمایی)- بیرینجی اورتا مکتب قیزلار ایچین - تئلفون- برق- گاز- سو- بهداشت- تعاونی شیرکت - بسیج قرارگاهی.

یوخاریداکی معلوملاتی، قوجایاشلی علی ایرجی نین دیلیندن یازدیم.

قودوق بوغان چایی کندین اورتاسیندان کئچر و کندده بونا بؤیوک چای دئیرلر. قدیملر، بو چایین تمیز، گور سویو وارایدی. دوغرودان دا بؤیوک چای ایدی. شهه‌رلی‌لر گلر بو چایین قیراغیندا دؤشه یر اَیله نر و کندین یاشیل گؤزل طبیعتیندن حظّ آلاردیلار. من اؤزوم ده (مؤلیف) گنج چاغیمدا بیر کره یولداشلاریملا ناهار گتیردیک، گلیب آرخین قیراغیندا

دؤشه دیک. دوغرودان جنّت بوجاغی ایدی. بو آرخاگیرن گرک دیزدن یوخاری چیر مالانا‌ردی.

گؤهره وان کندی‌نین دام- داشی، سئیداوا کندی نین باشیندا، آزقالیر تبریز یولونا یاپیشسین. کند، یولون قوزئی طرفینده دیر.

کوردئشین kürdeşin کندی نین یئر آدلاری

دوغرو طرف (شرق)

بؤیوک یئرلر- آغانین مئشه سی- حاجی قافار مئشه سی- حاجی قافار بولاغی- حاجی ایبضا haciyza یئری- حاجی ایبضا بولاغی- شوْرلی پارا (اکین یئری)- آغ چای (قودوق بوغان)- نوایی یولی.

قوزئی طرف (شیمال)

وئشله یولی- حاجی ایبضا یئری- زولا (اکین یئری)- ممد آغانین یئری- سئیید حوسئن یئری- آغانین بولاغی (اوچ بولاق)- آغانین نربندی- یایلیغان (بورانین توپراغی قیرمیزی دیر، بورادان تندیر توپراغی آپاراردیلار)- آستانا یئری- زر خیردالار (اکین یئرلری)- قوری دره.

باتی طرف (غرب)

ناخیر یولی- مش عسگرین توتی- چیمن- پیه جیک یولی- قیزدیرما بولاغی- کورا بولاغ- ائل بولاغی- بوزلی بولاغ (سویوچوخ سرین ایدی)- علی بولاغی (بو بولاقلارین هامیسی لاچین آرخینا دولار، باغ دره یه گئدردی. بونلارین هامیسی باتیب لار و لاچین آرخی نین بعضی بؤلوملرینی سوروب اکین ائتمیشلر)- لاچین آرخی- حبیب ین یئری- حاجی باغیرین خرمنگاهی (چمن)- حاجی باغیرین باغلاری- دره چاییی (باغ دره یه گئدن قدیم بولاقلارین سویو)- کیشمش لی زمی (اوزملوک ایدی)- اریک‌لی باغ.

گونئی طرف (جنوب)

گؤهروان چیمنی (بورانی کندلی‌لر، گؤهروانلی‌لاردان آلمیشلار)- گؤهروان یولی- شفی چیمنی (پیه‌جیک کندی‌نین‌دیر)- لاچین دره سی- (دؤرد کندین آراسیندا، دامدان اوجا یارلیغان)- سو قوْوشوغی (کور دئشین سویو و پیه جیک سویو بورادا قوْووشار و باغدره‌یه گئدردی)- حاجی باخشَلی‌نین (بخشعلی) یئرلری (اوچ قولاخ یئری)- میر یوسف آغانین یئری- میر یوسوفون باغی- کلبه شوکور باغی- توتدوخ (توتلوق. ایندی حیَط اولوب)- دییرمان باشی- قایلیخ qaylıx باشی (یئر آدی. قایلیخ آرخی نین باشی)- بؤیوک بند (بو بندده آغ چایین سویو آیریلار، گلر دؤرد آرخا بؤلونردی)- قایلیخ (بو آرخ گئدر وئشله یئرلرینی ده سووارادی)- دییرمان آرخی- بابا بره سی (کیچیک آرخ)- دییرمان یئرلری- رحمان دییرمانی- سر بابا یئری- سربابا آرخی (گؤهروان سویو بو آرخا گلر، کندین ایچیندن کئچر و کؤوشن لره گئدردی. ایندی بورادا درین سو قویوسو وار)- حاج عسگر مئشه سی.

طایفالار

زئینال لی- قدیم خانلی- حاج حتَملی (حاتم لی)- بیر سیرا یاندان گلمه عاییله لر.

کندده اولان عوومی خیدمت لر:

ابیتدایی مکتب (اوغلان- قیز قاریشیق)- دهیاری- نفت شیرکتی- تعاونی شیرکت- چؤرکچی خانا- کوکه چی (فیرینچی. بو دوکان، آغا بولاغی نین یئرینده دیکیلمیشدیر)- بسیج قرارگاهی.

قدیم زامان، کندده بیر نجّار وارایدی، کوچه قاپیسی، تَوله قاپیسی، چؤرک صاندیغی، کورسی، جوت، بویوندوروق و جار- جار کیمی شئی‌لر قاییرار و تعمیر ائدردی. خرمندن سونرا کند رشبرلری‌نین هره‌سی (هر ائولی) بو نجارا بیر چاناق بوغدا وئرملی ایدی. ایندی نجار بیله سینه بیر ایش گؤرموش یا گؤرمه‌میش‌ایدی، بیر چاناق بوغدا وئره جک ایدی.

یوخاریداکی معلوماتی، «عزیز زینالی اقدم» ین دیلیندن یازدیم، سونرا کندین دوکانیندا نئچه یاشلی کند اهلی‌نین نظریندن کئچیرتدیم، اونلاردا، اوچ- دؤرد آد آرتیردیلار.

پَیه جیک payəcik کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف

قوری دره (اکین یئری)- یایلاغان لار (بورادا قوش- موش یووا سالاردی. بورانین آلتینداکی دره دن بیر چای گئدردی. قودوق بوغان دئیردیلر. بو چای دا نئچه قودوق بوغولموشدور)- اریک لیک (باغ)- حاجی قنبرین بولاغی — درگاه (زمی آدی)- اوزون دره (زمی)- اوزوملوک باغی (دره نین ایچینده)- باشقا ایکی اوزوملوک- حئیدرین یئری- ساوالان (اکین یئری)- شهباز یئری- جوروم curum (اکین یئری)- اژدر یئری- قره غاش (قره آغاجین دیبینده کی بیر اکین یئری)- کاو (دؤرد- بئش زمی)- سئیید باغی- آغانین باغی- جامیش اؤلن (بیر منطقه)- خوجالی یئری- سوتدی یان (اکین یئری. سوتدی بییان)- دیک باشی (اکین یئری)- مجید یئری (بو یئری، حاجی خان بابا مجیده چیخمیش ایدی. بورانین منفعتین مجیده خرجله یرلر)- حاجی اوْدوُن (بئش- آلتی زمی)- قرانیخ qərannıx مئشه (قارانلیق مئشه)- علیقولی یئری- علیخان یئری- (بورادا بیر درین قویو وار)- بئش کویز. (بیر اکین منطقه سی)- نربت دی nərbətdi (بورادا بیر درین سو قویوسو وار)- چایداخ (چایلاق. دؤرد- بئش زمی)- لاچین دره سی (چؤل یولودو. قدیم زامان بو، دره نین ترکینده بیر دیرمان وارایدی. بیر دنچی نین دنی چوخ ایمیش. گلیر، دیرمانین یئیین ایشله دیگینه گؤره گئجه نی سحره کیمی دنین اویودور قوتاریر. دیرمانین آدینی لاچین قویور و گئدیر. او دیرمانین آدینا خاطیر، اینندی ده اورایا لاچین دئیرلر.)

قوزئی طرف (شیمال)

قره خان باغی- خوسی xosi باغی- خانیمالی باغی (خانیمالی بیر قادین آدی دیر)- چیمن قیراغی (بیر منطقه آدی. بورادا بیر درین سو قویوسو وار)- چوخور زمی (بورادا بیر درین سو قویوسو وار)- چلَبی یئری- آغانین باغی- حاجی صادیغین مئشه سی- چیچیک باغ- باغ ایچی (یئر آدی، بورادا بیر درین سو قویوسو وار)- آغ دوز (اکین یئری. توپراغی آغ دیر)- خرمنگاه (چمن دیر. خرمنلری گتیرر، بورادا دؤیرلر)- اوش

قولاخ (یئر آدی)- ملَح (ملَک) یئری (اون کویزدی)- لیل لَمه یئری- مجید یئری- ناو گئچر- اوزون یئر- کریم یئری- باغ دالی- بؤیوک باغ- عیسی آغانین یئری- بؤیوک باغ- هندَم handəm یئری- جابَار چیمنی- مالالاتاغی چیمنی- آغ دوز چیمنی.

باتی طرف (غرب)

قره سو (منطقه آدی. ایکی حلقه درین سو قویوسو وار)- شئیخان- ائل چیمنی- سراو sərav چیمنی- کدخودانین چیمنی- ایمام حوسئن یئری (بورانین ییه سی، بو یئری ایمام حوسئنه چیخمیشدیر. بو یئرین گلرین، مچیده خرجله یرلر)- یوخاری خرمنگاهی- کلبعلی خانین چیمنی- موخابیرات- افندی نین باغی- کؤسه‌لی‌لر دییرمانی- سو منبعی- آلی باغی- حئیدر چایی (بو چای گلر، کندین ایچینه گیرردی)- عیسی خان تیکه سی- یوسوف یئری- اییده لیک (اکین یئری)- زرخیردا (اکین یئری- اربابین حققی یوخ ایدی بورایا گلسین. بو یئرین، قورقوشوملو آلتی دانگ بوتون قباله سی وارایدی. بلکه بو آد، زرخرید اولسون و ییه سی دؤولتدن آلمیش ایدی)- سئیید یئری- شاهباز ماغالی (بیر مال یاتان گؤل)- قاسیم چایی- میللت باغی.

گؤنئی طرف (جنوب)

ائل چیمنی- سیراننار sirannar (منطقه آدی. درین سو قویوسو وار)- زولا (ایکی زمی)- جفَر خان یئری- تاغی نین یئری- حاجی حوسئنین باغی- دومان بولاغی (بئش زمی. بورادا بولاق وارایدی). علی یوسیفین یئری- میر قنبرین یئری- حتوْ hato یئری- شفی محله‌سی‌نین خرمنگاهی- سیرانین یولی- سئییددرین (سئیدلرین) باغی- سئییددرین اوجاغی (میر حؤسئن دره‌سی)- میر عابباسین اوجاغی- حاجی حسَننی لرین (حسَنلی لرین) قبیستاننیغی (قبریستانلیغی)- (حاجی حسن آدیندا بیر کیمسه، بورانین یئرینی قبریستانلیغا وئرمیشدیر)- بهمان bəhman یئری- شَفی دییرمانی- دییرمان یولی (بو یول، کندین ایچینه گلردی)- شَفی ماغالی (آرخین بیر یئرینده چیمردیک، اورایا شفی ماغالی دئیردیلر)- جفَرخان یئری- علی مله

یین (ملَکین) یئری- گؤل قیراغی- طاهار باغی- کوچه باشی (اکین یئری)- کوتاناوار.

کندین محلّه لری نین آدلاری:

شفی محلّه سی – یوخاری محلّه- آشاغی محلّه

کوچه لرین آدلاری:

۱- دیزه حیَطی (کندین اول‌لیگی بورااییمیش. کند، بورادان باشلاییب بؤیوموشدور. بورادا ایکی بولاق وارایدی. بیری‌نین آدی بؤیوک آراز و او بیریسی‌نین آدی کیچیک آرازایدی. بو کوچه ده نهنگ بیر اوش پوتاخ وارایدی و اوجاق دئیردیلر: بو آغاجین ایچی اویولموش و ایچینده شام یاندیرار و چای وئرردیلر).

۲- دالان ۳- گلین بولاغی (دئیردیلر: بیر گلین میندیگی دوه سی ایله بو بولاغا باتیب گئتمیشدیر). دئیردیلر کندین آلتی سودور و کند هاوادادی. آراز بولاغینا، تشت، قازان و مجمعی کیمی قابلار باتیب گئدردی. بیر اوزگونچو، بولاغین گؤزه‌سیندن باتیب گئتمیشدیر، آلتدا چیخیب گؤرموشدو اوستو دام و آلتی چای کیمی گئدیر.

طایفالارین آدلاری:

حاجی حسنلی لر طایفاسی- کؤسه لی لر- رحیملی لر- قوربانعلی زاده لر- طاهیر لی لر- آغ گؤزلی طایفاسی و نئچه باشقا عاییله. قدیم زامان بو کندده نئچه ایستانبولچی وارایدی، تورکیّه یه آلیش –وئریشه گئدیب گلردیلر. بونلارا افندی دئیردیلر.

عمومی خیدمتلر

پیه جیک کندینده، دؤرد مچید، ایکی مکتب (ابتدایی و راهنمایی. اوغلانلار آیری، قیزلار آیری)، تعاوونی ساتیش یئری، بهداشت، دهیاری، بسیج قرارگاهی واردیر.

یوخاریداکی معلوماتین اصلینی گنج یاشلی یونس قربانعلی زاده دن اؤیرندیم، سونرالار موکمیل اولاراق اونون اونوتدوغو ایگیرمی آدی دا اورتا یاشلی حیدر کؤسه لی آرتیردی.

پیه جیک کندینده تک نفرلی بیر خدمات توپلوسو

پیه جیک کندی نین قیراغیندا، گئنیش بیر دوکان وارایدی. بو دوکانین ایچینده، موشتری لر سککیز نؤوع خیدمتدن یارارلانا بیلردیلر. بوخیدمتلرین هره سی نین ایش وسایطی بو گئنیش دامین بلیرلی بؤلومونده یئر لشمیشدیلر:

باش قیخدیرماق- باقغال مال لاری ساتیشی- پئپسی و کوکا کولا کیمی سرین ایچگی‌لر ساتیشی- چرخ چیلیک (دوچرخه تعمیراتی)- موتور سیکلئت تعمیراتی- ایینه وورماق یا سئروْم باغلاماق- توخوم آلیش وئریشی- پیک نیک گازی دولدورماق.

دوکانین ییه‌سی، یاراشیقلی، ادبلی بیر گنج ایدی. تک باشینا بو ایشلرین هامی سین گؤروردو. دئییردی: گونده، بئش مین تومن آنجاق چیخاردا بیلرم.

یئدی- سککیز ایل سونرا، ۱۳۸۶ جی ایل بو کنددن کئچنده، گؤردوم او دوکانچی، کیراچی اولدوغونا او گئنیش دامی بوشالدیب، کندین ایچینده بیر معمولی دوکاندا، چرخ و موتور تعمیراتی، بیرده باش قیرخماقلا مشغول دور.

سروْو sərov کندی نین یئر آدلاری

قازان باغ (اکین یئری)- قره زمی- بُوشلولار buşlular (اکین یئری)- ایت اؤلن لر کَوشنی- آدا زمی (بیر بؤلوک سولو یئرلر)- باتاچیخماز- آغ دوز- قزل لیکلر (قزل: سوتلوبییان اوتو)- کودورولر küdürülər (اوتو آز اولان یئرلر)- کاو چیمن لری- دییرمان قاباخلاری- دیزه دال لاری- ناماز قولی یئرلری- چرچی باتان (اکین یئری)- جامیش بولاغی- علَسگر باغی- آدی یامان کَوشنی- کهریز باشی- آبیت یوردی abıt yurdi (اکین یئری)- قوتور (سئل سویوگلردی. پارچ آرخی نین دلیک لی آغاج دا آیریلان بیر قولو)- دلیک لی آغاج- سازلار (قوبولار. بو یئرلرین سویو اؤزوندن ایدی)- اینجالیز incalız یئرلری (اینجالیز اوت آدی دیر و کؤکونده ایگده یئکه لیگه دادی شیرین نارین قارتوپلار اولار)- شور تپه (اکین یئری)- قره سولار (اکین یئری)- سوُما یئرلری- کلبه لی (کلب علی) باغی (اکین یئری)- زولالار- آغابا ağabba یا مال اوجاغی (بیر دام ایدی، دیواریندا بیر آغ داش وارایدی سانکی دیوارا یاپما یاپمیشدین. دئیردیلر: داشین ترکیبینده قیزیل وارایمیش).

کوچه لرین آدلاری:

یوخاری محلّه- شوراکت şorakət – اوروتا محله- جیریخچی cırıxçi محله سی- دار کوچه- آشاغی محله- علَسگر حیط لری- بولاخ باشی.

طایفالارین آدلاری:

نقی لولار طایفاسی- علیپورلار- خانالی لار- گلَوانی لار- علی محمدلولار- حور زاددیلار- عبدالی لار- ایماموئردی لر.

یوخاریداکی معلومات، حاجی خیراله نیک وند و بئش – آلتی نفر کند اهلی دیلیندن یازیلمیشدیر.

قیز قالاسی qız qalasi کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف (شرق)

کندآتداری (آلت لاری) (اکین یئرلری)- باغ دره یولی- آققیشلی یولی- قره زمی لر- تیکمه داش (آدام بویدا آغ بیر داشدیر. قدیم زامان اوجاق ایدی. گئجه لر دیبیندن ایشیق گلردی. قدیم اربابین زمی‌سینده ایدی. اون بویُون کل سالدیلار، اون دنه جوبان زنجیری باغلاییب چکدیلر، داش چیخمادی. داشین دیبیندن قان چیخدی. سونرا عتیقه شئی تاپماق ایچین بو داشین دیبین قازانلار اولدو. بو داش ایندی ده قالیر)- قوپال آباد بولاغی (قوپال، کندین اربابی اکبر خانین اوغلوایدی. قوپال سرهنگ ایدی، خوی- ون نظمیه رییسی اولدو. قوپال بو بولاغین سویونا بیر دیرمان قاییتدیری)- قیراج چیمن لری (شورَوی، آذربایجانا کئچنده، او دؤولتین اللی آتی بورادا اوتلایاردی)- قیراج دینامِلاری (ایکی حلقه درین سو قویوسو). داش بولاخ گؤلی (بو گؤلون سویو، یاریم قیه کندینه گئدردی. گؤل آدامین بوغازینا کیمی ایدی. کل- جامیش گیرنده، یالنیز باشلاری گؤرسنردی).شور بولاخ (داش بولاخ و شور بولاغین سویو گئدر قوپال آباد دیرمانینی ایشلدردی).

کورد قیزی نین دره سی (بو دره، محمدعلی یه عاییدایدی. محمدعلی کورد یئرلریندن بیر قیز آلدی گتیردی، سونرالار نه اولدوسا، کورد قیزی نین آدینا دئییلدی)- سئیید کومبزی (قبریستانلیقدا)- خانلیق چیمنی- دللک چیمن لری (بورالارین ییه سی بیر دللک ایدی. ایندی اکرلر)- کلب ایبراهیم چیمن‌لری- بؤیوک دوز- خیردا دوز- کاظیم‌لی‌لار (اکین یئری)- کلبه سارای یئرلری (بیر آروادینکی ایدیلار)- دره چیمنی- هومایین یئری- چؤل چیمنی (اکین یئری).

قوزئی طرف (شیمال)

چیلله خانا داغی- اوش بولاخلار (چیلله خانانین اتگینده)- دلیک داش (آراسی دلیک بیر یئکه داش)- سولی دره (چیلله خانانین دؤشونده)- تلق tǝlq معدنی (الان موهندیس لر بورادا ایشله ییرلر)- خرمنگاه دینامی (درین سو قویوسو)- داغ یولی (چیلله خانایا ساری)- آیری بوجاخ یولی- یاریم قیه یولی- قیراج دینامِلاری- قیراج آرخی- قیراج

زمی لری- چیلله خانانین درگاهی (بورادا آغاج وار. کندلی لر دام باسدیریبلار. زیارته گئدرلر و گئجه نی اورادا قالارلار. بورادا بیر بولاق وار، سویو چوخ سویوقدور. بولاغین سویو داشین اورتاسیندان چیخیر. قولونو سوخارسان، دیرسگه کیمی گیرر. قیز- گلین لر بولاغا مینجیق، آینا و سیککه آتارلار. نییت ائدر، ال لرینی سوخار بیرینی چیخاردارلار. آینا چیخارسا، ایشیق لیق علامتی دیر. مینجیق چیخاندا دئیرلر: قیز دوغاجاق. پول چیخارسا دئیرلر الینه پول گله جک)- تکَرلیک (سیلدیریم داشدیر، کؤهول- مؤهول وار. اوتی چوخ آزدیر، قدیم اوْو دؤلنه بیلردی)- قجیرلیک (داغین سیلدیریم یئرلری. آدام چیخانماز)- حاجی قولی کؤهولی (قجیر لیگین اتگینده)- علی بولاغی- قیزیل دره لر (بورالارین توپراغی قیزمیزی دیر. اوتاراق دیرلار)- ایشگه دره (بو دره ده مال- حئیوان دولانار اوتلایار)- شاطیر اؤلن (چیلله خانا یولوندا، داغین اتگینده بیر یولاجاق دیر. اورادان کئچنلر دئیردیلر: اؤلنه رحمت، اؤلدورنه لعنت و داش آتاردیلار)- گژلیک (سولی دره نین قاباغی)- مئولی گؤزه- گئن دره- آجار دره سی (بورانین توپراغی یوموشاق ایدی و اوتو چوخ ایدی)- قره بورون (قیز قالاسی داغی نین قورتولاجاغیندا، دره نین گلیب دؤنن یئری)- قره گونئی- بارات دئمی (تاپ دیر. یعنی جوت دؤلنه بیلن راحات سوروله جک دوز یئردیر. اول لر اکردیلر)- کریم چیمن لری- ناغی یئری- قره آغاش دیبی (اکین یئری)- سئفی چیمنی (اکین یئری)- دام دال لاری (اکین یئری)- احمد یئری- کل مَت حوسئن یئری- ناو گئچر- کت دییرمانی (اَیری بوجاق و سروو کندلری نین سولاری گلر، پاییز، قیش ایلا باهارین یاریسینا دک بو دییرمانی ایشلدردیلر. بو دییرمانین بیر یانی کنده دایانمیش، بیر یانی دا داغا دایانمیشدیر). کولانین اتگینده، کنده بیر آز قالان، بیر قبریستانلیخ و بیر کومبز وارایدی.

باتی طرف (غرب)

قیراجلار- سئل باسار یئرلر (بو سئل، کتین لی کندیندن گلر)- سئل باسان دینامی (درین سو قویوسو)- خفه نک چی یئرلری- ایسماییل یئرلری- زورلالار (اوزون زمی لر)- چاییرلی (اکین یئری)- کؤنده لن یئر (چیخمازدا قالیب یولو اولمایان یئر)-

شیو زمی سی (شیو یعنی یئردن تزه چیخان آغاج)- کوتان آوار (بؤیوک یئره کوتان آوار دئیردیلر. کوتان ایله یئر سورنلری سلماس دان گتیرردیلر. جوته ایکی اؤکوز یا ایکی کل، کوتانا ایسه دؤرد کل قوشاردیلار)- چیمن زمی لر- اسد یئری- خان دییرمانی (پارچی و ایری بوجاق کندلریندن قوتولوب گلن سو ایله ایشله یردی). یوخاری چیمن لر.

گونئی طرف (جنوب)

کولا داغ (داغین بوتونو اهَک داشی دیر)- اهَک کوره لری (ائششک ایله قیندیرغا گتیرر، بو کوره لرده اهک بیشیرردیلر)- کوللوک تپه (کولا داغی نین باشیندا. بورانی قازاندا، چؤلمک، آشیق، مینجیق، نئهره، و هر بیر شئی چیخار. یئکه- یئکه داشلاری دایره شکیلینده اوست- اوسته قویموشلار. آدام مات قالیر. او زامان آغیرلیق قالدیران (جرثیقل) یوخ ایدی. بو یئکه لیکده داشلاری نئجه گتیریب اوست- اوسته چیخاردیب قویموشلار. بورادا بیر قالا وارایمیش و بؤیوگو بیر قیزایمیش. زلزله گلیب قالا باتمیشدیر)- ایمام داشی (کوللوک تپه دن آشاغی لیق بیر بؤیوک داش)- داغ دال لاری (زمی لر)- خوی یولی- سراو یولی- سراو سویی (گؤزه لردن چیخاردی، دؤرد ال سویو وارایدی. زمی لری سووارارديق)- اوچ یوک- علیيار یئری- سوسن بر یئری- قره آغاشلیق- آغ زمی لر- عیباد بَی یئری- بالشیویک یئری (بورانین ییه سی، کومونیست لیک زامانی، بیر سوره گئدیب روسیَه ده قالمیشدیر)- خان پوتاخ- قولام بَی لر (اکین یئری)- هاچابَت- هاچا بندین موتوری- کریمین قیندیر قالیغی.

کوچه لرین آدلاری

کندین کوچه لری نین آدلاری، او کوچه لرده یئرلشن طایفالارین آدی ایله بیرگه دیر. یالنیز داها بیر« دار کوچه» آدی واردیر.

طایفالارین آدلاری

کریمخانلی- حاجی ممدلی- یایجی لی لار- بایرام لی لار- مئهراجی لار.

عوومی خیدمت یئرلری

بیر مچید- بیر اوغلان- قیز قاریشیق ایبتدایی مکتب (بو مکتبین دؤرد قادین موعلّیمی واردیر)- تئلفون- برق- سو- بهداشت- دهیاری- تعاوونی شیرکت - نفت شیرکتی- بسیج قرارگاهی.

قدیم زامان بیر سیرا کندلی لر، شومالی آذربایجان یا تورکیه یه ایشله مگه گئدردیلر. جماعت دئیردی: «گئدیر بارات گتیره». اللی نفره کیمی ایستانبولچی وارایدی، گئدیب اورادا چووال تیکردیلر. بونلارین یاریسی کندیمیزده، یاریسی دا اورادا قالدیلار.

بو معلوماتی، چوخ یاشلی قوجا، صادق حاجی محمدی و آلتمیش نئچه یاشلی عبدالعلی حاجی محمدی نین دیل لریندن یازدیم.

پور موسی pürmüsi کندی نین یئر آدلاری

بو کندین اؤروشو موثلث شکیلینده دیر.

گون دوغان طرفده: میسلیم mislim تپه‌سی- زولا (اکین یئری)- یار آرخی- یار قیراغی- پئره‌لی گؤل لری- اوش یوک.

کندین قوزئی (شومال) طرفی بویونجا سیرا داغلار چکیلمیش دیر.

«اوغلان- قیز» (داغ آدی): بو داغ ایله ایلگیلی، حئکایه‌لر بؤلوموننده (صحیفه ۷ ده) بیر حئکایه درج اولونموشدور.

مقصود، سؤزونون داوامیندا دئییردی: او داشلارین دیبینی قازدیلار. تیقه یئکه لیکده بیر شئی تاپدیلار. بیر اوزو، گونه باخان گولو کیمی ایدی. ایچی نین دایره‌سی آدام اوزو شکیلی، دایره نین چئوره سی گونه باخانین ساری گول یاپراقلاری کیمی ایدی. بو شئیین او بیریسی اوزونده عرب الفباسی ایله یازی وارایدی، ساوادلی لار اوخویانمادیلار.

حاجی نین دوزی (اوغلان- قیزداغی نین آلتی)- زولا (حاجی نین دوزونون آلتی. قدیم لر، بورا یئکه کند ایمیش. یئری قازاندا، کوپه سینیغی، کرپیج و تندیر چیخیردی. قدیملر زلزله گلمیش، بو کندی باتیرمیشدیر)- جمه‌ییز camayiz (دره. بورادان سئل گلردی. یئرلرین آلتیندا گونگ وارایدی. گونگ‌لر زئیوه طرفیندن گلر، اوجاغین یانیندان سوووشار، جمه یيزه چاتاردی. زئیوه بولاقلاری نین سویوندان، گونگ‌ایله کنده گتیرمیشلر). دوزون تپه سیندن همه شه توی سسی گلردی- قوزی قیران (داغ آدی)- مشد حوسئن بولاغی- بؤیوک دوز (داغ اتگی. ائل مالی دیر، مال- داوار اوتارارلار)- بابا داغی- قیرمیزی گؤنئی- یارپیزلی بولاخ- آغیل دره سی- سؤیو دلی بولاخ (دره نین ایچینده)- احمد کله یی (بیر بؤیوک تپه)- عیمران ائششه یینی قورد یيین دره سی- داشلی گونئی- تاباخ داش (بؤیوک بیر داشدیر، اوستونده سو دورار)- دئم لر (قدیم بورانی اکردیلر. ایندی داوار اوتلایار)- اوزون گونئی (داغ آدی)- توپال لی تپه (توپال اوت آدی دیر. باخ: یئرلی سؤزلر)- قاطار داشی نین دالی- قاطار داش (اوزون و بوتون داشدیر)- موطلّیم دره سی- دره تپه‌لر- قره تپه لر (ایکی- اوچ تپه)- ایزه دوزی- آغ داش (داشی آغ مرمر اولان بؤیوک تپه ایدی. داشین سؤکوب آپاردیلار.

دئمک آغ مرمر معدنی ایدی)- بؤیوک دوز (تپه نین آلتی)- دار دره – ساری تپه- حاجییه haciya بولاغی- بالاخانانین تپه سی (قدیم بورادا بؤیوک بیر دام وارایدی، مئولیک ایدی). مئولیک (ایندی آلمالیق و گیلاسلیق دیر.) تولکی تپه سی- مئولیبین تپه سی- قورد یووالاری- سیزده تپه سی (چوبانلار سیزده گونو بورایا ییغیشار، ناهار یئیر، شنلیک ائدر، چئشیدلی اویونلار اوینایاردیلار)-

سیرا داغلاردان چیخدیق. ایندی ایسه دوزلر: چالپوْولار (ائنسیز، اوزون اکین یئرلری)- اوْروش یئری- گولتیلان (اکین یئری)- آرخ آراسی- خمیر کسن (اکین یئری)- دیزه دوزی- آغیل (دوزه ده دیر، چئوره سینه دیوار چکمیش لر)- چوخور زمی- بئش یوک- بابا یئری- ایشیخ یئرلر (آی چیخاندا بورایا ایشیخ چوخ دوشر)

کندین قوزئی طرفینده یئرلشن سیرا داغلارین دالی «قیرخ یاشار» اؤروشودور.

زولالار (سولو اکین یئرلری)- حاجی ایبراهیم خلیل ین یئری- یوسوفون یئری- لطیف گیلین قوم زمی سی (ایندی آلتی بؤلونوب)- محمدعلی نین زمی سی- خنجه خان زمی سی- یار آرخی نین آلتی (اکین یئری). مالللا اکبرین داغ دیبی (زمی)- ماللا اکبر تپه سی. بورادا زولالاردان چیخدیق.

احمدیئری- مش سولطان یئری- قاطیر آلان (اوزون زمی)- ایکی یوک (زمی آدی)- قوم زمی (یئری قوملوق دور)- قوم زمی (باشقا بیر قوملوق زمی)- خرمن یئری (زمی آدی، قدیم زامان اربابلیق واختی هامی خرمنلرین گتیرر بورادا دؤیردیلر)- مچید یئری (بورانی حاجی ایبراهیم خلیل وئرمیشدیر. بو یئرین بهره سی مچیدین ایدی)- مچید یئری نین موتوری (درین سو قویوسو)- محرّلمین خرمن لری (اون کویز یئر)- شوره یی şürayi باغلاری (بئش- آلتی قطعه باغ)- بالازمی- قمیش زمی- قره زمی (بئش یوک)- داغ دیبی (سولو زمی)- قولام زمی لری- قیزیل زمی لر- لیل زمی- بئش یوک لر- سو چیخانلار (قلمه آرخلاریندان سو چیخاردی)- تخان باتان (باتلاق ایدی. کل ده بورادا باتاردی)- آلتی کویزلر- بابالچالار- بابالچانین آرخی- بابالچانین موتوری- بابا باغی- بؤیوک باغ- کولر- کو باغلاری- ایمامزادا (ایمامزادا، کندین

یانی، سو منبعی نین دیبینده دیر. اون ایل بوندان اؤنجه حضرت علی نین شکیلی پنجره یه دوشموشدور. قدیملر بورادا کور- شیل آچیلاردی. هفته ده ۳ ایلا ۵ قوربان کسردیلر. یاغیش یاغمایاندا، آروادلار گئدر اورادا آش بیشیرر و کنده داغیداردیلار. ایمامزادانین ایچینده قبیرلر وارایدی. عتیقه آختارانلار قبیرلری سؤکدولر. ایمامزادنین دؤوره سینده اوچ داش وارایدی. بیری قویون، بیری قوچ، بیری ده آو قوچ ایدی. آو قوچ ساری داش ایدی، او بیریسی لر قره ایدیلر آو قوچونو بیر نفر پئره لی گلیب آپاردی. ایکی سینی ده کوم خیمینا باسدیلار. ایمامزادادا ضریح وار، دیوارلاردا یازیلی باش داشلاری واردیر).

کئچمیشلرده پئره یولو داها دوزگون دئیرسک، «ایپک یولو» بو کنددن کئچردی. دوه‌لر ایمامزادانین یانیندا دوشر، اورادان زئیوه یه گئدردیلر. کئچن رئژیم زامانی، حسن خان وزیری خوی دا فرماندار اولدوغو زامان، پئره نین یولونو ایندیکی یئریندن سالدیلار.

کوچه لرین آدلاری:

ناخیر مالاغی (کندین ناخیری بورایا ییغیشار، ناخیرچی اوتارماغا آپاراردی)- مچید قاباغی- حوسئینییّه قاباغی- قره آج آلتی- کندین باشی.

طایفالار: بو کندده حاجی حوسئن لی طایفاسی وار، اوچ- دؤرد ائوده یاندان گلمیش لر.

یوخاریداکی معلوماتی مقصود حاجی حسینلو نون دیلیندن یازدیم. اونون یادیندان چیخان نئچه باشقا آدی دا کندین بئش- آلتی نفرلیک بیر ییغینجاغیندا سوروشوب سونرا آرتیردیم.

قوروخ gorux کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف (شرق)

قره سو چیمن‌لری- عاذاب (عذاب کندی) قاباغی- یارلیغان قیراغی (زمی‌لر)- بوجاخ چیمنی- مشه یوسوب(یوسوف) یئرلری- زولاخ یئرلر- آی بان لار (زمی‌لر)- عابی چوخورلاری (داغلارین آرسیندا چوخور یئرلر)- کاولار (سو چکمه ین یئرلر)- باغ (اکین یئرلری)- گؤل یئرلری- آناج آرخ (یئرلرین سولاری ییغیشار بو آرخدان آخار)- قول آرخ (آی بان لارا گئدر)- قیزیل یئرلر (بو یئرلرین رنگی قیرمیزی دیر).

قوزئی طرف (شیمال)

کلب ایسکندر یئری- ماللاعلی یئری- عاذاب آرخی نین دؤشلری (اکین یئرلری).

باتی طرف (غرب)

میری‌لر چیمنی- شومنار şumnar (شوملار. دیک- چوخور یئرلر. بورادا یئرلرین آیاق سولارینی چکمک اوچون «یارما» قازمیشدیلار. یارمالار شوملاییب تؤکولموش و دیک- چوخور اولموشدور)- دؤوارلی چیمن- چلتیک‌لر یئری- قازلی گؤل- یوخاری آبارا- اورتا آبارا- آشاغی آبارا (کندده دؤرد دیرمان وارایدی. بیر دیرمان کندین ایچینده ایدی)- سالمان (سلمان) چیمن‌لری- قوتور آرخی- کلب حئیدر چیمنی- قره توربپاخ (آرخ آدی)- قمیش‌لی چیمن- دلجه لی قاباغی dəlcəli – توپچی چیمنی (بیر گنج کندلی، عسکرلیگینده توپچو ایدی. بو چیمنی دؤولت بو توپچو عسکره وئردی)- هیندوان قاباغی- تپه‌لر آراسی (اکین و چیمن یئرلری)- قاریاغدی‌لار (اکین و....)- خرمن ین باشی (اکین یئرلری)- کؤلوک دیبی (چیمن)- ساز (چیمن).

گونئیی طرف (جنوب)

قیرمیزی داغ- بوْز دلاغ- مینجیخ قیه سی- چیلدیریم لار (قیرمیزی داغین بوز داغا باخان طرفینده داغی قار- یاغیش سویو یوموش، یاریق- یاریق ائیله میش و دیلیک‌لر شکیلینده دیرلر. هئچ حئیوان بورایا چیخا بیلمز. جاب دی)- دلیک‌لی داش (چیلدیریم لارا دایانیب)- قری داشی (چیلدیریم لارین اورتا سیندا)- جین قیه‌سی (بؤیوک بیر داش).

سوتدی (سوتلی) بولاخ (آرواد لارین دؤشونه سود گلمه ینده، بورایا گلر، بولاغین سویوندان دؤشلرینه وورار، بولاغین قیراغینا بیر شاهی یا یوز آلتین پول آتاردیلار، اوزاقلاردان دا گلردیلر)- اوزون بولاخ- قیزدیرما بولاغی (قیزدیران آدام بو بولاغین سویوندا ال- اوزون یویاردی)- خرمنگاه- «باجی- قاراداش» (ایکی قبیرلرایدی)

قوروق کندی نین یئرلری نین چوخو چمن دیر.

کندین کوچه لری نین آدی

شاه مچیدی- دیک باشی- مالّلا باس- (مالّلاعاباس) کوچه سی- بولاخ باشی- اَیری بوجاخ- یاتاخ باشی (یاتاخ، یئکه بیر گؤلون آدی ایدی. بو گؤل ده مال لار یاتاردی)- کت (کند) بولاغی- شوْراتان بولاخ (بولاخ چیخار، بیر آز آخار و آشاغی تؤکولردی)

طایفالارین آدلاری

کلبه حسنعلی لر طایفاسی- اوجاخ قول- کلبه قاسیم طایفاسی- قاتیخ چیلار- مالّلا عاباسعلی طایفاسی- علی افسر خیزانی- شیرینلی لر.

قوروقلولارین سوی آدلاری نین هامیسی «درستی» دیر. تک- توک باشقا سوی آدلاری دا تاپیلار.

عمومی خیدمت لر

بیر ایبتیدایی مکتب وار، اوغلان- قیز قاریشیق اوخویارلار- بیرینجی اورتا مکتب (راهنمایی)، بیری اوغلانلار، بیری قیزلار ایچین. ایکینجی اورتا مکتب (دبیرستان) قیزلار ایچین (دئییردیلر اوغلان اورتا مکتبی تعطیل اولوندو).

پوست خانا- موخابیرات- دهیاری- خدمات کشاورزی- بهزیستی- درمانگاه- شورای حل اختلاف- ناحیه مقاومت بسیج- نئچه بانک شؤعبه سی.

مچیدلر: داغ مچیدی- ایمام زامان مچیدی.

یوخاریداکی معلوماتی، « یعقوب درستی » نین دیلیندن یازدیم. نئچه باشقا قوروقلودا اونودولان آدلاری دئمکده، یاردیمچی. اولدولار.

یئستیکان yestikan کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف (شرق)

قیزیل داغ- آغ گؤل‌لر- چیمن (بؤیوک چمن)- خیردا چیمن- شور (اوتاراق. توپراغی شوردور)- مال قارین (تپه آدی)- زئیوه یولی- گوموش داغ- هامپالیخ (کؤوشن‌ین بیر طرفی‌نین آدی. آلتی ساعات سویو و دؤرد باش کل یا اؤکوز اولان بیر رعیّته هامپا دئیردیلر. دوققوز ساعات سویو اولانا، هامپا یاریم، اون ایکی ساعات سویو اولانا ایسه ایکی هامپا دئیردیلر)- حاجی نسوٗنون هامپالیغی (سولو اکین یئری)- قمیش لی (سولو اکین یئری)- مئهرالان- خارابا زمی- «تاپ- تاپا» یولی (گل- گئدی چوخ اولان ایشلک یول)- چیمن باشی (اکین یئری)- خوی یولونون زمیلری- چایلاخ زمیلر- یئستیکان باغلاری.

قوزئی و باتی طرف (شیمال و غرب)

قیرمیزی گونئی (داغ)- قره گونئی (داغ)- ماموشون چیمنی- قنبر بولاغی- اؤکوز اؤلن- قره زمی (سولو اکین یئری)- قیرمیزی زمی- چوخور زمی- داش بولاخ- سد باشی- سؤیوددی بولاغی- بینه لر اؤیو (اؤیو= قاباغی)- اورتا تپه- قیراج زمیلری (سولو اکین یئرلری)- قوشا آرخاش- منده دیل mənda dil (بیر داغلیق بولگه‌سی اولان اوتاراق یئر. اکین ده وار. آغیل. اوشقونلی گونئی و حاجی طاهیرین بیچه نکلری بورادادیرلار)- کومون گونئیی- اوش دره لر- موسی نین زمیلری- آلما ناوی (دره)- چرکز çarkaz آغیلی- ایسووؤن (یوسوفون) چوخوری- میکاییل‌ین دئم لری- بادامچالی گونئی (داغ)- کور زئیدان- ین kürzeydanın قوزایی (داغ)- حمزه لرین آرخاجی (داغ)- حضرت قولونون بیچه نَیی (داغ)- احمد عمی نین بیچه نَیی (داغ)- حاجی هومّتین بیچه نَیی (داغ)- حاجی قریبین بولاغی- جبّارین دئم لری- حاجی میر مممد (محمد) ین زمیلری- حاتمین زمیلری- منده دیلین گؤلی- حاجی طاهیرین زمی‌سی- گؤی بولاخ- بابیکان گدییی- ناماز دئمی- شئل‌لی (لیغ‌لی)- قره گؤل- بابیکان سدّی- شانی دره- قورد دلییی (داشدا دلیک وار)- خان دیزه

یالی- سالمان دئمی (قاطار یولو بورادان کئچر)- شیرین سویون دره سی- دارجه (داریشقانلیق یول)- دوه اوچن (اوچان)- قالاجیخ- کافور قالاسی- موسکونجه (بیز داغ)- دارجه نین باشی (دارجه یولو چمنه چیخیر)- تورکییّه مرزی- قره قیه (داغ آدی)- نف (نفت) بولاخلاری (بو بوقلارین سویونون اوزونده سانکی نفت واردیر)- حسن ناوی- حوسئن ناوی- کار داش- رئزیننی (داغ آدی)- ساققی (داغ، یایلاق)- دلیک داش- اوچن (اوچان) گؤل (اوچوب داغیلمیش گؤل)- ائرمنی اؤلن دره- یئددی بولاخ- اوچوروم آغیل (داغ)- شکر بولاغی- یئل لی گدیک- کؤهنه آغیل- الچه نین دره سی- بال داشین دره سی- کرسیکلی kərsikli قوزایی (کرسیکلی آغاجی نین میوه سی انجیر بویدا اولار و پاییزین اول لریندە یئتیشر، یئینده آغیزی بیر یئره یغار)- حسن آغیلی نین دره سی- قمیشلی ناوی- نف بولاخ (چمن)- آناش داشی- سه درین sədərin (داغین باشیندا سکی وار. ایلاننی یول. داغین باشی یا دؤشو یا اتگینده کی دوز یئره سکی دئیرلر)- اَیری یول- آشا ساققی (یایلاق)- خیرتدیکلی xırdikli (آرخاج، بؤیوک یئر، خیرتدیک اوت آدی دیر. اوجالار و قابیغین سویار یئیرلر)- لمپرلی lamparli – یوخاری ساققی- گیل لیخ gıllıx – ساری داشین بؤیوک آرخاجی بوزخانا- توربه زئریک (بورادان قره گؤل گؤروکر)- شش بیک şəşbik (قبریستانلیق. بورادا گلین گتیرمکه گئدن ایکی چوشبون قارشی- قارشییا گلیریر. یولون دار اولدوغونا، هر چوشبون او بیری سینه یول وئرمه دن دئییر گرگ اؤنجه من کئچم. اولمور، ساواشیرلار. ایکی طرفدن سککیز. گلین اؤلور. بو یئر کورد کندی اولان قره گؤل کندی نین کؤوشنی نه یاخین دیر)- قره قایی- بوزخانا (یئر آدی. قره گؤلون باشی)- قره قیه (داغ، یایلاق)- آتدی بولاخ (چمن لرین ایچینده)- شاماما دره سی- مجید اؤلن یئر- ائششک مئیدانی- حمزه‌نین داشی (قره داش)- پیه‌جوک (کورد کندی) یولی- اوربان (کورد کندی) یولی- ساققی نین قوزایی- خان دره- نمَت آغیلی- ایسووون دره سی- مئولی دره- شاه نظر دره‌سی- میریخ علی‌نین گؤزه سی- گؤی دره- دییرمان دره سی- قاطار یولی- بابیکان یولی- قاچاخ یولی- دئمات- حاج امَنو للا (امن الله)

یئری- باغ- حاجی مشممد دئماتی- ایسماییل یئری- ایسو (یوسوف) یئری- عیزتدین (عزت الدین) یئری (باغ)- بزیر خانا (کندین ایچینده. بیر آت دایره دولانماقلا دییرمان داشینی دولاندیرار و «زیه رک» دن یاغ چیخاردارديلار.)- قالا- دییرمان دره سی- گؤی دره- - خارابا دییرمانلار- دییرمان دره سی- شمسه دره- حاجی هومّتین حاصاری‌نین دره سی- سوسن‌نی داغ- داشلی دره- قبیستاننیخ- داشلی دره نین قوزایی (داغ)- گئوره نین بورنی (بورادا داغ قورتولار، یئنر کؤوشنه)- پرینج آرخی (یوخاری آرخ)- ککو باغی-پرینجین دئم‌لری.

گونئی طرف (جنوب)

لئژ زمیلر (بو زمیلر سویو ساخلاماز و آخیدار. قوملوقدورلار)- یانار زمی (بیر زامان بورانین بوغدا اکینی یانمیشدیر)- آرخ آرالاری- دشتو زمیلری- خندک لی- کانگه‌نین kangə یولی- یوخاری شور (توپراغی شوردور)- زئیوه نین ناخیر یولی.

کوچه لرین آدلاری

خوی یولی- قنبر بولاغی نین یولی- قیمو qəymo دره‌سی‌نین یولی- قبیستاننیخ یولی- «کورامان»ا- küramana گئدن یول- دار یول- چایلاخ- یوخاری محله یه گئدن یول- مچید قاباغی.

مچیدلر: قدیملر «قریب مچیدی» وارایدی. ایندی اوچوب داغیلمیشدیر. ایندیکی شافئعی مچیدی.

طایفالارین آدلاری:

قنبرلی- بَییل‌لی bəyilli – شاه نظرلی- یاغیب لی- ماحمودلی- احمدلی- شه شل لی.

بو کندین اهلی «تورک کوره سونلی» دیرلر و مذهب لری شافئعی دیر.

عموم خیدمت یئرلری:

اوغلانلار و قیزلار اوچون آیری- آیری ایبتیدایی مکتب و اورتا مکتب لر (راهنمایی و دبیرستان). بهداشت- تعاوونی شیرکت ساتیش یئری- نفت شیرکتی- تئلفون- برق- سو.

بو کندین قونشولاری: زئیوه (تورک کوره سونلی، دوغو طرف)- آباطئی، خان دیزه سی (تورک کندلر)- بابیکان، کئفیل، قره گؤل، اوربان، دئره لی، پیه جوک (آلتی پارچا کورد کندلری).

یوخاریداکی معلوماتی «حاجی نبی نبی لو» نون دیلیندن یازدیم.

یئستیکان ایله ایلگیلی بیر خاطیره

نئچه یول کوردلر یئستیکان کندینی باسیب تالامیشلار. بیر گون ایسماییل سیمیتقونون دؤرد نفر کوردلریندن بیریسی توفنگچی اولاراق گلیر کندین مال- قاراسین قاباقلارینا قاتیر، کندین داوار سوروسونوده آپارماق ایسته ییرلر. چوبانا دئییرلر: بیزه سود بیشیر یئیک. چوبان قویونلاردان سود ساغیر، بیشیریر گتیریر کوردلر چؤرک دوغراییب یئمگه باشلاییرلار. چوبان‌دا او ایگیدلردن ایدی. گؤرور بو کوردلر کندین مال- قاراسین آپاریرلار. داوارلاری‌دا آپاراجاقلار. سیلاحلی کورد توفنگی قوجاغینا قویموشدور. چوبان اونون قولوندان بیر دیه نک وورور، کوردون قولو سینیر و توفنگ الیندن یانا آتیلیر. دئ‌ٔ بایاق چوبان توفنگی یئردن قاپیر داغین دؤشونه چکیلیر. توفنگین لوله سین کوردلره توتور، اونلارین بیر- بیرینه قیچ- قولون باغلاتدیریر و یانچی سین (شاگیرد، خودک)- گؤندریر کنده های سالیر.

تؤکه لک tökəlak کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف

تزه‌ک‌چیلر (اکین یئری)- آراخلیخ لار (اکین یئری)- قره زمی لر (اکین یئری)- قوربان گؤل‌لری (قوربان آدیندا بیر کیمسه، بورادا مال اوتارارمیش)- آشاغی چیمننر (چیمن‌لر. اکین یئری)- قوم یئرلر (اکین یئری)- قاز اوتدویان (قاز اوتلایان. اکین یئری)- شور سولار.

قوزئی طرف

قفه قاباغی- جنگلان cangəlan (اوتاراق)- قره سو (بولاخلار)- گؤزه (بو بولاغین سویوندا چیمردیلر و مال یویاردیلار)- قوم قلئینی (بؤلگه نین هر یئریندن گلر، قوم قلئیندن قوم آپاراردیلار).

باتی طرف

گؤی تپه (بورادا گؤل واردیر. تؤکه لک آرخی نین سویونو گئجه گؤله قویار، سحر اکینه آپاراردیلار. بو آرخین باشی، قوتورچایی بویلا پوش آلتینداادیر)- گؤی تپه‌لر یئری (اکین یئری).

گونئی

کاولار (بو یئرلرین توپراغی یاوان اولاراق، حاصیلی آز اولار)- یئددی کویز- حوسئن یئری- مال یئرلری (قدیم زامان بورانین یئری صاف ایدی)- سولوخ لار (چیمن ایدی و زینه بولاقلار وارایدی. ایندی اکین یئری دیر)- دییرمان یولی- یئمیشان دیبی (اکین یئری)- چوققور چیمن- قوم یئرلر (اکین یئری)- تک سؤیود (اکین یئری)- قوببه بولاغی.

کوچه لرین آدی

حاصار قاپیسی- أیری بوجاخ- مقصود آباد- جنگلان یولی- خوی یولی- ناخیر یولی- اورمو یولی (یئرده یا داشقا ایله اورمویا گئدردیلر)- کندده بیر مچید واردیر.

طایفالار

جئیران خیزانی- عابباس خیزانی (عابباس اوشاغی)- سالمان خیزانی (سالمان اوشاغی)- حیدر خیزانی (حیدر اوشاغی)- جین وورانني (بونلارین بؤیوک باباسی جینی وورموشدور)- پئسه خیزانی (بونلارین بؤیوک باباسی گیرده- کومبول آدام ایمش).

عوموی خیدمت لر

ایبتیدایی مکتب (اوغلان- قیز قاریشیق)- سو، برق، تئلفون، بهداشت، دهیاری.

دئییردیلر: ایسماییل آغا سیمیتقو. کوردلری نئچه کره گلیب مال- قارامیزی ییغیب آپارمیشلار. کنده تالان وئرمه اولایی (حادثه) دا باش وئرمیشدیر.

پهلوی زامانیندا کندده بیر شیرکت وارایمیش، کندلی‌لر بو شیرکت‌دن راضی اولمادیقلارینی بو سؤزایله بلیدیرمیشلر: آلدیغیمیز لپه، یئدیگمیز کته، ... بئله شیرکته.

یوخاریداکی معلوماتی، علی لک و قوچعلی خلیلی سؤیله میشلر.

شور بولاخ کندی نین یئر آدلاری

دوغو طرف

قره بورون (داغ آدی، اکین یئری)- یای آغیلی (چایلاق) - خاک مردان آرخی- عاذاب (عذاب) کؤرپوسی- عاذاب یولی- دینگ ding اوستولر- کاولار- سئلوولار (سئل باسان یئرلر)- چالبوُر çalbur (اوزاق یئر. اکین یئری)- میر آغا اوجاغی- کؤهنه قبیستاننیخ (موسلمان قبیرلری دیرلر، قبیرلرین اوستونده قدیم داشلاردان واردیر)- حاج عئین اله یئرلری- سئیتاجین یولی- درین دره- سامان تپه- چوخور زمی لر.

قوزئی طرف

قره سو(چای آدی)- ماللا زئینال دره‌سی- چیمن‌لر- قیندیرقالیخ- چؤوورمه‌لر (چمن)- قیندیرقالیخ چیمن‌لر- زئینال زمی‌سی بؤیوک چیمن- شوراکتدیک (شوراکت لیک)- دیزه دیز یولی- خرمنگاه یولی- خرمنگاه- کؤهنه مدرسه.

باتی طرف

قیندیرقالار (ماللا جونود سدّی)- تک تپه- گئن دره- چایلاخ - قوش پوخی (داغ آدی) — جیل cil (باتلاقلیق. بورادا جیل گؤیرر)- چیمن- ماللا جونود یولی- جیل لیک دره.

گونئی طرف

میر کریم آغیلی- قوشالار (آرخاج)- قوجا دئمی (دره، تپه، اکین یئرلری)- کردی‌لر (تپه آدی. کؤده یئر)- گئن دره (بو دره نین چایلاغی آزدیر)- جاب (برک سیرداش)- داش قاباغی (چایلاق)- چؤلمک چیلر (بورادان چؤلمک توپراغی و تندیر توپراغی آپاراردیلار)- آغ قیز (اوجالیغی بیر مئتیر و ائنی بیر مئتیر یاریم آغ داش. بیر قیز بورادا غئیب اولموشدور)- قیلیش تپه (تپه آدی)- میر آغا بولاغی- میر کریم بولاغی- قمیش بولاخ.

کندین ایچینده کی بولاقلار.

گؤل بولاغی- گؤزه بولاغی- مچید بولاغی- نصیر بولاغی- سوتچی بولاغی (بو بئش بولاغین سویو شورایدیلار)- شیرین بولاخ.

طایفالار

سارای خیزانی یا سارای طایفاسی- حاجی طالیب خیزانی- میرزه‌لی (میرزه علی) خیزانی- میر آغا خیزانی- عاباسعلی خیزانی- ایمان خیزانی یا ایمان طایفاسی.

یوخاریداکی معلوماتی، محمد اوغلو، «امیر لک» ین دیلیندن یازدیم.

لیملی کندی حاققیندا نئچه سؤز[1]

لیملی، کیچیک بیر کند اولاراق، گئرمی شهه‌ری‌نین باتی (غرب) طرفینده‌کی «خوروزلو» یوکسک‌لیکلری‌نین گئنیش موغان دوزونه دایانان قورتولاجاغیندا یئرلشمیشدیر.

بو کندین گون باتان طرفی اؤروشونده،«ائل یولو» گونئی‌دن قوزئی — ـه اوزانمیش، توند و اوزون بیر ائنیش‌له موغان دوزونه تؤکولور. کؤچری «شاه سئون» ائلی، اوبالاری ایله بو یولدان اؤتر قیشلاغا گئدرلر.

پاییز، قیش و باهارادا، چوخ زامانلار کندی و چئوره سینی چن بورویر.

بورادان باخاندا، قوزئی آذربایجانین اورمانلا اؤرتولموش داغلاری، قوزئی- دوغو طرفینده گؤرونور. کنددن باخیرسان، آیاغی‌نین آلتیندا آشاغیداکی دره‌لری چن دولدوراندا، آدام دئییر راحاتجا آتی سوروب دومانلارین اوستوندن اوتایا یول سالا بیلرم.

بو کندین اکینچی‌لری خورده مالیک دیرلر. هره‌سی‌نین بیر تالا یئری واردیر. اکینلری دئم دیر. چوخو، بوغدا، آرپا و نوخود اکرلر. یئری «کوتان» لا سورر، خرمنی «ول» ایله دؤیرلر. بعضی‌لری جوتجو توتارلار. کربلایی «حسنقولی جوانشیر»ین تراکتوتورو واردیر. محصول لارینی یوک ماشینینا یوکله یر، آپارار اردبیل‌ده ساتارلار. ائولری‌نین یانیندا، بیر دایاز بوغدا قویوسو واردیر، یئمک لری اوچون بوقویویا بوغدا دولدورار ساخلایارلار.

بو کندین دؤولت خیدمتلریندن یالنیز بیر ایلک مکتبی واردیر، بو مکتب، کندین روحانی سی، «شئخ جبار جوانشیر» ین هومّت، سعی و زحمتی ایله آچیلمیش دیر.

چئوره کندلرین (اییده لی، اوچ بولاق، دمیرچی خاراباسی و....) اوشاقلاری دا بو مکتبه گلرلر. ائله شاگیردلر واردیرلار کی آروادلاری وار ائولی دیرلر. بونلارین سیجیللی لرینده یاشلاری آز اولدوغانا گؤره گلر رسمی درس اوخویا بیلرلر.

۱- «فولکلور خزانه سی» کیتابیمدا، بو کندین حاققیندا قئیدلریم اولموشدور. یازیلمالی یئنی سؤزلر وارایدی اوخویاقسینیز.

هر یئرده ائل قایغیسی چکن و مدنیّت سئور اینسانلار واردیرلار. لیملی‌نین گونئی- دوغو یؤنونده‌کی قونشوسو «آشاغی سوموکلی» کندینده، «قودرت» آدیندا اورتا یاشلی بیر خئیرخواه اینسانین یورولماز و آردیجیل چالیشمالاری نتیجه سینده بو کنده بیر مدرسه آچیلدی. قودرت اؤز ائوی‌نین بیر اوتاغی‌نین بیر دیوارین ییخیب قاپی قویدو و کندین موعلّیمینه وئردی.

«شاه تپه‌سی» کندینده قوجا یاشلی «جهانشاه» آدیندا بیر حؤرمتلی اینسان بو کندده بیر مدرسه آچدیردی. جهانشاه، کندین موعلّیمینی اؤز ائولادی کیمی ائوینده قوناق ساخلایاردی.

کندین موعلّیمینه آقامودور دئیرلر. آقا مودوره سئوگی و سایغی گؤسترر، خئیر- شرلرینه چاغیرار و چوخ زامان شاما قوناق آپارارلار.

کندده آغاج یوخدور. یالنیز بولاغین سویو آخیب گئدن دره‌ده نئچه آغاج گؤرمک اولار.

کندده بیر مچید، بیر دییرمان و ایکی دوکان واردیر.

باشقا کندلردن بورایا دن دارتماغا گلرلر.

بایرام آدیندا بیر سوننی ایگنه ووران هر دن کنده گلر، پئنی سیلین کیمی ایگنه لردن گتیرر وورار.

بو کندده اعصاب خسته لیگیندن اثر یوخدور. اعصاب خسته‌لیگی‌نین هئچ آدین تانیمازلار. رادیولارینی اوجادان آچار، پنجره‌یه قویار و اوخودارلار. هامیسی باکی رادیوسونون ماهنیلاری و ادبی وئرلیش‌لرینی آچارلار. هئچ کیم رادیولارین اوجا سسیندن راحاتسیز اولماز هئچ، خوشلارینا گلر و قولاق آسارلار.

شاه زامانی ارضی ایصلاحات اولاندا، فارس ایالتی خانلاری قوجا بَی‌لی طایفاسینا بیر مکتوب‌لا موراجعت ائتمیش و بونلاری عوصیانا چاغیردیلار. او مکتوبو گتیردیلر من ده اوخودوم.

جئیران بالا سینی موغان‌دان توتوب بو کنده گتیرمیش و کئچی یه امیشدیرمگینی گؤردوم.

لیملی کندی نین اوچ– دؤرد عاییله سیندن باشقا، هامیسی بیر– بیرلری ایله قوهوم– قارداش دیرلار و شؤهرت لری جوانشیردیر. بو کندین اهلی قوجا بَی لی طایفاسی نین «قارا موسی لی» تیره‌سی‌دیر. قوچاق، شاد روحیّه لی، جسارتلی چئویک، قابیل آت مینن، آنادیلمیزی تمیز دانیشان و قوناق سئوردیرلر. کندین یاریسی، کربلایی ایسماعیل جوانشیر آدیندا هئیکل‌لی، هئیبت‌لی و ساغلام بیر کیشی‌نین تؤرمه‌سی دیر. بیله سینه «کابی» دئیرلر. یاشی یوزدن چوخ دور، یئنه گئدر کوتان لا یئر سورر. آلتی قوچاق اوغلوندان بیری قوجالدی اؤلدو، اؤزو هله‌ده دورور. خوش ذؤوق و میرت جیل آدام‌دیر. بو کیشی‌دن بیر دوزلو حئکایه‌نی سؤیله‌مگیم یئرینه دوشردی: بیر گئجه هامی یاتیب چیراقلار سؤنندن سونرا، کندین بیر گنجی بیر دامین دالیندان اؤتنده، بالاجا پئنجره دن بیر آروادین سسین ائشیدیرکی دئییردی: ویی دده یاناسان. کیچیک بیر یئردیر دا، صاباحیسی بو سؤز کنده یاییلدی و کابی‌نین قولاغینا چاتدی. دئدی بو سؤزو چوخ دئمه‌یین آروادلاریمیز دئیر به اوندا بته‌ر شئی وار، بیزده دایانمازلار. دئییردیلر: بو کیشی هانسی کنده گئدیب بیرینی دیه‌نک آلتینا سالیب دؤیرسه، هئچ کیم بیر سؤز دئینمز.

بیلمیرم نه موناسیبته گؤره بیرگون قوجا بَی‌لی طایفاسی‌نین (بلکه باشقا طایفاردا داخیل) قابیل آت مینن‌لری آت قوشدولار (موسابیقه). قوربان قولی جوانشیرین آتی آتلارین هامیسینی کئچر و یاریشی (موسابیقه نی) قازانار. قوربان قولو. بو آتی قوجا بَی لی بؤیوگو، «شمیل بَی» ـه هدیه وئردی.

من بو کندین هامیسی یلا دوست ایدیم. آنجاق «هومّت» آدیندا بیر گنج شاگیردیم وارایدی، بو ملک کیمی اینسانی هامیدان چوخ سئوردیم. بیر قوجا آتا– آنانین گؤزونون آغی– قاراسی اولان، تکجه ائولادی ایدی. من والیبال اوینایاندا هردن کور گیمین سوموگو باتاردی. بو گنجین قوجا آناسی گلر، کورگیمین سوموگونو آلتیندان قووزایار سالاردی. سوموگو قووزاییب او قده‌ر دؤرد بارماغی ایله ساخلایاردی کی. بوراخاندان سونرا او دؤرد بارماغی چنگ اولار و حرکت دن دوشردی. الی‌نین ایچینی یئره قویار، او بیریسی الی ایله چنگ اولان بارماقلاری نین دالیندان باسار و

او بارماقلاری آچاردی. ایندی روحوم اوچور، دئییرم او مئهربان قادین ین او چنگ اولان بارماقلارین اؤپردیم.

باشقاچوخ سئودیگیم دوستلاریمدان بیری ده گنج شاگیردیم، تئیمور اوغلو «سردار» ایدی. بو دوستلاریمین ایکیسی ده درس اوخودوقلاری حالدا ائولندیلر.

کندین اورتاسیندا بیر بولاق واردیر. دئمک کند اهلی‌نین آتا- بابالاری گلمیش، بولاغین چئوره‌سینده ائو تیکیب یئرلشمیش لر. کندین ائولری ایکی اوتاقلی و آراسی دهلیزدیر. ائولر مؤهره دیوار و آغاج دیرک دیرلر. پردی عوضینه دیرک‌لرین اوستونه قارغی دوزموشلر. ائولر عموماً ویلا سایاغی تیکیلمیش و حیط لرین دؤوره سینه دیوار چکمیرلر. بیر طرفده آت و مال- قارا اوچون پَیه تیکیرلر.

تزه لیک ده ائولری ایکی قاتلی (ایکی مرتبه لی) تیکیر و آلتین پیه ائدیرلر. پیه دامی نین یوکونو، بیر یوغون قالین- قئییم عمودی دیرگین باشینا سالیر و بو دیرگین آدینا سون sün دئییرلر. بو کندین عاغیل‌لی‌لاری مواظیب دیر طایفا ساواشینا یول آچاجاق عامیل لره یول وئرمه سینلر. بیو نومونه یازیم: آدینی چکدیگیم قوربان قولی، ایگده‌لی کندینده ناهارا قوناق ایدی. ناهار یئییب ائوه قاییتدیقدا، حالی قاریشیر، اؤلوم آیاغینا گلیر. دوکتور یوخ، درمان یوخ، نئیله سینلر، گئجه‌دن ایکی ساعات گئدن منیم دالیمجا گلیب قوربان قولونون باشی اوستونه آپاردیلار. حالی بیرآز دوزلمیشدیر. منه دئدی: بیر کاغیذ یاز، منه بیر زاد اولارسا، اؤز حالیم لا اؤلورم، ایگده‌لی کندینده هئچ کیمین سوچو (گوناهی) یوخدور هئچ کیمین حققی یوخدور اونلارین بیرینه چکیل اویانا دئسین. کاغیذی یازدیم، قوربان قولی بارماغین باسدی. منی سؤزلرینه شاهید توتاراق کاغیذی منه ده ایمضالا تدیردی.

یوخاریداکی بو معلومات، لیملی کندی نین ۱۳۴۰ جی ایل لرینه عاییددیر. او زامان ایندیکی عاغلیم اولارسایدی، بوکند و حؤرمتلی و سئویملی اهلیندن چوخ سؤزلر آختاریب اؤیره نیب یازا بیلردیم.

تنچه ادبی حتکایه و....

غملی بالاجا فیریشته

ائوین یوخاری قاتینداکی اوتاقلارین بیرینده، بیر گنج موعلّیم کیرا اوتوروردو. ائو ییه سی، قوجالیغا آیاق قویموش گؤوده‌لی دولو بیر آروادایدی . بو آروادین امکلی اری بللی دئییلدی بو آروادی نه ایچین آلمیشدیر. آخی آروادین باشی داز ایدی و قوندارما ساچ تاخاردی. اخلاقی یاخشی اولارسا ایدی یئنه بیر سؤز ایدی. ائله بیر حیط آروادینکی ایدی. گنج موعلّیم بیلمیردی کیشی‌نین قاباقکی آروادی اؤلموش یا بوشانمیش ایدی. آنجاق کیشی‌نین او قاباقکی آرواددان بیر گنج اوغلو واری ایدی، نم- هانسی شهه‌رده دؤولت ایشینده ایدی. اونون ایکی- اوچ یاشیندا بیر بالاجا قیزی بو قوجا آروادین یانیندا قالیردی.

بو بالاجا قیزین بیر جوت قانادی اولارسایدی، دئیردین فیریشته‌دیر. بو اوشاغین آناسی نه اولموشدورسا، آتاسی یئنی بیر آرواد آلمیش و فیریشته قیزینی یوخاریدا سؤزو گئدن بد اخلاق اؤگئی آناسینا تاپشیرمیشدیر.

بالاجا فیریشته‌نین اوزونه غم- غوصّه کولگه سالمیشدیر. قارا طالئعی‌نین قارا سوموک ال‌لری بو قونچا گولو بوداغیندان قو پارتمیش بیر آلئیبانی آیاقلارینا آتمیش، ایشیقلی دونیاسینی کدرلندیرمیشدیر. اوشاقلیق سؤینجی و قهقهه‌لری، ماهینلار، آتیلیب- دوشمک‌لر، نازلار، دجل‌لیک‌لر، اوشاقلیق لار، ایچینده دوستاق اولموش دئییل، ایچینده قویلانمیشدیر.

بیر گون گنج موعلّیم ایشدن قاییدیر، قاپینی آچیر حیطه گیریر. اوتاغین قاباغیندان کئچنده، گؤردو پنجره لری باغلانمیش اوتاقدا، بالاجا قیز اویان- بویانا قاچیر. اؤنجه تعجّوب‌لندی، نهایت سببین بیلدی. قاری اوتاقین قاپی‌سین ائشیکدن باغلامیش نم- هارا گئتمیشدیر. موعلّیم الی‌نین ایشاره سی ایله اوتاقدا بیر بوش قابی بالاجایا گؤستردی. بالاجا قیز باشینی یوخاری آتیب یوخ دئدی. بیر یئرده دورا بیلمیردی. موعلّیم تسکین وئرسین دئیه بیله‌سین بیر تهه‌ر سؤزه توتدو. هاندان- گئج دن کوچه قاپیسی آچیلدی و قاری ایچری گیردی. گئدیب اوتاغین قاپی سین آچجاغین، زاوال‌لی قیز جیغاز گولله کیمی اوتاقدان قوپوب آیاق یولونا قاچدی.

قاری‌نین ارینه غضبی توتاندا دئیردی: بو قیزی پئنجره دن آتاجاغام ائشیگه ها!

بیر گون آخشام چاغی ایدی. بالاجا قیزین آتاسی بو ائوه گلدی. قیز جیغاز ائله آتاسینا سوواشدی کی آدامین اورگی کؤوره‌لیردی. مَیه بیله‌سیندن قوپوردو. آتاسی آیاق یولونا گئدنده ده بالاجا قیز اونونلا گئدیر، آیاق یولونون قاپی‌سیندا اوتورور، اونونلا ائوه قاییدیردی.

گنج موعلّیم فیکرینه قویدو صاباح معصوم قیزین گرگین دورومونو بیر تهه‌ر آتاسینا آنلاتسین و اونا طالئعسیز قیزینا بیر فیکیر چکمگی تؤوصیه ائتسین. موعلیمین ذئهنینه گلدی: من اونو تانیمیرام بیلمیرم نه تهه‌ر آدامدیر. حتماً سؤزون اوستو آچیلاجاق. اوندا منه نه دئیرلر؟ دئمزلر: سن کیراچی بابانین بیری سن، اوتور یئرینده. گده سنه نه! حققین نه‌دیر بیزیم ایشیمیزه قاریشیرسان. قالمازسین یامانی اوزومه دئیه‌جکلر. قوی باشیما اویون آچماییم. بئش- آلتی آی موسافیرخانادا قالدیقدان سونرا، گوج- بیللاه ایله آنجاق بو کیرا اوتاقی تاپمیشام. مومکوندور ائودن چیخارتسینلار. اوندا باشیما نه داش سالاجاغام. یئنی بیر اوتاق تاپینجا نئچه آی آوارا- سفیل گزه جگم؟

لاپ بئله گرچک باهانالارا دایانان عافییت طلب لیک‌له آدام اؤزونو آلدادیب راضی سالا بیلرسه، ویجدان راضی اولا بیلمز. چون ویجدان حق‌دیر. هئچ کیمین یانیندا بئی — ی، بیری‌نین یانیندا گیری، نهایت هئچ نه مولاحیظه‌سی یوخدور، کسگین حؤکوم وئرجکدیر.

موعلّیمین ویجدانی آییق ایدی. بیله سین سرت هایلادی. سنه نه اولوب؟ بیر معصوم اوشاغا قارشی بو یئکه‌لیکده ظولمو گؤروب سوسور، اؤز مصلحتینه‌ می دوشونور سن؟ لاپ بئله اوشاغین دده‌سی قیزی‌نین دورومondan خبری وار. سنین اینسانلیق وظیفه‌ن‌دیر یولوایله واردید اولوب اونون مظلوم بالاسینا قارشی سورونلولوق دویغوسونو (مسئولیت حیسی) و غئیرتینی اویاداسان. موعلّیمین گؤزلری یاشاردی. بو نئجه دده دیر؟ گول دسته سی کیمی معصوم فیریشته بالاسینی اود ایچینه آتیر، اؤزو ایستی یورغان- دؤشک‌ده آروادی ایله کئفه باخیر. موعلّیم اؤنجه‌کی فیکیرینه قاییتدی. صاباح دده سی ایله دانیشاجاغام دئیه، قرار قویدو.

صاباح مدرسه‌دن قاییداندا، موعلّیم اؤزوایله فیکیرلشیردی: بیر باهانا ایله اوتاغیما چاغیریب بیله سی ایله دانیشاجاغام. قوی منیم قول‌لاریمی دالدا باغلاسینلار. کوچه قاپی‌سینی آچیر ایچری گیریر. بالاجا قیز حیطین بوجاغینا سیخیلمیش گؤزلری یاشلی ایدی. دئمک آتاسی گئتمیشدیر. موعلّیمی قهه‌ر باسدی. داغیلاسان قورغو! سنه قارقیشلار! بو نئجه آتادیر؟ معصوم بالاسی‌نین اونون محبت و قایغی‌سینا نه قده‌ر ائحتییاجی اولدوغونو گؤروب دویمادی می؟
آدرئسینی بیلمیردی بیله سینه مکتوب یازسین یا گئدیب تاپسین دانیشسین.

قونشولار

بیر نفر... شهه‌رلی‌سی دئییردی: آروادیم دریمه گیردی،« » دا ائو آلاق. اورانین آدینا آلدانمیشدیر، نه‌یینه آلدانمیشدیر، بیلمیرم. او قده‌ر دئدی، دئدی؛ گئتدیم اورادا بیر ائو آلدیم.
تزه ائوه چیکیلدیک دؤشه‌دیک اوتوردوق. بیر آی سونرا آنام اؤلدو. ائویمیزدن وای-شوون سسی قووزاندی. دئهنیمیزدن کئچیردی هن‌دا، ایندی قونشولار تؤکولر، بیزه کئچمیش اولسون دئیه، تسکین‌لیک و باش ساغلیغی وئرر و آنامی قویلاماقدا بیزه یاردیم ائده جکلر.
قونشولارین بیری سسله‌نیب دئدی: نه اولوب اورادا؟ آغلایا- آغلایا دئدیم: آنام اؤلوب. دئدی: اؤلوب، اؤلوب؛ داها چیغیر- باغیر سالماغی یوخدور، آپارین قویلایین‌دا. سؤز وار دیَر کئچر، سؤز وار دَلر کئچر. اورگیمین باشی یاندی. روحوم گؤینه‌دی. آپاردیق قویلادیق. آنجاق یاس گله‌نک‌لری (مراسم) قورتارجاغین ائوی ساتدیم و « » دان چیخدیم.

او کیشی‌نین سؤزلری تهرانی یادیما سالدی. کئچن رئژیم زامانی اورانین بیر خیابانیندا اوتورادیم. خیابانین بیر ائوینده اؤلو اؤلردی، قونشونون خبری اولمازدی.

قیزین گؤز یاشلاری

شهه‌رین بؤیوک پارکیندا گزیردی. قوجا دئییلدیر، آنجاق قوجالیق سینیرلارینا ایدی. کیشی یورغونلوغون آلسین دئیه، بیر یاشیل بویالی آغاج تختین اوستونده اوتورور، الینده‌کی قزئتی تختین اوستونه قویور، بالاجا بیر کیفین گؤن حلقه سین قولوندان چیخاردیب قزئتین اوستونه قویدو. پارکین بو بؤلوموندە گل- گئت لاپ آزایدی. خیابانین ساغ طرفیندن بیر گنج اوغلان و بیر گنج قیز گلیردیلر. اوغلان ساده گئییم‌لی، بوی- بوخونلو و یاراشیقلی، قیز ایسه عادی گئییم‌لی. آزجا اتلی اولاراق، بیله سینه گؤزل دئمک اولمازدیر. نه اؤیمه‌لی ایدی، نه دؤیمه‌لی. کیشی بیر باخیشدا بونلاری سوزوب باشین آشاغا سالدی. ایکی گنج کیشی‌نین قاباغیندان اؤتور، بو ائنسیز خیابانین باشیندا یول‌لارین آییر، گئنیش بیر چمن‌ین آراسینداکی دار کئچید ایله گئدیر، اورتاداکی تک بیر سالخیم سؤیود آغاجی‌نین آلتیندا قویولموش بیر صاف قایانین اوستونده یان- یانا اوتوردولار. قیز، اوزون اوغلاندان یانا دؤندردی. کیشی اوزاق اولدوغونا قیزین گؤز یاشلارینی گؤرموردو. آنجاق اوغلان الین اوزالدیب قیزین یاناغین سیلنده کیشی بیلدی قیز آغلاییر. اوغلان آییلیر قیزین آلنیندان اؤپور، قیزین بیر الینی ال‌لری‌نین ایچینه آلیب گتیریر دیزی‌نین اوستونه قویور و اییلیب اؤپور. قیز، اوزونو، اوغلانا ساری دؤندرمیردی. ایکی – اوچ تئلی باش اؤرتوسونون آلتیندان اوغلان سیلن یاناغی‌نین اوستونه دوشموشدور. بیر کلمه ده دانیشمیردیلار.

اوغلان یئریندن دورور، قیزین قاباغیندا چؤمبه‌لیر، باشینی قیزین دیزلری‌نین اوستونه قویوب نئچه دقیقه بئلنچی قالدی. قیزین هله اورگی یوموشانمامیشدیر. قیزین ظاهیری و باطینی، تام تسلیم حالتینده گؤروکوردو. آمما گؤز یاشلاری و اوغلاندان اوز دؤندرمگی بؤیوک سورغو اولاراق کیشی‌نین ذئهنی‌نی مشغول ائتمیشدیر: گؤره‌سن قیز وریانی سویا وئرمیش پئشمانلیقدان آغلاییر؟ ان بؤیوک سرمایه‌سی اولان، بیر داها تاپا بیلمه‌یه‌جک قیزلیغینی ایتیردیگی، غورورو اوْجلاردان دوشدوگو، گوناه دویغوسومو بیله‌سین سیخیر؟ باشقا بیر قیزین آیاغی آرایا گلمیش یوخسا؟ دئمک اولماز، اوغلان قیزین دده سی وارینا کیسه تیکمیش، قیزی توولاییر بلکه؟ بو خیالدان کیشی‌نین اورگی‌نین هاواسی چیسگین اولدو.

بلکه‌ده قیزی سئویر. بلکه شهوت اودونو سویوتماق اوچون هله‌لیک هوس اوزره قیزی الده ساخلامیشدیر.

کیشی او قده‌ر بو صحنه‌یه دالمیشدیرکی بوتون دویغولاری او گنج‌لره یؤنلمیش و چئوره‌سیندن خبری یوخ ایدی. لاپدان گؤزو یانیندا اوتورموش بیر گنجه ساتاشدی کی الینی کیفه ساری اوزالتمیشدیر. تئز کیفی تختین اوستوندن گؤتورور، اوزون گنجه توتوب دئدی: سن زحمت چکمه اؤزوم گؤتوره رم.

بازار یئتیمی

سیزده گونو گزمگه چیخمیشدیر. هاوا مولاییم ایدی. عاییله‌لر مینیک ماشینلاری ایله گلمیش، قودوق بوغان چایی‌نین قیراغیندا، گونش دیَن یئرلرده دؤشه‌میشدیرلر. چایین سویو گور و لیل لی گلیردی.

دیک زمی‌نین قیراغیندا اوتلارین اوستونده اوتوروب قیچلارینی آشاغا اوزالدیب بیر- بیری‌نین اوستونه آشیردی. اونون اوتوردوغو یئردن چایین قیراغینا کیمی اوتلو و قوملو بیر ائنیش ایدی.

چایین او تاییندا تقریباً اون ایکی یاشلاریندا ایکی اوشاق توپ اویناییردیلار. توپ گلدی چایا دوشدو. اوشاقلارین بیری، تئز قاچدی چایین آشاغی قیراغیندا، توپون گلمگینی گؤزله‌دی. چایین سویوگور اولدوغونا، اوشاق حقلی اولاراق قورخودان سویا گیرنمیردی.

آشاغی طرفدن اوچ گنج، اوجادان گولوب دانیشا- دانیشا گلیردیلر. بونلار بیر- بیرنه آنا یامانی دئین تیپ لی گنج لر ایدیلر. توپ گلیب اوشاغین قارشی سیندان کئچمکده ایدی و اوغلان قورخوسوندان چایا گیرنمیردی. او گنج‌لرین بیری اوشاغا هیم وئریب دئدی: قورومساق توپو سو آپاردی آخی! توپون الدن چیخدیغی لحظه بیر یاندان، او گنجین او پیس لحن ایله بونو دانلاییب هیم وئرمگی بیر یاندان، اوشاغین شوعورو و اؤلچو عیارینی پوزدو، تهلکه‌نی آنلامایاراق اؤزون چایا ووردو. چایا گیرمگی ایله سو بونو آشیریب آپارماغی بیر اولدو. اوشاق گاه باتیر، گاه سویون اوزونه چیخیردی.

زمی قیراغیندا اوتورانین، چایدان اون مئتیرجه ائنیشه آراسی وارایدی. جلد یئریندن سیچراییب چایا دوغرو جومدو. یارییا کیمی گلمیشدیر کی عئین گنج چایا گیریب اوشاغی توتوب چیخارتدی و سویو سوزوله- سوزوله چایین قیراغینا قویدو. اوشاق بوزوشوب پوزغون حالدا عاییله‌سینه ساری گئتدی. او گنج بوغازیندان بیر بازار یئتیمی سسی چیخاردیب، گوله- گوله یولا دوشدولر.

دوعا یازارمی سان؟

خییابان سکی‌سی ایله گلیردی. شله‌لی بیر چال کیشی قاباغینا کئچیب جیدّی قییافه و لحن ایله سوروشدو: دوعا یازامی‌سان؟ دئدی: یوخ. کیشی ساویشیب گئتدی. اؤز- اؤزونه دئدی: عجب عوام آدام ایدی! بیر آزدا اؤزوندن شک لندی.منیم نه ییمی دوعا یازانا اوخشاتمیشدیر.

بئش – اون گون سونرا یئنه عئین چال کیشی قاباغینی کسیب سوروشدو: دوعا یازار می سان؟ بیلمیرم هانسی دامارینا دوشدو، ائله بیلدی بیله سینی سرییب. آجیقلانیب دئدی: جهنم اول گئت! اونون جینلنمگی او چال کیشی‌نین خوشونا گئتدی. الین دیزینه چالیر، یئکه آغیزین آچیر، هه هه هه گولدو. یعنی کئف ائیله دی.

یولا دوزه‌لیب گئتدی. ایکی- اوچ کره بئش- اون گون فاصیله ایله یئنه عئین کیشی، عئین سوروغونو تیکرار بیله‌سیندن سوروشدو. هر دؤنه جواب وئرمه‌دن یولونو آییب کئچیردی. او چال کیشی آیی کیمی هئیکل‌لی، اوزو ائنلی و هئیبت لی ایدی. آمما دیققت ائدنده، اوزونده غئیر عادی‌لیک حالتی وارایدی. بوش- بوشونا خییابانلاری اوتونردی. ایکی کره باشقا آداملارین‌دا تک- تک قاباغینی کسیب اونونلا دانیشدیغینی، سونرا مسخره گولوش‌له آیریلدیغینی گؤرموشدو. هردن بؤیوک مچیدین دیواریندا‌کی سکی‌ده تک- تکینه اوتورار و دیوار دیبینده توپلاشیب اوتوران، انگه وئرن مطّل قوجالارا قاتیلمازدیر. بلکه‌ده اونلار بونو ایچلرینه قویمازدیریلار.

سون کره یئنه قاباغینی کسیب سوروشدو: دوعا یازارمی‌سان؟ گؤردو خئیر اولمایاجاق. بو کیشی بیله سینی قره‌له ییب، ال چکن دئییل. کیشی نین گؤزلری نین ایچینه باخیب آراملیق‌لا دئدی: اؤزونو دلی لیگه وورما! یازیقسان، سنی توتوب آپارار، دلی خانایا قاتارلار.

او اولدو، بو اولدو داها غئیر عادی کیشی اونا یاخین دوشمه دی.

دجل شاگیرد

امَکلی موعلّیمین اورک خسته لیگی اوزره جراحی عمله گرکی وارایدی. آمما عملین خرجینه گوجو چاتمیردی.
دوکتور امکلی موعلّیمه دئدی: خاطیرینده‌دیر سنین ماشین‌ین پنجر اولاردی؟ امکلی بیر آز دوروخسونوب، سونرا جواب وئردی: بلی. دوکتور دئدی: سنین ماشینی نی پنچر ائیله‌ین من‌ایدیم. ایندی منی تانیمیرسان، آمما من سنین شاگیردین ایدیم. اوندا سنین راحاتسیزلیغینا سبب اولموشام، ایندی ایسته‌ییرم اونو جوبران ائدم و سنین راحات لیغینا سبب اولام. سنی عمل ائده جگم، بیر قیران دا پول آلمایاجاغام.

بیر قیران خورما پولو

چوخ کیچیک یاشلاریمدا، کوچه‌میزین مچیدینه گئتمیشدیم. موللا مینبرده دوزلوگون و تانری‌نین نئجه دوز آداملاردان راضی قالدیغیندان دانیشردی. موللانین سؤزلری و دوزلوگون صفاسی منی دریندن ائتگی‌لندیردی. بیر ایلاهی لطیف هاوا روحومدا گول آچان کیمی اولدو. دوز و تمیز اولماق شؤوقو اورگیمده بوی آتدی. بازاردا بیر دوکانچی‌دان بیر قیرانلیق خورما آلمیش و بیله- بیله پولونو وئرمه میشدیم. ایکی- اوچ گون گؤزله‌دیم. بیر گون آتام بیر قیران منه پول وئردی. تئز او بیر قیرانی عئین دوکانچی‌یا آپاردیم و دئدیم: سندن بیر قیرانلیق خورما آلمیش و پولونو وئرمه میشم، گل بو سنین او بیر قیرانین. دوکانچی محبت له گولومسه ییب او پولو مندن آلمادی.

بالاجا اووچو

اوشاقلیق چاغلاریمدا اوخ داشی آتاردیم. سیغیرچین، هردن سئرچه ده ووراردیم.
تأسوف‌له حئیوانلاری اوولاماق بیز اینسانلار ایچین تفریح و ایلنجه اولموشدور. بیر حئیوانی یا قوشو ووروب یارالاماقلا، اونون زجر چکدیگی و اؤلمگینی دوشونمه‌دن

لذت دویور و کئف ائدیریک. چؤل قوشلارینی توتوب قفسه سالماقلا، اونلارین اؤزلرینی قفسه ووروب چیرپینماغیندان، مفتیل‌لرین آراسیندان آزادلیغا یول آختارماغیندان، ناله‌سیندن- اسیرلیک دردلری‌نین آجی‌سینی دویمادان- هر باخدیقجا حظّ ائدیر و کؤنلوموز آچیلیر. من‌ده او بیریسی اوشاقلار کیمی قوش ووراردیم. بیر گون ایکی دنه سیغیرچین ووردوم. یارالی قوشلاری ائویمیزین بیر بالاجا بوش اوتاغینا اؤتوردوم و بیر ایشین دالینجا گئتدیم. آخشام چاغی اوتاغین قاپی سین آچدیم، گؤردوم قوشلارین بیری اؤلموش، بیری‌ده مظلومجا سینا بوجاغا سیخیلمیش و سوزالیر.

اورگیم سیخیلدی. اؤز- اؤزمه دئدیم: بو قوشلاری وورماقدان منه نه چیخر؟ نییه وورورام؟ منه نه وئریرلر؟ نه‌ییمه آرتیر؟ نییه بو زاوال‌لی قوش جیغازلاری قانینا بلشدیریک بو حالا سالیرام؟ بودا یارالارینی ساریماغیم دیر؟ او اولدو، بو اولدو، داها قوش وورمادیم. ایندی کی حئیوانلارین دردین دوشونورم، اووچولارا قارشی درین نیفرت دویغوسو بسله ییرم.

گنج سئرچه لر

داغین اتگینده‌کی زمی‌لرین آراسیندا، کوم یاپراقلی یالقیز بیر آغاج وارایدی. اکینچی‌لر اونون آلتیندا کؤلگه‌لنر، اوتوروب چای ایچر و غذا یئیردیلر. بو آغاجین باشقا موشتری‌لری‌ده وارایدی. سئرچه‌لری دئییرم. بیر سئرچه توپلوسو اویان- بویاندا قارینلارین دویورار، گلر آغاجا قونار دینجه‌لر، سس- سسه وئرر همه‌شه‌کی هامی لیقجا شن ماهنی‌لارین اوخویاردیلار.

بیر ایل باهارین ایلک گونلری ایدی. آغاج دویمه‌لنمیشدیر کئچن باهارین سونلاریندا یومورتادان چیخان گنج سئرچه لر هوسله نیب تومورجوقلاری دیمدیکله نیب یئییر یا اوْووب تؤکوردولر.

تجروبه‌لی یاشلی سئرچه‌لر گنج سئرچه‌لری اوُیاریب دئییردیلر: او دیمدیکله دیگینیز تومورجوقلار، بئش- آلتی گون سونرا گول آچاجاق و یاپراق اولاجاقلار. ائله‌کی

اونلاری اوووب- تؤکورسونوز، آغاج نه گول آچاجاق، نه یاپراق. اوندا آغاج قورویاجاق و ییه‌سی گلیب کسیب آپاراجاقدیر. گؤرورسونوز کی بو چئوره‌ده باشقا آغاج یوخدور. بو آغاج بیزیم سیغیناجاغیمیزدیر. یئرده ایلان وار، چئشیدلی حئیوانلار وار. اونلار بیزی توتوب یئیرلر.

کیمه دئیه‌سن. گنج سئرچه‌لر تجروبه‌لی یاشلی سئرچه‌لرین اؤیودلرینه قولاق آسمادان آغاجین دویمه‌لرینی دیمدیکله ییردیلر.

ائله اولدوکی دویمه‌لرین هامیسی اوووولوب تؤکولدولر. او ایل آغاج نه گول‌لندی، نه ده یاپراق آچدی. یایین قیزمار گونشی آغاجی قوروتدو.

بیر گون اکینچی اوغلونا دئدی: داها بو آغاج قورویوب. صاباح بوخجی و کرکی گتیرک بونو کسیب سالاق. قورو آغاج بورادا قالینجا آپاراق ائوده گرکیمیز اولار. صاباحیسی قورو آغاجی کسدیلر آپاردیلار.

مسأله نین اوزو

یایین جیزلاما گونلری ایدی. اورمو گؤلونده چیمیردیم. شاخلاما گونشین آلتیندا گؤل ساکین ایدی. سئورم گئدیب او اوزاقلاردا، گؤلون آرالاری‌نین تمیز، دورو و درین یئرلرینده، اوزم.

اوزاقدان، فریک بویدا بیر قوش سویون اوزونده گلیردی. بیلمیرم یورولموشدور یا نه سبب اوزره اوچموردو. گلدی منیم اوچ مئتیرلیگیمه یئتیشدی. بیر گؤزو کورایدی. اونون کور گؤزو طرفینده ایدیم، منی گؤرموردو. بیر لحظه باشینی ترپتدیکده، ساه گؤزونون توشونا دوشدوم. تئز اوزون دؤندردی و من کور گؤزونون طرفینده قالدیم. من اوزدوم و ساه گؤزونون طرفینه یؤنلدیم. یولوندان قالمادان، یئنه باشین دؤندردی، منی گؤرمه‌سین دئیه کور گؤزونون طرفینه سالدی. گؤردوم حئیوان جیغازین خلوتی‌نین حریمی‌نی پوزموشام و منی گؤرمکدن راحاتسیزدیر. دالی چکیلدیم. دئمک منیم حوضوروم غئیر عادی اولاراق او قوشا سورون (مسأله) تؤرتمیشدیر. باشین دؤندرمک ده سورون- ون اوزونو سیلمک ایسته ییردی. یایین آرا آیی ۱۳۸۵

ائنلی دیمدیک

دؤرد- بئش خوروز- تویوق گئنیش بیر حیط ده گزر و دنله یردیرلر. اؤردگه اوخشایان، آیاقلاری پرده‌لی و دیمدیگی ائنلی بیر قوش‌دا اؤرگه‌شیب اونلارین یانینجا گزردی. تویوقلارین ییه سی بو قوشو هارادان گتیردیگی بللی دئییلدیر.

آنقوت دئییلن بوقوشون گؤوده سی تویوقدان کیچیک اولار. تویوقلارین ییه سی هر گون سحر چاغی اونلاری این‌دن چیخاردار حیطه اؤتورر، بیر سحر چاغی بیرده ناهار چاغی کاسادا ایسلاقلی چؤرک نارینی یا قاباقدان چیخمیش پیلوو آرتیغی گتیریب قویاردی. تویوقلار حیطین هایانیندا اولاردیرلارسا، قاچا- قاچا گلر دارا شیب یئیر دیرلر.

بیر گون غذا کاساسینی گتیریب آنقوتون یانینا قویوب گئتدیلر. آنقوت دئ‌ع بایاق یئمگه داراشدی.

تویوقلار قاچا- قاچا گلدیر. آنقوت، تویوقلارین اونا موخول (مخل) چیخدیغینا آجیغی گلدی. تویوقلارا گوجو چاتمازدیر. باشین قالخیزیب ائنلی دیمدیگینی اونلارا گؤستردی. تویوقلار ایندییه دک توجّوه ائتمه‌دیکلری آنقوتون دیمدیگیندن چکیندیلر. آنقوت یئیر دویار چکیلر، تویوقلار غذایا داراشارلار.

آنقوت یولون تاپمیشدیر. گونده دن قویولاندا، ائنلی دیمدیگنی قوشلارا گؤسترر، قوشلار قورخار دایاناردیلار. آنقوت یئییب دویوب چکیلمه یینجه غذایا یاخین دوشمز دیرلر.

آنقوتون بو لوطولوق ساتیب اونلارا زور دئمگی، تویوقلارین برک آجیغینا گلیردی. جانلارین هیرس کسیر آمما قورخولاریندان بیر سؤز دئینمیر دیرلر.

بیر گون آنقوت تک‌لیگه یئییر و تویوقلار قیراقدا دایانمیش گؤزلرین شاپپیلدادیردیلار. دیوارین اوستونه بیر قارغا قونور. زیل قره، اوگؤزو و بو گؤزو ایله تویوقلارین غذاسینا باخیر. اتلی بیر غذا اولمادیغینی دویدوقدا، یئره قونماقدان واز کئچیر. آنجاق مطلبی سئچیر و آنقوتا دئییر: نانجیب نییه اتی آجی‌لیق ائدیرسن، ائلیندن آلیرلار؟ قوی اونلاردا یئسین، سن ده یئ‌ع دا.

کیمه دئیه‌سن! سؤزه باخان کیمدیر! آنقوت باشین قووزاییر قارغایا باخیر. ائنلی دیمدیگینی گؤستریر، باشین سالیر یئنه یئمگینده اولور.
قارغا شاققیلداییب گولور، تویوقلارا بوغما باسیب دئییر: اؤلون با، نه‌یه قالیب سینیز! او ایتی و گوجلو دیمدیکلرینیزله بونون یاراماز کورت دیمدیگیندن قورخورسونوز. آدین‌دا قویوب خوروز. هله دئیک بونلار تویوقدورلار، به سن نییه خوروز؟
قارغا قاریلداییر، اوچور گئدیر.
گنج خوروز نئچه گون ایدی تحقیر ائدیجی بو دوروما، قارشی دورماق فیکرینده ایدی.
اؤز- اؤزونه دئدی: اؤلمک اؤلمکدیر، خیریلداماق نه دیر.
نه اولاجاق قوی اولسون. اؤلرسم‌ده گرک بو فیروْوُنون (فرعون- ون) بورونون اوْوام.
گنج خوروز تویوقلارا دئدی: گلین بیزده یئیک. آنقوت گنج خوروزا گؤزلرین آغاردیب ائنلی دیمدیگینی گؤستردی. گنج خوروز آنقوتون اوستونه یوگورور، قالخیب قانادلارین چالیر، جوت آیاقلاری ایله آنقوتون دؤشونه گوپسه‌ییب، کلله‌سینه بیر دیمدیک چالیر. آنقوت اویوب ییخیلیر. تویوقلار ایره‌لی گئدیب یئمگه باشلاییرلار.
هاندان- گئژدن آنقوت اؤزونه گلیر، او گون کاسایا یاخین دوشمه ییر.
داها آنقوتون بورونو اوْوولموش و پاسی آچیلمیش دیر. ائرته‌سی گوندن تویوقلار کاسادان غذا یئمگه باشلایار، اودا اونلارا قوشولوب یئیردی.

زپ گیر (ضرب گیر)

سئرچه‌لر همه‌شه‌کی هامی‌لیقجا شن ماهنیلارینی اوخویوردولار. بیر قیرغی آغاجا قونور. آیری دیمدیکلی‌نین عزراییل هئیبتینی گؤردوکده، جانلارینا تیترتمه دوشور بیر لحظه سوکوت‌دان سونرا، سئرچه‌لر هاوانی دَییشیر،جان هؤولو وحشت رقصی ائدیر، قورخو ماهنیسی اوخوماغا باشلادیلار. سئرچه‌لر یاخشی بیلیردیلر آغاجدان آیریلیب اوچوب گئتمک‌لری ایله قیرغی‌نین دالدان شیغاییب وورماغی بیر اولاجاقدیر.

بؤیوک گیله‌نار آغاجی‌نین بوداقلاریندان ساللانان نازیک شویلر، نئچه قات چپَر کیمی سئرچه‌لری قیرغی‌دان قورویوردولار. قیرغی اوچوب سئرچه لره یاخین بیر بوداغا قوناندا، اونلار آغاجین بو بیریسی طرفی‌نین بوداقلارینا اوچوب قونوردولار. بالاجا سئرچه‌لره شویلرین آراسیندان اوچماغا نه وار؟

قیرغی، سئرچه‌لرین جانینا تیترتمه سالان یئکه قانادلاری ایله آغاجی چئوره‌له‌دی. سئرچه‌لره چاخناشما دوشدو. بیر سئرچه اؤزون ایتیریر، اوچوب آغاجدان آیریلدیقدا، قیرغی‌نین دیمدیگینه توش گلیب دوشوب یئره سریلدی. قیرغی سئرچه‌نین یانیندا یئره قونور، اوستونه چیخیب قییناقلارین ایلیشدیردی. دیققت‌له چئوره‌نی سوزدو. پئنجره‌نین شیشه‌سیندن اوطاقدا بیر آدامین قره‌لتی‌سین سئچدی، اوْوونو اورادا یئمکدن واز کیچیر، قانادلارین آچیب گؤیه قووزاندی.

ایکی گونه کیمی بو آغاجا سئرچه گلیب قونمادی، قیش اولدوغونا ائو ییه‌سی‌نین سپدیگی دنلرده ائله هایلا قالدی. ایکی- اوچ گوندن سونرا یئنه سئرچه‌لر گلیر آغاجا قونور و اوخویوردولار.

بیر گون سئرچه‌لر یئره ائنیر، حیط ده دنله‌ییر، اوچوب آغاجا قونوردولار. شوْوقریب قیرغی هایاندان گؤز قویموشدورسا، سئرچه‌لرین اوچوش حالیندا توپلوسونا شیغاییر، بیرینی ووروب سالدی. سئرچه‌نین اوستونه قونور، قییناقلارین ایلیشدیریر، ائوی خلوت گؤردوکده اورادا یئمک قرارینا گلدی. دیمدیگی ایله سئرچه‌نین دؤشونون بیر یئری‌نین توکونو یولوب سوْوورور، اورادان دیدیب یئمگه باشلادی.

دیوارا قونموش بیر قجله، ماراق و حسرتله قیرغی‌نین ترپنیش‌لرینی ایزله ییردی. قیرغی دویوب اوچوب گئدن کیمی حیطه قونور و قیرغی‌نین آرتیغینی یئییر.

سئرچه‌نین تزه، قانلی اتی‌نین دادی قجله‌نین داماغینا چیخدی. گونده گلر دیوارین اوستونده اوتورار سئرچه‌لره باخار و قیرغی‌نین یولون گؤزله یردی.

ایکی گون سونرا قیرغی یئنه گلدی. نه قده‌ر آغاجین چئوره سینده اوچدو، سئرچه لر یئرلرینی دییشیب آغاجدان آیریلمادیلار. بونو گؤرن قجله داریخیر، گلیر آغاجا قونور، دوز سئرچه‌لرین اوستونه یوگوردو. زاوال‌لی سئرچه‌لرین نئچه‌سی اؤزون ایتیریر، اوچوب آغاجدان آیریلدیلار. دئ بایاق قیرغی شیغاییر، سئرچه‌لرین بیرینی ووروب سالدی.

قیرغی سئرچه نی قیبناغینا آلیب قووزاندیقدا، قجله‌ده اونون آردینجا گئتدی. خلوت بیر یئرده قیرغی سئرچه نی یئییب دویاندان سونرا قجله اونون آرتیغینی یئدی.

او گوندن قجله قیرغی نین «زپ گیری» اولدو. گونده قیرغی‌نین دالینجا گئدر، ایش برکه دایاناندا سئرچه‌لری اوچوردار، قیرغی ووروب یئیندن سونرا اونون آرتیغینی یئییردی.

بیر گون نه‌دن‌سه قیرغی سئرچه اوْولایانمادی. قجله‌نین زپ گیرلیگیندن‌ده ایش چیخمادی. قیرغی بتر آجیمشدیر. او گونلر یادینا دوشدو کی آغاجا قونموش سئرچه لرین توپلوسونا هوجوم ائدنده، بیر- ایکیسی اونون عزارییل هئیبتیندن ائله قورخوب کیرییب یئرلرینده قورویوب قالاردیلار کی راحاتلیق‌لا بیرینی قیبناقلارینا آلیب اوولایاردی. یا گئدر سئرچه‌لرین همه‌شه‌کی- ییغیناجاغی اولان آغاجا قونار گؤزله‌یر، سئرچه‌لرین توپلوسو هوجوم‌لا گلیب قونانداء اوستونه گلن سئرچه‌نی ائله اوتوردوغو یئرینده ووراردی.

آجیخمیش قیرغی قورخولو گؤزلرین قجله‌یه دیکدی. قجله قیرغی‌نین چیپلاق عزارییل‌جا باخیشیندان توکلری بیز دوروب جانی تیتره‌دی. ظرافات دئییل جان قورخوسودور. ایسته‌دی اکیلسین. آغاجدان اوچجاغین، قیرغی دئ بایاق شیغاییر قجله‌یه بیر دیمدیک ایلیشدیریب یئره سالدی. قیرغی ائنیر، قجله‌نی قیبناقلارینا آلیب قووزاندی.

قجله قیرغی‌نین قییناقلاریندا برک چابالاییردی. قیرغی غضب‌لَنیر، دیمدیگی ایله قجله نین بویونون گؤیده اوزور.

اینجه نوکته لر

آدام هئچ اولمازسا بیر یئرده دوز دانیشار. اودا موعالیجه اوچون دوکتورا گئدنده دیر. آدام حتی آتا- آناسینا دئیه بیلمه دیگی سؤزلری دوکتورا دئمکدن چکینمز.

سئرچه لر بالالارینی اوچورداندا، بعضاً گؤررسن بالالارین بیری گؤیه قالخانمیر. یالنیز اوفوقی سوّییه ده اوچا بیلیر، اونودا بیر آز اوچور و یورولور دوشور. بئلنچی بالالار معمولاً اوشاقلارین الینه کئچرلر.

بیز اینسانلار، مال- داوار ایله باجی- قارداشیق. آنجاق سود باجی- قارداشی. مگر بیز بونلارین امدیگی آنانین سودوندن یئمیریک.

بئش یاشیندا بیر اوشاق، اونونلا یاشید اولان یولدان کئچن بیر اوشاغی نئچه کره « سفئه » دئیه اوجادان هایلادی. یولدان کئچن اوشاق دؤنوب عاغیل لی سفئه — ـه باخان کیمی اونا باخدی.

ایگیرمی نومره سی

شاگیرد اینشا یازمامیشدیر. موعلّیم شاگیردی تخته قاباغینا چاغیریب دئدی: گل اینشانی اوخو! شاگیرد دئینمه دی یازمامیشام. مشق دفترینی گؤتورور قاباغا گئدیر، یالاندان مشق دفترینه باخدیقدا، اینشانین مؤوضوسو اوزره اؤزوندن بیر سیرا سؤزلر بیر- بیری نین آردینجا قوشور دئییر. اوخویوب قورتولدوقدان سونرا موعلّیم دئییر: دفترینی گتیر گؤروم. شاگیردین اورگی قیرت گئدیر، آیاقلاری گلر- گلمز مجبوری حالدا مشق دفترینی آپاریر موعلّمین ایستولو اوستونه قویور، تشویشلی حالدا هیرسلی موعلّیمین سیلله سینی گؤزله ییر. موعلّیم اینشانین آلتینا نومره قویماق اوچون خودکارینی صینیف (کیلاس) دفتری نین اوستوندن گؤتورور، گؤرور بلی دا، شاگیردین اینشا دفتری یئرینه مشق دفتری دیر.

موعلّیم اوزون شاگیرده توتوب دئدی: سن مؤوضو باره ده حوضور حالدا دؤشوندن بو گؤزل لیگه اینشا اوخودون، نومره ن ایگیرمی دیر. گئت یئرینده اوتور، آمما بوندان بئله اینشا یازماغی اونوتما. یازارسان، بوندان دا یاخشی اولار.

بیر موعلّیمین نومره خاطیره لریندن

۱۳۴۰ اون ایل لیگی و اونداان قاباقجادان دا گئرمی بخشی نین (گئرمی ایندی شهرستان اولموش و موغانین مرکزی دیر) اورتا مکتبینده دوققوزونجو صینیف دان (کیلاسدان) یوخاری درس یوخ ایدی. من همین ایل لرین سیراسیندا نئچه ایل کند موعلّیمی اولدوقدان سونرا، ریاضی دیپلومو مدرکی ایله بورانین ریاضیات، فیزیک و شیمی درسلری نین هامی سین یئتیرردیم. هفته بویونجا سحر- آخشام بیر ساعات دا بوش واختیم اولمادان دؤیجله مه درس دئیردیم، بیر قیران دا ایضافه کار وئرمزدیرلر. اصلینه باخسان ایضافه کار دئییمی ایله هئچ تانیش دئییلدیم. نظرعلی بولاغی کندینده او زامانکی آلتی صینیف لی ایبتیدایی مَکتبه، بیرینجی ایلا آلتینجی صینیفا کیمی تک جانیما درس دئیردیم، اوندادا ایضافه کار سؤزو یوخ ایدی.

اورتا مکتبین صینیف لاریندا او قده ر شاگیرد وارایدی کی تختلر، لؤوحه یه (تخته سیاه) یاپیشمیشدیر لار. آنجاق اورتا مکتب ده درس وئرمک شؤوقو بو چتین لیکلرین هامی سین اؤرتموشدور.

بونلاری یازماقلا او زامانین دورمونو آیدینلاتماق ایسته دیم.

مطلب دن اوزاق دوشدوم. بیر شاگیردی تانییاردیم، مدرسه داغیلاندان سونرا گئدر بازاردا آرالیق ایشلرینه گیریشردی. بو شاگیرد ریاضیات دا تجدید اولدو. تجدید ایمتحانیندادا نومره گتیرنمه دی. گلدی منه دئدی: دده م یوخدور، بیر قوجا آنام وار. چتین کئچینیریک. منه نومره وئر، ایسته ییرم ایمتحاندان چیخام گئدم قورو‌بان (گروهبان) اولام. آنلاشیلان او زامان دوققوزونجو صینیف مدرکی اولان گنجلری قورو‌بان یازیردیرلار. نومره وئردیم قبول اولدو.

بیر شاگیرد آتاسی ایله منی گؤردولر. خوی- ون چئوره سیندن ایدیلر. آتاسی اتک- اتک گؤز یاشلاری تؤکدو. منیم اوغلوم سنین درسینده تجدید ایمتحانیندا نومره گتیرمه ییب. گرک منیم اوغلوما نومره وئره سن یوخسا مدرسه دن ائشیگه اؤتوره جکلر. اوغلو ایضاح ائتدی کی کئچن ایل بو درسی تک- ماده ائیله ییب چیخمیشام.

سؤزون دوزودا، بیر کیشی‌نین گؤز یاشلارینا دؤزه بیلمه‌دیم. نومره وئره جگیمه سؤز وئردیم. نومره سی - ۴- ایدی. گؤزومو یومدوم نومره وئردیم.

گئرمی بخشینده ایداره میزین قوللوقچوسو، قارداشی اوغلونو منه تاپشیردی، دئدی بونا نومره وئره‌سن. ورقه‌ده نومره سی چوخ آشاغا اولدوغونا. ایرفاق یئری یوخ ایدی. نومره وئرمه‌دیم مردود اولدو.

بیر سوره سونرا بیر گون ایداره‌یه گئتمیشدیم. ایداره رییسی منه دئدی: «ایداره و مدرسه قوللوقچولاری‌نین بیزدن اوماجاقلاری واردیر. گرک اونون قارداشی اوغلونا نومره وئرردین». آنجاق من بو فیکیر ایله راضیلاشا بیلمیرم. سیز نئجه؟ قارداش، عمی، دایی، دوست، تانیش و... بونلارین‌دا اوماجاقلاری واردیر. پارتیسی اولمایان شاگیردلر باشلارینا نه داش سالمالی دیرلار.

هئچ یادیمدان چیخماز، موعلّیم گونو (۱۲ اردیبهشت) بیر شاگیرد صینیف دا (کیلاس دا) منه برک توخونموشدور. بو شاگیرد درس ایلی‌نین آخیری خورداد ایمتحانلاریندا منیم درسیمده قبول نومره آلدیقدا، ائله بیلمیشدیر من او تحقیرین آجیغینا اونون نومره سیندن کسمیشم. ایداره‌یه شیکایت یازمیش و ورقه سی‌نین باشقا موعلّیمن الی ایله تصحیح اولونماسینی ایسته‌میشدیر. بیر اوست لیسانس (فوق لیسانس) ریاضیات موعلّیمی وارایدی. ورقه‌نی یئنی‌دن تصحیح ائتمک اوچون اونا وئرمیشدیرلر. یالنیز ۲۵٪ (بیر نومره نین دؤرددن بیری) فرق ائیله میشدیر.

بو جریانی نئچه ایل‌لر سونرا او زامانکی اورتا تحصیلات مسؤولو منه سؤیله دی.

قاباقلاییب کئچن سوروجو

علی تاجیر آدیندا بیر سوروجو وارایدی. قدیم ماکی یولوندا قاپدی - قاچدی (کیچیک مینی‌بوس) ایشلدردی (تخمیناً ۱۳۴۵ جی ایل‌لرده). او زامان ماشینلارین دورومو ایندیکی کیمی مورتّب و میزان دئییلدیر. علی‌نین ماشینی‌نین تورموزو بوش‌ایدی. ائنیش‌لرده، اوزاقدان گؤرردی قاباقدا آدام مینه‌جک، باشلایاردی ماشینی

ییغیشدیرماغا. یاخینلاشاندا، شوفور شایید ها بورادا، ها اورادا تکرلرین قاباغینا کؤتوک آتار نهایت ماشین دایاناردی. آنجاق علی آرام و ائحتییاط لا سورردی و هامی تانیباردیلار.

بیر گون بیر آدام علی دن سوروشدو: اولوبدور سن بیر ماشینی کئچه سن؟ علی دئدی: بلی. بئش- آلتی سین آدی یلا دئیه بیلرم. اؤنجه اونلار منی آشیری سورعتله قاباقلاییب کئچیب لر، گئدیب او یاندا گؤرموشم دره یه آشیب لار. و من اونلاری کئچمیشم.

مؤمون آدامدی

قدیم زامان آدام ائشیدرسه ایدی فیلانکس مؤمون (مؤمن) آدامدی، آدامین ذئهنینه بیر دوزگون، هئچ کیمه اذیّتی یئتمه ین، مئهربان و ایمانلی آللاه آدامی گلردی. هئچ یادیمدان چیخماز. اوشاقلیق زامانی بیزدن بیر قاپی آشاغا قونشوموزدا جومه آخشامی لاری گئجه سی مجید توتاردیلار و دسته اولاردی. بیر سیرا قاپی- قونشو آدامی و میر صادیق دسته سی نین آز سایی دسته اوشاغی و بیر نوحه خوان گلردیرلر. بیر گئجه دسته داغیلیب هامی ائولرینه قاییتدیقدان سونرا، یادیمدا دئییل نمنه ایدی، الیمده آپاردیغیم بیر شئی او ائوده قالدی.

ائو ییه سی نین مؤمون اولدوغو او قده ر من ده اونا قارشی آرخایینلیق دویغوسو یاراتمیشدیر کی اصلاً نیگران اولمادیم. یقینیم وارایدی او شئی باتمایاجاق صاباح گئدیب آلاجاغام. ائله جه ده اولدو.

اولا بیلر، منیم درکیمی اولوشدوران قوشول لارین (شرایطین) دییشیلدیگی ده منیم حؤکم چیخارماغیمدا (قضاوت) ائتکیسی اولسون. بیر اؤرنک (نومونه) وئریم: اوشاقلیغیمدا آنام ایله یوخاری شووه نه نین حامامینا گئدردیم. حامامین گونبزلری نه قده ر منه اوجا و عظمت لی گلردیلر!

یئکه لندن سونرا، گنج یاشلاریمدا هوس ائیله دیم بیرده بو حاماما گئدم. او حامامی ییخمیش و یئرینده یئنی سبک ده حامام سالمیشدیلار. آشاغا شووه نه نین قدیم حامامی صلابت لی کونبزلری ایله هله ده قالیردی[1] آشاغا شووه نه نین حامامینا یویونماغا گئتدیم. او مؤحتشم کونبزلر نه قده ر آلچاق گلدیلر نظریمه! دئمک اوشاقلیقدا بویوم کیچیک اولدوغونا آلچاقدان باخدیغیما گؤره نظریمه اوجا گلیرمیشلر.

اینقیلاب چاغلاریندان بیر خاطیره

اینقلاب گونلرینده پولیس لرین روحیّه سی برک ضعیف لمیشدیر. بیر گون پولیس ایداره سی نین دالی چادیرلی نفر داشییان کامیونو، آشاغی ماکی خیابانی، او زامانکی فرماندارلیق ایداره سی نین یانیندا دایانمیشدیر. اون- اون بئش الی باتوملو پولیس کامیونون ایکی اوزون مووازی سکی لرینده قاباق قانشار ایلشمیش دیرلر. پولیس لر ائله داورانیر دیرلارکی آیدینجا گؤسترمک ایسته ییردیرلر باخ بیز دئییلیک. باتوملاردا اونلارین ال لرینه یاپیشمادان هورکک گؤرسه نیردیلر. اونلارین ایچینده یالنیز بیر پولیس گؤردوم اؤزونو پوزمامیشدیر. دئمک اینقیلابین هئیبت و عظمتی اونلاری توتموشدور.

اینقیلابین آخیرلاریندا پاسبانلار خیابانلاردان چکیله رک نظمیّه ده توپلاشیردیلار. گئجه لر، هر کوچه نین و دالانین اهلی، اؤزلری سیراسی یلا هر گئجه نئچه نفر آییق قالیر و کوچه ده گؤزتچی دوروردولار.

اینقلاب غالیب اولدوقدا، نظمیّه اینقیلابچیلارین الینه کئچدی و پولیس لرین بو ایداره دن ال لری اوزولدو. چوخو موعلّیم لر اولاراق سیویل (شخصی، غیر نظامی) جماعت نظمییه نین چئشیدلی وظیفه لرینده خیدمت ائدیردیلر. قوجامان دین تعلیماتی موعلّیمی رحمتلیک «صمدزاده»، بونلارا باشچیلیق ائدیردی. دوستاقین (جیس خانا)

---

[1] - یاخین ایل لرده، بو حامام ییخیلمیش و یئرله بیر اولموشدور.

قاپی سیندا کئشیک چکمگیم من اوچون بیر خاطیره دیر. او زامان دوستاق نظمیه نین ایچینده ایدی.
بیر سوره (مودّت) سونرا من یئددی- سککیز پولیسی تبریز خیيابانیندا گؤردوم، «ما همه سرباز توایم خمینی» (بیز هامی میز عسکرین ایک خمینی) شیعاری وئره- وئره مرکز چارراهینا ساری گئتدیلر. بونلارین ایچینده بیر گؤوده لی اوجا بوی پولیس وارایدی، لؤهله یه- لؤهله یه گئدیر و هئچ دینمیردی. (بو پولیس یاخین ایل لرده دونیاسین دیشمیش دیر).
او گوندن، پولیس لر وظیفه لرینه قاییتدیلار. هر گون سحر چاغیلاری رحمتلیک وفایی (خوی- دا اینقیلابی باشلایان شخص) نظمیه نین حیطینده سیرا دوزولموش پولیس لری انگی نین آلتینا سالار، اوکی وار بیله لرینی اوْکه لَیردی.

پهلوی زامانی عسکر موعلّیم لر (سپاهی دانش)

ایکینجی پهلوی زامانی، تخميناً ۱۳۴۱ جی ایل جوارینده، بیلیم اوردوسو عسکری (سپاهی دانش) آدیندا موعلّیم لر آذربایجان کندلرینه گؤندریلدی. بونلار، خیدمتلرینی (عسکر لیک وظیفه لرینی) موعلّیم چیلیک له سووور و اؤزل نیظامی اونیفورم گئییردیلر.
بو عسکر موعلّیم لرین بیر بؤلومو جیلیس فارس ایدیلار. بیر کلمه ده اولسون بئله، تورکجه بیلمیردیرلر. او زامان من موغان دااایدیم. بونلاری موغانین لاپ دیب- بوجاق کندلرینه ده وئرمیشدیرلر. کندلرین جماعتی گلیر معاریف ایداره سینه شیکایت ائدیر، «نه اوشاقلاریمیز بونلارین دیلین قانیر نه اؤزوموز، بیزه تورک موعلّیم وئرین» دئییردیرلر. سؤزه باخان کیم ایدی! اصلاً نه ائیله یه بیلردیرلر. هدفلی اولاراق بو پیلان (طرح) یوخاریدا حاضیرلانمیش و یوخاری مقاملارین فرمانی ایله ایجرایا قویولموشدور.
ایسته ییردیرلر شاگیردلر و جماعت بونلارلا فارسجا دانیشماغا مجبور قالسین و فارس دیلی جماعتین ذئهنی و روجوندا، منیم سنمگه دوغرو عادی لشسین.

بو عسکر موعلّیم‌لرین بیری خوی کندلری‌نین بیرینده ائولنمیش و خوی- دا قالمیشدیر. قیرخ بئش ایلدیر خوی – دادیر، تورکجه باشارا- باشارا هله‌ده هر یئرده فارسجا دانیشیر.

نئچه باشقا فارس امَکلی‌ده تانییرام‌کی اینقیلابدان چوخ قاباقدان خوی‌دادیرلار، هله‌ده فارسجا دانیشیرلار.

تورک لر

پهلوی دؤنمینده تورکلری ازیب تحقیر ائتمک ایچین بیر شفاهی قانون اوزره هر فورصت و هر واسیطه دن موذی‌جه سینه یارارلانارديرلار.

بیر گون رادیونون باشا- باش یایین‌لاری نین بیر وئرلیشینده، تئهران شهه‌رینده رادیو راپورتچوسو (گزارشگر) ظاهیراً ایکی نفر ساواشانین بیرینی دانیشدیریب سوروشور: اونو نییه ووردون؟ او آدام جواب وئردی: منه تورکه خر (ائششک تورک) دئدی، من ده ووردوم. راپورتچو دئدی: سن‌ده دئیردین: فارسه خر (ائششک فارس) دا نییه وورورودون. جواب وئردی: آخی فارس ائششک اولماز. بو سؤزون معناسی آیدین دیر. یعنی ائششک‌لیک تورکلرین اؤزل‌لیک (خوصوصیت) لریندن‌دیر، فارسلار ائششک اولمازلار.

آنا دیل

۱۳۷۹- جو ایلینده، «صفی الدین اورموی» آدیندا آذربایجان موسیقی قروپو، اورمیه‌دن گلمیش خوی- ون اینقیلاب سینماسی‌نین سالونوندا کونسئرت وئریردی. چالقیچیلار آنسامبلی بیر- بیری‌نین آردینجا آذربایجان خالق ماهنیلارینی سسلندیریر و آرا- سیرا بیر نفر ایفاچی میکروفون آرخاسینا کئچیر، تورکجه شئعیرلر، خاطیریمه گلن، ائله بیر تورکجه ادبی قطعه‌لرده اوخویوردو.

دینله‌ییجی‌لرین گورولتولو آلقیشلاری سالونو تیتره‌دیردی. سالون انگینه کیمی دولموشدور. بعضی‌لری پول وئریب بیلیت آلیب گلمیش، بیر سیرا عاییله‌لر یا شخص‌لر ایسه دعوت اوزره گلمیشدیرلر. حتی سالونون چئوره دیوارلاری‌نین دیبینده ده جماعت آیاق اوسته دوزولوب دورموشدورلار.

منیم آرخامداکی سیرادا، قوجاغیندا اوغلان اوشاغی اولان بیر قادین، عاییله سی ایله اوتورموشدولار.

میکروفون آرخاسینداکی ایفاچی، آنا حاققیندا بیر دویغولو شئعیر، ائتگی‌لندیریجی یوکسک قابلیت‌له گؤزلجه‌سینه اوخودو. شئعیرین هر میصراسیندا آنا سؤزجوگو وارایدی. قادینین قوجاغینداکی اوشاق آناسیندان سوروشدو: آنا او سنی دئییر؟

اوشاق ساده‌لیگی‌ایله دئییلن بو سؤز، منی دویغولاندیردی. دؤنوب باخدیم. آنا اوشاغینا جواب وئرمه دیرسه، بالاسینی باغرینا باسدی.

دئییرم: تانریم، بیزیم دوغما خالق موسیقیمیزی، آنا دیلمیزی، بالاجا اوشاقلاریمیزدا نه گؤزل دویور، نه گؤزل قانیرلار. بو قروپون باشچیسی «اکبر بزرگ امین» ایدی و حؤرمتلی یازار «پرویز یکانی زارع» ین تشبّوثو ایله خویا گلمیشدیرلر.

خاطیردن سیلینمه‌ین گؤزل بیر اولای اولاراق، قاباقداکی سیرالاردان بیر بالاجا اوغلان اوشاغی چیخیب گل- گئت یولو اولان آراداکی بوش یئرده گؤزل بیر رقص ائیله ییب هامی نین ماراغینی قازاندی. میکروفون آرخاسینداکی ایفاچی، محبت‌لی آتاجاسینا لحن ایله دؤنه- دؤنه اونو آلقیشلادی.

کافر بامادور

بیر قوجا کیشی، محله یولوندا (ایندیکی کوچری خیابانی) بارماغین خیابانین قوزئی طرفینه توتوب دئییردی: بو دکان- بازاری و دام- داشی گؤرورموسونوز، بونلار یوخ ایدی. من بورادا الچه بادیمجان اکردیم. ایندی بامادور دئییرلر. اوندا بامادور تزه چیخمیشدیر. دئییردیلر: بامادور یئمه‌یین توخومون کافر وئریب دیر. اوروج- نامازینیز دوز اولماز.

قوجا کیشی سؤزونون دوامیندا دئییردی: ایندی خانیم ارینه دئییر: آماندی‌ها، یئمزسک (بامادور) گئجه یوخوموز گلمز.

قزئت آلان

نئچه نفر، قزئت‌چی پوتقاسی‌نین چئوره‌سینده دایانمیش، دسته- دسته یان- یانا دوزولموش قزئت‌لرین صحیفه‌لرینه باخیردیریلار. بعضی‌لری ماراغینی چکن بیر مطلبی گؤردوکده پول وئریر قزئتی آلیر، بیر سیراسی‌دا همه‌شه آلدیغی بلیرلی قزئتی گؤتورور، پولون وئریر یا آبونه اولارق آپاریردی. بیر نفر، اوستدن ساللانان بیر درگی‌یه باخیر، دئ ها دئ چاققا- چاق توخوم چیرتلاییر و او بیریسی‌لرین راحاتسیزلیغینا سبب اولموش، آنجاق بیر سؤز دئمیردیلر. نه دئیردیرلر، دئیردیرلر توخوم چیرتلاما!، دئیردی سیزه نه.
بیر نفر بیر قزئتی گؤتورور، آچیر ورقلرین اویان- بویان ائدیب باش صحیفه‌ده‌کی مطلبین آردینی تاپیر اوخویور، قزئتین او بیریسی صحیفه‌لرینه‌ده گؤز گزدیریر، بوکور یئرینه قویور. پوتقاچی نین دیشی باغیرساقین کسیردی.
بیر نفر گلدی پوتقاچی‌دان سوروشدو: ایستیخدام بیلدیریسی (آگهی) هانسی قزئت ده دیر؟ پوتقاچی بیر قزئتین آدینی دئدی. او آدام سوروشدو: وئررمی‌سن اونو اوخویام؟ پوتقاچی آجیغیندان جواب وئرمه‌دی. اوراداکی اورتا یاشلی بیر کیشی دئدی: او قزئت‌دن بیردنه آل، آپار اوخو. پوتقاچی سیزین قوللوغونوزدا اولاجاق، اؤزوده آناسین امه جک؟
بیر نفر گلیر هر قزئت‌دن بیرینی گؤتورور آغیر- یونگول ائدیر یئرینه قویوردو. بو گولونج ایشینه گؤره اوزونده مولاییم بیر گولوش وارایدی. اوراداکیلارین بیری، بیغی نین آلتینداکی معنالی گولوش‌له دئدی: من بیلیرم نه آختاریرسان. گئت او بیریسی پوتقادا فیلان قزئتی آل. کؤکدو سنین ایشینه گلر. او آدام ساغ اولاسان، وار اولاسان دئییب او بیریسی پوتقایا ساری یولا دوشدو.

ائوه قوناق گلنده

خمیرین سونوایدی. شاطیر تزه گلن موشتری لره «دورمایین یئتیشمه یه‌جک» دئیه اونلاری قایتاریردی. الینده سوفره‌سی اولان یئنیجه یئتیشمیش بیر کیشی؛ یأس حالتی و چؤرک آلا بیلمه یه‌جک ایضطیرابی ایچینده، تمنالی بیر لحن ایله اوزون شاطیرا توتوب دئدی: آدامین ائوینه قوناق گلنده نئیله‌یر؟ شاطیر، کیشی‌نین تشویشی و مرحمت اومدوغو حالینی دویوب دئدی: گلر چؤرکچی خانایا. کیشی اومدوغو جوابی ائشیتدیکده دینجه لیر و سئوینیر.

کونده سالان اویاندان دئدی: یالان دئییر شاطیرین سؤزونه باخما. آدامین ائوینه قوناق گلنده، قاش– قاباق سالللایار، قوناق چیخار گئدر.

شاطیر دئدی: یاخشی سن بیزه قوناق گلنده، سن دئین کیمی ائدرم.

قره باسما

یولو آغیزینا آلمیش آشیری سورعتله ماشین سوروردو. لاپدان یادینا دوشدو ماشین سورمگی باشارمیر. اورگی قیریلدی ایچینه دوشدو. دئهشتلی بیر قورخو و فیرتینالی بیر ایضطیراب روحونو ساردی. ماشین اویان– بویانا بورولوردو. ماشین یولدان چیخیر، اوچورومدان توللانیر و درین بیر دره نین ترکینه یووارلانیر.

سانکی داغلار آغیرلیغا توپراقلارین آلتیندان قووزانیردی، یوخودان آییلدی.

قاتیل

آدام اؤلدورموشدور. بوتون پولیس تشکیلاتی هر یئرده بیله‌سین آختاریردی. سیغیناجاقسیز، اومودسوز، اوفوقلاری قارا، یئرین اوستونده آغیرلیغین ایتیرمیشدیر. یوخودان آییلیر، قاتیل اولمادیغینی دویاراق جانینی بوروین کؤتو دویغولار ارییب تؤکولور و یئرین اوستونده آغیرلیغین تاپیر.

یئنی فند

نورولّاخان کوچه‌سی‌نین خییابانا ساری باشینا آز قالیردی چاتسین. قاباقدان بیر کیشی گلیر سلام وئریر، اونونلا گؤروشمگه الین اوزالتدی. فیکرینه گلدی گؤره سن هانسی چوخدان گؤرمه‌دیگی تانیش یا یئنی قوهوم- قونشودور. ذئهنینده بؤیوک سورغو علامتی اولاراق گؤزله ییردی ایندی اؤزونو تانیتدیراجاق. کیشی اییلدی اونون الیندن اؤپدو. قاباقکی خییال‌لاری پوزلور، خجالت دویغوسو و قارما- قاریشیق موبهم خییال‌لار بیله سین بورودو. یئنه بؤیوک سورغو علامتی ذئهنینده جانلاندی. کیشی الین آچیر قاباغینا و دئییر: آللاه جیبینی بوش قویماسین.

سونرالار بو دیلنچی‌نین نئچه نفر باشقاسی‌نین‌دا باشینا بو اویونو گتیردیگینی گؤردو. بعضی‌لری آجیقلی حالدا یولون ایری کئچیر، بیر سیراسی‌دا الین جیبینه آتیر و اونون اوْووجونا پول چیخاردیب قویوردولار.

بو دیلنچی یئنه بیر کره اونو گیرله‌دی، آنجاق قویروق اله وئرمه دن تئز یولونو اییب کئچدی.

حئیوانلارلا ایلگیلی ایکی خاطیره

۱- نئچه باش مال- قارا اوتلاییردیلار. دلی- دولو ساز بیر اسرک دانا (گنج اؤکوز)، یازین یاشیل تر اوتلاریندان یئمیش، کئفی دورموش، گوجو هر یئریندن داشیر تؤکولوردو. یئرده- گؤیده دورموردو. مال اوتارانین الینده‌کی دیه نگین قورخوسوندان دجل لیک ائدنمیردی. گئدیر کلله‌سین بیر گنج کلین کلله‌سینه قویور و باسیر. کل دیره نیر بیر دقیقه‌یه دک کلله- کلله یه هئچ بیری زور گلنمه دی.

آغیریندا دئییرسن کل. نهایت کل یئریندن ترپنمه‌دی دانانین‌دا نه بویونو، نه قیچلاری، هئچ یئری‌نین دورومو پوزولمادان داش هئیکل کیمی ساکین قالدی. آنجاق زمی‌نین گؤی اوتلاری اوستونده دانانین دؤرد قیچی ثابیت حالدا زوییوب دانا دالی زویدو و مال لار آیریلدیلار.

۲- بیر گنج اوغلان نئچه باش اینگی و ایکی ائششگی قاباغینا قاتیب کنده گتیریردی، یولون قیراغینداکی دیوارسیز بیر باغین یانیندان کئچنده، دلی- دولو گنج ائششک، باغدا آرابایا باغلانمیش بیر ائششگین اوستونه یوگورور، شاها قالخیر (دال آیاقلاری اوسته قووزانیر). آرابایا باغلانمیش ائششک ده آرابا قول لارینی اؤزوایله قووزایاراق اونا قارشی شاها قالخیر و بوغوشماق ایسته ییرلر.
بونو گؤرن مال اوتاران گنج اوغلان، الی دیه‌نک لی ائششگین اوستونه یومولور. ائششک در حال چکیلیر و یولا دوزه‌لیر. آنجاق گنج اوغلان، گنج ائششگین گؤتو و قابیرقالاری اوزوناسی ائله بیر دیه‌نک گوپسه‌ییرکی آداما دیرَسه ایدی دونیاسین دییشردی. آمما ائششک ایح 1h دا دئمه دی. یولوندان‌دا قالمادی، آنجاق یادیندا قالدی کی بیرده بئلنچی دجل لیکلردن ائیله مه سین.

موعلّیم لیک

کئچن رژیم زامانی، افسرلیک جماعتین ایچینده ائعتیبارلی، ماراق دوغوران آدی بؤیوک دؤولت شوغلوایدی. افسرلر ایندی‌کیندن زوْوقونلوایدیلار. جماعت افسردن چکینردیلر. میه دئمک اولاردی گؤزون اوسته قاشین وار. قیزلارین‌دا دوکتور، موهندیس یا افسره گئتمک آرزیلاری وارایدی. پولیس افسری اوردو (آرتش) افسریندن داها آرتیق شأن و دیَر قازانمیشدیر.
البته هامی بئله فیکیرلشمیردی. بیر سیرا آدملار، افسری چول- پالازی چیگینینده، بوگون بورادا صاباح اورادا اولان آوارا آدام کیمی دوشونور و اونا قیز وئرمزدیرلر.
دؤولت، افسرلری قشنگ تومارلایاردی. او زامان اون ایکی صینیف (کیلاس) سوادی اولانلار، افسرلیک درجه سی ایله عسکرلیک وظیفه لرینی سوواردیلار.
یادیمدادیر آلتمیش نئچه ایل اؤنجه، (۱۳۲۶ جواری) دالانیمیزدا بیر گنج وظیفه افسر وارایدی. هر گون سحر چاغیلاری سربازخانادان بیر آتلی عسکر، بیر یهه‌رلی آتی یئدگینده چکر، افسرین قاپی سینا گتیرر و افسر آتی مینر و گئدردیلر.

سرباز خانادان هر افسرین ائوی‌نین قوللوغونو توتماغا، قوماشدا (گماشته) آدیندا بیر عسکر وئرردیلر. البته هر عسکر قوماشدا اولماغا کؤنول وئرمزدیر.
افسر خانیملاری معمولی ائو قادینلارینا گؤره آزاد گزر و قاچدی- قوودولاری یوخ ایدی. افسر عاییله‌سی تجدّد دئیه اوروپالی طرزده یاشاماغا جان آتاردی. مثلاً اوشاقلاری تونوکه‌یه اوخشایان قیچلاری قیسا شالوار گئیردیلر. سونرالار پولیس افسرلری‌نین ایختییاریندا موجهّز (مجهّز) موتورسیکلئت داها سونرالار شوفئرلی مینیک ماشینی قویدولار. افسرلر بونلاری مینر و خیاباندا پوز وئرردیلر. اینقیلابین غالبیت قازانان ایلک گونلرینده، گنج‌لر بو ماشینلاری مینیر، خیابانلاردا اویان- بویانا قوْوور، ماتاه‌لارین سوْوور کئف ائدیر بلکه ده عوقده‌لرین بوشالدیردیلار.
هر یئردن الی اوزولن گئدر قوروبـان (گروهبان) یازیلاردی. عادتاً قوروبـانلار چوغونلوقدا چاخیر ایچن و عیّاش اولار و اخلاق نورم‌لاری‌نین ضیّدینه داوراناردیلار. اصولاً بو خاصیت قوروبـان لیغین توپراغیندا ایدی. البته چوخ دوزگون، تمیز اخلاقلی گنج‌لرده بونلارین ایچینده وارایدیلار. نئچه‌سین آدلاری ایله سایا بیلرم.
موعلّیم‌لیگه گلدیکده، بو شوغل جهنم داشی ایدی. هئچ یئرده ایش تاپا بیلمه‌ین بیر درسین بیتیرمیش دئیردی: جهنّمه گئدیم موعلّیم اولوم.
خوی‌دا پاسبانلارین (اینتیظلامی) هئچ اولمازسا بیر شخصی ائولری وارایدی. آمما ابتیدایی موعلّیم‌لری بئله دئییل دیرلر. بیر قیز، یولداشینا دئییردی: منه ائلچی گلمیشدیر، موعلّیمه ایسته‌دیلر گئتمه‌دیم. یولداشی دئدی: گئدردین دا نییه گئتمه دین؟ قیز دئدی: دییت dıyt (دیرت)، آجانا (اینتیظامی یه) گئتمه‌دیم، موعلّیمه گئدیم.
او زامان ساتیرا (طنز) یئزلو «توفیق» قزئتی بیر گؤزل دوزلی سؤز یازدی: موعلّیم لرین رفاهی اوچون نیظامی‌لرین معاشینا (حقوق) یوزده ایگیرمی آرتیریلدی.
ژاندارمالارین دورومو اسَف‌لی‌ایدی. ژاندارما یازیلماغا ساواد ایسته‌مزدی. بونلارین معاشی آزایدی.
ایندی نظمیّه ایله ژاندارمئری بیرلشیب و «نیروی انتظامی» آدیندا بیر قورولوش اولوشموشدور. اورتا مکتب بیتیرن دیپلوم‌لاری گروهبان ۱، فوق دیپلم‌لاری ستوان

۳_ و اونیوئرسیته بیتیرن لیسانسیه‌لری ستوان ۲_ عونوانیندا خیدمته گؤتورورلر. عسکرلیک وظیفه‌لرینی بورادا سووانلارا ایسه سیراسی‌یلا صفرعسکر، استوار ۱_، ستوان ۲_ درجه سی وئریرلر.

مملکتین هر ایداره‌سینده عادی بیر مسأله اولدوغو کیمی، پاسبانلار و ژاندارمالاردا ریشوت یئیردیلر. بونونلا ایلگیلی «جوجه باشی» آدیندا بیر مطلب صحیفه ۲۲ ده درج اولونموشدور.

نیگران دویغولاردان «چاپپارا»- یا بیر مکتوب

عادی پوستا

بیز یانیب ظولتمه ایشیق ساچماساق
گله جک نسیل لر آزاجاق یولون
وارلیغین گول لری سولدو کؤلگه ده
بیر پارچا گونش دن گتیرین قویون

بو مکتوبو یازماغی مین سببی، بیر نیگرانلیق دویغوسو اولموشدور. آذربایجانیمیزین چاپپارا بؤلگه سی زنگین تورک فولکلورونا مالیک اولاراق، بکر دورومونداذیر. ایندییه دک بیر کیتاب دا اولسون بئله، بورانین فولکوروندان چاپ اولونماییب دیر. من ایگیرمی ایل اؤنجه بورانین ائله آداملارینا راست گلمیشم کی حتی قدیم تورکجه میزین اونودولموش اؤزل «ن» تلفّوظونو هله ده دانیشیقلاریندا قورویوب ساخلامیشلار. فارسلارین بیر «مترسک» سؤزجوگو وار. من بوکلمه نین تورکجه قارشیلیغی نی تورک سؤزلوک لرینده تاپانمادیم. آمما بیر «چورس»لی وطندا شیمیزین دیلیندن ائشیتدیم: ساده جه «قره سه» کلمه سی.

نیگرانام فولکلوروموزون بو بؤلگه ده کی حیصه سی زاوال وورغونونا گلسین. من «قره ضییادین»- ین قایغی لی قلم اهلینه اوز توتوب عرض ائدیرم: بورانین فولکلورونو توپلاماق، بیر گرکلی موقدّس میلّی وظیفه کیمی سیزین اوزرنیزه دوشور. اومود سیزه قالیب. بیلمیرم هانسی یازارلارین شراییطینه اویغون و ال وئریشلی دیر. بو اؤنملی ایش ایچین حؤوصله و دیقّت، لاپ اؤنجه بیر جوشغون عشق گرک دیر.

فولکلوروموزون بیر حیصه سی محو اولوب. بیر حیصه سی قوجالاریمیزین ذئهین لری نین (ذهن) درین قاتلاریندا اوستونه ال قالین لیغا توز قونوب. قالانی دا ییبه سیز دام کیمی اوچولوب داغیلماقدادیر. بئله قالیرسا، محو اولاجاغی حتمی دیر.

وطنداشلار! زنگین فولکلور خزینه‌میزه ییه دوراق. بو قده‌ر یوبانمیشیق بسدیر. واختی کئچمه‌دن اونلارین قالان حیصه سینی توپلاییب چاپ ائتدیرمکله، فنایا اوغراماسینا ایذین (اذن) وئرمه یک.

بو گرکلی ایش بیر مسؤولیت کیمی قارشیمیزدا دوروب. اؤنجه اؤز ذئهنیمیزده قالان، عؤمور بویو یاشادیقلاریمیزی و چئوره‌میزده‌کیلری (محیط) یازییا آلاق، اونونلا مووازی باشقا یئرلر و تورک کندلر و طایفالارا باش چکک. سؤزومو قوربته سالمایین. بیزیم تک- تکیمیز؛ وطن، آنادیل، میلّت و گلن نسیل‌لریمیزین قارشی‌سیندا مسؤولوق و بویون قاچیرماغا حتی یوباندیرماغا بئله حقّیمیز یوخدور.

تاریخ بویونجا اولوشان، ائل امانتی اولان آنادیل، کولتور (فرهنگ) و اونون بطنینده کی فولکلوروموزو قورویوب گله‌جک نسیل‌لره چاتدیراق. بیزیم وارلیق و کیم لیگیمیزین جانی بونلاردادیر. بو تاریخی وظیفه، بو زامان کسیمینده بیزیم بوینوموزا دوشوب.

فولکلوروموزون هر قولوندا هر نه قده‌ر مطلب توپلایا بیلیرسک بیزه غنیمت دیر. آتالار سؤزو، دئییم لر، یئرلی سؤزلر، حئکایه لر، لطیفه لر، دب لر، اینام لار، سیناما‌لار، بایاتیلار، قوشمالار، آلقیشلار، قارقیشلار ، آندلار، تاپماجالار، ناغیل لار، اوشاق فولکلورو (اویونلار و...)، باش قاتان مجلیس اویونلاری. قادین فولکلورو (بو نؤوع فولکلورو حتماً گرک قادینلار یازسینلار)، امَک نغمه لری، ائلین حیات طرزی، پئشه لر، کند حیاتی (کندلی، اکین، داوار، مال- قارا، صنَت و...) و بونلارلا ایلگیلی دئییم‌لر (ایصطیلاحلار)، توپونیم‌لر (جوغرافی یئر آدلاری)، اینجه صنَت ال ایشلری و .... کیمی قونولاردا بیرجه عالم دیَرلی مطلب توپلایا بیلریک. البته تورک فولکلورونو تورکجه یازمالی ییق.

علم، صنَت و ادبیاتین هر ساحه‌سینده اولدوغو کیمی، فولکلور باره‌سینده ایندییه دک باسیلمیش کیتابلار و قزئت لرده قونو ایله ایلگیلی چاپ اولونموش مطلب‌لری اوخوماقلا، گؤروشوموز گئنیش و آچیق، حرکتیمیز اوصول‌لو اولوب تیکراری ایشلردن قاچینار، ایشیمیزده باشاریلی اولا بیلریک.

«قره ضییادین» شهه‌ری‌نین اؤزونه عایید بیر قزئتی اولدوغونون بر کتلری‌نین بیری‌ده بودورکی، من اونون وسیله‌سی‌ایله سؤزومو بو شهه‌رین قایغیلی و آگاه یازارلاری و باشقا اینسانلارینا یئتیره بیلدیم.
حؤرمتلی «نوید صبح» قزئتینه ائل یولوندا داها آرتیق باشلاریلار دیله‌ییرم. اولوتانری یاردیمینز اولسون.

«نوید صبح» قزئتی نین بیر اوخوجوسو، خوی علی ظفرخواه ۸۶/۳/۲۶

ایکینجی مکتوب

اؤنجول پوستا (پست پیشتاز)

سلامدان سونرا ایکی- اوچ گون اؤنجه «نیگران دویغولاردان چاپپارایا بیر مکتوب» باشلیقلی بیر مکتوب حؤرمتلی نشریه‌نیزه گؤندرمیشدیم. بو مکتوبدا چاپپارا بؤلگه سی نین فولکلورونو احتوا ائدن بیر کیتابین ایندییه دک چاپ اولمادیغینی اؤنه سورموشدوم. او مکتوبو یازماقلا چاپپارایا حسّاس اولدوغوما گؤره، خویون کیتابچی دوکانلاری‌نین بیرینده «چاپپاره در گذر تاریخ، تألیف عادل باقری بسطامی» کیتابینا راست گلدیم. بو کیتابی آلیب و اؤترگی گؤز گزدیردیم. سئویندیریجی حال ایدی کی بو کیتابدا باشقا مطلب‌لرین یانینجا فولکلورون بعضی قول‌لارینا عایید بیر سیرا مطالیب درج اولونموشدور. البته فارسجا یازیلمیشدیلار. حؤرمتلی یازار عادل باقری‌نین آغیر زحمتی و گؤزل ایشینی دیرلندیریر، اینشالله بو کیتابی ایلکین فورصتده علاقه و دیقّت له اوخویاجاغام
منیم یازیمدا سهو گئدرسه قراریم گلمز. بیرینجی مکتوبون مورکّبی قورومامیش سیزه یئنی‌دن زحمت وئرمگیمین سببی او مکتوبدا گئدن سهوی قالدیرماق‌دیر. بیرده او حؤرمتلی یازارا شولوذومبه (مشمول ذمّه) قالماماق.
بیر نوکته‌نی‌ده قئید ائتمک یئرینه دوشردی: تورک فولکلورونو فارسجا یازدیقدا، اونون بویاسی، عطری، طراوتی، طبیعی لیگی، اینجه لیگی و دئییم لری و آرتیق داها چوخ شئی لری ایتیب گئدر.

۸۶/۳/۲۹ خوی علی ظفرخواه

علاوه

یئنی بیر آتالار سؤزو و دئییم لر مجموعه سی

اؤن سؤز

آنا دیلیمیزین یاساق اولدوغو، کورلوق چکیب فاجیعه یاشادیغیمیز او قارا آغیر ایل لر، جماعت شوونیست پهلوی رژیمی‌نین آلدادیجی آزدیریجی سییاستلری و گئنیش تبلیغاتینا اویموش، تحقیر اولونان منلیک‌لریندن اوزاقلاشیب چوخلاری کیملیک لرینی ایتیرمیشدیرلر. غافیل لاقئید جماعت هر نه‌دن فاریغ عادی ایشلری ایله مشغول ایدیلار.

بئلنچی بیر قارا دؤنم‌ده آزدا اولسا، بیر سیرا آییق و غئیرتلی اینسانلاریمیز ائل دردی و آنا دیل قایغی‌سی ایله یاشاییر و آیاقلار آلتیندا قالان آنا دیلیمیز و مدنیّتیمیزه ییه دورموشلار.

علی بابا ایرجی ده بو آگاه و شریف اینسانلارین بیریسی ایدی. تورکجه کیتابلاری هایاندادی تاپیر اوخویور، تورک ادبیاتی ایله تانیش اولور و دوغما ائلی‌نین آتالار سؤزونو توپلاماغا مشغول اولموشدور. اگر بو اینسانین هیمتی و گؤزل تشبّوثو اولمازسایدی، مدنیّتیمیزین بو دَیرلی اینجی‌لری او نسلین دؤشونده توپراغا قویلاناجاق ایدی. قبری ایشیقلارایله دولسون.

مدنیّت (فرهنگ) پول ایله دئییل گئدیب بازاردان آلیب گتیره سن. گرک عصیرلر بویو بیر میللتین بیلیگی، تجروبه‌سی صنعتی (هونر) و ذؤوقو کیمی فاکتورلار بئجریلیب – کؤکو درینلیک لرده اولاراق– مدنیّت اوزه چیخسین. مدنیّت هر میللتین یاراشیغی و البته وارلیغی دیر.

۱۳۸۶ جی ایلین ایسفند آییندا، حؤرمتلی دوستوم و همکاریم، امَکلی دبیر سیروس ایرجی رحمتلیک آتاسی‌نین توپلادیغی آتالار سؤزلری نین «سی.دی» سینی منیم ایختیباریمدا قویدو. من بیلگی سایار خیدمتلری آراجی ایله اونلاری کاغیذ اوزرینده چاپ ائتدیریب و «سی.دی» نی «سیروس»ا قایتاردیم.

علی بابانین توپلادیغی آتالار سؤزو ۶۲ صحیفه‌نی ائحتیوا ائدن بیر ال یازما کیتاب دئمکدیر. کیتاب، گؤزل نستعلیق خطی ایله یازیلمیش دیر. سؤزلر الیفبا ترتیبی ایله سیرالانمیش، آنجاق سیرادا پوزقونلوق واردیر. بونلاردان ۸۴۶ سی الیفبا سیراسی یلا یازیلمیش، سونرا ۱۵۰ سؤزده توپلانمیش و سیرادا یئر اولمادیغی اوزره «ملحقات» باشلیغی آلتیندا، قاریشیق حالتده کیتابین سونونا علاوه ائدیلمیش دیر. بو ۹۹۶ سؤزون بیر سیراسی آتالار سؤزو و بیر سیراسی دا دئییم‌لردیرلر.

علی بابا چالیشمیشدیر بو کیتابدا، اوخودوغو قدیم کیلاسیک ادبیّاتیمیزدا گئدن ادبی دیله یاخینلاشسین. بیر سیرا کلمه‌لرده سسلی حرفلری سالمیش، بعضاً سؤزلری آیمیشدیر. خوی لهجه سیندن ده یارارلانمیشدیر.

عرب الیفباسیندا، دیلیمیزین سسلی حرفلری‌نین چوخونا موستقیل علامت یوخدور. بونا گؤره سؤزجوکلرین (کلمه لرین) اوخونوشو چتین، بعضاً چوخ چتین اولور.

کیتابدا گئدن بعضی سؤزجوکلرین یازی‌سینا دیققت یئتیرک. بو سؤزجوکلرین، بو گونکو یازی قایدالارینا اویغون شکیلی، سیراسی یلا آشاغیدا وئریلمیشدیر:

یتشر، آسور، یاننه، اوچندن، دل، دننی، دورمیش دگل، سقال، سنق، نه قیرورسن، بلور، الیوب، فتده، چولنه، الی، کوچین، ایوین، یاخوندا، دتمه، ویر، چولنه، قاباغنه، یغور، قرا، دیر.

یوخاریداکی سؤزجوکلر، بو گونکو یازی قایدالاریمیزلا بئله یازیلیرلار:

یئتیشیر، آسیر، یانینا، اوچوندن، دیل، دوننی dünəni دورموش، دئییل، ساققال، سینیق، نه قاییریرسان، بیلیر، ائیله ییب، فیته ده، چولونا، اؤلی، کؤچون، ائوین، یاخین دا، دورتمه، وئر، چولونا، قاباغینا، ییغیر، قیرا، دئییر.

لاتین گرافیکا (الیفبا) سیندا، اونلو (سسلی) حرفلر سطیرلره یوکله نیر، سؤزجوکلرین اوخونوشو آسان و آنلامی دیققت‌لی اولور. عرب گرافیکاسیندا ایسه. اونلولرین چوخونو، اوخوجو دئهنینده داشیمالی دیر و سؤزجوکلرین اوخونوشو چتین اولور. سؤزجوکلرین شکیلی، جومله ده‌کی یئری و اوبیریسی سؤزجوکلرله ایلگی‌سیندن، اوخونماز سؤزجوگون دوزگون اوخونوشونا یول تاپیریق.
اینقیلابدان سونرا دیَرلی وارلیق درگیسی نین ادبییّاتیمیزا گرکلی اولان گؤزل تشبّوثو ایله عرب گرافیکاسیندا یئری بوش اولان اونلولریمیزه یئنی نیشانه‌لر تثبیت ائدیلیر، باشاری یلا نتیجه‌له‌نیر و یئرینه دوشوب عومومی‌لشدی.
علی بابانین کیتابیندا بیر سیرا آتالار سؤزلری وارایدیلار کی ایندییه دک چاپ اولونموش آتالار سؤزو کیتابلاریندا قئید اولونموشلار. بو سؤزلری تیکراری اولماسین دئیه، یازییا آلمادیم. بونلاری حذف ائده جگیمی «سیروس»ا دئمیشدیم.
من بو اصلی داییم گؤز اؤنونده توتموش، اؤز کیتابلاریمدادا تیکراری سؤزلره یئر وئرمه میشم.
بیر سیرا سؤزلرین تایی باشقا کیتابلاردا اولدوقلارینا رغماً بیر تهه‌ر فرقلی اولدوقلاری اوزره پوزماغا گلمزدیر و گرک یازیلاردیرلار. مثلاً باشقا کیتابلاردا یازیلمیشدیر: آری شیره باشینا ییغیشار. علی بابا یازمیشدیر آری شیره‌یه دولانار. یا باشقا کیتابلارین بیرینده یازیلمیشدیر: ایلانین زهله‌سی یارپیزدان گئدر، یارپیزدا گؤزونون اؤنونده بیتر. علی بابا یازمیشدیر: ایلانین.... اودا تینگیلر گؤزونون قاباغینا. هر آتالار سؤزونون چئشیدلی واریانتلاری یازیلمالی دیر. تأسوف‌له سؤزلرین هئچ بیرینه ایضاح وئریلمه میشدیر. بیر سیرا سؤزلرین‌ده بیر ناغیل یا بیر حئکایه یه دایاندیغی حالدا، بو ناغیل یا حئکایه قئید اولونمامیشدیر. مثلاً اوستا مهدی یاتدی آپاردی. بیلدیرچین محمود آقادان هارا گئدیر. حکیم مگر ائششک اتی بویوروب. داغلار اوجالیب یا ابدال قوجالیب.
علی بابا ایرجی ۱۲۹۳ جی ایل آنادان اولموش، قدیمین آلتی ایبتیدایی صینیفی‌نجا (کیلاسی‌نجا) سوادی وارایدی. مالییه ایداره‌سی‌نین امک داشی (کارمندی) ایدی.

بئش اوغلو، آلتی قیزی وارایدی. بیر اوغلو، وفاتیندان سونرا، تحمیلی عراق ساواشیندا شهید اولدو.
علی بابانین اصلی گؤهروان کندیندن دیر. ۱۳۴۱ جی ایل جواریندا عاییله‌سی ایله «خوی»ا کؤچموشدور. ۱۳۶۱ جی ایل، اولو تانری‌نین رحمتینه قوووشدو.
علی بابا ایرجی، یازدیغی بو کیتاب ایله یئنی‌دن دوغولور و آدی، ادبیّات تاریخیمیزده سونسوزلارا دک قالارقی اولدو.
هر کیم ائل دردینه قاتلاشیب میللتی‌نین وارلیغی‌نین تحکیمی و دیرچمله سی اوغروندا چالیشیب اثر منشأی اولا بیلرسه، بو میللت هئچ واخت اونو اونوتمایاجاق و یوکسک سوییّه‌ده‌کی ارنلر ایسه، زیروه‌لره چاتیب میللتی‌نین بایراغی اولوب و او میللتین وارلیغی و تاریخینه قاتیلیرلار.
علی بابا، توپلاییب سیرالادیغی آتالار سؤزو کیتابیندان بیر فالنامه کیمی یارالانماغا جهد ائتمیشدیر: آتالار سؤزونون نومره‌لرینی بیر- بیری نین آردینجا، سیراسی یلا بیر صحیفه‌ده یازمیشدیر. بیر آدام بارماغینی او نومره‌لرین بیری‌نین اوستونه قویار، او نومره‌یه عایید آتالار سؤزونو کیتابدان اوخویار و مطلبین آلار.
منیم ظننیمجه آتالار سؤزونده، سرت، آچیق و چئشیدلی قونولارا عایید سؤزلر اولدوغونا، موناسیب فالنامه اولا بیلمز. فالنامه‌نین اؤزل مولاییم دیلی و لحنی اولمالیدیر.
سیروس دئییردی آتامدان بیر سئچیلمیش شئعیرلر توپلوسودا (منتخب اشعار) قالماقدادیر. بونلاری، اوخودوغو تورکجه و فارسجا چئشیدلی کیتابلاردان درله میشدیر.

باهار ۱۳۸۷ علی ظفرخواه

آ

آج آلللهین پهلوانی دی

آدام کؤرپویه یئتیشمه میش کؤرپودن کئچنمز.

آدامی گؤتدوکجه یوکله یرلر.

آدامین گرک اوزونه سحرگونو دوغا.

آدینی(آدین) قویدون نؤکر، نییه دوروبسان بئکار.

آرسالیقدا، بورسالیقدا، قری قیزا ارگرک، تئزگرک.

آرواد قوهومو کوچه قاپی‌سیندا دویار، کیشی قوهومو ائوین دیبیندن آج گئدر.

آری شیره یه دولانار.

آشیغی اودوزوب چولونا قالیب.

آغ اسرمه گتیرر، مه اسرشه گتیرر(؟)

آغ قوچو قره قوش اوخوما!

آغ گون قره گونو یاددان چیخاردار.

آللاه پاخیلا پای وئرمز.

آللاه کریم دی، آلللهین قویوسو درین دی.

آللاه وئرسه، پئره نین [1] باش آرخیندان دا وئرر.

آللاه هئچ کیمین چؤرگین تاباقدا بیر دنه ائیله مه سین.

آلا قارغا خورگین تانییبر.

۱- پئره، خوی- ون باتی طرفینده یئرلشن بیر شهه رجیک آدی دیر.

آلا قارغانین چوخ بیلمیشی دیمدیگیندن تورا دوشر.
آلدیم قوز، ساتدیم قوز، منه قالدی شیققاشیق.
آنالی قیزی گؤتور قاچ، آناسیز قیزی قوی قاچ.

اَ

احمد عمیم دی، نه قمیم دی.
ار آغاجی گول آغاجی، اسیرگه‌مه وور آغاجی.
اگر یولچو بیلیر داغارجیقدا نه وار، ایت ده بیلیر منه نه دگدی.
ال اله حؤکم ائیله یر.
الیمدن گئدن دده‌م خئیرینه.
الینده کی ایشینی دیشینه سالما!
انزلی قمیشی اولما!

ائــ e

ائرمنی ایله سمه‌نی قویدوق.
ائرمنی دئیر: خارالی دولدور، اوستونده‌ده بیراوْســ ...ور. بره کتی ایچینده دی.
ائرمنی دئیر: دینیمی سیــ ...ن خاچیمدی.
ائششک اوسته قمه باغلایانا گولرلر.
ائششک ایله دوست اولان، آرپا خرمنینه یئتیشر.
ائششک پالچیغا باتاندا، صاحابیندان زورلوسو اولماز.
ائششک تزه‌گین قویدولار کوپه‌نین باشینا، شیشدی دو شدو ایچینه.
ائششگی سورن اوْســ ... ینا قاتلاشار.
ائششگین ایلده اوچ گون جانی قیزار.
ائله بیل یان باجادان سامان آتیر.
ائل بیغیشسا کران (بلکه کرَن) سیندیرار.

ائوینده یوخدی اوروالیق، کؤنولوندن کئچیر کدخوادالیق[۱].
ائوین ییه سی، اوشاقلارین دده سی.

اوْ o

او آدام آغلاسین کی یئرینده بالدیزی اولمایا.
اوتوران گؤ... قالی کسر.
اوسـ ... ماین، سیـ ... ماین، کنده دارقا گلیبدی.
اوغلی اؤلن پاخیل اولار.
او کیسه‌نین ایچینه او...وروم کی نیسیه نی اؤزونه پول بیله.

اؤ ö

اؤردک قاز یئریشی یئریسه جرجه نک اولار.
اؤز حامامین دی تپیک ده وورا بیلرسن.
اؤز قاییردیغیم اولیا اؤزومه خصم اولدو.
اؤز کیسه‌ندن حتَم طالیق ائیله!
اؤزگه آروادی نین گؤ...و یئکه گؤرونر.
اؤزگه الی ایلان توتماغا یاخشی اولار.
اؤزگه ائوی نین اسلانی، اؤز ائوی‌نین تولکو سودو.
اؤکوز اوسـ ... ی کیمی نه ایبی وار، نه قوخوسو.
اؤلمه ائششگیم یونجا بیتینجه، یونجا گلیب حاصیله یئتینجه.
اؤلن وار گورونا سیـ...اق.

اوُ u

اوزاق یئرین دؤیمَجین هولا ایله دؤیرلر.
اوستا مئهدی یاتدی آپاردی.

۱- بوسؤزون سئیداوا کندی واریانتی بئله دیر: ائوینده یوخدی اورفالیق، کؤنولوندن کئچیر داربالیق (بلکه دارقالیق).

او ü

اوچ تومنلیک ائششگین اون بئش قیرانلیق بالاسی اولار.

اورگی یانان باش ساغلیغی وئرر.

ای i

ایت اپیَکدن، اوشاق محبت دن قاچماز.

ایت اولاسان، یولداشین کیچیگی اولمایاسان.

ایت ایله پیشیک ساواشدی، یولچونون تانریسی وئردی.

ایت دلَبچی و بئ ادب آدام، چاغیریلمامیش قوناق گئدر.

ایت هوره ییر، خوروز بانلاییر، دئییرلر به آوادانلیق دی.

ایتی گؤ....وندن یئییر کی پو.... و یئره تؤکولمه سین.

ایچینه سیـ ... ماغا حامام خزنه سی ده یوخدو.

ایره لی مین، دای دی ییخار.

ایش ایشه بنزه ییر.

ایش کی دوشدو صبیره، باشینی سوخ قبیره.[1]

ایشه دین دالی قالدین، سیـ...دین ائوین ییخیلدی.

ایشی آستا گؤر، اوستا گؤر.

ایش یاشدی، مایا بایقوش(؟)

ای عمّامه گؤر قاییش نه چکیر.

ایگنه وئرین، ساپ وئرین، شاهقولو یاماق یاماییر.

ایگیدی کوللوک دن گؤتور، چؤرگی آللاه دان ایسته.

ایلانا اؤز بالاسی قنیم اولسون.

ایلاندان یارپیز آجیسی گئتمز.

ایلانین زهله سی یارپیزدان گئدر، اودا تینگیلر گؤزونون قاباغینا.

ایلانین قیچلاری قارنیندا اولار.

۱- بو سؤزو کیتابلاردا یوخ، قزئت لرین بیرینده گؤرموشدوم

ب

باجیم دئدی باشارمازسان.

بارلی آغاجین باشینا دولانارلار.

باشاردیغینا گئدن پئشمان اولماز.

باشینی یاغلاییب ایت قاباغینا قویما!

باغ سنه پئشکئشدی سالخیمینا سؤز وار.

باغلی قاپیدان مین بلا کئچر.

باغلی قاپی‌نین بیر عئیبی وار، آچیق قاپی‌نین مین عئیبی.

بالیقدان یئکه خالیق دی.

بایرامدان قیرخ گون گئدنده، ساری سامان آللاها آمان.

بزاز بازار یانسین منه بیر دسمال اولسون.

بئ ائنصافین کلی قاچیب.

بوُبی دئدی: بو گوُ...کی بیزده وار، هارایا گئدرسک، پو...لایاجاییق.

بوجور اوْسـ ...وران مادیان، قولون ساخلاماز.

بورنو فیرتیخلی قوزو، قویروغو دؤنمز قوچ اولار.

بوستانچی پو... و کیمی شیشمه!

بوستانی ور یئتیرر، آروادی ار.

بوش ائششک یورغا گئدر.

بوش- بوغاز اولما!

بوش سوفره یه ال اوزالتمازلار.

بو ظرافات ظریفی دئییل.

بو کئفی‌نن چؤرک قازان، آپار وئر نور جهان یئسین، دیندیرنده یامان دئسین.

بولاماج همه شه دیش چیخارتماز. ایش ترسه دوشنده چیخاردار.

بویونون سیلله سی، صاباحین تپیگیندن یاخشیدی.

بیجی مچیده آتارلار.

بیر بیچاقدان اؤترو، بیر کلی موندار ائیله مگه گلمز.

بیر تیکه، بیر داغ آشیرار.

بیر سیــ...ی وار، باشینا جین چیخماز.

بیر گئجه نین اوغروسو بیله نی، اون بئش ایلین موللاسی بیلمز.

بیر گول ایله باهار اولماز، جمیع گول لر آچیلماسا.

بیر ناخیرین آدینی بیر آلادانا پو....لایار.

بیرین بیلیرسن، بیرین بیلمیرسن. اگر بیلیرسن، نییه گلمیرسن.

بیز قاییل اولدوق دازا، داز اؤزون قویدو نازا.

بیلدیرچین محمود آقادان هارایا گئدیر.

بَی منی آلمیشدی، قالمیشدی یاتماغی.

پ

پاخیل لیق اوندو، دوققوزی موللادادی.

پنیر سوفره نین قورومساغی دی.

پئیغمبر پیشیگی دی آرخاسی یئره گلمز.

پو...یئمگی بس دئییل، اوستوندن کرمه عاراغی ایچیر.

پورسوخ کیمی ووردوقجا شیشیر.

پول پولو قازانار، مرد ایگید گؤ....ون ییرتار.

پول جین دی بنده بیسم یللاه.

پیشیک نردبانی گتیریب سیزه.

پیشیک پاچاسی آییرما!

پیادانی آتا میندیرر، آتلینی آتدان یئندیرر.

ت

تاری وئردی تار قولویا: تانری وئردی تانری قولویا.

تازی نی خالتا ایله تانیمازلار.

تاسی دامدان دوشوب، سسی بیر آغاج[1] یول گئدیب.

تله‌لی چالیر، تلبه‌لی talbali اوینابیر.

تندیرده سو ایچیرسن، کوفله‌دن دئییرلر عافییت اولسون.

تندیر نه قده ر ایستی‌دی، گر ک چؤرک یاپاسان.

توپ دولمازسا، آتیلماز.

توتولمامیش اوغرو، اؤز یانیندا خان‌دی.

تولکی اولسان، درین اون بئش قیرانا دیمز.

توی توکندی قال یاتدی.

توی‌دا دونونو (دونون) تانیما.

تویوغو آنبارادا اؤتورسن یئنه دئشینر.

ج

جامیشین شاهادی بالاخ اولار.

جامیشین قانادی اولسایدی دام- دیواری ییخاردی.

جامیشی وکیل ائیله سن، سامانلیغی اؤزونه چیخار.

جوان مست اولار. قوجا سوست. آمان چالبیر الیندن.

جهنّم ائرمنی‌لره.

جیبده پول اولسا، کوچه قاپیسی نظره اَیری گلر.

چ

چاخچاخ ها باشین دؤیسون داشا. داشین بیلدیگی الینده دی.

چالیجی قوش دیمدیگیندن بلله‌نر.

چوخ زیرک‌سن، قیچی‌نا (قیچان) قازانچا باغلا.

چؤلمک سیندی کوفته لر داغیلدی.

چؤمچه- چؤمچه داغیدیب، قاشیق- قاشیق ییغیر.

چیخدی قیرا، سیـ ... خیبارا.

۱- بیر آغاج یول، آلتی کیلو مئتیر ایله موعادیل دیر.

ح

حرام پولدان ائحسان ائیله مک، گؤ....وئریب کؤپرو سالدیرماق دیر.

حرام یئ، اودا شلغم.

حق باشی آغیر اولار، گلر یئتیشر.

حکیم مگر ائششک اتی بویوروب.

حلّاجی ائوه قویان یوخدی، یای– توخماقین دیواردان آسیر.

حلال کسب عیباتدن دی.

حلال مال صاحابینا یئتیشر.

حؤکم سولطان اولماسا، چیخماز خطا جلّاددن.

خ

خارابا دییرمان دا یوز ایل یاتانلاردان دی.

خارال لار دولدو، داغارجیقلار دولمادی.

خاکی ائششک اؤزون وورار یارغانا، بلکه صاحابینا زییان وورا.

خالقا قاپیدان گلنده، بیزه ده باجادان گلر.

خالی ال جیبه قویولماز.

خالیق ییخانی، مخلوق دورقوزا بیلمز.

خجه گلدی ایلان قاچ!

خوشگیل اوشاغین اوزونه باخاندا، فیکری گئدر .... یانینا.

د

دابانی جیریق دا بسدی. زیرنا دوداغی کسدی.

داغلار اوجالیب، یا ابدال قوجالیب.

دانانی هؤوره hövra قویاندا، اوّل اؤز آناسینا آتلانار.

دانیشماز، دانیشماز، دانیشاندا آیین اون اوچوندن دانیشار.

دده بیر بالتا تاپدیم! دئدی هانی؟ دئدی ایتیردیم.

دده م بیر جان وئردی، گؤ....وئرسه ایدی اوندان یاخشی ایدی.

دده ن سیـ ...ان کالاوایا سیـ .....

درد بیر اولسا، درمانی آسان دی ائیله مک.
درد کی اوز قویدو ساغالماغا، طبیبی قارشی گلر.
دوه آریقلاسا، گؤ....ونه ساخساغان قونار.
دوه دیزین بگه نر، هر کس اؤزون.
دوه نین کؤنولو قالقان ایسته سه، بویونون اَیر.
دوه یه چیمدیک نئیله یر.
دئیردن غافیل دئییل، دئین غافیل دی.
دئمک اولمور قاشی نین آلتیندا گؤزون وار.
دورموش سیـ ...ین تانریسی اولماز.
دورناکیمی آراندا بوغدادان اولدوم، بغداد دا خورمادان.
دوزی یئییب دوزلاغا سیـ...ما!
دوشمنه اسیرگه ین اؤزونو یارالی گؤرر.
دونیا مؤمونه (مؤمن) زیندان دی، کافره مئیدان.
دولودان قورتولدوق، دامجی یا راس گلدیک.
دولو قارین پو.... چیخاردار.
دولو ووران دولو گلر.
دووشان یاتدیقجا قاچار.
دؤولتلی نین ایتی یاتماز، کاسیبین سیـ...ی.
دیل کی وار، باشا بلادی.

ر

روس دهره سی کیمی اته ده دیِیر(؟) ایته ده دییر(؟)
روس قاشیغی ایله اینگیلیس پو... و یئییر.[۱]
ریشوه قاپیدان گلنده، عدالت پئنجره دن قاچار.

ز

زور گلنده، فند باجادان قاچار.

۱- بیرده دئیردیلر: آلمان قاشیغی ایله اینگیلیس پو...و یئییر.

زیرک لیک، جلنبرلیک گتیرر.

س

ساریمساق یئمگی بس دئییل، گول عطیری آختاریر.

ساریمساق یئمگی بس دئییل، یئل قاباغیندا دورور.

ساققالی ساققالا باغلاماق آساندی، آچماغی چتین.

ساواشان باریشار، پیس سوٛز آرادا قالار.

سفئه قوناقلیق وئرر، عاغیل لی لذت چکر.

سن کی اوزمک باشامیرسان، قلمه آغاجیندا نه قاییریرسان؟

سن گلینجه قیرقی شیروانی آشار.

سن منی آتی‌نین ترکینه آلمازسان، من سنی ایتیمین‌ده ترکینه آلمارام.

سن... ، .... مین ایلدن مین ایله قوْور ائیله یر.

سنه بیر کوفته بیشیریم باشیندان یئکه.

سنی سوٛین پیر قولودی، گنجه‌ده بالیق ساتار.

سنی منیم قبیریمه قویمایاجاقلار.

سنین سیـ ...ین دورونجا منیم گوٛ....ومو سویوق آپارار.

سو، باشدان بولاندیریق دی.

سوکیه(؟) آغاجیندان صندل ایی گلمز.

سول ال یارانیب گوٛ.... یوماغا.

سوموگه قاتسان ایت یئمز. یونجایا قاتسان آت یئمز.

سونسوزا اوشاق وئرسن، شیمبیلین اودار.

سویا دوشموشون یاغیشدان نه باکی وار.

سیجیمین اوستونه داری سرمیشم.

سـ ...ا- سیـ ...ا اؤلنی، اوْسـ ...را- اوْسـ ...را گوٛتوررلر.

سینانمامیش آتین دالی- قاباغینا کئچمک اولماز.

سینیق قول بویونا یوکدو.

سحر تئزدن گوٛردوم یورغان قابادی.

یورغانی قووزادیم گؤردم «کورخان بابا» دی.

دئدیم کورخان بابا سؤیله گؤروم بونه ادادی.

دئدی: دینمه بالا، دینمه بالا، ذوق و صفادی.

ش

شاغی نه بیلیر هئیوا کالدی.

شاه باغیشلادی، میرزه علی خان باغیشلامیر.

شبده‌نی شهه‌ر ائیله ییب مدینه‌نی خاراب.

شب کورون آدین قویارلار شهلا، کئچلین آدین زولفعلی.

شئیطان اولماسا، باغ دیواری نئیلیر.

شئیطان «هشه یید» لینی[1] آلدادانماییب.

شوربا وار پیلوودان یاخشی دی.

شیشه دالیندان ووران گون، یاشماق آلتیندان چیخان دیل، یاندیرار یاخار.

ص

صابونچی گلینی کیمی هللنمه.

صیدر کافور موفته‌دی، اؤلمگه نه وار.

ط

طلبیه(؟) (بلکه طلبه یه) بیلیری مراغا نه قده‌ر یولدو.

طوله‌ده یاتیب تنه‌بی یوخوسو گؤرمه!

ظ

ظالیمین یاتماغی عیبادتدن‌دی.

ع

عاغیل‌لی ریشوه وئرر، دلی جرمه (جریمه).

عاغیل‌لیمیز کیمدی، قاباقدا گئدن سیــ...ی ایپلی.

غ

۱- هشه یید خوبون قوزئی- دوغو طرفینده یئرلشن کند آدی دیر.

غریب اؤلنه آغلایان اولماز.
غم یئین،غم سیـ ...ار.

ف

فلکین الوان– الوان بؤرکو وار، هر گون بیری نین باشینا قویار.
فلکین ده چرخی وار، دللگ ین ده.

ق

قارانلیق داما داش آتما!
قارقیشلی باش سلامت اولار.
قار، نییه یاغیب، نییه آیاق اوشومه یه.
قاریشقانین غمخواری، بیر قیچی دا یوخاری.
قارین دولو اولاندا، چوخ زاد یادا دوشر.
قازانچایا وئره– وئره چیخار قازان بهاسینا.
قاشیغین دالین یالاسان، ایچینده کی تؤکولر.
قانجیق علی اولما!
قحـ ...اله دوشموشدو، قالمیشدی توکلو توکسوزو.
قحـ ...اله دوشنده کالاوا اله دوشمز. کالاوا اله دوشنده قحـ ...اله دوشمز.
قحـ. نین دوعاسی موستجاب اولسا، گؤیدن سیـ ... یاغار.
قره آغاج دوییونو کیمی برک اولما!
قره چی کؤچون سو آپاریر.
قری دئیر اؤله جگم، قیز دئیر اره گئده جگم.
قری قیزی نین سلقه سی، ناخیر گلنده توتار.
قمه قینیندان چیخار، قینین بگنمز.
قهرمان گیلده یئیرلر، قنبره دایی دئیرلر.
قئیقاناق بورج اؤده مز.
قوجا طاماحکار اولار.
قودوران ایت کیمی یانلارین قاپیر.

قودوران یانلارین قاپار.

قودوغو ارزن (بلکه اره زن) سالما!

قورخوسوندان، ایری خیردایا یول وئرمیر.

قورد کیمی دال- دالا یاتانمیرلار.

قورو بویون اله دوشمز، یاش بویون دا سینماز.

قوز قابیغیندان چیخدی، قابیغین بگنمه دی.

قوُزو پو... و کیمی یاپیشاندا قوپمور.

قوش یوواداں قالخار.

قولاغین دالیندان حالوا ایبی سی گلیر.

قولاغین قارنی اولماز.

قومار اویناسان لئیلاجی تاپ.

قوناقلیغا نه قده ر چوخ خرج قویسان، یئنه قوناقین یادیندان چیخاجاق.

قوناغی نه دوٌی، نه سوٌی، چاریغین قوی سویا.

قونشو آشی دادلی اولار. آمما بیر گون بیزده بیر گون سیزده.

قونشو اوغلان دان چیراق یانماز.

قونشو قونشویا تن گرک، تن اولماسا گئن گرک.

قونشو قیزی هیز اولار.

قونشونون مینّتیندن سینیق تاوا یاخشی دی.

قوْوورقانین یانانی چیتدایار.

قوهوم قوهومو سیــ...ر، یاد اؤلوسونون گورونو.

قیچیمیز کئچیب گؤ....وئرن قبیرینه.

قیزینی وئرمیرسن وئرمه، اقلاً اوغلومو گؤ....وئرن ائیله مه.

ک

کسسک دئییلم کی ایسلانام.

کلین زورون کل آلار.

کئچل باشی کیمی قوی مندن ده اولسون سن دن ده.

کئچل باشیندان قورخار، کور گؤزوندن.
کئچله شیرلی داراق، قوندارا باشماق چؤله.
کئچن کئچیب گله جک دن صؤحبت ائیله.
کئچی اؤلدو، قوتورو کسیلدی.
کئچی سنه قوربان دی، دریسی بئش قیران دی.
کئچی سنین، بیز منیم.
کئچی سویو بولاندیریر.
کئچی نین بوزدومو آچیق اولار.
کئفلنمگی بس دئییل، کدخودا ائوی سوروشور.
کورده دئدیلر: آلما یاخشی دی یا سوغان؟ دئدی ایکی عزیزین آراسیندا نه دئییم.
کور اؤلر، آدی قالار آلاگؤز.
گ
گتیردیگین سو، سیـ... دیغین پو... و آریتماز.
گلن گونه گون یئتمز، کئچن گونه وای- حئییف.
گئتمیشدیک آرواد گتیرمگه، باشماقلاری دا قویدوق اوسته لیک.
گئجه نین عرضه سین حضرت سولئیمان اوخومابیب.
گئدن ایت گل منی تاپ.
گئیمه گه چوْس یاخشی اولار، یئریمگه چاریق. اؤپمگه کؤک یاخشی اولار، سیـ....مگه آریق.
گؤ....گؤ....ون دوشمنی دی.
گؤ...وئرن موفتّیش اولسا، وای قاچاقچی نین گونونه.
گؤ...ون وار شامپازا قاندیر.
گؤرک اونچو سیـ...ار یا دنچی.
گؤرونن داغ اوزاق دئییل.
گؤز گؤردوگون دئیر.
گؤزل دن یارا اسکیک اولماز، چیر کیندن درد- بلا.

گؤزلین آغلاماغی دا گؤیچک اولار.
گؤزونون (گؤزون) یاشینی دئییم، الی نین امَگین.
گولبه‌سر پولو ایله آلینان ائششک سودا بوغولار.
گون او قده‌ر اولدی کالاوالارادا دوشدو.
گونودن کیشی، مرددن آرواد چیخماییب چیخماز.
گونه دئییر بات، آیا دئییر چیخما.
ل
لوطو گؤ......وندن تومان اوغورلاییر.
لولئهین آفتابا یئری وئرر، معرکه دی بئی (بیع) قویاندا.
م
ماما نه قده‌ر چوخ اولسا، گوج دوغانین بویونونداددی.
مایا بودلو آرواد آل، نر بودلو اوغلان دوغسون.
مرند اؤلوسو کیمی اوزالتما.
مظلومون آهی، ظالیمین قیلینجیندان کسگین دی.
من دئییرم خدیم- م، دئییر نئچه اوغلون وار.
من همان آدامام کی دییرمانچی‌یا دئدیم اونون ایری دی.
منیم فیکیریم بیچین- باششاق یانیندا، سنین فیکرین قووالا قاشماق یانیندا.
منیمکی یوغورتلودی، یئسن ده بودی، یئمه‌سن ده بودی.
مئوره یئین ائششگین، قلمه گمیرن بالاسی اولار.
موسلمان نجاری‌نین الین کسه‌سن، ائرمنی عاشیغی‌نین دیلین.
مولا ائویندن آش، کور گؤزدن یاش گؤرمک اولماز.
مولا بنزه‌یر قیزیل گوله، گولون در، تیکانین آت (اگر چی غلط مثل‌دی. بو ایضاحی علی بابا یازمیشدیر).
مولا عمی هم هم.
مولالیغین بیر عئلمی وار، تزه ک ییغماغین ایکی عئلمی.
مولا مالی گودر، سئیید خارالی. هر هانسینا وئرسم، قلبیم دارالی.

میخ دیبینده کین تاپداین.
میریغا دئییرلر چیراغی پوفله.
میناره یه خرجی چیخمایان دئیر به یئردن گؤبه‌لک چیخیر.

ن

ناخیرچی الیندن قودوق قورتولوب.
ناقافیل اوْسـ ... کیمی بیردن چیخدی.
نفیس نفیس دی. قاباقجا دیلله‌نن بد نفیس‌دی.
نقد سیرکه بالدان یاخشی دی.
نه توربا گؤتورور، نه ایت قوروپور، ..... آغلاییر.
نه سیـ ....یر، نه.....
نه قده‌ر آلا کؤپک قاپیدادی، اوشاق لبه‌لی؟ سیـ..... اجاق.

و

وای او گونه کی، دروازاچی گؤمروکچو اولا.
وئر آتیمی ترسه نال‌لاسینلار.
وئرمه سه معبود، نئیله سین محمود.

هـ

هارادا ایدین، اورادا یات.
هاسدا وئر، تاس‌دا وئر.
هامی سین بیر ایلان سانجیب.
هامی قوشلار بالاسین چوخ ایسته‌یر، جیغ- جیغ گؤ...ون چیخارتدی.
هامی قیزلار ساققیز چئینه‌یر، عرب قیزی بال‌لاندیردی.
هامینی برق توتاندا، بیزی‌ده توتار جین چیراغی.
هامی‌نین ائوین آللاه ییخاندا، عاشیقین ائوین یالان ییخار.
هامی‌یا همدم گلنده، دوه‌یه‌ده گلر گؤدن آغریسی.
هر اوستو اونلو دییرمانچی اولماز.
هر اؤکوزون بیر چوبوغو وار.

هر کس اؤز یاغرین(؟) قاشییار.
هر کس نه ائدر نیک و بد، آخیر اؤزونه توش اولار.
هر کس نئیله یر، اؤزونه ائیله یر، کولو گؤزونه ائیله یر.
هر کسین اؤز اوٌسـ ...ی، اؤزونه هئل – موخک (میخک) ایبی وئرر.
هر یاغان قار اولماز.
هر یانین سیـ ... میشدیک، قالمیشدی دده‌سی‌نین گورو.
هئچ توی گؤرمه ییب سهل‌دی، باجاسیندان دا باخماییب.
هوره‌گن قانجیغین، چئزه‌گن بالاسی اولار.

ی

یاخشی گونده یاد یاخشی، یامان گونده وای قوهوم.
یاخیندا بیریم اولماسین، اوزاقدا مینیم اولسون.
یارا کی اوز قویدو یاخشی اولماغا، طبیبی قارشی گلر.
یا زرین اولسون یا زورون.
یا سینار شیش، یا چیخار میرچالیق.
یا سینکی آغلاماقدی، تویونکی اویناماق.
یاش بویون سینماز، قورو بویون دا اله دوشمز.
یاغسا هر یانا یاغار.
یاغمادی یاغیش، بیتمه‌دی قامیش. تکلیف نه‌دی؟
یامان اینک کیمی یاددا بالالایار.
یانشاغین گؤ....ون کار ییرتار.
یای گونوندن یاریمایان، پاییز گونوندن یاریمایاجاق.
یای یاتیب، قیش اویانیب.
یئتمیش‌ده یئتمه‌ین، یئددی‌ده یئتر.
یئتمیش، سهسان، دوخسان؛ آخیر بیرگون یوخسان.
یوک ایَنده əyənde ، داش قوربته دوشر.

یولوقدا نه وار وئره فیریغا.

یویولمامیش قاشیق کیمی اؤزونو (اؤزون) آرالیغا دورتمه.

ییغیناقلاری قارغا ییغیناقی دی.

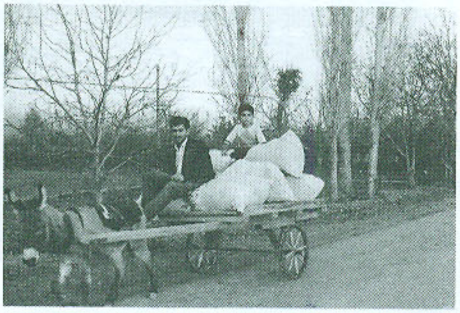

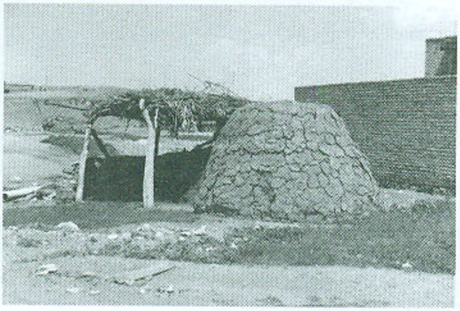

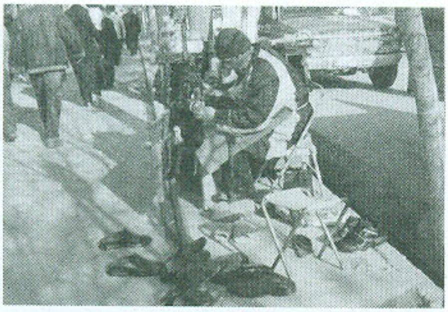

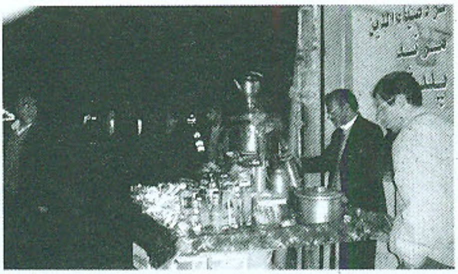

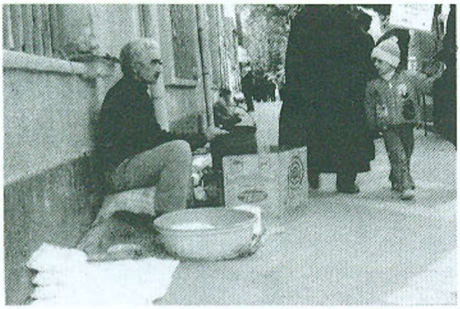

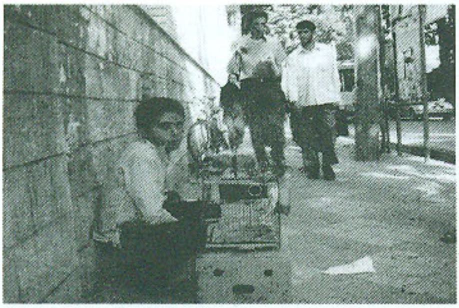

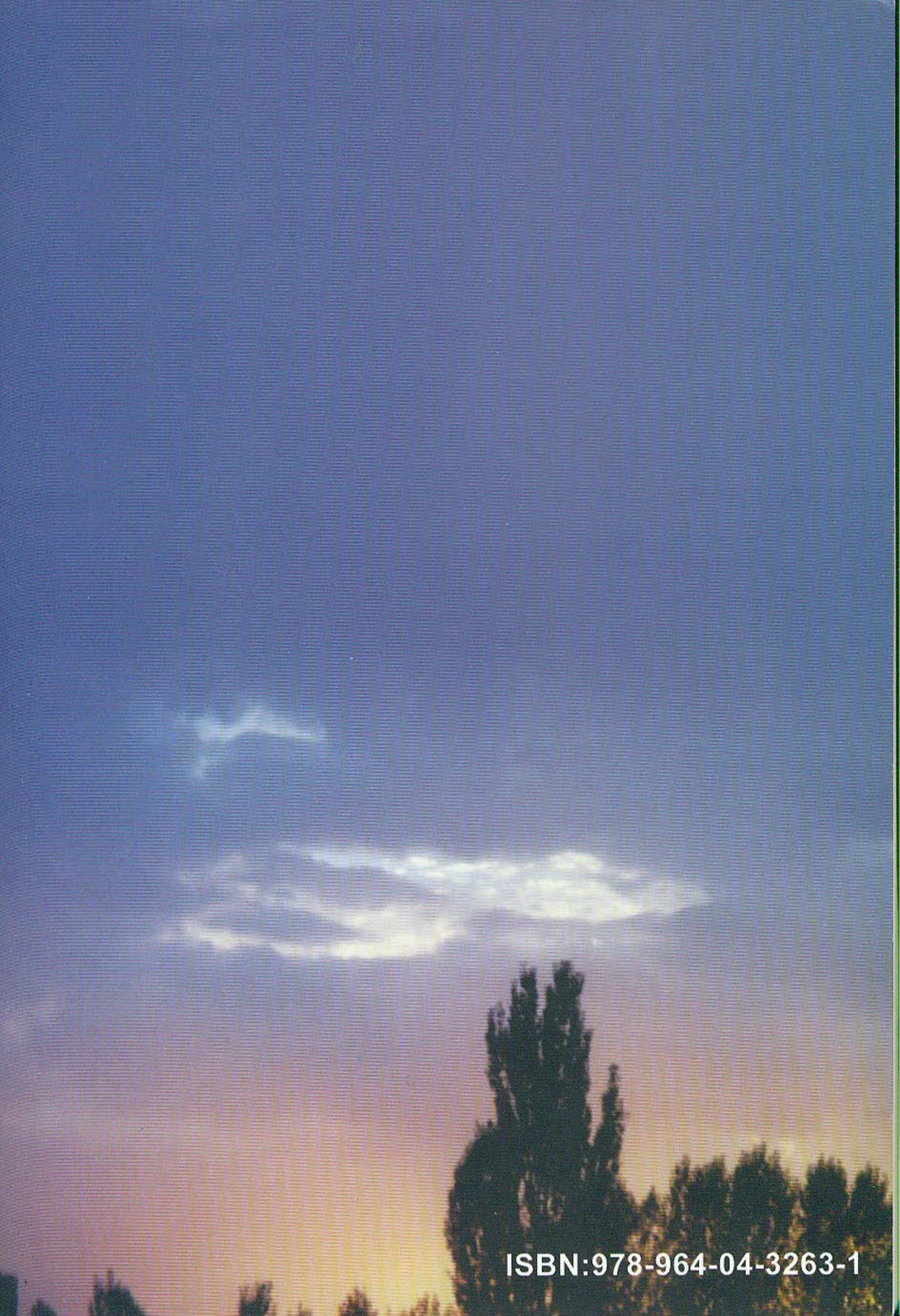

ISBN:978-964-04-3263-1